

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

επιμέλεια έκδοσης: Γιάννης Κορδάτος

ΠΛΑΤΩΝ
γοργίας

εισαγωγή
μετάφραση - σχόλια
ΣΤ. ΤΖΟΥΜΕΛΕΑΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ – ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

«Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ»

ΓΟΡΓΙΑΣ

[Ἡ περί-ρητορικής ἀνατρεπτικός]

Τὰ τοῦ διαλόγου πρόσωπα

ΚΑΛΛΙΚΛΗΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΧΑΙΡΕΦΩΝ, ΓΟΡΓΙΑΣ, ΠΛΑΟΣ.

447 *Πολέμον καὶ μάχης φασὶ χεῖρῆναι, ὃ Σώκρατες, οὕτω μεταλαγχάνειν.*

ΣΩ. Ἄλλ' ἢ τὸ λεγόμενον κατόπιν ἐορτῆς ἤκομεν [καὶ ὀστεροῦμεν ;]

ΚΑΛ. Καὶ μάλα γε ἀστείαις ἐορτῆς· πολλὰ γὰρ καὶ κατὰ Γοργίας ἡμῶν ὄλιγον πρότερον ἐπεδείξατο.

ΣΩ. Τούτων μέντοι, ὃ Καλλικλέεις, αἴτιος Χαιρεφῶν ὄδε, ἐν ἀγορᾷ ἀναγκάσας ἡμᾶς διατρίψαι.

Β ΧΑΙ. Οὐδὲν πρᾶγμα, ὃ Σώκρατες· ἐγὼ γὰρ καὶ ἰσσομαι· φίλος γὰρ μοι Γοργίας, ὥστ' ἐπιδειξεται ἡμῶν, εἰ μὲν δοκεῖ, νῦν, ἐὰν δὲ βούλη, εἰσαυθίς.

ΚΑΛ. Τί δέ, ὃ Χαιρεφῶν ; Ἐπιθυμεῖ Σωκράτης ἀκοῦσαι Γοργίου ;

ΧΑΙ. Ἐπ' αὐτὸ γέ τοι τοῦτο πάροισιν.

1. Ὁ Καλλικλῆς ὑποδέχεται μὲ τὰ εἰρωνικά αὐτὰ λόγια τὸν Σωκράτη καὶ Χαιρεφῶνα γιὰ τὴν φθάσαν ἀργὰ εἰς τὸ μέρος ποῦ ὁ Γοργίας μίλησε γιὰ κάποιο ζήτημα καὶ ἔκαμεν ἐπίδειξις τῆς ρητορικῆς του τέχνης. Ἔτσι δὲν ἐπιφάσαν νὰ τὸν ἀκούσουν, ἀν καὶ ξεκίνησαν ἀπὸ τὴν ἀγορὰ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Φαίνεται δὲ πῶς ὁ Γοργίας μίλησε ὅρα πολλὴ καὶ ἀπὸ τὰ πρὶν εἶχε γίνει πολὺς λόγος γιὰ τὴ «διαλέξῃ» του αὐτῆ. Γιὰ τὸ καὶ ὁ Σωκράτης εἶχε ἐπιθυμία νὰ

ΓΟΡΓΙΑΣ

[Ἡ περί ρητορικής ἀνατρεπτικός]

Πρόσωπα τοῦ διαλόγου

ΚΑΛΛΙΚΛΗΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΧΑΙΡΕΦΩΝ, ΓΟΡΓΙΑΣ, ΠΛΑΟΣ

— Λένε, Σωκράτη, πῶς στὸν πόλεμον καὶ στὴ μάχῃ πρέπει νὰ παίρῃ κανεὶς, ἔτσι (κατόπιν) μέρος'.

ΣΩΚΡ. Μήπως κατὰ τὴν παροιμία ἤλθαμε κατόπιν ἐορτῆς (καὶ καθυστερήσαμε) ;

ΚΑΛ. Καὶ πολὺ σπουδαίαις μάλιστα ἐορτῆς· γιὰ τὴν ἀπὸ λίγο ὁ Γοργίας μᾶς ἔκαμε μακρὰν καὶ ὠραίαν «διάλεξιν».

ΣΩΚΡ. Γι' αὐτὸ * ἔμω, Καλλικλῆ, φταίει ὁ Χαιρεφῶν ἀπ' ἐδῶ, ποῦ μᾶς ἀνάγκασε νὰ χρονοτριβήσουμε στὴν Ἀγορὰ.

ΧΑΙΡ. Δὲν πειράζει, Σωκράτη, θὰ τὸ διορθώσω τὸ πρᾶγμα*, γιὰ τὸ ὁ Γοργίας εἶναι φίλος μου, ὥστε θὰ μᾶς κάμῃ ἐπίδειξιν τῆς ρητορικῆς του τέχνης τώρα ἂν θέλῃς, εἰ δὲ μὴ ἄς μείνῃ γιὰ ἄλλη φορὰ.

ΚΑΛ. Τί λές, Χαιρεφῶν ; Θέλει ὁ Σωκράτης ν' ἀκούσῃ τὸν Γοργίαν ;

ΧΑΙΡ. Μὰ γι' αὐτὸ ἀκριθῶς ἤρθαμε ἐδῶ.

τὸν ἀκοῦση, γιὰ τὴν πῆγαινε φαίνεται μὲ σκοπὸ νὰ προκαλέσῃ συζήτηση πάντοτε σὲ δὸα θὰ εἴλεγε ὁ ὀνομαστὸς ρήτωρ.

2. Τὸ εἶτι δηλαδὴ ἤρθαμε ἀργά.

3. Ὁ τρώσας καὶ ἴσεται ἦτο παροιμία. Ὁ Τήλεφος δταν πληγθεὶς ἀπὸ τὸν Ἀχιλλεὺς ρώτησε τὸ Μαντεῖον τί νὰ κάμῃ γιὰ νὰ τοῦ περᾶσῃ ἢ πληγῇ, τὸ Μαντεῖον ἀπήντησεν «ὁ τρώσας καὶ ἴσεται».

ΚΑΛ. Οὐκοῦν δταν βούλησθε, παρ' ἐμὲ ἤκειν οἴκαδε· παρ' ἐμοὶ γὰρ Γοργίας καταλείδει καὶ ἐπιδειξεται ὑμῖν.

ΣΩ. Εὖ λέγεις, ὦ Καλλίκλειε. Ἄλλ' ἄρα ἐθέλησιν ἂν ἡμῖν διαλεχθῆναι; Βούλομαι γὰρ πυνθῆσθαι παρ' αὐτοῦ, τίς ἢ δύναμις τῆς τέχνης τοῦ ἀνδρός, καὶ τί ἐστιν ὁ ἐπαγγέλλεται τε καὶ διδάσκει· τὴν δὲ ἄλλην ἐπίδειξιν εἰσαῦθις, ὥσπερ οὐ λέγεις, ποιησάσθω.

ΚΑΛ. Οὐδὲν οἶον τὸ αὐτὸν ἔρωτᾶν, ὦ Σώκρατες. Καὶ γὰρ αὐτῷ ἐν τούτῃ ἦν τῆς ἐπιδείξεως· ἐκέλευε γοῦν νυνδὴ ἔρωτᾶν ὅ τι τις βούλοιο τῶν ἔνδον ὄντων, καὶ πρὸς ἅπαντα ἔφη ἀποκρινεῖσθαι.

ΣΩ. Ἡ καλῶς γέλεις. Ὁ Χαιρεφῶν, ἔρωσ' αὐτὸν.

D ΧΑΙ. Τί ἔρωμαι;

ΣΩ. Ὅστις ἐστίν.

ΧΑΙ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Ὅσπερ ἂν εἰ ἐτύγχανεν ὄν ὑποδημάτων δημιουργός, ἀπεκρίνατο ἂν δήπου σοι ὅτι σκυτοτόμος· ἢ οὐ μανθάνεις ὡς λέγω;

ΧΑΙ. Μανθάνω καὶ ἐρῶσομαι. Εἰπέ μοι, ὦ Γοργία, ἀληθῆ λέγει Καλλικλῆς ὅδε, ὅτι ἐπαγγέλλει ἀποκρινεῖσθαι ὅ τι ἂν εἴς σε ἐρωτᾷ;

448 ΓΟΡ. Ἀληθῆ, ὦ Χαιρεφῶν· καὶ γὰρ νυνδὴ αὐτὰ ταῦτα ἐπηγγελλόμεν, καὶ λέγω ὅτι οὐδεὶς μὲ πω ἠρώτηκε καινὸν οὐδὲν πολλῶν ἐτῶν.

ΧΑΙ. Ἡ πού ἄρα ῥαδίως ἀποκρινεῖ, ὦ Γοργία.

ΓΟΡ. Πάρεστι τούτου πείρα, ὦ Χαιρεφῶν, λαμβάνειν.

ΠΩΛ. Νῆ Δία· ἂν δέ γε βούλη, ὦ Χαιρεφῶν, ἐμοῦ.

Γοργίας μὲν γὰρ καὶ ἀπειρηκέναι μοι δοκεῖ· πολλὰ γὰρ ἄρτι διελήλυθεν.

1. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου ἐξάρταται ἡ λύσις τοῦ ζητηματος ποῦ ἔγινεν ὁ διάλογος, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Καλλικλῆ ἢ εἰς τὸ Δύκαιον; Ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Χαιρεφῶν πᾶνα νὰ ἀκούσῃ τὴν διάλεξιν τοῦ Γοργία. Ὁ Καλλικλῆς τοὺς ὄνταντὰ καὶ τοὺς ἀναγγέλλει πῶς ἡ διά-

ΚΑΛ. Λοιπὸν δταν θέλετε ἔλθετε σὸ σπῆτι μου, γιὰτι ὁ Γοργίας μένει κοντὰ μου· καὶ πρὸς χάριν σας θὰ κάμῃ διαλέξιν.

ΣΩΚΡ. Καλὰ λές, Καλλικλῆ, μὰ θὰ θελήσῃ ἄρὰ γε (ὁ Γοργίας) νὰ συζητήσῃ μαζί μας; Γιὰτι θέλω κυρίως ἀπὸ τὸν ἴδιο νὰ μάθω ποῖα εἶναι ἡ δύναμις τῆς τέχνης του, ποῖο εἶναι τὸ ἐπάγγελμά του καὶ τί διδάσκει. Ὅσο γιὰ τὴν ἄλλην διάλεξιν τοῦ ἄς τὴν κάμῃ ἄλλη φορά, καθὼς καὶ σὺ τὸ λές.

ΚΑΛ. Τίποτε δὲν ὑπάρχει, Σωκράτη, εὐκολώτερο ἀπὸ τὸ νὰ τὸν ἐρωτᾷ κανεὶς. Γιὰτι κι' αὐτὸ εἶναι ἕνας τρόπος νὰ κἀνῃ τὴν διάλεξιν τοῦ καὶ νὰ ἐπιδεικνύεται. Τώρα δὰ τοῦλάχιστον προκαλοῦσε νὰ τὸν ἐρωτᾷ οἰοσθήποτε ἀπὸ κείνους ποῦ παρευρίσκοντο ἐκεῖ, ὅτι, δήποτε θέλει, κι' ἔλεγε πῶς θὰ ἀποκριθῆ ὁ ἄς τὰς ἐρωτήσεις.

ΣΩΚΡ. Καλὰ τὰ λές, Χαιρεφῶν. Ρώτησέ τον.

ΧΑΙΡ. Τί νὰ ἐρωτήσω;

ΣΩΚΡ. Ποῖος εἶναι.

ΧΑΙΡ. Τί θέλεις νὰ πῆς;

ΣΩΚΡ. Ρώτησέ τον ἔτσι, ποῦ ἂν τύχαινε νὰ εἶναι ὑποδηματοποιός, θὰ σοῦ ἀπεκρίνετο πῶς εἶναι ὑποδηματοποιός, ἢ δὲν καταλαβαίνεις τί θέλω νὰ σοῦ πῶ;

ΧΑΙΡ. Καταλαβαίνω καὶ θὰ τὸν ἐρωτήσω. Πῆς μοι, Γοργία, λέει ἀλήθεια ὁ Καλλικλῆς ἀπ' ἐδῶ, ποῦ μᾶρ βεβαιώνει πῶς ὑπόσχεσαι νὰ ἀπαντᾷς εἰς ὅτι, δήποτε κανεὶς σὲ ἐρωτήσῃ;

ΓΟΡ. Ἀλήθεια λέει, Χαιρεφῶν, γιὰτι καὶ τώρα δὰ τὰ ἴδια ὑποσχόμεν, καὶ ὁμολογῶ πῶς ἀπὸ πολλὰ χρόνια τώρα κανένας δὲν μὲ ρώτησε κάτι ποῦ νὰ εἶναι καινούργιο γιὰ μένα.

ΧΑΙΡ. Εὐκόλα, καθὼς φαίνεται, θὰ ἀποκριθῆς, Γοργία.

ΓΟΡ. Μπερρεὶς νὰ δοκιμάσης, Χαιρεφῶν.

ΠΩΛ. Μὰ τὸν Δία, δοκίμασε ἐμένα, ἂν βέβαια θέλεις, Χαιρεφῶν, γιὰτι μοῦ φαίνεται πῶς ὁ Γοργίας ἔχει κουρασθῆ· ἐπειδὴ πρὸ ὀλίγου ἔκαμα μακρὰν διάλεξιν.

λεξις τέλειως, τοὺς προσκαλεῖ ὁμοῦ σὸ σπῆτι του, ποῦ φιλοξενεῖται ὁ Γοργίας, νὰ πᾶνε, δταν θέλουν, νὰ τὸν ἀκούσουν. Τοὺς εἶπε «σὸ σπῆτι μου φιλοξενεῖται ὁ Γοργίας».

ΧΑΙ. Τί δέ, ὦ Πῶλε; Ὅκει σὺ κάλλιον ἢν Γοργίου ἀποκρίνασθαι;

B ΠΩ. Τί δέ τοῦτο, ἐάν σοί γε ἰκανῶς;

ΧΑΙ. Οὐδέν' ἄλλ' ἐπειδὴ σὺ βούλει, ἀποκρίνω.

ΠΩ. Ἐρώτα.

ΧΑΙ. Ἐρωτῶ δὴ. Εἰ ἐτύγχανε Γοργίας ἐπιστήμων ὢν τῆς τέχνης ἧσπερ ὁ ἀδελφός αὐτοῦ Ἡρόδοκος, τί ἂν αὐτὸν ὀνομάζομεν δικαίως; Ὁὐχ ὅπερ ἐκεῖνον;

ΠΩ. Πάνυ γε.

ΧΑΙ. Ἰατρὸν ἄρα φράσκοντες αὐτὸν εἶναι καλῶς ἂν ἐλέγομεν.

ΠΩ. Ναί.

ΧΑΙ. Εἰ δέ γε ἧσπερ Ἀριστοφῶν ὁ Ἀγλαοφῶντος ἢ ὁ ἀδελφός αὐτοῦ ἔμπειρος ἦν τέχνης, τίνα ἂν αὐτὸν ὀρθῶς ἐκαλοῦμεν;

C ΠΩ. Δῆλον ὅτι ζωγράφον.

ΧΑΙ. Νῦν δ' ἐπειδὴ τίνας τέχνης ἐπιστήμων ἐστίν, τίνα ἂν καλοῦντες αὐτὸν ὀρθῶς καλοῦμεν;

ΠΩ. Ὡ Χαιρεφῶν, πολλὰί τέχναι ἐν ἀνθρώποις εἰσὶν ἐκ τῶν ἐμπειρῶν ἐμπείρους ἐθνημέναι· ἐμπειρία μὲν γὰρ ποιεῖ τὸν αἰῶνα ἡμῶν πορεύεσθαι κατὰ τέχνην, ἀπειρία δὲ κατὰ τύχην. Ἐκείστων δὲ τούτων μεταλαμβάνουσι ἄλλοι ἄλλων ἄλλως, τῶν δὲ ἀρίστων οἱ ἀριστοὶ ὢν καὶ Γοργίας ἐστὶν ὁδε, καὶ μετέχει τῆς καλλίστης τῶν τεχνῶν.

D ΣΩ. Καλῶς γε, ὦ Γοργία, φαίνεται Πῶλος παρεσκευά-

ΧΑΙΡ. Τί τρέχει, Πῶλε; Φαντάζεσαι πῶς μορεῖς νὰ ἀποκριθῆς ἐσὺ καλύτερα ἀπὸ τὸν Γοργία;

ΠΩ. Τί σὲ ἐνδιαφέρει τοῦτο, ἐάν σὲ σένα τοῦλάχιστον ἀπαντήσω ἰκανοποιητικὰ;

ΧΑΙΡ. Δὲν μ' ἐνδιαφέρει καθόλου. Ἄλλ' ἀπάντησε, ἀφοῦ τὸ θέλεις.

ΠΩ. Ἐρώτα.

ΧΑΙΡ. Ἐρωτῶ λοιπὸν. Ἄν τύχαινε ὁ Γοργίας νὰ γνωρίζῃ τὴν τέχνην, ποῦ γνωρίζει ὁ ἀδελφός του Ἡρόδοκος, πῶς ὀρθῶς θὰ ὀνομάζομε αὐτόν; Δὲν θὰ τὸν ὀνομάζαμε ὅπως ὀνομάζομεν καὶ ἐκεῖνον;

ΠΩ. Βεβαίως.

ΧΑΙΡ. Ἄν ἐλέγαμε πῶς αὐτὸς εἶναι ἱατρός, ὀρθῶς θὰ τὸ ἐλέγαμε;

ΠΩ. Ναί.

ΧΑΙΡ. Ἐάν δὲ ἐγνώριζε τὴν τέχνην ποῦ γνωρίζει ὁ Ἀριστοφῶν ὁ γιυτός τοῦ Ἀγλαοφῶντος ἢ ὁ ἀδελφός αὐτοῦ πῶς θὰ ἦτο σωστὸν νὰ τὸν ὀνομάσομεν;

ΠΩ. Φοινοῦσθον τὴν μίαν τέχνην, ἄλλοι δὲ τὴν ἄλλην, ὁ καθένας κατὰ τὴν κλίσι του. Οἱ ἀριστοὶ ἀκολουθοῦν τὰς ἀρίστας τέχνας.

ΧΑΙΡ. Τώρα δὲ ἐπειδὴ ἀγνοοῦμεν ποιά τέχνην ξεῦρει ὁ Γοργίας πῶς θὰ τὸν ὀνομάσομε, ὥστε νὰ εἶναι ὀρθὴ ἢ ὀνομασία;

ΠΩ. Πολλὰς τέχνες, Χαιρεφῶν, οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἐπινοήσει διὰ τῆς ἐμπειρίας· καὶ πρακτικῶς, γιατί ἡ ἐμπειρία κάμνει νὰ περνοῦμε τὴν ζωὴν μας σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης, ἐνῶ ἡ ἔλλειψις τῆς ἐμπειρίας μᾶς κάμνει νὰ τὴν περνοῦμε ὅπως τύχῃ. Καὶ ἄλλοι μὲν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἀκολουθοῦν τὴν μίαν τέχνην, ἄλλοι δὲ τὴν ἄλλην, ὁ καθένας κατὰ τὴν κλίσι του. Οἱ ἀριστοὶ ἀκολουθοῦν τὰς ἀρίστας τέχνας. Ἄπ' αὐτοὺς (τοὺς ἀρίστους) εἶναι καὶ ὁ Γοργίας ἀπ' ἐδῶ καὶ κατέχει τὴν καλλίστην τῶν τεχνῶν.

ΣΩΚΡ. Πολὺ καλὰ βέβαια, Γοργία, ὁ Πῶλος ἔχει παρα-

καίμενον διάλογον ὅπου γίνεται λόγος περὶ τῆς ρητορικῆς ὡς τέχνης, ἐκλαμβάνεται αὐτὴ ὡς σύστημα κανόνων ἢ ὡς συστηματικὴ μέθοδος τοῦ ποιῆν τι ἢ τοῦ πράττειν, τὸ ἀντιθέτον τῆς ἀπλῆς ἐμπειρίας. Πάντως κατὰ Πλάτωνα τέχνη = ἄλλοτε, τὸ ἐπαγγέλιμα καὶ ἄλλοτε ἡ λογικὴ μέθοδος, δηλ. ἡ ἐπὶ τῇ βάσει λογικῶν ἀρχῶν ἐξέτασις ἐνός ἀντικειμένου. Ὁ Πλάτων λοιπὸν θέσται πολλὰς ἐπάρχοντα στενὸν σύνθεσμον μεταξὺ γνώσεως καὶ τέχνης, μεταξὺ δηλ. θεωρητικῆς καταρτίσεως καὶ πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τῆς θεωρίας.

1. Ὁ λόγος τοῦ Πῶλου εἶναι δαίγμα τῆς σοφιστικῆς μακρολογίας, μὲ δλα τὰ ρητορικὰ σχήματα. Ἡ γνώμη ὅμως αὐτοῦ εἶναι ὄντως ἐμβριθεστάτη. Ἡ ἐμπειρία γεννᾷ τὴν ἐπιστήμην, ὁδηγεῖ τοῦτέστι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ νὰ συλλάβῃ καὶ κατανοήσῃ τοὺς αἰτίους νόμους τοὺς διέποντας τὸν φυσικὸν καὶ τὸν ἠθικὸν κόσμον. Ἡ μετὰ λόγου γνώσις εἶναι ἡ ἐπιστήμη.

2. Τέχνη κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων, = ἡ μέθοδος τοῦ ποιῆν καὶ ἐπεξεργάζεσθαι τι κατὰ κανόνας ὀρισμένου. Ὁ Πῶγιος λέγει: «τέχνη = ἐπιστήμη». Ἐδῶ ὁ ὅρος ἐπιστήμη σημαίνει γνώσις. Διέκρινον δὲ οἱ ἀρχαῖοι τὰς τέχνας: α) εἰς λογικὰς καὶ τοιαῦται ἦσαν ἡ γραμματικὴ, ἡ ρητορικὴ κλπ., καὶ εἰς σωματικὰς, καὶ τοιαῦται ἦσαν ἡ τεκτονικὴ, ἡ μαγειρικὴ, ἡ χαλκωτικὴ κλπ. Εἰς τὸν προ-

σθαι εἰς λόγους· ἀλλὰ γὰρ ὁ ὑπέσχετο Χαιρεφῶντι οὐ ποιεῖ.

ΓΟΡ. Τί μάλιστα, ὦ Σώκρατες ;

ΣΩ. Τὸ ἐρωτώμενον οὐ πάντῃ μοι φαίνεται ἀποκρίνεσθαι.

ΓΟΡ. Ἄλλὰ σὺ, εἰ βούλει, ἐροῦ αὐτόν.

ΣΩ. Οὐκ, εἰ αὐτῷ γε σοὶ βουλομένῳ ἐστὶν ἀποκρίνεσθαι, ἀλλὰ πολὺ ἂν ἥδιον σέ. Διήλως γάρ μοι Πῶλος καὶ ἐξ ὧν εἴρηκεν, ὅτι τὴν καλουμένην ῥητορικὴν μάλλον μεμελέτηκεν ἢ διαλέγεσθαι.

ΠΩ. Τί δὴ, ὦ Σώκρατες ;

ΣΩ. Ὅτι, ὦ Πῶλε, ἐρομένου Χαιρεφῶντος τίνας Γοργίας ἐπιστήμων τέχνης, ἐγκωμιάσεις μὲν αὐτοῦ τὴν τέχνην ὥσπερ τινὸς ψέγοντος, ἤτις δέ ἐστιν οὐκ ἀπεκρίνω.

ΠΩ. Οὐ γὰρ ἀπεκρινάμεν διὰ εἴη ἡ καλλίστη ;

ΣΩ. Καὶ μάλα γε ἄλλ' οὐδδεις ἠρώτα ποία τις εἴη ἡ Γοργίου τέχνη, ἀλλὰ τίς, καὶ ὄντινα δύο καλεῖν τὸν Γοργίαν ὥσπερ τὰ ἐμπροσθέν σοι ὑπετίειναι Χαιρεφῶν καὶ αὐτῷ καλῶς καὶ διὰ βραχέων ἀπεκρίνω, καὶ νῦν οὕτως εἰπέ τίς ἡ τέχνη καὶ τίνα Γοργίαν καλεῖν χρῆ ἡμῶν. Μᾶλλον δέ, ὦ Γοργία, αὐτὸς ἡμῖν εἰπέ, τίνα σε χρῆ καλεῖν ὡς τίνας ἐπιστήμονα τέχνης.

ΓΟΡ. Τῆς ῥητορικῆς, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ῥήτορα ἄρα χρῆ σε καλεῖν ;

ΓΟΡ. Ἄγαθόν γε, ὦ Σώκρατες, εἰ δὴ ὁ γε εὐχομαι εἶναι, ὡς ἔφη Ὁμηρος, βούλει με καλεῖν.

1. Ὁ Πῶλος ἐκπλήσσεται, διότι δὲν κατάλαβε τὴν ἀστοχον τῆς ἀπαντήσεώς του εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Χαιρεφῶντος. Ἐνῶ ἠρωτήθη περὶ τῆς οὐσίας τῆς τέχνης τοῦ Γοργία ἀπήνησε περὶ τῆς ποιότητος αὐτῆς καὶ εἶπεν ὅτι ὁ Γοργίας κατέχει τὴν καλλίστην τῶν τεχνῶν.

2. Διὰ τῶν ποιοῦν, ποία, ποῶν ἐρωτώμεν περὶ τῆς ποιότητος, διὰ δὲ τῶν τίς τίς περὶ τῆς οὐσίας.

3. Ἄγαθόν γε ὦ Σώκρατες. Ὁ Γοργίας δὲν εὐχαριστήθη τοῦ ὁ Σωκράτης τὸν ἀνώμασον ἀπλῶς ῥήτορα, καὶ γὰρ αὐτὸ τὸν διορθῶ-

σκευασθῆναι γὰρ ἐκφωνῆ (μακροδὸς) λόγους, μὰ ἐκεῖνο τοῦ ὑποσχέθηκε τὸν Χαιρεφῶντα δὲν τὸ κάμνει.

ΓΟΡ. Πῶς δὲν τὸ κάμνει, Σωκράτη ;

ΣΩΚΡ. Μοῦ φαίνεται πῶς δὲν ἀπαντᾷ με ἀκριβείαν εἰς τὰς ἐρωτήσεις (τοῦ Χαιρεφῶντος).

ΓΟΡ. Ἄλλὰ ρώτησέ τον ἂν θέλῃς ἐσὺ.

ΣΩΚΡ. Ὅχι, δὲν θὰ τὸν ρωτήσω. Ἄν σὺ θέλῃς ὁμῶς γὰρ μοῦ ἀποκρισεῖαι, μὲ πολὺ μεγάλη εὐχαρίστησι θὰ ρωτοῦσα ἐσένα, γιὰτι ὁ Πῶλος, κί' ἀπὸ ὧσα εἶπε, φαίνεται πῶς ἔχει ἀσχοληθῆ περισσότερο μὲ τὴν λεγομένην ῥητορικὴν παρὰ μὲ τὴν διαλεκτικὴν.

ΠΩ. Τί θέλεις γὰρ πῆς, Σωκράτη ;

ΣΩΚΡ. Ἐνωθῶ, Πῶλε, ὅτι, ἐνῶ ὁ Χαιρεφῶν σὲ ρώτησε ποῖαν τέχνην γνωρίζεις ὁ Γοργίας, ἐγκωμιάσεις μὲν τὴν τέχνην του, σὰν γὰρ τὴν κατηγόρησε κανεῖς, δὲν εἶπες δὲ ποῖα εἶναι αὐτὴ ἡ τέχνη.

ΠΩ. Μὰ πῶς ; Δὲν ἀποκριθῆκα πῶς (ἡ τέχνη τοῦ Γοργία) εἶναι ἡ καλύτερη ἀπὸ ὧσα τίς ἄλλες ;

ΣΩΚΡ. Βεβαίωτατα, αὐτὸ εἶπες. Ἀλλὰ κανεῖς δὲν σ' ἐρώτησε ποῖα εἶναι ἡ τέχνη τοῦ Γοργία, μὰ τί εἰδους εἶναι αὐτὴ καὶ πῶς πρέπει νὰ ὀνομάζωμεν τὸν Γοργίαν καθὼς πρωτύτερα σὺ σὲ ὧσα παραδείγματα σοῦ ἔφερε ὁ Χαιρεφῶν καὶ τοῦ ἀπήνησες ὀρθῶς, ἔτσι καὶ τώρα ἀπάντησε σὲ ἐρώτημα : καὶ μὲ λίγα λόγια ποῖα εἶναι ἡ τέχνη τοῦ Γοργία καὶ πῶς πρέπει νὰ τὸν ὀνομάζωμεν. Καλύτερα ὁμῶς, Γοργία, πὲς μας ἐσὺ ὁ εἶσις τὸ ὄνομα γὰρ σοῦ δώσωμεν, τίνας δηλαδὴ τέχνης γνώστης εἶσαι.

ΓΟΡΓ. Τῆς ῥητορικῆς, Σωκράτη.

ΣΩΚΡ. Ῥήτορα λοιπὸν πρέπει νὰ σὲ ὀνομάσωμεν ;

ΓΟΡΓ. Σπουδαῖον ἢ μάλιστα ῥήτορα πρέπει ἂν θέλῃς, Σωκράτη, γὰρ μὲ ὀνομάζεις καὶ καυχῶμαι πῶς εἶμαι τέτοιος ὅπως τὸ λέει καὶ ὁ Ὁμηρος⁴.

νε. Τοῦ συνιστᾷ νὰ μὴ τὸν λέγῃ ἀπλῶς ῥήτορα, ἀλλὰ ἀγαθὸν ῥήτορα, δηλαδὴ ἱκανὸν, τέλειον, σπουδαῖον.

4. Εἰς τὴν Ἰλιάδ. (Ζ, 211). Τὴν γενεάν, τὸ αἷμα αὐτὸ καυχῶμαι ἐγὼ πῶς ἔχω (μετάφρ. Πολυλά).

ΣΩ. Ἄλλὰ βούλομαι.

ΓΟΡ. Κάλει δῆ.

B ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἄλλους σε φῶμεν δυνατὸν εἶναι ποιεῖν;

ΓΟΡ. Ἐπαγγέλλομαι γε δὴ τοῦτο οὐ μόνον ἐνθάδε ἀλλὰ καὶ ἄλλοθι.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν ἐθέλῃσαι ἄν, ὦ Γοργία, ὥσπερ νῦν διαλεγόμεθα, διατελέσαι τὸ μὲν ἐρωτῶν, τὸ δ' ἀποκρινόμενος, τὸ δὲ μῆκος τῶν λόγων τοῦτο, ὅσον καὶ Πῶλος ἤρξατο, εἰσαυθίς ἀποθέσθαι; Ἄλλ' ὅπερ ὑποκνεῖ, μὴ ψεύσῃ, ἀλλὰ ἐθέλῃσον κατὰ βραχὺ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι.

ΓΟΡ. Εἶσιν μὲν, ὦ Σώκратες, ἐνταῦθα τῶν ἀποκρίσεων C ἀναγκαῖαι διὰ μακρῶν τοὺς λόγους ποιεῖσθαι· οὐ μὴν ἄλλα πειράσομαι γε ὡς διὰ βραχυτάτων. Καὶ γὰρ αὐτὸ καὶ τοῦτο ἐν ἔστιν ὧν φημί, κηδένα ἂν ἐν βραχυτέροις ἐμοῦ τὰ αὐτὰ εἰπεῖν.

ΣΩ. Τοῦτου μὴν δεῖ, ὦ Γοργία· καί μοι ἐπίδειξιν αὐτοῦ τοῦτου ποιῆσαι, τῆς βραχυλογίας, μακρολογίας δὲ εἰσαυθίς.

ΓΟΡ. Ἄλλὰ ποιήσω, καὶ οὐδενὸς φήσεις βραχυλογώτερον ἀκοῦσαι.

ΣΩ. Φέρε δῆ· ἐητορικῆς γὰρ φῆς ἐπιστήμων τέχνης D εἶναι καὶ ποιήσαι ἂν καὶ ἄλλον δῆτορα· ἢ ἐητορική περὶ τῶν ὄντων τυχάνει ὄσα; Ὅσπερ ἢ ὑφαντικῆ περὶ τῆν τῶν ἱματίων ἐργασίαν· ἢ γάρ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἡ μουσική περὶ τῆν τῶν μελῶν ποιήσιν;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Νῆ τῆν Ἦραν, ὦ Γοργία, ἀγαμαί γε τὰς ἀποκρίσεις, ὅτι ἀποκρίνει ὡς ὅσον τε διὰ βραχυτάτων.

ΓΟΡ. Πάνυ γὰρ οἶμαι, ὦ Σώκратες, ἐπεικῶς τοῦτο ποιεῖν.

ΣΩΚΡ. Τὸ ἐπιθυμῶ βεβαίως.

ΓΟΡΓ. Ὅνομαζέ με λοιπὸν (σπουδαῖον ρήτορα).

ΣΩΚΡ. Λοιπὸν θὰ ἰσχυρισθῶμεν τώρα πῶς μορεῖς καὶ ἄλλους νὰ κάμης τέτοιους.

ΓΟΡΓ. Αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα ἐξασκῶ (νὰ κάμνω καὶ ἄλλους σπουδαίους ρήτορας) ὄχι μόνον ἐσθ' ἀλλὰ καὶ σ' ἄλλας πόλεις.

ΣΩΚΡ. Θὰ θελήσῃς ἄρα γε, Γοργία, μὲ τὸν τρόπον ποὺ συζητοῦμε τώρα, νὰ ἐγκαλοῦσῃς ἄλλοτε μὲν νὰ ἐρωτᾷς, ἄλλοτε δὲ νὰ ἀποκρίνεσαι καὶ νὰ ἀναβάλῃς τὴν μακρολογίαν, ποὺ καὶ ὁ Πῶλος ἄρχισε, δι' ἄλλην περίστασιν; Ἄλλὰ (ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει) μὴ ἀθετήσῃς αὐτὸ ποὺ ὑπόσχεσαι, ἀλλὰ προθύμως ἀποκρίσου μὲ λίγα λόγια εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου.

ΓΟΡΓ. Μερικαὶ ἔμους ἐρωτήσεις, Σωκράτη, μᾶς ἀναγκάζουν νὰ μακρηγορήσωμεν. Ὅστέσον θὰ προσπαθῆσω νὰ σοῦ ἀπαντῶ μὲ πολὺ λίγα λόγια, γιὰτι καὶ τοῦτο πάλιν εἶναι ἕνα ἀπὸ κείνα ποὺ ἰσχυρίζομαι, πῶς δηλαδὴ κανεὶς ἄλλος ἀπὸ μένα δὲν μορεῖ νὰ πῆ τὰ ἴδια πράγματα μὲ λιγώτερα λόγια.

ΣΩΚΡ. Τοῦτο ἀκριβῶς ἔχομεν ἀνάγκην, Γοργία. Κάνε μᾶς ἐπίδειξιν αὐτοῦ σου τοῦ προτερήματος, δηλαδὴ τῆς βραχυλογίας, κί' ἔσο γιὰ τὴν μακρολογίαν σου, μᾶς τὴν ἐπίδεικνύεις ἄλλη φορᾶ.

ΓΟΡΓ. Θὰ τὸ κάμω καὶ θὰ ὁμολογήσῃς πῶς κανέναν ποτε δὲν ἀκουσες βραχυλογώτερον ἀπὸ μένα.

ΣΩΚΡ. Ἐμπρός λοιπὸν. Ἰσχυρίζεσαι βέβαια πῶς γνωρίζεις τὴν ἑητορικήν, καὶ πῶς μορεῖς νὰ κάμης καὶ ἄλλους ρήτορας (μὲ τὴν διδασκαλίαν σου). Ἡ ἑητορική εἰς τί πράγμα ἀσχολεῖται; Καθὼς ἡ ὑφαντικὴ ἀσχολεῖται εἰς τὴν ὑφανσιν τῶν ἐνδυμάτων. Ἔτσι δὲν εἶναι;

ΓΟΡΓ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Καὶ ἡ μουσική λοιπὸν ἀσχολεῖται μὲ τὴν σύνθεσιν τῶν μελωδιῶν;

ΓΟΡΓ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Μὰ τὴν Ἦραν, Γοργία, σὲ θαυμάζω διὰ τὰς ἀποκρίσεις σου, γιὰτι ἀποκρίνεσαι μὲ πάρα πολὺ λίγα λόγια.

ΓΟΡΓ. Κολακεῖομαι νὰ νομίζω, Σωκράτη, πῶς τὸ κάνω τοῦτο ἀρετὰ καλά.

ΣΩ. Εὖ λέγεις. Ἴθι δὴ μοι ἀποκρίναι οὕτως καὶ περὶ τῆς ἑηγορικῆς, περὶ τί τῶν ὄντων ἐστὶν ἐπιστήμη;

ΓΟΡ. Περὶ λόγους.

Ε ΣΩ. Ποίους τούτους, ὦ Γοργία; ἄρα οἱ δηλοῦσι τοὺς κάμνοντας, ὡς ἂν διαιτώμενοι ὑγίαινοιεν;

ΓΟΡ. Οὐ.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα περὶ πάντας γε τοὺς λόγους ἡ ἑηγορικὴ ἐστίν.

ΓΟΡ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἄλλὰ μὴν λέγειν γε ποιεῖ δυνατός.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν περὶ ὧν περὶ λέγειν, καὶ φρονεῖν;

ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὐ;

450 ΣΩ. Ἄρ' οὖν, καὶ ἦν νυνδὴ ἐλέγομεν, ἡ ἱατρικὴ περὶ τῶν καμνόντων δυνατός εἶναι φρονεῖν καὶ λέγειν;

ΓΟΡ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Καὶ ἡ ἱατρικὴ ἄρα, ὡς ἔοικεν, περὶ λόγους ἐστίν.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Τούς γε περὶ τὰ νοσήματα;

ΓΟΡ. Μάλιστα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἡ γυμναστικὴ περὶ λόγους ἐστὶν τοὺς περὶ εὐδξίαν τε τῶν σωμάτων καὶ καχεξίαν;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

Ε ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι, ὦ Γοργία, οὕτως ἔχουσιν ἑκάστη αὐτῶν περὶ λόγους ἐστὶν τούτους, οἱ τυγχάνουσιν ὄντες περὶ τὸ πρᾶγμα, οὐ ἑκάστη ἐστὶν ἡ τέχνη.

ΓΟΡ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τί οὖν δῆ ποτε τὰς ἄλλας τέχνας οὐ ἑηγορικὰς καλεῖς, οὕσας περὶ λόγους, εἴπερ ταύτην ἑηγορικὴν καλεῖς, ἢ ἂν ἢ περὶ λόγους;

ΣΩΚΡ. Καλὰ λές. Ἐμπρὸς λοιπὸν ἀποκρίσθαι μοι ἔτσι καὶ γιὰ τὴν ῥητορικὴν, ἢ ῥητορικὴ εἶναι ἐπιστήμη, πού ἀσχολεῖται μὲ τί πρᾶγμα;

ΓΟΡΓ. Μὲ λόγους.

ΣΩΚΡ. Ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ λόγοι, Γοργία, εἶναι ἄρα γε ἐκεῖνοι πού εἰσχόνουν, μὲ ποιά δίαίτα οἱ ἄρρωστοὶ μποροῦν νὰ γίνουιν καλά;

ΓΟΡΓ. Ὅχι.

ΣΩΚΡ. Ἡ ῥητορικὴ ἄρα δὲν ἀσχολεῖται μὲ παντὸς εἰδους λόγους.

ΓΟΡΓ. Ὅχι βεβαίως.

ΣΩΚΡ. Κάμνει ὅμως τοὺς μανθάνοντας αὐτὴν δυνατοὺς εἰς τὸ λέγειν.

ΓΟΡΓ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Λοιπὸν κάμνει ἱκανοὺς τοὺς μανθάνοντας αὐτὴν καὶ νὰ γνωρίζουιν ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὅποια τοὺς κάμνει ἱκανοὺς νὰ ὁμιλοῦν;

ΓΟΡΓ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ἀρὰ γε λοιπὸν, καὶ ἐκεῖνη γιὰ τὴν ὅποιαν τώρα δὲ ὁμιλοῦσαμε, δηλαδὴ ἡ ἱατρικὴ, κάμνει ἱκανοὺς τοὺς μανθάνοντας αὐτὴν νὰ γνωρίζουιν τὰς ἀσθενείας καὶ νὰ ὁμιλοῦν γιὰ τοὺς ἀσθενεῖς;

ΓΟΡΓ. Ἐξ ἀνάγκης.

ΣΩΚΡ. Καὶ ἡ ἱατρικὴ λοιπὸν, καθὼς φαίνεται, μὲ λόγους ἀσχολεῖται.

ΓΟΡΓ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Τούς σχετιζομένους βεβαίως μὲ τὶς ἀρρώστειες;

ΓΟΡΓ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Καὶ ἡ γυμναστικὴ λοιπὸν ἀσχολεῖται μὲ λόγους ἀναπερομένους στὴν εὐρωστίαν καὶ τὴν καχεξίαν τῶν σωμάτων;

ΓΟΡΓ. Βεβαίως.

ΣΩΚΡ. Καὶ μὲ τὰς ἄλλας τέχνας βέβαια τὸ ἴδιο συμβαίνει, Γοργία, κάθε μιὰ ἀπ' αὐτὰς ἀσχολεῖται μὲ ἐκεῖνους τοὺς λόγους, οἱ ὅποιοι ἀφοροῦν τὸ πρᾶγμα, τοῦ ὁποίου ἡ κάθε μιὰ ἀπ' αὐτὰς εἶναι ἡ τέχνη.

ΓΟΡΓ. Φαίνεται πῶς ἔτσι εἶναι.

ΣΩΚΡ. Τότε λοιπὸν γιὰτὶ καὶ τὰς ἄλλας τέχνας δὲν τὰς ὀνομάζεις ῥητορικὰς, ἀφοῦ κι' αὐτὰς ἀσχολοῦνται μὲ λόγους, ἐὰν βέβαια ῥητορικὴν ὀνομάζεις ἐκεῖνην πού ἀσχολεῖται μὲ λόγους;

ΓΟΡ. "Οτι, ὦ Σώκρατες, τῶν μὲν ἄλλων τεχνῶν περι χειρουργίας τε καὶ τοιαύτας πράξεις, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πᾶσα ἔστιν ἡ ἐπιστήμη, τῆς δὲ ἱστορικῆς οὐδὲν ἔστιν τοιοῦτον χειροῦργημα, ἀλλὰ πᾶσα ἡ πρᾶξις καὶ ἡ κύρωσις C διὰ λόγων ἔστιν. Διὰ ταῦτ' ἐγὼ τὴν ἱστορικὴν τέχνην ἀξιῶ εἶναι περὶ λόγους, ὀρθῶς λέγων, ὡς ἐγὼ φημι.

ΣΩ. "Ἄρ' οὐν μανθάνω ὅταν αὐτὴν βούλει καλεῖν; Τάχα δὲ εἰσομαι σαφέστερον. Ἄλλ' ἀπόκριναί μοι εἰσὶν ἡμῖν τέχνηαι. Ἐγὼ γάρ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Πασῶν δέ, οἷμαι, τῶν τεχνῶν τῶν μὲν ἐργασία τὸ πολὺ ἔστιν καὶ λόγον βραχέως δέονται, εἶναι δὲ οὐδενός, ἀλλὰ τὸ τῆς τέχνης περαινῶντο πᾶν καὶ διὰ αἰγιῆς, ὁσον γραφικὴ καὶ ἀνδροειστοποιία καὶ ἄλλαι πολλαί. Τὰς τοιαύτας D μοι δοκεῖς λέγειν, περὶ ἅς οὐ φῆς τὴν ἱστορικὴν εἶναι; ἢ οὐ;

ΓΟΡ. Πάνν μὲν οὖν καλῶς ὑπολαμβάνεις, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. "Ἐτεροι δέ γε εἰσι τῶν τεχνῶν αἱ διὰ λόγου πᾶν περαινῶνται, καὶ ἔργον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἡ οὐδενός προσδένονται ἢ βραχέως πᾶν, ὁσον ἡ ἀριθμητικὴ καὶ λογιστικὴ καὶ γεωμετρικὴ καὶ πεπτενικὴ γε καὶ ἄλλαι πολλαί τέχνηαι, ὧν εἶναι οὐκ ὀλίγα τὸ πλεῖον τῶν λόγων ἔχουσι ταῖς πράξεσιν, αἱ δὲ πολλαὶ πλείους καὶ τὸ παράπαν πᾶσα ἢ E πρᾶξις καὶ τὸ κύριον αὐταῖς διὰ λόγων ἔστιν. Τῶν τοιούτων τινὰ μοι δοκεῖς λέγειν τὴν ἱστορικὴν.

ΓΟΡ. Ἄληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἄλλ' οὗτοι τοῦτων γε οὐδεμίαν οἷμαι σε βούλεσθαι ἱστορικὴν καλεῖν, οὐχ ὅτι τῷ ὀνόματι οὕτως εἶπες,

1. Πεισοί' ὠμοιδῆ τεμάχια κερῶμον μὲ τὰ ὅποια ἔπαιζον μετακινῶντες ταῦτα ἐπὶ οὐκίνοιο ἔχουσης πέντε εὐθείας καὶ πάντα καθίστοις γραμμῶς. Παρόμοιον μὲ τὸ σημερινὸν παιχνίδι «νέτμα». Ἐπαι-

ΓΟΡΓ. Γιατί, Σωκράτη, τῶν μὲν ἄλλων τεχνῶν κάθε γνώσις τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι, γιὰ νὰ τὸ πῶ μὲ δύο λόγια, παρὰ χειρωνακτικὴ ἐργασία καὶ κάθε τι ποὺ μοιάζει μὲ αὐτές, ἐνῷ ἡ ῥητορικὴ δὲν ἔχει καμμιὰ σχέσιν μὲ τὴν χειροτεχνία, ἀλλὰ ὅλη ἡ ἐνέργειά της καὶ ἡ δύναμις της γίνεται μὲ τὰ λόγια. Γι' αὐτὸ δταν ὑποστηρίζω πὼς ἡ ῥητορικὴ τέχνη ἀσχολεῖται μόνον μὲ λόγους, κατὰ τὴν γνώμην μου, σωστὰ τὰ λέω.

ΣΩΚΡ. "Ἄρα γε νὰ καταλάβω πὼς θέλεις νὰ τὴν ὀνομάσῃς (τὴν ῥητορικὴν); "Κατὰ δὲ λίγο νὰ τὸ καταλάβω ἀκόμα πιὸ καλᾶ. Ἄλλὰ (τώρα) ἀπάντησέ μου ὑπάρχουν τέχνηαι: Δὲν εἶναι ἔτσι;

ΓΟΡΓ. Ναί (ὑπάρχουν).

ΣΩΚΡ. "Ἄλλαι μὲν ἀπὸ ὅλας τὰς τέχνηαι, μού φαίνεται, ἐκτελοῦν τὸ ἔργον τους μὲ πολλὴν ἐργασίαν, καὶ χρειάζονται πολὺ λίγους λόγους, μερικὲς δὲ κανένα λόγον δὲν χρειάζονται, ἀλλὰ τὸ ἔργον τους μποροῦν νὰ τὸ ἐκτελέσουν καὶ σιωπηλῶς (χωρὶς κανένα λόγον). Παραδείγματος χάριν ἡ ζωγραφικὴ, ἡ γλυπτικὴ καὶ πολλῆς ἄλλης (ἐκτελοῦν τὸ ἔργον τους σιωπηλῶς, χωρὶς λόγους). Μού φαίνεται πὼς τὰς τοιαύτας τέχνηαι ἐννοεῖς μὲ τὰς ὁποίας λέγεις ὅτι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει ἡ ῥητορικὴ, ἢ δὲν ἐννοεῖς τὰς τοιαύτας τέχνηαι; ΓΟΡΓ. Πολὺ καλὰ κατέλαβες τί θέλω νὰ σοῦ πῶ, Σωκράτη.

ΣΩΚΡ. Ὑπάρχουν βέβαια ἄλλαι τέχνηαι, αἱ ὁποῖαι δόκλῃρον τὸ ἔργον τους μὲ λόγια ἐκτελοῦν, καὶ οὐδεμιᾶς ἐργασίας ἔχουν ἀνάγκη, γιὰ νὰ σοῦ τὸ πῶ μὲ λίγα λόγια, ἢ πολὺ μικρὰς, παραδείγματος χάριν ἡ ἀριθμητικὴ, ἡ λογιστικὴ, ἡ γεωμετρία καὶ τὸ παίγνιό τῶν πεσῶν', καὶ ἄλλαι πολλαί τέχνηαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας μερικαὶ ἔχουν ἴσους τοὺς λόγους μὲ τὰς πράξεις, πολλαὶ δὲ ἔχουν περισσότερους λόγους ἀπὸ τὰς πράξεις καὶ ἐντελῶς ὅμως ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ ἀξία τους ἐγκρίεται εἰς τοὺς λόγους. Μού φαίνεται πὼς λέγεις ὅτι κάποια ἀπὸ τὰς τέχνηαι αὐτὰς εἶναι ἡ ῥητορικὴ. ΓΟΡΓ. Σωστὰ εἶναι αὐτὰ ποὺ λές.

ΣΩΚΡ. Ἄλλὰ νομίζω ὅτι καμμίαν βεβαίως ἀπὸ αὐτὰς οὐ δὲν θέλεις νὰ ὀνομάζῃς ῥητορικὴν. Ἄν καὶ οὐ ἔτσι εἶπες, πὼς

ζατο δὲ μὲ ἐξήντα πεσοῦς, τριάντα θηλ. εἰς ἕνατος τῶν παικτῶν. Ἐπαιζον δὲ δύο μόνον ὅπως σήμερον εἰς τὸ τάβλι καὶ τὸ σκάκι.

διε ή διὰ λόγου τὸ κῦρος ἔχουσα ῥητορικὴ ἔστιν, καὶ ὑπολάβοι ἂν τις, εἰ βούλοιο δυσχεραίνειν ἐν τοῖς λόγοις, τὴν ἀριθμητικὴν ἄρα ῥητορικὴν, ὡς Γοργία, λέγεις; Ἄλλ' οὐκ οἰμὰ σε οὔτε τὴν ἀριθμητικὴν οὔτε τὴν γεωμετρικὴν ῥητορικὴν λέγειν.

451 ΓΟΡ. Ὅρθως γὰρ οἶει, ὦ Σώκρατες, καὶ δικαίως ὑπολαμβάνεις.

ΣΩ. Ἔτι νῦν καὶ σὺ τὴν ἀπόκρισιν ἦν ἠρόμην διαπέρανον. Ἐπεὶ γὰρ ῥητορικὴ τυγχάνει μὲν οὐσα τούτων τις τῶν τεχνῶν τῶν τὸ πολὺ λόγῳ χρωμένων, τυγχάνουσι δὲ καὶ ἄλλαι τοιαῦτα οὐσαι, πειρῶ εἰπεῖν, ἢ περὶ τί ἐν λόγοις τὸ κῦρος ἔχουσα ῥητορικὴ ἔστιν. Ὡσπερ ἂν εἰ τις μεῖροιο ὦν νυνὴ ἐλεγεν περὶ ἡσιτισσοῦν τῶν τεχνῶν ἃ Σώκρατες, τίς ἐστιν ἡ ἀριθμητικὴ τέχνη; εἰποιμ' ἂν αὐτῷ, ὡσπερ σὺ ἄρτι, διὰ τὸν διὰ λόγου τις τὸ κῦρος ἔχουσῶν, καὶ εἰ με ἐπανερότοιο τῶν περὶ τί; εἰποιμ' ἂν διὰ τῶν περὶ τὸ ἄρτιόν τε καὶ περιττὸν [γνώσις], ὅσα αὐτῶν ἑκάτερα τυγχάνει ὄντα. Εἰ δ' αὖ ἔροιο τὴν δὲ λογιστικὴν τίνα καλεῖς τέχνην; εἰποιμ' ἂν διὰ καὶ αὕτη ἐστὶν τῶν λόγῳ τὸ πᾶν κυρουμένων καὶ εἰ ἐπανερότοιο ἢ περὶ τί; εἰποιμ' ἂν ὡσπερ οἱ ἐν τῷ δῆμῳ συγγραφόμενοι, διὰ τὰ μὲν ἄλλα καθάπερ ἡ ἀριθμητικὴ ἢ λογιστικὴ ἔχει περὶ τὸ αὐτὸ γὰρ ἔστιν, τὸ τε ἄρτιον καὶ τὸ περιττὸν διαφέρει δὲ τοσοῦτον, διὰ καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλλα πῶς ἔχει ἔχει πλήθους ἐπισκοπεῖ τὸ περιττὸν καὶ τὸ ἄρτιον ἢ λογι-

1. Εἰς τὴν Ἑκκλησίαν τοῦ δήμου ὁ κήρυξ ἐπὶ τοῦ πρώτου ψηφισματος ἢ νόμου ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ εισηγηθέντος τὸν νόμον, τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ δήμου. Ἄν ὁ ἴδιος εἰσηγεῖτο καὶ ἄλλον νόμον, τότε ὁ κήρυξ ἔλεγε: «τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ταῦτά, ψηφίζεται δὲ καὶ τόδε». Χάρην συντομίας δὲν ἀνέφερε πλὴν τὸ ὄνομα τοῦ εισηγηθέντος οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ δήμου.

2. Λογιστικὴ ἦτο ἡ σημερινὴ καλουμένη πρακτικὴ ἀριθμητικὴ, διὰ τῆς ὅποιας ἐκ δεδομένων ποσῶν εὐρίσκουσαν ἄλλο ποσοῦν. Ἀριθμητικὴ δὲ ἦτο ἡ σημερινὴ θεωρητικὴ ἀριθμητικὴ ἢ

ῥητορικὴ εἶναι ἢ τέχνη τῆς ὅποιας ἡ δύναμις ἔγκειται εἰς τοὺς λόγους, καὶ μπορεῖ νὰ σὲ ρωτήσῃ κανεὶς, ἂν θέλῃ νὰ σὲ μπλέξῃ εἰς τὴν συζήτησιν, τὴν ἀριθμητικὴν λοιπόν, Γοργία, τὴν ὀνομάζεις ῥητορικὴν; Ἄλλὰ μοῦ φαίνεται πῶς ἐσὺ οὔτε τὴν ἀριθμητικὴν οὔτε τὴν γεωμετρικὴν ὀνομάζεις ῥητορικὴν.

ΓΟΡΓ. Ὅρθως βέβαια νομίζεις, Σωκράτη, καὶ καλῶς ἐννοεῖς τὸ πρᾶγμα.

ΣΩΚΡ. Ἐλα τώρα καὶ δῶσε μίαν ὀριστικὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησίν μου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ συμβαίνει ἢ ῥητορικὴ νὰ εἶναι κάποια τέχνη ἀπὸ κείνης ποῦ μεταχειρίζονται πάρα πολλοὺς λόγους, συμβαίνει δὲ καὶ ἄλλαι νὰ εἶναι τοιαῦται, προσπάθησε νὰ μοῦ εἰπῆς, εἰς τί πρᾶγμα σὲ λόγους ἔχει τὴν δύναμίν τῆς ἢ ῥητορικὴ. Καθὼς π. χ. ἂν με ρωτοῦσε κανεὶς γιὰ οὐδὲν ποτε ἀπὸ τὰς τέχνας γιὰ τὰς ὅποιας τώρα δὲ μιλοῦσαμε: ἢ ἀριθμητικὴ Σωκράτη, τί τέχνη εἶναι; Ἢ τὸ εἶλεγμα, καθὼς σὺ εἶπες πρὸ ὀλίγου, εἴ ἢ ἀριθμητικὴ εἶναι τέχνη ἀπὸ κείνης ποῦ ἔχουν τὴν δύναμίν τὴν σὲ λόγους; καὶ ἂν μοῦ ἐπαναλάβῃς τὴν ἐρώτησιν: Ἄπὸ κείνης ποῦ ἔχουν τὴν δύναμίν τὴν σὲ λόγους περιστρεφόμενος σὲ τί πρᾶγμα; Ἢ εἶλεγμα εἶναι ἀπὸ κείνης ποῦ ἔχουν τὴν δύναμίν τὴν σὲ λόγους περιστρεφόμενος σὲ ἄρτιον καὶ τὸ περιττὸ, ὅσα συμβαίνει νὰ εἶναι τὰ ἄρτια καὶ τὰ περιττά. Ἐὰν δὲ πάλιν με ἐρωτήσῃ: Τίνα τέχνην καλεῖς τὴν λογιστικὴν; Ἢ εἶλεγμα εἶναι καὶ αὕτη εἶναι τέχνη ἀπὸ κείνης, ποῦ ἐκτελοῦν ὄλην τὴν ἐργασίαν τοὺς με λόγους; καὶ ἂν μοῦ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐρώτησιν: ἢ λογιστικὴ εἶναι τέχνη ἀπὸ κείνης ποῦ ἐκτελοῦν τὴν ἐργασίαν τοὺς με λόγους εἰς τί περιστρεφόμενος; Ἢ εἶλεγμα ὅπως λέγουσι οἱ πρακτικογράφοι¹ εἰς τὴν Συνέλευσιν τοῦ λαοῦ, εἶναι κατὰ μὲν τὰ ἄλλα ἢ λογιστικὴ² μοιάζει με τὴν ἀριθμητικὴν, διότι εἰς τὸ ἴδιον ἀσχολοῦνται, δηλαδὴ τὸ ἄρτιον καὶ τὸ περιττὸν, διαφέρουν δὲ τόσο μόνον, εἰ ἢ λογιστικὴ ἐξετάζει τὸ περιττὸν καὶ τὸ ἄρτιον εἰς ποῖαν σχέσιν εὐρίσκονται κατὰ τὸ πλῆθος καὶ πρὸς ἑαυτὰ καὶ μεταξύ των.

ἔφετάζουσα τὴν σχέσιν τῶν ἀριθμῶν τῶν διαφερόντων κατ' εἶδος καὶ οὐ κατὰ ποσοῦν, π. χ. ἄρτιον πρὸς περιττὸν, πολλαπλασιαστέου πρὸς πολλαπλασιαστέου, διαιρετέου πρὸς διαιρετέου κλπ.

στική. Καί εἰ τις τῆν ἀστρονομίαν ἀνέροιτο, ἐμοῦ λέγοντος οὕτω καὶ αὐτῆ λόγῳ κηρύσσεται τὰ πάντα, οἱ δὲ λόγοι οἱ τῆς ἀστρονομίας, εἰ φαίη, περὶ τί εἰσιν, ὦ Σώκρην; εἴποιμ' ἂν διὰ περὶ τῆν τῶν ἀστῶν φορᾶν καὶ ἡλίου καὶ σελήνης, πῶς πρὸς ἄλληλα τάχους ἔχει.

D ΓΟΡ. Ὁρθῶς γε λέγων σὺ, ὦ Σώκρην.

ΣΩ. Ἰθὺ δὴ καὶ σὺ, ὦ Γοργία. Τυχάνει μὲν γὰρ δὴ ἡ ἠθροικὴ οὐσα τῶν λόγῳ τὰ πάντα διαπαρτομένων τε καὶ κηρυζομένων τις ἢ γὰρ;

ΓΟΡ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Λέγε δὴ τὴν περὶ τί; τί ἐστὶ τοῦτο τῶν ὄντων, περὶ ὃ οὗτοι οἱ λόγοι εἰσίν, οἷς ἡ ἠθροικὴ χρῆται;

ΓΟΡ. Τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων, ὦ Σώκρην, καὶ ἄριστα.

ΣΩ. Ἄλλ', ὦ Γοργία, ἀμφισβητήσιμον καὶ τοῦτο λέγεις
E καὶ οὐδὲν πω σαφές. Οἶμαι γὰρ οὐ ἀκηκοέναι ἐν τοῖς συμποίοις ἄδόντων ἀνθρώπων τοῦτο τὸ σκολιόν, ἐν ᾧ καταριθμοῦνται ἄδοντες, διὰ τὴν αἰνείην μὲν ἄριστον εἶναι, τὸ δὲ δεύτερον καλὸν γενέσθαι, τρεῖς τὸν δὲ, ὡς φησὶν ὁ ποιητὴς τοῦ σκολιοῦ, τὸ πλουτεῖν ἀδόλω.

ΓΟΡ. Ἀκήκοα γὰρ ἄλλὰ πρὸς τί τοῦτο λέγεις;

452 ΣΩ. Ὅτι σοὶ αὐτίκ' ἂν παραστῆεν οἱ δημιουργοὶ τούτων ὧν ἐπῆνεον ὁ τὸ σκολιὸν ποιήσας, ἱατρὸς τε καὶ παιδογίβης καὶ χρηματιστῆς, καὶ εἴποι πρῶτον μὲν ὁ ἱατρὸς ὅτι ὦ Σώκρην, ἔξαιπατῶ ὦ Γοργίης; οὐ γὰρ ἐστὶν ἡ τούτου τέχνη περὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' ἡ ἐμῆ. Εἰ δὲν αὐτὸν ἐγὼ ἐροίμην· σὺ δὲ τίς ὦν ταῦτα λέγεις;

1. Ὁ Γοργίης ἐνταῦθα περίεπεον εἰς τὸ ἴδιον διαλεκτικὸν σφάλμα εἰς τὸ ἔποτον προηγουμένως περίεπεον καὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Πλάτος. Ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ποῦ εἶναι ἔκεῖνα περὶ τὰ ὅποια περιστρέφονται οἱ λόγοι τῆς ρητορικῆς, ἀπατᾷ ὅτι εἶναι τὰ μέγιστα καὶ ἄριστα τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων. Ἄντι νὰ ἄριστὸν δηλαδὴ τὴν οὐσίαν ὀρίξει τὴν ποιότητα.

2. Σκολιόν, ἄσμα. Εἰς τὰ συμπόσια ὁ πρῶτος τραγουδήσας εἶδε

Καὶ ἐνῷ ἐγὼ ἰσχυρίζομαι ὅτι καὶ ἡ ἀστρονομία μὲ λόγους ἐκτελεῖ ἔλον τὸ ἔργον τῆς, ἐὰν κανεῖς μὲ ἐρωτήσῃ, οἱ λόγοι δὲ τῆς ἀστρονομίας περὶ τί περιστρέφονται, Σωκράτη; Ἢ εἶπω πῶς περιστρέφονται εἰς τὴν κίνησιν τῶν ἀστέρων, τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, καὶ ἔξετάζου εἰς ποῖαν σχέσιν εὐρίσκονται μεταξύ των ὡς πρὸς τὴν ταχύτητα.

ΓΟΡ. Πολλὴ σωστὴν ἀπάντησιν θὰ εἶδεις ἂν ἀπαντοῦσες εἶσι, Σωκράτη.

ΣΩΚΡ. Ἔλα λοιπὸν μίλα καὶ σὺ, Γοργία. Διότι συμβαίνει βέβαια ἡ ρητορικὴ νὰ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὰς τέχνας ποῦ ἐκτελοῦν καὶ φέρουν εἰς πέρας τὰ πάντα μὲ λόγους. Δὲν εἶναι εἶσι;

ΓΟΡ. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩΚΡ. Λέγε λοιπὸν ποῖον εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῶν λόγων τούτων; Τί πράγμα εἶναι αὐτὸ περὶ τὸ ὅποσον περιστρέφονται οἱ λόγοι τοῦς ὅποιους χρησιμοποιεῖ ἡ ῥητορικὴ;

ΓΟΡ. (Ἐκείνα περὶ τὰ ὅποια στρέφονται οἱ λόγοι, ποῦ χρησιμοποιεῖ ἡ ῥητορικὴ, Σωκράτη) εἶναι τὰ μέγιστα καὶ ἄριστα τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων¹.

ΣΩΚΡ. Ἄλλὰ, Γοργία, αὐτὸ ποῦ λές εἶναι ἀμφισβητήσιμον, καὶ καθόλου δὲν εἶναι σαφές. Γιατὶ νομίζω πῶς καὶ σὺ ἔχεις ἄκοῦσον νὰ τραγουδοῦν εἰς τὰ συμπόσια τὸ τραγοῦδι² εἰς τὸ ὅποσον ἀπαριθμοῦν διὰ τὴν ὑγείαν μὲν εἶναι πάντων ἄριστον, δεύτερον δὲ ἡ ὁμορφία, καὶ τρίτον, καθὼς λέγει ὁ ποιητὴς τοῦ τραγουδιοῦ, ὁ μὲ ἐντιμα μῆσα ἀποκτηθεῖς πλοῦτος.

ΓΟΡ. Τὸ ἔχω βεβαίως ἀκούσει· ἀλλὰ γιατί τὸ λές αὐτό;

ΣΩΚΡ. Τὸ λέγω γιατί ἀμέσως μποροῦν νὰ σοῦ παρουσιασθοῦν ἐκεῖνοι ποῦ δημιουργοῦν ὅσα ἐπῆνεον ὁ ποιητὴς τοῦ τραγουδιοῦ, δηλαδὴ ὁ ἱατρὸς, ὁ γυμναστής καὶ ὁ χρηματιστής, καὶ μπορεῖ νὰ πῆ πρῶτον μὲν ὁ ἱατρὸς ἔτι, Σωκράτη, σὲ ἔξαιπατῶ ὁ Γοργίης, διότι δὲν δημιουργεῖ ἡ τέχνη σου τὸ μέγιστον ἀγαθὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἡ ἰδικὴ μου. Ἐὰν λοιπὸν ἐγὼ τὸ ἐρωτήσω. Ποῖος εἶσαι σὺ, ποῦ λές αὐτά;

κλάδους δάφνης ἡ μυρσίνη εἰς ἄλλον συμπότην, αὐτὸς δὲ ὤφειλε νὰ τραγουδήσῃ ἕνα οἰονδήποτε τραγοῦδι, ἕλλως ἐσοκίπτετο ὁ ἄκοῦσος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ διαδοχὴ τῶν ἀδόντων δὲν ἐγένετο κατὰ τὴν τάξιν τὸν περὶ τὴν τράπεζαν καθήμενον, ἀλλὰ ἀτάκτως καὶ τρῶπον τινὰ σκολιῶς, ἐνεῦθεν τὰ τοιαῦτα ἄσματα ὀνομαζόμενα σκολία.

εἶποι ἂν ἴσως διὰ λατρός. Τί οὖν λέγεις ; ἢ τὸ τῆς σῆς τέχνης ἔργον μέγιστον ἐστὶν ἀγαθόν ; Πῶς γὰρ οὐ, φαίη ἂν ἴσως, ὦ Σώκρατες, [ὕγιεια] ; Τί δ' ἐστὶν μέζον ἀγαθὸν ἀνθρώποις ὑγίειας' εἰ δ' αὖ μετὰ τοῦτον ὁ παιδοτερίβης εἶποι διὰ θανμάζοιμι τῶν, ὦ Σώκρατες, καὶ αὐτός, εἰ σοὶ ἔχοι Γοργίας μείζον ἀγαθὸν ἐπιδειξάι τῆς αὐτοῦ τέχνης ἢ ἐγὼ τῆς ἐμῆς' εἶποιμ' ἂν αὐ καὶ πρὸς τοῦτον' οὐ δὲ δὴ τίς εἰ, ὦ ἄνθρωπε, καὶ τί τὸ σὸν ἔργον ; Παιδοτερίβης, φαίη ἂν, τὸ δ' ἔργον μού ἐστιν καλοῦς τε καὶ ἰσχυροῦς ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ σώματα. Μετὰ δὲ τὸν παιδοτερίβην εἶποι ἂν ὁ χρηματιστής, ὡς ἐγώμαι, πάντα καταφρονῶν ἀπάντων' οὐκ οὐκ εἴη, ὦ Σώκρατες, ἐάν σοι πλοῦτον φανῆ τι μείζον ἀγαθὸν ὢν ἢ παρὰ Γοργίᾳ ἢ παρ' ἄλλω ὄντων. Φαίμεν ἂν οὖν πρὸς αὐτόν' Τί δὲ δὴ ; ἢ οὐ τοῦτου δημιουργός ; φαίη ἂν. Τίς ὢν ; χρηματιστής. Τί οὖν ; Κρίνεις οὐ μέγιστον ἀνθρώποις ἀγαθὸν εἶναι πλοῦτον ; φήσομεν. Πῶς γὰρ οὐκ ; ἔρει. Καὶ μὴν ἀμφισβητεῖ γὰρ Γοργίας ὅδε τὴν παρ' αὐτῷ τέχνην μείζονος ἀγαθοῦ αἰτίαν εἶναι ἢ τὴν σὴν, φαίμεν ἂν ἡμεῖς. Ἄλλω οὖν διὰ τὸ μετὰ τοῦτον ἔροιτ' ἂν καὶ τί ἐστὶν τοῦτο τὸ ἀγαθόν ; ἀποκρισάσθω Γοργίας. Ἴθι οὖν νομίσας, ὦ Γοργία, ἐρωτᾶσθαι καὶ ἐπ' ἐκείνων καὶ ἐπ' ἐμοῦ, ἀποκρίναι τί ἐστὶν τοῦτο ὃ φησὶ σὺ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις καὶ σὲ δημιουργόν εἶναι αὐτοῦ.

ΓΟΡ. Ὅπως ἐστίν, ὦ Σώκρατες, τῇ ἀληθείᾳ μέγιστον ἀγαθὸν καὶ αἴτιον ἅμα μὲν ἐλευθερίας αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις, ἅμα δὲ τοῦ ἄλλων ἄρχειν ἐν τῇ αὐτοῦ πόλει ἐκάστω.

ΣΩ. Τί οὖν δὴ τοῦτο λέγεις ;

ΓΟΡ. Τὸ πείθειν ἔγωγ' ὁλόν τ' εἶναι τοῖς λόγοις καὶ ἐν δικαστηρίῳ δικαστᾶς καὶ ἐν βουλευτηρίῳ βουλευτᾶς καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐκκλησιαστᾶς ἐν ἄλλω ξυλλόγῳ παντί, ὅστις

1. Χρηματιστής ἐδὼ ἔχει τὴν ἐνοσίαν τοῦ κερσοσκόπου, τοῦ ἐμπορευομένου καὶ ἀποκτιθῆναι χρήματα.

Θὰ εἶπη ἴσως ὅτι εἶναι λατρός. Τί λὲς λοιπόν ; Ἀλήθεια μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι ἐκεῖνο ποῦ δημιουργεῖ ἡ τέχνη σου ; Καὶ πῶς ἔχει, Σωκράτη, ἢ βλεπὲν ἴσως ἀπαντήσαι (ἢ ὑγεία δὲν εἶναι τὸ μέγιστον ἀγαθόν) ; Ὑπάρχει ἄλλο μεγαλύτερον ἀγαθὸν ἀπὸ τῆν ὑγείαν ; Ἐάν δὲ κἀκεῖν ὕστερα ἀπὸ αὐτόν ὁ γυμναστής εἶπη, ὅτι ἀπορῶ, Σωκράτη, καὶ ἐγὼ, ἂν ὁ Γοργίας δύναιται νὰ σοῦ παρουσιάσῃ μεγαλύτερον ἀγαθὸ τῆς τέχνης του, ἢ ἐγὼ τῆς ἰδικῆς μου. Θὰ εἶπω πάλιν καὶ σ' αὐτόν' οὐ δὲ ποῖός εἶσαι, ἄνθρωπε, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἔργον σου ; Εἴμαι γυμναστής, θὰ μοῦ εἶπη, τὸ δὲ ἔργον μου κἀκεῖν τοὺς ἀνθρώπους ὠραίους καὶ δυνατοὺς κατὰ τὰ σώματα. Μετὰ τὸν γυμναστὴν θὰ εἶπη, νομίζω, ὁ χρηματιστής' τοὺς πάντας περιφρονῶν. Πρόσεχε, Σωκράτη, ἂν θὰ μπορέσῃς νὰ εὕρῃς μεγαλύτερον ἀγαθὸν ἀπὸ τὸν πλοῦτον ἢ εἰς τὸν Γοργίαν ἢ εἰς οἰονδήποτε ἄλλον. Θὰ εἴπωμεν λοιπόν καὶ σ' αὐτόν' Τί συμβαίνει ; Ἀλήθεια, εἶσαι οὐ δημιουργός τούτου τοῦ ἀγαθοῦ ; Ποῖός εἶσαι ; Χρηματιστής (θὰ εἶπη). Τί λοιπόν λὲς ; Θεωρεῖς μέγιστον ἀγαθὸν εἶς τὸν ἀνθρώπον τὸν πλοῦτον ; θὰ τοῦ εἴπωμεν. Γιατί ἔχει ; θὰ μᾶς ἀπαντήσῃ. Καὶ ὅμως τὸ ἀμφισβητεῖ ὁ Γοργίας οὗτος ἐδῶ καὶ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ τέχνη του δημιουργεῖ μεγαλύτερον ἀγαθὸν ἀπὸ τῆν ἰδικῆν σου, αὐτὸ θὰ τοῦ ἀπαντήσωμε ἡμεῖς. Φανερόν εἶναι πῶς ὕστερα θὰ ρωτήσῃ' Καὶ ποῖὸν εἶναι αὐτὸ τὸ ἀγαθόν, (ποῦ δημιουργεῖ ἡ τέχνη τοῦ Γοργία) ; Ἄς ἀποκριθῇ ὁ Γοργίας. Ἐμπρός λοιπόν, Γοργία, ἀφ' οὐ νομίζεις πῶς ἐρωτᾶσαι καὶ ἀπ' ἐκείνων καὶ ἀπὸ μένα, ἀποκρίνουν ποῖον εἶναι αὐτὸ ποῦ λὲς ὅτι εἶναι τὸ μέγιστον ἀγαθὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅτι οὐ εἶσαι ὁ δημιουργός αὐτοῦ ;

ΓΟΡΓ. Ἐκεῖνο ποῦ ἐγὼ λέγω, Σωκράτη, ὅτι εἶναι τὸ μέγιστον ἀγαθόν, εἶναι πραγματικῶς μέγιστον ἀγαθὸν καὶ συγχρόνως αἴτιον ἐλευθερίας εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ αἴτιον τοῦ νὰ ἀρχῇ τῶν ἄλλων ἕκαστος εἰς τὴν πόλιν του.

ΣΩΚΡ. Τί λοιπόν εἶναι τοῦτο τὸ ἀγαθόν, διὰ τὸ ὅποιον ὀμίλεις ;

ΓΟΡΓ. Λέγω ὅτι τὸ ἀγαθὸν τοῦτο εἶναι ἡ δύναμις νὰ πείθῃ κανεὶς καὶ εἰς τὸ δικαστήριον τοὺς δικαστᾶς καὶ εἰς τὴν Βουλὴν τοὺς βουλευτᾶς καὶ εἰς τὴν Συνέλευσιν τοῦ λαοῦ τοὺς πολλούς καὶ εἰς οἰανδήποτε συνέλευσιν τοὺς εἰς αὐτὴν

ἄν πολιτικὸς ξέλλογος γίγνηται. Καίτοι ἐν ταύτῃ τῇ δυνάμει δοῦλον μὲν ἔξεις τὸν ἱατρόν, δοῦλον δὲ τὸν παιδοκριβήν· ὁ δὲ χρηματιστὴς οὗτος ἄλλω ἀναφανήσεται χρηματιζόμενος καὶ οὐχ ἀτιφῶ, ἀλλὰ σοὶ τῷ δυναμένῳ λέγειν καὶ πείθειν τὰ πλήθη.

ΣΩ. Νῦν μοι δοκεῖς δηλώσαι, ὦ Γοργία, ἐγγύτατα τὴν δημοτικὴν ἦντινα τέχνην ἠγεῖ εἶναι, καὶ εἰ τι ἐγὼ συνίημι, λέγεις διὰ πειθοῦς δημιουργὸς εἶναι ἢ δημοτικὴν, καὶ ἢ πραγματεία αὐτῆς ἅπασα καὶ τὸ κεφάλαιον εἰς τοῦτο τελευτᾷ· ἢ ἔχεις τι λέγειν ἐπὶ πλείον τὴν δημοτικὴν δύνασθαι ἢ πειθῶ τοῖς ἀκούουσιν ἐν τῇ ψυχῇ ποιεῖν;

ΓΟΡ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ μοι δοκεῖς ἱκανῶς δριζοῦσθαι· εἰσιν γὰρ τοῦτο τὸ κεφάλαιον αὐτῆς.

ΣΩ. Ἄκουσον δὴ, ὦ Γοργία. Ἐγὼ γὰρ εὐ ἴσθ' ὅτι, ὡς Β ἑμαυτὸν πειθῶ, εἴπερ τις ἄλλω ἑλλω δὲλέγεται βουλόμενος εἰδέναι αὐτὸ τοῦτο περὶ ὅτου ὁ λόγος ἐστίν, καὶ ἐμὲ εἶναι τούτων ἕνα· ἄξιὸν δὲ καὶ σέ.

ΓΟΡ. Τί οὖν δὴ, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ἐγὼ ἐρῶ νῦν. Ἐγὼ τὴν ἀπὸ τῆς δημοτικῆς πειθῶ, ἢ τίς ποτ' ἐστὶν ἢν οὐ λέγεις καὶ περὶ ὧντινων πραγμάτων ἐστὶ πειθῶ, σαφῶς μὲν εὐ ἴσθ' ὅτι οὐκ οἶδα, οὐ μὴν ἄλλ' ὑποπιπέτω γε ἢν οἶμαι σε λέγειν καὶ περὶ ὧν. Οὐδὲν μέντοι C ἦτιον ἐρησομαι σέ, τίνα ποτὲ λέγεις τὴν πειθῶ τὴν ἀπὸ τῆς δημοτικῆς καὶ περὶ τίνων αὐτῆν εἶναι. Τοῦ ἕνεκα δὴ αὐτὸς ὑποπιπέω σε ἐρησομαι, ἀλλ' οὐκ αὐτὸς λέγω; Οὐ σοῦ ἕνεκα, ἀλλὰ τοῦ λόγου, ἵνα οὕτω προῖη, ὡς μάλιστα· ἂν ἦμιν καταφανὲς ποιοῦ περὶ ὅτου λέγεται. Σκόπει γὰρ εἰ σοι δοκῶ δίκαιως ἀνερωτᾶν σε. Ὅποτε ἂν εἰ ἐνύγκανόν σε ἐρωτῶν τίς ἐστὶν τῶν ζωγράφων Ζεῦξις, εἰ μοι εἴπεις ὅτι ὁ τὰ ζῶα γράφων, ἀρ' οὐκ ἂν δίκαιως σε ἠρώμην ὁ τὰ ποῖα τῶν ζῶων γράφων καὶ ποῖως;

1. Περιφήμιος ζωγράφος, σύγχρονος τοῦ Σωκράτους, εἶς Ἡρακλείας τῆς Κάτω Ἰταλίας.

προσερχομένους. Καὶ ἀσφαλῶς μὲν τὴν δυνάμιν αὐτὴν δούλον μὲν θὰ ἔχῃς τὸν ἱατρόν, δούλον δὲ τὸν γυμναστήν· ὁ δὲ χρηματιστὴς οὗτος θὰ φανῇ ὅτι χάριν ἄλλου κερδίζει χρήματα καὶ οὐχί· γιὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ γιὰ σένα, ὁ ὅποιος μπόρεις νὰ ἰμιλιξῇ καὶ νὰ πείθῃς τὰ πλήθη.

ΣΩΚΡ. Τώρα, Γοργία, μοῦ φαίνεται πὼς πλησίον πολλὸ νὰ δεῖξῃς ποῖα τέχνην νομίζεις πὼς εἶναι ἢ ρητορικὴν, καὶ ἂν κἀπὼ καταλαβαίνω, λέγεις ὅτι ἢ ρητορικὴ εἶναι δημιουργὸς πειθοῦς καὶ ὅτι ἢ ἐνέργεια τῆς καὶ τὸ σύνολον τῶν προσπαθειῶν τῆς εἰς αὐτὸ καταλήγει. Ἡ μπόρεις νὰ πῆς πὼς ἢ ρητορικὴ ἔχει μεγαλύτερον δυνάμιν ἀπὸ τοῦ νὰ δημιουργῇ, πειθῶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκρατῶν;

ΓΟΡΓ. Καθόλου, Σωκράτη, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πὼς ὁρθῶς ἔζησες τὸν ὀρισμὸν αὐτῆς, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ προσορισμὸς τῆς.

ΣΩΚΡ. Ἄκουσε λοιπὸν, Γοργία. Μάθε καλά ὅτι, καθὼς πιστεῦθ, εἶμαι ἀπ' ἐκείνου, ποῦ ἔσαν συζητοῦν μὲ ἄλλους ἐπιθυμοῦν νὰ μάθουν αὐτὸ διὰ τὸ ὅποιον συζητῶν. Ἐγὼ δὲ τὴν ἀξιῶσιν καὶ σὺ νὰ εἶσαι τέτοιος.

ΓΟΡΓ. Τί θέλεις νὰ πῆς, Σωκράτη;

ΣΩΚΡ. Θὰ σοῦ πῶ ἀμέσως. Μάθε ὅτι ἐγὼ δὲν καταλαβαίνω καλά ποῖα τέλος πάντων εἶναι ἢ πειθῶ τῆς ρητορικῆς γιὰ τὴν ὅποιαν ἔμιλιξῃ καὶ περὶ τίνος πράγματος εἶναι πειθῶ. Μόλα ταῦτα ὑποπιπέωσιν ποῖαν πειθῶ ἔνοεῖς καὶ γιὰ ποῖα πράγματα (ἀσχολεῖται αὐτή). Ἐν τούτοις ἔμοις θὰ σὲ ρωτήσω ποῖα τέλος πάντων ἔνοεῖς ὅτι εἶναι ἢ ἀπὸ τῆς ρητορικῆς πηγάζουσα πειθῶ καὶ γιὰ ποῖα πράγματα ἀσχολεῖται αὐτή. Γιὰτὶ ἔμοις, ἀφοῦ ἐγὼ μαντεύω ταῦτα, θὰ ρωτήσω ἐσένα καὶ δὲν τὸ λέγω ὁ ἴδιος; Τοῦτο συμβαίνει οὐχί ἐξ αἰτίας σου, ἀλλὰ διὰ τὴν προχωρήσῃς ἢ συζητήσῃς καὶ ἔτσι καταστῆ ἀπολύτως σαφὲς τὸ θέμα τῆς συζητήσῃς μας. Σκέψου λοιπὸν ἂν ὀρθῶς θὰ δεῖτόπινα τὴν ἐρώτησιν, ἂν π. χ. τύχαινε νὰ σὲ ρωτήσω ποῖος ἀπὸ τούτων ζωγράφος εἶναι ὁ Ζεῦξις· καὶ ἂν μοῦ ἀπαντοῦσες ὅτι ὁ ζωγραφίζων ζῶα, ἀρα γε δὲν θὰ εἶχα δικαίωμα νὰ σε ἔξανρωτήσω ποῖα ζῶα ζωγραφίζει καὶ κατὰ ποῖον τρόπον;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

D ΣΩ. Ἄρα διὰ τοῦτο, ὅτι καὶ ἄλλοι εἰσὶ ζωγράφοι γραφόντες ἄλλα πολλὰ ζῷα;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ δέ γε μηδεὶς ἄλλος ἢ Ζεῦξις ἔγραψε, καλῶς ἂν οὐ ἀπεκέρκιστο;

ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Ἴθι δὴ καὶ περὶ τῆς ἑητορικῆς ἐπέε πότερόν οὐ δοκεῖ πειθῶ ποιεῖν ἢ ἑητορικὴ μόνη ἢ καὶ ἄλλαι τέχνηαι; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· ὅστις διδάσκει διτιοῦν πρᾶγμα, πότερον δὲ διδάσκει πείθει ἢ οὐ;

ΓΟΡ. Οὐ ὄητα, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ πάντων μάλιστα πείθει.

E ΣΩ. Πάλιν δὴ ἐπὶ τῶν αὐτῶν τεχνῶν λέγωμεν ὄντην νυνδὴ· ἢ ἀριθμητικὴ οὐ διδάσκει ἡμᾶς, ὅσα ἐστὶν τὰ τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ ὁ ἀριθμητικὸς ἄνθρωπος;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ πείθει;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Πειθοῦς ἄρα δημιουργὸς ἐστὶν καὶ ἢ ἀριθμητικῆ.

ΓΟΡ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐάν τις ἐρωτᾷ ἡμᾶς, ποίας πειθοῦς καὶ περὶ τί, ἀποκρινομένθα πον αὐτῷ ἐπὶ τῆς διδασκαλικῆς τῆς περὶ τὸ ἄριον τε καὶ τὸ περιττόν ὅσον ἐστίν· καὶ τὰς ἄλλας ὡς νυνδὴ ἐλέγομεν τέχνας ἀπάσας ἔξομεν ἀποδείξει πειθοῦς δημιουργοῦς οὕσας καὶ ἡστιους καὶ περὶ ὅ· τι ἢ οὐ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα ἑητορικὴ μόνη πειθοῦς ἐστὶν δημιουργός.

ΓΟΡ. Ἄληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἐπειδὴ τοίνυν οὐ μόνη ἀπεργάζεται τοῦτο τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι, δικαίως ὥσπερ περὶ τοῦ ζωγράφου

ΓΟΡΓ. Βεβαίως.

ΣΩΚΡ. Ἄρα γε διὰ τοῦτο δικαίως θὰ ἐπανελάβωμεν τὴν ἐρώτησιν, διότι ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ζωγράφοι ζωγραφίζοντες ἄλλα πολλὰ ζῷα;

ΓΟΡΓ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ἐάν οὐδεὶς ἄλλος ἀπὸ τῶν Ζεῦξιν ἐζωγράφευεν, ἐρθῶς τότε θὰ εἶχες ἀποκριθῆ;

ΓΟΡΓ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ἐμπρός λοιπὸν πές μου καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς. Νομίσεις πῶς μόνον ἢ ῥητορικὴ δημιουργεῖ πειθῶ ἢ καὶ ἄλλαι τέχνηαι; Θέλω νὰ πῶ τὸ ἐξῆς: Ἐκεῖνος ποῦ διδάσκει εἰσὸνδῆποτε πρᾶγμα, πείθει γιὰ ἐκεῖνο ποῦ διδάσκει ἢ δὲν πείθει;

ΓΟΡΓ. Ὅχι μόνον πείθει, Σωκράτη, ἀλλὰ καὶ παραπειθεῖ.

ΣΩΚΡ. Ἄς μιλῶσαμεν λοιπὸν πάλιν γιὰ τὰς ἰδίας τέχνας, γιὰ τὰς ὁποίας τώρα δὲ μιλοῦσαμε. Ἢ ἀριθμητικὴ δὲν μᾶς διδάσκει τὰ ἀφροσύνα τοὺς ἀριθμούς, καὶ ὁ ἀριθμητικὸς ἄνθρωπος (ὁ μαθηματικὸς) δὲν κάνει τὸ ἴδιο;

ΓΟΡΓ. Μάλιστα, μᾶς διδάσκει.

ΣΩΚΡ. Λοιπὸν καὶ πείθει;

ΓΟΡΓ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Πειθοῦς λοιπὸν δημιουργός ἐστὶν καὶ ἢ ἀριθμητικῆ.

ΓΟΡΓ. Φαίνεται πῶς καὶ ἢ ἀριθμητικὴ ἐστὶν δημιουργός πειθοῦς.

ΣΩΚΡ. Ἐάν λοιπὸν κανεὶς μᾶς ἐρωτᾷ, ἢ ἀριθμητικὴ ἐστὶν δημιουργός ποίας πειθοῦς καὶ εἰς τί πρᾶγμα ἀναφερομένης. θὰ ἀποκριθῶμε μὲ φανταίται εἰς αὐτόν, ὅτι ἢ ἀριθμητικὴ ἐστὶν δημιουργός πειθοῦς διδασκαλικῆς ἀναφερομένης εἰς τὸ ἄριον καὶ περιττόν καὶ ἐξεταζούσης πόσα ἐστὶν τὰ ἄρτια καὶ πόσα τὰ περιττά. Καὶ γιὰ ἕλας τὰς ἄλλας τέχνας, γιὰ τὰς ὁποίας τώρα δὲ μιλοῦσαμε, θὰ μωρῶσαμε νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι δημιουργοῦν πειθῶ, καὶ τί εἰδους πειθῶ δημιουργοῦν, καὶ γιὰ τί πρᾶγμα ἢ ἔχι;

ΓΟΡΓ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Δὲν ἐστὶν λοιπὸν ἢ ῥητορικὴ μόνον δημιουργός πειθοῦς.

ΓΟΡΓ. Σωστά τὰ λές. Δὲν ἐστὶν μόνον ἢ ῥητορικὴ δημιουργός πειθοῦς.

ΣΩΚΡ. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἐκτελεῖ μόνον ἢ ῥητορικὴ τοῦτο τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι τέχνηαι, δικαίως μετὰ ταῦτα

μετά τοῦτο ἐπανερóιμεθ' ἄν τὸν λέγοντα, ποίας δὴ πειθοῦς καὶ τῆς περὶ τί πειθοῦς ἡ ἤθροικῃ ἐστὶν τέχνη; "Ἡ οὐ δοκεῖ
B σοὶ δίκαιον εἶναι ἐπανερóσθαι;

ΓΟΡ. "Ἐμοιγε.

ΣΩ. Ἀπόκριαι δὴ, ὦ Γοργία, ἐπειδὴ γε καὶ σοὶ δοκεῖ οὕτω.

ΓΟΡ. Ταύτης τοίνυν τῆς πειθοῦς λέγω, ὦ Σώκратες, τῆς ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὄχλοις, ὥσπερ καὶ ἄρτι ἔλεγον, καὶ περὶ τούτων ἂ ἔσσι δίκαιά τε καὶ ἀδίκαια.

ΣΩ. Καὶ ἐγὼ τοὺ ὑπώπειπον ταύτην σε λέγειν τὴν πειθὴ καὶ περὶ τούτων, ὦ Γοργία' ἀλλ' ἴνα μὴ θαναμάξης, ἐὰν ὀλίγον ὕστερον τοιοῦτόν τί σε ἀνέρωμαι, ὃ δοκεῖ μὲν δήλον εἶναι, ἐγὼ δ' ἐπανερóωτῶ ὅπερ γὰρ λέγω, τοῦ ἐξῆς ἔνεκα περαινέσθαι τὸν λόγον ἔρωτῶ, οὐ σοῦ ἔνεκα, ἀλλ' ἴνα μὴ ἐθιζόμεθα ὑπονοούντες προαρπάξιν ἀλλήλων τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ σὺ τὰ σαυτοῦ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ὅπως ἂν βούλη περαινῆς.

ΓΟΡ. Καὶ ὁρθῶς γέ μοι δοκεῖς ποιεῖν, ὦ Σώκратες.

ΣΩ. Ἴθι δὴ καὶ τόδε ἐπισκευόμεθα. Καλεῖς τι μεμαθημένα;

ΓΟΡ. Καλῶ.

ΣΩ. Τί δέ; Πειπιστευμένα;

ΓΟΡ. "Ἐγωγε.

D ΣΩ. Πότερον οὖν ταῦτόν δοκεῖ σοὶ εἶναι μεμαθημένα καὶ πεπιστευμένα, καὶ μάθησις καὶ πίστις, ἢ ἄλλο τι;

ΓΟΡ. Οἴομαι μὲν ἔγωγε, ὦ Σώκратες, ἄλλο.

ΣΩ. Καλῶς γὰρ οὔτε, γνώσει δὲ ἐνθ' ἐνός; Εἰ γὰρ τίς σε ἔρωτο· ἄρ' ἔσσι τις, ὦ Γοργία, πίστις ψευδῆς καὶ ἀληθῆς; Φαίης ἂν, ὡς ἐγὼ οἶμαι.

1. Ὁ Σωκράτης ἀρκεῖται διὰ τοῦ μεμαθημένα καὶ πεπιστευμένα, διότι ταῦτα φανερόνως ἀσφαιτέρων τῶ νόμῳ του, κατέληξε δὲ εἰς τὰ ἰσοδύναμα μάθησις καὶ πίστις, διότι τὰ ἀπαρμόφαιτα φανερόνως καὶ τὴν διαθέσει, ἐνῶ τὸ πίστις δύναται νὰ εἶναι ἐνεργητικῆς ἢ παθητικῆς διαθέσεως, προσεῖτε δὲ δύναται νὰ εἶναι ἀφρημμένον οὐσιαστικόν τοῦ πειθῶ ἢ τοῦ πιστεύω. Ἡ πίστις πᾶν χριστιανῶν

μποροῦμε νὰ ἐπαναλάβωμε τὴν ἐρώτησι, καθὼς ρωτήσαμε καὶ γιὰ τὸν ζωγράφου ἢ ῥητορικῆ εἶναι τέχνη δημιουργοῦ ποίας πειθοῦς καὶ εἰς τί πράγμα ἀναφερομένης; "Ἡ δὲν σοῦ φαίνεται πῶς εἶναι δίκαιον νὰ ἐπαναλάβωμε τὴν ἐρώτησιν:

ΓΟΡΓ. "Ἐγὼ τοῦλάχιστον τὸ νομίζω πολὺ εὐλογον.

ΣΩΚΡ. Ἀποκρίσου λοιπόν, Γοργία, ἀφοῦ καὶ σὺ νομίζεις πῶς πρέπει νὰ ἐπαναληθῆ ἢ ἐρώτησις.

ΓΟΡΓ. Ἐνόω λοιπόν ἐκείνη τὴν πειθὴ, Σωκράτη, ποῦ δημιουργοῦται μέσα εἰς τὰ δικαστήρια καὶ εἰς τὰς ἄλλας λαϊκάς συγκεντρώσεις καθὼς πρὸ ὀλίγου ἔλεγα, καὶ ἡ ὅποια ἀφορᾷ πάντα ἐκεῖνα ποῦ εἶναι δίκαια ἢ ἀδίκαια.

ΣΩΚΡ. Ἀλήθεια κ' ἐγὼ, Γοργία, αὐτὴν τὴν πειθὴ ὑποπεισομένη πῶς ἐνοεῖς, αὐτὴν ποῦ ἀφορᾷ αὐτὰ τὰ θέματα. Δὲν εἶπα ὅμως τίποτε, γιὰ τὰ μὴ τυχόν παραξενευθῆς ἂν λίγο πρὸ ὕστερα σὲ ξαναρωτήσω γιὰ κάτι τέτοιο, ποῦ φαίνεται μὲν πῶς εἶναι φανερόν, ἐγὼ ὅμως ξαναρωτῶ πάλιν γι' αὐτό. Διότι, καθὼς σοῦ εἶπα, ἐρωτῶ διὰ νὰ προχωρήσῃ ἢ συζήτησις μὲ τὴν σειρά, καὶ ὄχι νὰ ἐλγέξω ὅσα εἶπες, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ συνηθίζωμεν μαντεύοντες τί ὁ ἄλλος ἔχει εἰς τὸν νοῦν του νὰ ἀρπάξωμεν τὰ λόγια ὃ ἕνας τοῦ ἄλλου. Ἔτσι θὰ μπορῆς καὶ σὺ νὰ τελειώσῃς τὴν ἐμιλίαν σου, ἔπως θέλεις.

ΓΟΡΓ. Μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, ὅτι κάμνεις πολὺ καλά.

ΣΩΚΡ. Ἐμπρὸς λοιπόν ἄς ἐξετάσωμεν καὶ τὸ ἐξῆς: ὀνομάζεις κάτι τι «μεμαθημένα»;

ΓΟΡΓ. Ὀνομάζω.

ΣΩΚΡ. Τί λοιπόν; «πειπιστευμένα» ὀνομάζεις κάτι τι (ἄλλο);

ΓΟΡΓ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Νομίζεις λοιπόν ὅτι εἶναι τὸ ἴδιο νὰ ἔχη κανεὶς πλήρη γνώσιν ἐνὸς πράγματος καὶ τὸ νὰ πιστεύῃ ἀπλῶς αὐτό; Καὶ μάθησις καὶ πίστις νομίζεις πῶς εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα, ἢ τὰ θεωρεῖς πῶς διαφέρουν;

ΓΟΡΓ. Ἐγὼ τοῦλάχιστον, Σωκράτη, νομίζω ὅτι διαφέρουν.

ΣΩΚΡ. Ὅρθως βεβαίως ἔχεις αὐτὴν τὴν γνώμην. Θὰ ἐνοήσῃς δὲ καὶ ἀπὸ τὸ ἐξῆς: ἐὰν κάποιος σὲ ἐρωτήσῃ· Ἰπάρχει, Γοργία, πίστις ἀληθῆς καὶ πίστις ψευδῆς; Ἄπαντοῦσες; βεβαίως, καθὼς ἐγὼ τοῦλάχιστον νομίζω.

— εἶναι ἐνεργητικῆς διαθέσεως; σημαίνει οἱ χριστιανοὶ πιστεύουν· ὁ ἐνθρωπος αὐτὸς ἔχει μετ' ἑαυτοῦ πίστιν, δύναται νὰ σημαίνῃ ὅτι πιστεύει καὶ ὅτι πιστεύεται πρὸ τῶν ἄλλων.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Τι δ' ; *Ἐπιστήμη ἔστι ψευδῆς καὶ ἀληθῆς ;

ΓΟΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Δῆλον γὰρ δὴ ὅτι οὐ ταυτὸν ἔστιν.

ΓΟΡ. *Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. *Ἀλλὰ μὴν οὐ τὲ γε μεμαθηκότες πεπεισμένοι εἰσι
Ε καὶ οἱ πεπιστευκότες.

ΓΟΡ. *Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Βούλει οὖν δύο εἶδη θῶμεν πειθοῦς, τὸ μὲν πίστιν
παρεχόμενον ἄνευ τοῦ εἰδέναί, τὸ δ' ἐπιστήμην ;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ποιῶραν οὖν ἡ ἔητορική πειθὴ ποιεῖ ἐν δικαστη-
ρίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ὄχλοις περὶ τῶν δικαίων τε καὶ ἀδί-
κων ; *Ἐξ ἧς τὸ πιστευεῖν γίγνεται ἄνευ τοῦ εἰδέναί ἢ ἐξ ἧς
τὸ εἰδέναί ;

ΓΟΡ. Δῆλον δῆπου, ὦ Σώκρατες, ὅτι ἐξ ἧς τὸ πι-
στεύειν.

45 ΣΩ. Ἡ ἔητορική ἄρα, ὡς εἴκειν, πειθοῦς δημιουργός
ἔστιν πιστευτικῆς, ἀλλ' οὐ διδασκαλικῆς περὶ τὸ δίκαιόν τε
καὶ ἄδικον.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐδ' ἄρα διδασκαλικὸς δ ἔητωρ ἔστιν δικαστη-
ρίων τε καὶ τῶν ἄλλων ὄχλων δικαίων τε πέρι καὶ ἀδικων,
ἀλλὰ πιστικὸς μόνον. Οὐ γὰρ δῆπου ὄχλον γ' ἂν δύναιτο
τοσοῦτον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διδάξαι οὕτω μεγάλα πράγματα.

ΓΟΡ. Οὐδ ὅτι.

ΣΩ. Φέρε δῆ, ἴδωμεν τί ποτε καὶ λέγομεν περὶ τῆς ἔη-
Β τορικῆς*· ἐγὼ μὲν γάρ τοι οὐδ' αὐτός πω δύναμαι κατανοῆ-
σαι δ τι λέγω. *Ὅταν περὶ λατρῶν αἰρέσεως ἢ τῆ πόλει σύλ-
λογος ἢ περὶ ναυπηγῶν ἢ περὶ ἄλλου τινὸς δημιουργικοῦ

ΓΟΡΓ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Τι δέ ; ὑπάρχει ἐπιστήμη ἢ ψευδῆς καὶ ἐπιστήμη
ἀληθῆς ;

ΓΟΡΓ. Κἀθε ἄλλο.

ΣΩΚΡ. *Ὀλοφάνερον λοιπὸν ἐκ τούτου ἔτι δὲν εἶναι τὸ
ἴδιον πράγμα μάθησις καὶ πίστις.

ΓΟΡΓ. Σωστὸ εἶναι αὐτὸ ποῦ λές.

ΣΩΚΡ. *Ὅσῶσο καὶ οἱ μαθόντες εἶναι : πεπεισμένοι καὶ
οἱ πιστεύσαντες τὸ ἴδιο.

ΓΟΡΓ. Κι' αὐτὸ ποῦ λές σωστὸ εἶναι.

ΣΩΚΡ. Θέλεις λοιπὸν νὰ θεωρήσωμεν ὅτι ἔχομεν δύο
εἶδη πειθοῦς, τὸ μὲν ἕνα παρέχον πίστιν ἄνευ γνώσεως τὸ
δὲ ἄλλο γνῶσιν ;

ΓΟΡΓ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ποῖαν λοιπὸν πειθὴ παράγει ἡ ρητορική εἰς τὰ
δικαστήρια καὶ τὰς ἄλλας συνελεύσεις περὶ δικαίων καὶ ἀδί-
κων ; *Ἐκείνην ἀπὸ τὴν ὅποιαν πηγάζει ἡ πίστις χωρὶς γνῶ-
σιν, ἢ ἐκείνην ἀπὸ τὴν ὅποιαν πηγάζει ἡ γνῶσις ;

ΓΟΡΓ. Φανερὸν βέβαια, Σωκράτη, εἶναι ὅτι ἡ ρητορική
παράγει ἐκείνην ἀπὸ τὴν ὅποιαν πηγάζει ἡ πίστις.

ΣΩΚΡ. Ἡ ρητορική λοιπὸν, καθὼς φαίνεται, εἶναι θε-
μιουργὸς πειθοῦς, ποῦ παράγει πίστιν, καὶ ὄχι πειθοῦς δι-
δακτικῆς περὶ δικαίου καὶ ἀδικίου.

ΓΟΡΓ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ὁ ρήτωρ λοιπὸν δὲν διδάσκει τοὺς δικαστὰς
καὶ τοὺς μετέγοντας τῶν συνελεύσεων περὶ δικαίων καὶ ἀδί-
κων, ἀλλ' ἀπλῶς τοὺς πείθει μόνον· διότι βέβαια δὲν θὰ
ἤδυνάτο νὰ διδάξῃ τόσο πλήθος ἀνθρώπων σὲ τόσον ὀλίγον
χρόνον περὶ τόσον σπουδαίων πραγμάτων.

ΓΟΡΓ. Βεβαίως δὲν θὰ ἤδυνάτο.

ΣΩΚΡ. *Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἄς ἴδωμεν τί τέλος πάντων ἐλέ-
γχομεν περὶ τῆς ρητορικῆς*· διότι οὐδ' ἐγὼ ὁ ἴδιος μπορῶ
ἀκόμη νὰ καταλάβω τί ἔγω. *Ὅταν οἱ πολῖται συνέρχονται
καὶ ἐκλέξουν λατροῦς*·, ναυπηγοὺς ἢ κανένα ἄλλον ἀπὸ ἄλ-
λην συντεχνίαν τεχνιτῶν, ἄλλο τι θὰ συμβῆ, ἢ τότε ὁ ρήτωρ

1. Ἡ «ἐπιστήμη» δὲν δύναται νὰ εἶναι ψευδῆς, διότι ἡ ὑπάρ-
χει ἐπιστήμη ἢ δὲν ὑπάρχει. *Ὅταν λέμε ἐπιστήμη ἐννοοῦμεν τὴν
ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀναμειβήτητον γνῶσιν.

2. Αἱ πόλεις ἐπιθοῦν λατροῦς ἐκλεγόμενους ἐκ τῶν διασημο-
τάτων. Ἐννοεῖται ὅτι ἀλλοδαποὶ δὲν ἀπεκλείοντο.

ἔθνος, ἄλλο τι ἢ τότε ὁ δητριτικός οὐ συμβουλευέσθαι; Ἀπὸν γὰρ οὐκ ἐν ἐκάστῃ αἰρέσει τὸν τεχνικώτατον δεῖ αἰρεῖσθαι. Οὐδ' ὅταν τειχῶν περὶ οἰκοδομήσεως ἢ λιμένων κατασκευῆς ἢ γεωρίων, ἀλλ' οἱ ἀρχιτέκτονες· οὐδ' αὖ ὅταν στρατηγῶν C αἰρέσεως πέρι ἢ τὰξέως τινος πρὸς πολεμίους ἢ χωρίων καταλήψεως συμβουλή ἢ, ἀλλ' οἱ στρατηγοὶ τότε συμβουλευέσονται, οἱ ρητορικοὶ δὲ οὐ; "Ἡ πῶς λέγεις, ὦ Γοργία, τὰ τοιαῦτα; "Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς τε φῆς δῆτις εἶναι καὶ ἄλλους ποιεῖν δητριτικούς, εὐ ἔχει τὰ τῆς σῆς τέχνης παρὰ σοῦ πυνθάνεσθαι. Καὶ ἐμὲ νῦν νόμισον καὶ τὸ σὸν σπεύδειν· ἴσως γὰρ καὶ τυγχάνεις τῶν ἔνδον ὄντων μαθητῆς σου βουλόμενος γενέσθαι, ὡς ἐγὼ τινος σχεδὸν καὶ συγχρὸς αἰσθάνομαι, οἱ ἴσως αἰσχύνονται· ἂν σε ἀνερωθῆσαι· ὅπ' ἐμοῦ οὐν D ἀνερωτώμενος νόμισον καὶ ὅπ' ἐκείνων ἀνερωτῶσθαι· "εἰ ἤμιν, ὦ Γοργία, ἔσται, ἐάν σοι συνώμεν; Περὶ τίνων τῆ πόλει συμβουλευεῖν οἰοί τε ἐδόμηθα; Πότερον περὶ δικαίου μόνου καὶ ἀδίκου ἢ καὶ περὶ ὧν νυνδὴ Σωκράτης ἔλεγεν; " Περὶ οὐκ αὐτοῖς ἀποκρίνεσθαι.

ΓΟΡ. Ἄλλ' ἐγὼ οὐκ περὶδομαι, ὦ Σώκρατες, σαφῶς ἀποκαλύπτει τὴν τῆς δητριτικῆς δύναμιν ἅπασαν· αὐτὸς γὰρ καλῶς ὑφηγήσω. Οἴσθα γὰρ δῆπου οὐκ ἐν γεωρία ταῦτα E καὶ τὰ τεῖχη τὰ Ἀθηναίων καὶ ἢ τῶν λιμένων κατασκευῆ ἐκ τῆς Θεμιστοκλέους συμβουλῆς γέγονεν, τὰ δ' ἐκ τῆς Περικλέους, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς δημοσευγῶν.

ΣΩ. Λέγεται ταῦτα, ὦ Γοργία, περὶ Θεμιστοκλέους· Περικλέους δὲ καὶ αὐτὸς ἤκουον διὰ συνεβούλευεν ἡμῖν περὶ τοῦ διὰ μέσου τεύχους.

ἔξεν θὰ συμβουλεύσῃ; Διότι εἰς φανερόν ἐστι οὐ καθεὶ ἐκλογὴν πρέπει νὰ ἐκλέγεται ἐκεῖνος ποῦ γνωρίζει τὴν τέχνην καλλύτερον ἀπὸ τοῦς ἄλλους. Οὐτε βεβαίως θὰ συμβουλεύσῃ ὁ ρήτωρ, ὅταν πρόκειται περὶ οἰκοδομήσεως φρουρίων ἢ περὶ κατασκευῆς λιμένων ἢ ναυστάθμων, ἀλλὰ οἱ ἀρχιτέκτονες· οὔτε πάλιν θὰ συμβουλεύσῃ (ὁ ρήτωρ) ὅταν πρόκειται περὶ ἐκλογῆς στρατηγῶν ἢ περὶ παρατάξεως ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν ἢ περὶ καταλήψεως ὀχυρᾶς θέσεως, ἀλλὰ θὰ συμβουλεύσονται οἱ στρατηγοί. Τί ἰδεῖται ἔχεις, Γοργία, περὶ τούτων τῶν πραγμάτων; Ἐπειδὴ λέγεις ἐπι καὶ σὺ εἶσαι ρήτωρ καὶ ἄλλους κάμνεις ρήτορας, καλὸν εἶναι νὰ μανθάνωμεν ἀπὸ σένα τὰ ἀφορῶντα τὴν τέχνην σου. Καὶ ἔχε ὅπ' ὕψη σου πῶς ἐγὼ τώρα φροντίζω καὶ διὰ τὸ συμμέρον σου. Διότι ἴσως συμβαίνει κάποιος ἀπὸ τοῦς ἐνὸς τῆς εἰκίας ταύτης εὐρισκομένους νὰ θέλῃ νὰ γίνῃ μαθητῆς σου, καθὼς καταλαβαίνομεν δὲ εἶναι κάμποσοι τέτιοι, οἱ ὅποιοι (πᾶρα πολὺ τὸ θέλον αὐτό) μὰ ἴσως ἐντρέπονται νὰ σοῦ ὑποβάλουν ἐρωτήσεις. Ἐρωτημένος λοιπὸν ἀπὸ μὲνα θεώρησε πῶς ἐρωτᾶσαι καὶ ἀπὸ ἐκείνους. «Τί θὰ κερδίσωμεν, Γοργία, ἂν γίνωμεν μαθηταὶ σοῦ; Σὲ ποῖα θὰ γίνωμεν ἱκανοὶ νὰ συμβουλεύσωμεν τὴν πόλιν; Τί, μόνον περὶ δικαίου καὶ ἀδίκου ἢ καὶ περὶ ὄντων ὁ Σωκράτης τώρα δὲ ἔλεγε;» Προσπάθησε λοιπὸν νὰ ἀποκρίνεσαι εἰς αὐτὰ.

ΓΟΡΓ. Ἄλλὰ δὲ προσπαθῶσω, Σωκράτης, νὰ σοῦ ἀποκαλύψω ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ρητορικῆς· διότι ἐσὺ ὁ ἴδιος καλῶς μοῦ ὑπέδειξες. Γνωρίζεις βέβαια ἐπι οἱ ναυστάθμοι· οὗτοι καὶ τὰ τεῖχη² τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἢ κατασκευῆ τῶν λιμένων ἔχουν γίνεαι ἄλλα μὲν ἐκ τῆς συμβουλῆς τοῦ Θεμιστοκλέους, ἄλλα δὲ ἐκ τῆς συμβουλῆς τοῦ Περικλέους, ἐπι ὅμως καὶ ἐκ τῆς συμβουλῆς τῶν (εἰδικῶν) τεχνιτῶν.

ΣΩΚΡ. Λέγονται ταῦτα, Γοργία, περὶ τοῦ Θεμιστοκλέους· τὸν Περικλῆ δὲ καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἤκουον, ὅταν μᾶς συνεβούλευε νὰ κατασκευάσωμεν τὸ μέσον τεῖχος.

1. Νεώρεια ἦσαν τὰ περὶ τοῦς τρεῖς λιμένας τοῦ Πειραιῶς (Κανάρου, Μονηχίας, Ζέας) πολυτελῆ κτίρια εἰς τὰ ὅποια ἀφυλάσσοντο αἱ τριήρεις, ἐκαταβέζοντο καὶ ἀπεκκευάζοντο. Ἐκαστον κτίριον εἰς τὸ ὅποῖον ἀφυλάσσεται μίαν τριήρεα ἐκαλεῖτο νεώσοικος (νεῶς-οἶκος).

2. Τὰ τεῖχη ἦσαν 1) ὁ περίβολος τῶν Ἀθηνῶν, 2) ὁ περίβολος

τοῦ Πειραιῶς, 3) τὰ σκέλη² τὰ μακρὰ τεῖχη τὰ συνάπτοντα τὰς Ἀθήνας μὲν τὸν Πειραιᾶ, ἡσάν δὲ ταῦτα τὸ Φαληρικόν, τὸ δεύτερον ποῦ ἔφθων εἰς τὴν Ἠετιωνεῖαν ἄκραν καὶ ἐκαλεῖτο βόρρειον καὶ τὸ διὰ μέσου τεύχος παρελλήλων πρὸς τὸ βόρειον ἀπέχον αὐτοῦ 180 μέτρα. Αἱ δύο πόλεις κτιερισθῆσαν ἐπι Θεμιστοκλέους, τὰ δὲ μακρὰ τεῖχη ἠγέρθησαν ἐπι Κίμωνος καὶ Περικλέους.

456 ΓΟΡ. Καί ὅταν γέ τίς αἰρεῖσις ἦ ὧν δὴ οὐ ἔλεγεσ, ὧ Σώκρατες, ὁρᾷς ὅτι οἱ ὀρίτορες εἰσιν οἱ συμβουλευόντες καί οἱ νικῶντες τὰς γνώμας περὶ τούτων.

ΣΩ. Ταῦτα καί θαυμάζων, ὦ Γοργία, πάλα ἔρωτώ, ἦτις ποτὲ ἡ δύναμις ἐστὶν τῆς ἡθροικῆς. Δαιμονία γάρ τις ἔμοιγε καταφαίνεται τὸ μέγεθος οὕτω σκοποῦντι.

ΓΟΡ. *Τι*, εἰ πάντα γὰρ εἰδείης, ὦ Σώκρατες, ὅτι ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀπάσαι τὰς δυνάμεις συλλαβοῦσα ὕρ' αὐτῆ ἔχει.

B Μέγα δέ σοι τεκμήριον ἔρω' πολλὰκις γὰρ ἤδη ἔγωγε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ καί μετὰ τῶν ἄλλων ἱατρῶν εἰσελθὼν παρὰ τινα τῶν καμνόντων οὐχὶ ἐθέλοντα ἢ φάρμακον πιεῖν ἢ τεμεῖν ἢ καθοῖα παρασχεῖν τῷ ἱατρῷ, οὐ δυναμένου τοῦ ἱατροῦ πείσαι, ἐγὼ ἔπεισα, οὐκ ἄλλη τέχνη ἢ τῆ ἡθροικῆ. Φημί δὲ καί εἰς πόλιν ὅποι βούλει ἐλθόντα ἡθροικῶν ἄνδρα καί ἱατρόν, εἰ δέοι λόγῳ διαγωνίζεσθαι ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ συλλόγῳ, ὀπότερον δεῖ αἰρεθῆναι ἱατρόν, οὐδαμῶν C ἂν φανῆται τὸν ἱατρόν, ἀλλ' αἰρεθῆναι ἂν τὸν εἰπεῖν δυνατόν, εἰ βούλοιο. Καί εἰ πρὸς ἄλλον γὰρ δημιουργὸν ὄντισαοῦν ἀγωνίζοιο, πείσοιεν ἂν αὐτὸν ἐλεῖσθαι ὃ ἡθροικὸς μάλλον ἢ ἄλλοσ ὄσισοῦν' οὐ γὰρ ἔστι περὶ οἴου οὐκ ἂν πιθανώτερον εἰποῖ ὃ ἡθροικὸς ἢ ἄλλοσ ὄσισοῦν τῶν δημιουργῶν ἐν πλήθει. *Ἡ μὲν οὖν δύναμις τοσαύτη ἐστὶ καί τοιαύτη τῆς τέχνης' δεῖ μένοι, ὦ Σώκρατες, ὃ ἡθροικῆ χοῖσθαι D ὥσπερ τῆ ἄλλῃ πάσῃ ἀγωνίᾳ. Καί γὰρ τῆ ἄλλῃ ἀγωνίᾳ οὐ τούτου ἔνεκα δεῖ πρὸς ἀπαντας χοῖσθαι ἀνθρώπων' ὅτι ἔμαθεν πυκτεύειν τε καί παγκρατίζειν καί ἐν ὀπλοῖς μάχεσθαι, ὥστε κρείττων εἶναι καί φίλων καί ἐχθρῶν, οὐ τούτου ἔνεκα τοὺς φίλους δεῖ τύπτειν οὐδὲ κεντεῖν καί ἀποκτείνοναι. Οὐδέ γὰρ μὰ Δία ἐάν τι εἰς παλαιστραν φοιτήσας, εὖ ἔχων τὸ σῶμα καί πυκτικὸσ γενόμενοσ, ἔπειτα τὸν πατέρα

ΓΟΡΓ. Καί ὅταν πρόκειται: διὰ τὴν ἐκλογὴν ἐκείνων, διὰ τὴν ὅποιαν, Σωκράτη, ὀμίλεις, βλέπεισ ὅτι οἱ ῥήτορες συμβουλευοῦν, καί ἔτι αἰ γνῶμαι αὐτῶν ὑπερισχύουσιν εἰς τὰς τοιαύτας ἐκλογὰς.

ΣΩΚΡ. *Ὅχι μόνον τὰ βλέπω, Γοργία, ἀλλὰ καί πρὸ πολλοῦ θαυμάζων ταῦτα ἔρωτώ ποῖα τέλος πάντων εἶναι ἢ δυνάμεισ τῆς ῥητορικῆς. Γιατί· σὲ μὲνα τοῦλάχιστον ἐξετάζοντα αὐτὴν οὕτως, ὅπως οὐ τὴν περισσᾶς, φαίνεται ὑπερφυσική.

ΓΟΡΓ. (Τί θὰ ἔλεγεσ γι' αὐτήν), ἐάν βέβαια τὰ ἐγνωρίζεσ ἄλα, Σωκράτη, ὅτι δηλαδῆ, διὰ τὰ εἰπω συντόμως, ἔχει περιλάβει καί κρατεῖ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆσ ἄλασ τὰσ δυνάμεισ. Θὰ σοῦ εἴπω μίαν μεγάλην ἀπόδειξιν τούτου. Πολλὰκις δηλαδῆ ἐγὼ μὲ τὸν ἀδελφόν μου καί μὲ τοὺς ἄλλοσ ἱατροὺσ μεταβάσ εἰς ἀσθενή ἀρνούμενον ἢ φάρμακον νὰ πῆ ἢ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν ἱατρόν νὰ τοῦ κάμῃ ἐγγείρησιν ἢ νὰ τὸν καυτηριάσῃ, ἐνῶ ὁ ἱατρός δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν πείσῃ ἐγὼ τὸν ἔπεισα ὄχι μὲ ἄλλῃν τέχνην παρὰ μὲ τὴν ῥητορικὴν. Ἰσχυρίζομαι δὲ ἔτι: καί εἰσ οἰανδήποτε πόλιν, ἐάν ἔλθῃ, ὁ ῥήτωρ καί ὁ ἱατρός, καί παραστῆ ἀνάγκη νὰ διαγωνίζωται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἢ εἰσ ἄλλῃν οἰανδήποτε συνέλευσιν, ποῖοσ ἀπὸ τοῦσ δύο πρέπει: νὰ ἐκλεγῆ, κανεῖσ δὲν θὰ λογαριάσῃ τὸν ἱατρόν, ἀλλ' ἔτι θὰ ἐκλεγῆ ὁ ἰκανὸσ νὰ ὀμιλῆ, ἂν βέβαια θέλῃ νὰ ἐκλεγῆ. Καί ἂν μὲ ἄλλον τεχνίτην οἰονδήποτε διαγωνίζετασ ὁ ῥήτωρ θὰ πείσῃ περισσότερο νὰ ἐκλέξουσ τὸν ἑαυτόν του παρὰ οἰοσδήποτε ἄλλοσ. Διότι δὲν ὑπάρχει ζήτημα διὰ τὸ ὅποιο δὲν θὰ ὀμιλήσῃ πειστικώτερον ὁ ῥήτωρ ἀπὸ οἰονδήποτε ἄλλον ὀμιλῶν ἐνώπιον πλήθουσ. Ἡ μὲν δύναμισ λοιπὸν τῆσ ρητορικῆσ τέχνησ εἶναι τοσαύτη καί τοιαύτη. Πρέπει θμως, Σωκράτη, νὰ μεταχειρίζετασ κανεῖσ τὴν ῥητορικὴν, ἔπωσ μεταχειρίζετασ καί πᾶσαν ἄλλην ἀγωνιστικὴν τέχνην. Καί τὴν ἄλλην δηλαδῆ ἀγωνιστικὴν δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζετασ κανεῖσ ἐναντίον ἄλλω τῶν ἀνθρώπων δι' αὐτὸ καὶ μόνον' ἔτι δηλαδῆ ἔμαθε νὰ πυγμαχῆ καί νὰ παλαίῃ' καί νὰ ὀπλομαχῆ, ὥστε νὰ νικᾷ καί φίλουσ καί ἐχθροῦσ, δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ κτυπᾷ τοὺσ φίλουσ, οὔτε νὰ τοὺσ τραυματίζῃ, οὔτε νὰ τοὺσ φονεύῃ' οὐδὲ βέβαια, μὰ τὸν Δία, ἐάν τίσ φοιτήσας εἰσ γυμναστήριον καί γενόμενοσ ἰκανὸσ πυγμάχοσ κτυπᾷ ἔπειτα τὸν πατέρα του ἢ τὴν

1. Παγκρατίζειν ἦτο ἀγὼν πυγμῆσ καί πάλησ. Τὸ παγκράτιον εἶχε ἀποκλεισθὲ ἀπὸ τὴν ἀθλητικὴν παλαιστραν, ἦσαν οὖν ἐ' αὐτὸ μόνον οἱ ἐξ ἐπαγγελματικὸσ ἀθληταί.

Ε τύπη και τὴν μητέρα ἢ ἄλλον τινὰ τῶν οἰκείων ἢ τῶν φίλων, οὐ τούτου ἕνεκα δεῖ τοὺς παιδοιτριβὰς και τοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις διδάσκοντας μάχεσθαι μισεῖν τε και ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ παρέδοσαν ἐπὶ τῷ δικαίως χρῆσθαι τούτοις πρὸς τοὺς πολεμίους και τοὺς ἀδικούντας, 457 ἀμυνομένους, μὴ υπάρχοντας. Οἱ δὲ μεταστρέφαντες χρωῶνται τῇ ἰσχυρῇ και τῇ τέχνῃ οὐκ ἀφαιρῶν. Ὁσων οὐ διδάξαντες πονηροῖ, οὐδὲ ἢ τέχνῃ οὐκ αἰτία οὔτε πονηρὰ τούτου ἕνεκά ἐστιν, ἀλλ' οἱ μὴ χρωόμενοι, οἶμαι, ὀρθῶς. Ὁ αὐτὸς δὲ λόγος και περὶ τῆς ἠγορικῆς. Δυνατὸς μὲν γὰρ πρὸς ἀπαντὰς ἐστιν ὁ ἤγιωρ και περὶ παντὸς λέγειν, ὥστε πιθαινωότερος εἶναι ἐν τοῖς πλήθειν ἐμβραχυν περὶ διου ἂν βούληται· ἀλλ' οὐδὲν τι μᾶλλον τούτου ἕνεκα δεῖ οὔτε τοὺς λατροὺς τὴν δόξαν ἀφαιρῆσθαι—διε δύναται ἂν τούτο ποιῆσαι—οὔτε τοὺς ἄλλους δημιουργοὺς, ἀλλὰ δικαίως και τῇ ἠγορικῇ χρῆσθαι, ὥσπερ και τῇ ἀγωνίᾳ. Ἐὰν δέ, οἶμαι, ἠγορικός γενόμενός τις κᾶτα ταύτη τῇ δυνάμει και τῇ τέχνῃ ἀδικῇ, οὐ τὸν διδάξαντα δεῖ μισεῖν τε και ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐπὶ δικαίᾳ χρεῖᾳ παρέδωκεν, ὁ δ' ἐναντίως χρῆται. Τὸν οὖν οὐκ ὀρθῶς χρωόμενον μισεῖν δίκαιον και ἐκβάλλειν και ἀποκτείνοναι, ἀλλ' οὐ τὸν διδάξαντα.

ΣΩ. Οἶμαι, ὦ Γοργία, και ὁ ἔμπειρον εἶναι πολλῶν λόγων και καθωρομένη ἐν αὐτοῖς τὸ τοῖονδε, διε οὐ δαδως δύναται περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσωσιν διαλέγεσθαι διορισάμενοι πρὸς ἀλλήλους και μαθόντες και διδάξαντες ἑαυτοὺς 4 D οὕτω διαλύεσθαι τὰς συνουσίας, ἀλλ' ἐὰν περὶ τοῦ ἀμφισβητήσωσιν και μὴ φῆ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον ὀρθῶς λέγειν ἢ μὴ σαφῶς, χαλεπαίνουσι και κατά φθόνον ὄντοαι τὸν ἑαυτῶν λέγειν, φιλονικούντας ἀλλ' οὐ ζητούντας τὸ προκεῖμενον ἐν τῷ λόγῳ· και ἐνίοι γε τελευτώντας ἀσχιστὰ ἀπαλλάττονται, λοιδορηθέντες τε και εἰπόντες και ἀκούσαστες περὶ

μητέρα του ἢ ἄλλον τινὰ οἰκείον ἢ φίλον του, πρέπει διὰ τούτου νὰ μισῶμεν ἄλλους γυμναστὰς και τοὺς διδασκάλους τῆς ἐπλομαχίας και νὰ ἐκδιώκουμεν ἀπὸ τὰς πόλεις. Διότι ἐκεῖνοι μὲν ἐδίδασκαν διὰ νὰ κάμνουν (οἱ διδασθέντες) δικαίαν χρῆσιν τῶν ὤσων ἔμαθον, ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν και τῶν ἀδικούντων αὐτοὺς ἀμυνομένοι, και οὐδέποτε κάμνοντες ἀρχὴν ἀδικίας. Ἐκεῖνοι δὲ μεταστρέφαντες, ὅσα ἔμαθον, κάμνουν κακὴν χρῆσιν τῆς δυνάμεως και τῆς τέχνης τῶν. Δὲν εἶναι: κακοὶ λοιποὶ οἱ διδάξαντες, οὔτε ἡ τέχνη εἶναι κακή, οὔτε πταίει δι' αὐτὸ, ἀλλὰ πταίουν, νομίζω, οἱ ποιούντες κακὴν χρῆσιν τῶν ὤσων ἔμαθον. Τὰ ἴδια δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν και διὰ τὴν ρηγορικὴν. Ὁ ρήτωρ εἶναι μὲν ἱκανὸς νὰ διαγωνίζεσθαι διὰ τοῦ λόγου πρὸς ὅλους, και νὰ ὁμιλῇ περὶ παντὸς ζητήματος, ὥστε νὰ εἶναι πειστικότερος ὁμιλῶν ἐνώπιον πλήθους περὶ οἰουδήποτε ζητήματος. Ἄλλ' οὐδὲλος διὰ τούτου πρέπει νὰ ἀφαιρῇ τὴν δόξαν οὔτε ἀπὸ τοὺς λατροὺς (διότι ἔχει τὴν δύναμιν νὰ πράξῃ τούτο), οὔτε ἀπὸ τοὺς ἄλλους τεχνίτας, ἀλλὰ πρέπει νὰ μεταχειρίζεσθαι δικαίως τὴν ρηγορικὴν, καθὼς και τὴν ἀγωνιστικὴν. Ἐὰν δέ, νομίζω, γενόμενός τις ἱκανὸς ρήτωρ πέπειτα ἀδικῇ διὰ ταύτης τῆς δυνάμεως και τέχνης, δὲν πρέπει νὰ μισῶμεν και νὰ ἐκδιώκουμεν ἐκ τῶν πόλεων διὰ τούτο τὸν διδάξαντα. Διότι ἐκεῖνος ἐδίδασκε διὰ νὰ κάμνουν δικαίαν χρῆσιν, ὁ δὲ διδασθεὶς πράττει τὰ ἐναντία. Δίκαιον λοιποὶ εἶναι νὰ μισῶμεν και νὰ ἐκδιώκουμεν ἐκ τῶν πόλεων και νὰ φονεύωμεν οὐχὶ τὸν διδάξαντα, ἀλλὰ τὸν μὴ κάμνοντα ὀρθὴν χρῆσιν τῶν διδασθέντων.

ΣΩΚΡ. Νομίζω, Γοργία, ὅτι και σὺ ἔχεις πετραν πολλῶν συζητήσεων, και ὅτι ἔχεις παρατηρήσει εἰς αὐτὰς τὸ ἔξις, ὅτι δηλαδὴ δὲν δύναται οἱ συζητούντες εὐκόλως νὰ τελειώσουν τὴν συζήτησιν, ἀφοῦ καθορίσουν μεταξὺ τῶν ἑκείνα ποῦ ἐπιχειρήσωσιν νὰ συζητήσωσιν διδασθέντες και διδάξαντες ἀλλήλους, ἀλλ' ἂν διαφωνήσωσιν σὲ κανένα ζήτημα, και εἴπῃ ὁ ἕνας ὅτι ὁ ἄλλος δὲν λέγει ὀρθῶς, ἢ ἂν δὲν εἴπῃ ὅτι λέγει σαφῶς, ὀργίζονται, και νομίζουν και ὁ ἕνας και ὁ ἄλλος οἱ συζητούντες, διε ὁ ἄλλος ὁμιλεῖ οὕτω ἀπὸ φθόνου πρὸς τὸν συζητητὴν του, δειχόμενος προθυμίαν νὰ φανοῦν νικητὰι εἰς τὴν συζήτησιν μᾶλλον, παρὰ νὰ καθορίσουν τὸ συζητούμενον θέμα και νὰ εὐρουν τὴν ἀλήθειαν διὰ τῆς συζητήσεως. Καὶ μερικὸι τοὺλάχιστον εἰς τὸ τέλος ἀποχωρίζονται μὲ πολλὸ ἀσχημον τρόπον ἀφοῦ ὀβρίσουν ἀλλήλους. Καὶ ἀφοῦ εἶπουν και ἀκούσουν διὰ τὸν ἑαυτὸν τους τοιαῦ-

σφῶν αὐτῶν τοιαῦτα, οἷα καὶ τοὺς παρόντας ἀχθεσθαι ὑπὲρ
 Ε σφῶν αὐτῶν, ὅτι τοιοῦτων ἀνθρώπων ἤξιωσαν ἀκροαταὶ γε-
 νεῖσθαι. Τοῦ δὴ ἐνεκα λέγω ταῦτα; Ὅτι νῦν ἐμοὶ δοκεῖς σὺ
 οὐ πᾶν ἀκόλουθα λέγειν οὐδὲ σύμφωνα οἷς τὸ πρῶτον
 ἔλεγες περὶ τῆς ζητορικῆς. Φοβοῦμαι οὖν διελέγειν σε, μή
 με ὑπολάβῃς σὺ πρὸς τὸ πρᾶγμα φιλοκονοῦντα λέγειν τοῦ
 458 καταφανῆς γενέσθαι, ἀλλὰ πρὸς σέ; Ἐγὼ οὖν, εἰ μὲν καὶ
 σὺ εἰ τῶν ἀνθρώπων ὄνπερ καὶ ἐγὼ, ἡδέως ἂν σε διερω-
 τήην· εἰ δὲ μή, ἐφῆν ἄν. Ἐγὼ δὲ τίνων εἰμί; Τῶν ἡδέως
 μὲν ἂν ἐλεγχθέντων, εἰ τι μὴ ἀληθὲς λέγω, ἡδέως δ' ἂν
 ἐλεγχάντων, εἰ τίς τι μὴ ἀληθὲς λέγοι, οὐκ ἀηδέτερον
 μεντᾶν ἐλεγχθέντων ἢ ἐλεγχάντων· μείζον γὰρ αὐτὸ ἀγαθὸν
 ἡγοῦμαι, ὅσῳπερ μείζον ἀγαθὸν ἔστιν αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι
 κακοῦ τοῦ μεγίστου ἢ ἄλλον ἀπαλλάξαι. Οὐδὲν γὰρ οἶμαι
 Β τυγχάνει νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ὢν. Εἰ μὲν οὖν καὶ σὺ φῆς τοι-
 οῦτος εἶναι, διαλεγόμεθα. Εἰ δὲ καὶ δοκεῖ χρεῖναι ἔάν,
 ἔωμεν ἤδη χαίρειν καὶ διαλύωμεν τὸν λόγον.

ΓΟΡ. Ἄλλὰ φημί μὲν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, καὶ αὐτὸς
 τοιοῦτος εἶναι οἷον σὺ ὑφηγεῖ· ἴσως μέντοι χρεῖ ἔννοεῖν καὶ
 τὸ τῶν παρόντων. Πάλαι γὰρ τοι, πρην καὶ ὑμᾶς ἐλθεῖν,
 ἐγὼ τοῖς παροῦσι πολλὰ ἐπεδειξάμην, καὶ νῦν ἴσως πόρρω
 C ἀποτενοῦμεν, ἦν διαλεγόμεθα. Σκοπεῖν οὖν χρεῖ καὶ τὸ
 τούτων, μή τις αὐτῶν κατέχομεν βουλομένους τι καὶ ἄλλο
 πράττειν.

ΧΑΙ. Τοῦ μὲν θορόβου, ὦ Γοργία τε καὶ Σώκρατες,
 αὐτοὶ ἀκούετε τούτων τῶν ἀνδρῶν, βουλομένων ἀκούειν,
 ἔάν τι λέγητε· ἐμοὶ δ' οὐκ αὐτῷ μὴ γένοιτο τοσαύτη
 ἀσχολία, ὥστε τοιοῦτων λόγων καὶ οὕτω λεγομένων ἀφε-
 μένω προδουρατέρον τι γενέσθαι ἄλλο πράττειν.

D ΚΑΔ. Νῆ τοὺς θεοὺς, ὦ Χαιρέφῶν, καὶ μὲν δὴ καὶ
 αὐτὸς πολλοῖς ἤδη λόγοις παραγερόμενος οὐκ' οἷδ' εἰ πό-

τα, ὥστε καὶ οἱ παρευκόμενοι εἰς τὴν συζήτησιν νὰ ἀγα-
 νακτῆσιν ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ τους, διότι ἐκρίναν ἀξίον νὰ
 γίνουσι ἀκροαταὶ τοιοῦτων ἀνθρώπων. Διὰ τὴν λοιπὸν λέγω
 ταῦτα; Διότι μοῦ φαίνεται ὅτι, ὅσα τώρα λέγεις περὶ τῆς ῥη-
 τορικῆς, δὲν εἶναι: πολλὸ ἕμοια καὶ σύμφωνα μὲ ὅσα ἔλεγες
 πρῶτον περὶ αὐτῆς. Δισταῖω λοιπὸν νὰ σὲ ἐλέγγω φοβού-
 μενος μήπως νομίσης ὅτι ὁμίλῳ ἔχει ἐνδιαφερόμενος διὰ τὸ
 συζητούμενον θέμα, διὰ νὰ διευκρινισθῇ, ἀλλ' ὅτι θέλω νὰ
 σὲ ταπεινώσω ἐλέγχων τὰ λεγόμενά σου. Ἐγὼ λοιπὸν, ἔάν
 μὲν καὶ σὺ εἶσαι ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ποῦ εἶμαι καὶ ἐγὼ,
 εὐχαρίστως θὰ σὲ ἠρώτων, ἔάν ἔμῳ δὲν εἶσαι, θὰ ἀφῆναι τὴν
 συζήτησιν νὰ πάη στὸ καλὸ. Ἐγὼ δὲ τί ἄνθρωπος εἶμαι;
 Εἶμαι ἀπὸ ἐκείνους ποῦ εὐχαρίστως δέχονται τὸν ἐλεγχον,
 ἔάν λέγουν κάτι ἔχει ὀρθῶς, εὐχαρίστως δὲ ἐλέγχουν τὸν ἄλ-
 λον, ἔάν λέγῃ κάτι ποῦ δὲν εἶναι ὠστό· ἐξ ἐκείνων τῶν ἀν-
 θρώπων εἶμαι, ποῦ μὲ μεγαλύτερον εὐχαρίστησιν ἐλέγχουμαι
 παρὰ ἐλέγχουν. Διότι τὸ νὰ ἐλέγχωμαι τὸ θεωρῶ μεγα-
 λύτερον ἀγαθὸν, ὅσον βέβαια μεγαλύτερον ἀγαθὸν εἶναι ἐγὼ
 νὰ ἀπαλλαγῶ μεγίστου κακοῦ παρὰ νὰ ἀπαλλάξω ἄλλον.
 Διότι νομίζω ἔτι οὐδὲν κακὸν ὑπάρχει τόσον μέγα διὰ τὸν
 ἀνθρώπον, ὅσον ἢ ἐσφαλμένη γνώμη περὶ τῶν ζητημάτων τὰ
 ἴσως τώρα συζητοῦμεν. Ἐάν μὲν καὶ σὺ παραδέξῃσαι ὅτι
 εἶσαι τοιοῦτος, ἂς ἐξακολουθήσωμεν τὴν συζήτησιν. Ἐάν δὲ
 νομίζῃς ὅτι πρέπει νὰ τὴν ἀφήσωμεν, ἂς τὴν ἀφήσωμεν νὰ
 πάη στὸ καλὸ καὶ ἂς διακόψωμεν τὴν συζήτησιν.

ΓΟΡΓ. Ἄλλὰ σὲ βεβαίωθω, Σωκράτη, ἔτι καὶ ἐγὼ τοι-
 οῦτος εἶμαι, ὅπως ὑπέδειξες πῶς πρέπει νὰ εἶναι ὁ συζητῶν.
 Πρέπει ὅμως νὰ λάβωμεν ἴσως ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν εὐχέλεια τῶν
 παρευκασιμένων. Διότι πρῶτον προτοῦ νὰ ἔλθῃτε, ὤμι-
 λησα διὰ μακρῶν εἰς τοὺς παρόντας καὶ τώρα ἴσως παρατεί-
 νομεν πολὺ τὴν συζήτησιν, ἂν ἐξακολουθήσωμεν αὐτήν. Πρέ-
 πει λοιπὸν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ συμφέρον τούτων,
 μήπως κρατοῦμεν μερικὸς μὲ τὴν συζήτησιν μας, ἐνὼ θέ-
 λουν νὰ διεκπεραιώσωμεν καμμίαν ὑπόθεσιν τους.

ΧΑΙΡ. Τὸν ὄρθρον μὲν τῶν παρισταμένων ποῦ ἐπιθυ-
 μοῦν νὰ ἀκούουν τὴν συζήτησιν καὶ οἱ ἴδιοι, Γοργία καὶ
 Σωκράτη, ἀκούετε. Εἰς ἐμὲ δὲ εἶθε νὰ μὴ ὑπάρξῃ τόση ἀπα-
 σχολησις, ὥστε ἀφήσας τοιαύτην συζήτησιν καὶ κατ' αὐτὸν
 τὸν τρόπον διεξαγομένην νὰ πράττω ἄλλο τι ὠφελιμώτερον.

ΚΑΔ. Μὰ τοὺς θεοὺς, Χαιρέφῶν, καὶ ἐγὼ βέβαια παρευ-
 ρεθεις εἰς πολλὰς μέχρι τοῦδε συζητήσεις δὲν ἤξεύρω ἂν ποτε

ποτε ἦσθην οὕτως ὡσπερ νυκί· ὡς ἔμοιγε, κἄν τὴν ἡμέραν ἔλθῃ ἐθέλῃτε διαλεγέσθαι, χαριεῖσθε.

ΣΩ. Ἄλλὰ μὴν, ὦ Καλλίκλεις, τό γ' ἐμὸν οὐδὲν καλύει, εἴπερ ἐθέλει Γοργίας.

ΓΟΡ. Δισχρόν δὴ τὸ λοιπόν, ὦ Σώκρατες, γίγνεται ἐμέ γε μὴ ἐθέλειν, αὐτὸν ἐπαγγεῖλάμενον ἔρωτῶν ὅ τι τις βούλεται· ἄλλ' εἰ δοκεῖ τουτοισί, διαλέγου τε καὶ ἐρώτα ὅ τι βούλει.

ΣΩ. Ἄκουε δὴ, ὦ Γοργία, ἃ θαναμάζω ἐν τοῖς λεγομένοις ὑπὸ σοῦ· ἴσως γάρ τοι σοῦ ὀρθῶς λέγοντος ἐγὼ οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω. Ῥητορικὸν φησὶ ποιεῖν οἷός τ' εἶναι, εἴαν τις βούληται παρὰ σοῦ μανθάνειν;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν περὶ πάντων ὡς ἔν δ' ἄλω, πιθανὸν εἶναι οὐ διδάσκειν ἀλλὰ πείθοντα;

459 ΓΟΡ. Πάνν μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἐλεγές τοι νυνδὴ ὅτι καὶ περὶ τοῦ ὑγιεινοῦ τοῦ ἱατροῦ πιθανώτερος ἔσται ὁ ὀρίτωρ.

ΓΟΡ. Καὶ γὰρ ἔλεγον, ἔν γε δ' ἄλω.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ δ' ἄλω τοῦτο ἔστιν, ἐν τοῖς μὴ εἰδόσιν; Ὁδὲ γὰρ δήπου ἔν γε τοῖς εἰδόσι τοῦ ἱατροῦ πιθανώτερος ἔσται.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ τοῦ ἱατροῦ πιθανώτερος ἔσται, τοῦ εἰδότος πιθανώτερος γίγνεται;

ΓΟΡ. Πάνν γε.

ΣΩ. Οὐκ ἱατρός γε ὢν ἢ γὰρ;

B ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Ὁ δὲ μὴ ἱατρός γε δήπου ἀπειστήμων ὢν ὁ ἱατρός ἐπιστήμων.

ΓΟΡ. Ἀἴῃλον δτι.

ΣΩ. Ὁ οὐκ εἰδὼς ἄρα τοῦ εἰδότος ἐν οὐκ εἰδόσι πιθα-

ἢ ὑποχρησθήσθαι τῶσον, ὅσον ὑποχρησθήσθαι τώρα. Ὡστε θὰ μοὶ κάμπετε μεγάλην χάριν καὶ ἂν ἔλθῃ τὴν ἡμέραν θελήσετε νὰ συζητήτε.

ΣΩΚΡ. Ἄλλὰ, Καλλικλή, οὐδὲν ἀπὸ μέρους μου ἐμποδίζει νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ συζήτησις, ἀρκεῖ νὰ θέλῃ ὁ Γοργίας.

ΓΟΡΓ. Ὑστερον ἀπὸ δια αὐτὰ θὰ ἦτο ἀπρεπές, Σωκράτη, νὰ μὴ θέλω ἐγὼ νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ συζήτησις, ἐνῶ ὁ ἴδιος ἐπρότεινε νὰ μὲ ἐρωτᾷ καθένας ὅτι θέλει. Ἄλλ' ἐάν οὗτοι τὸ ἐγκρίνουν, ἐξακολούθησε τὴν συζήτησιν καὶ ἐρώτα ὅτι θέλεις.

ΣΩΚΡ. Ἄκουε λοιπόν, Γοργία, ποῖος ἀμφιβολίας ἔχω εἰς τὰ λεχθέντα ὑπὸ σοῦ· διότι, ἴσως, ἐνῶ σὺ ὀρθῶς τὰ ἔλεγες, δὲν τὰ καταλαβαῖνω ὀρθῶς. Ἰσχυρίζεσαι ὅτι ἡμπορεῖς νὰ κάμῃς ῥήτορα ἐκεῖνον ποῦ θὰ θελήσῃ νὰ διασαθῇ ὑπὸ σοῦ τὴν ῥητορικὴν;

ΓΟΡΓ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ἰσχυρίζεσαι λοιπόν ὅτι μπορεῖς νὰ τὸν κάμῃς ἱκανὸν νὰ ἑμιλῇ περὶ πάντων τῶν ζητημάτων, ὥστε ἑμιλῶν ἐνώπιον δ' ἄλω νὰ τὸν κάμῃ νὰ πιστεῦν τὰ λεγόμενά του χωρὶς νὰ τὸν διδάσκῃ, ἄλλ' ἀπλῶς νὰ τὸν πείθῃ;

ΓΟΡΓ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ἐλεγες τώρα δά, εἰταν καὶ διὰ ζήτημα ὑγιεινῆς πρόκειται, ὅτι ὁ ῥήτορ θὰ εἶναι πειστικώτερος ἀπὸ τὸν ἱατρόν.

ΓΟΡΓ. Καὶ βέβαια τὸ ἔλεγον, εἰταν ὁ ῥήτωρ ἑμιλῇ ἐνώπιον δ' ἄλω.

ΣΩΚΡ. Τὸ ἐνώπιον δ' ἄλω σημαίνει ἐνώπιον ἀμαθῶν; Διότι ἑμιλῶν ἐνώπιον μορφωμένων ἀνθρώπων δὲν θὰ εἶναι πειστικώτερος τοῦ ἱατροῦ.

ΓΟΡΓ. Σωστὰ εἶναι ὅσα λέγεις.

ΣΩΚΡ. Ἐάν λοιπόν θὰ εἶναι ὁ ῥήτωρ πειστικώτερος τοῦ ἱατροῦ, τότε γίνεται πειστικώτερος τοῦ γνωρίζοντος τὰ πράγματα εἰδικῶ;

ΓΟΡΓ. Βεβαίως.

ΣΩΚΡ. Χωρὶς βέβαια νὰ εἶναι ἱατρός. Ἔτσι δὲν εἶναι;

ΓΟΡΓ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ὁ μὴ ἱατρός βέβαια ἀγνοεῖ ἐκεῖνα ποῦ γνωρίζει ὁ ἱατρός.

ΓΟΡΓ. Φανερόν εἶναι ὅτι ἐκεῖνος ποῦ δὲν εἶναι ἱατρός ἀγνοεῖ ὅσα γνωρίζει ὁ ἱατρός.

ΣΩΚΡ. Ὁ μὴ εἰδήμων λοιπόν θὰ εἶναι πειστικώτερος τοῦ

νώτερος ἔσται, ἔταν ὁ ῥήτωρ τοῦ λατροῦ πιθανώτερος ἤ. Τοῦτο συμβαίνει ἢ ἄλλο τι;

ΓΟΡ. Τοῦτο ἐναντιῶν γε συμβαίνει.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἀπάσας τέχνας ὡσαύτως ἔχει ὁ ῥήτωρ καὶ ἡ ῥητορικὴ· αὐτὰ μὲν τὰ πράγματα οὐδὲν δεῖ αὐτὴν εἰδέναι ὅπως ἔχει, μηχανὴν δὲ τινα πειθούσας εὐρηκέναι, ὥστε φαίνεσθαι τοῖς οὐκ εἰδόσι μᾶλλον εἰδέναι τῶν εἰδόντων.

ΓΟΡ. Οὐκοῦν πολλὴ ἔρασις, ὃ Σώκρατες, γίνεται, μὴ μαθόντα τὰς ἄλλας τέχνας, ἀλλὰ μίαν ταύτην, μηδὲν ἐλαττοῦσθαι τῶν δημιουργῶν;

ΣΩ. Εἰ μὲν ἐλαττοῦται ἢ μὴ ἐλαττοῦται ὁ ῥήτωρ τῶν ἄλλων διὰ τὸ οὕτως ἔχειν, αὐτίκα ἐπισκευόμεθα, ἔάν τι δὴ ἡμῖν πρὸς λόγον ἤ· νῦν δὲ τὸδε πρότερον σκευόμεθα, ἄρα τυγχάνει περὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον καὶ τὸ ἀρχόν καὶ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν οὕτως ἔχων ὁ ῥητορικὸς ὡς περὶ τὸ θνητὸν καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὧν αἱ ἄλλαι τέχναι, αὐτὰ μὲν οὐκ εἰδώς, τὶ ἀγαθὸν ἢ τί κακὸν ἔστιν ἢ τί καλὸν ἢ τί ἀρχὸν ἢ δίκαιον ἢ ἀδίκον, πειθὸν δὲ περὶ αὐτῶν μεμηχανημένος, ὥστε δοκεῖν εἰδέναι οὐκ εἰδώς ἐν οὐκ εἰδόμενον μᾶλλον τοῦ εἰδόμενος; Ἡ ἀνάγκη εἰδέναι, καὶ δεῖ προεπιστάμενον ταῦτα ἀρκεῖσθαι παρὰ ὅς τὸν μέλλοντα μαθήσεται τὴν ῥητορικὴν; Εἰ δὲ μή, οὐ ὁ τῆς ῥητορικῆς διδάσκαλος τούτων μὲν οὐδὲν διδάξει, τὸν ἀρκεῖσθαι μὲν — οὐ γὰρ σὸν ἔργον — ποιήσεις δ' ἐν τοῖς πολλοῖς δοκεῖν εἰδέναι αὐτὸν τὰ τοιαῦτα οὐκ εἰδόμενα καὶ δοκεῖν ἀγαθὸν εἶναι οὐκ ὄντα; Ἡ τὸ παράπαν οὐχ ὅλος τε ἔσει αὐτὸν διδάξει τὴν ῥητορικὴν, ἔάν μὴ προεἰδῇ περὶ τούτων τὴν ἀλήθειαν; Ἡ πῶς τὰ τοιαῦτα ἔχει, ὃ Γοργία; Καὶ πρὸς Δίος, ὥσπερ ἄρει εἶπες, ἀποκαλύψας τῆς ῥητορικῆς εἰπέ τίς ποθ' ἢ δύναμις ἔστιν.

1. Περὶ δίκαιον καὶ ἀδίκον, ἐρωτᾷ τὸν Γοργίαν ἂν θὰ θνητῶν καὶ διδάξῃ εἰς μαθητὴν του τὴν ρητορικὴν μὴ ἔχοντα ἐπίγνωσιν τῆς δικαιοσύνης, μὴ γνωρίζοντα τί εἶναι δίκαιον καὶ τί ἀδίκον.

εἰδικὸς μεταξὺ μὴ εἰδημόνων, ἔταν ὁ ῥήτωρ πειστικώτερος τοῦ λατροῦ. Τοῦτο συμβαίνει ἢ ἄλλο τι;

ΓΟΡΓ. Τοῦτο εἰς αὐτὴν τοῦλάχιστον τὴν περίπτωσιν συμβαίνει.

ΣΩΚΡ. Καὶ πρὸς ὅλας λοιπὸν τὰς ἄλλας τέχνας εἰς ὁμοίαν ἀναλογίαν εὐρίσκειται ὁ ῥήτωρ καὶ ἡ ρητορικὴ. Δὲν εἶναι· δηλαδὴ ἀνάγκη νὰ γνωρίζῃ αὐτὴν τὴν ἀληθῆ οὐσίαν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ χρειάζεται νὰ εὐρη μόνον κάποιον μῶσον, ὥστε νὰ φαίνεται εἰς τοὺς ἀμαθεῖς ὅτι ὁ ῥήτωρ γνωρίζει τὰ πράγματα καλύτερα ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονας.

ΓΟΡΓ. Μεγάλο κέρδος λοιπὸν δὲν εἶναι, Σωκράτη, ὁ ῥήτωρ χωρὶς νὰ ἔχη μάθει τὰς ἄλλας τέχνας, ἀλλὰ μόνον τὴν ῥητορικὴν, νὰ μὴ εἶναι κατώτερος ἀπὸ τοὺς γνωρίζοντας τὰς τέχνας;

ΣΩΚΡ. Ἐάν ὁ ῥήτωρ εἶναι ἢ δὲν εἶναι κατώτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐξ αἰτίας ποῦ ἔχει μάθει μόνον τὴν ρητορικὴν, θὰ ὁ ἐξετάσωμεν μετ' ὀλίγον, ἔάν τὸ ἀπαιτήσῃ ἢ σειρὰ τῆς συζητήσεως· τώρα ὅμως ἀς ἐξετάσωμεν τὸ ἐξῆς πρωτότερα, συμβαίνει ἄραγε καὶ διὰ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον καὶ τὸ ἄρχημον καὶ τὸ ὄρατον καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν νὰ ἔχη ὁ ῥήτωρ τὴν ἴδιαν ἱκανότητα, τὴν ὅποیان λέγει; Ἐτι ἔχει διὰ τὸ θνητὸν καὶ τὰ ἄλλα μετὰ τὰ ὅποια ἀσχολοῦνται; αἱ ἄλλαι τέχναι, ἐνθ' ὁμοίωσιν δὲν γνωρίζει τί εἶναι ἀγαθὸν ἢ τί εἶναι κακὸν ἢ τί εἶναι δίκαιον, τί ἀδίκον ἢ τί εἶναι ὄρατον ἢ τί ἄρχημον, ἐπειδὴ ἔχει ἐφεύρει μηχανὴν τινα πειθούσας δι' αὐτὰ, ὥστε, ἐνθ' δὲν γνωρίζει τὰ πράγματα, ἐπιβλῶν ἐνώπιον ἀμαθῶν νὰ φαίνεται ὅτι γνωρίζει ταῦτα καλύτερα ἀπὸ τὸν εἰδημόνα; Ἡ εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ γνωρίζῃ καὶ πρέπει νὰ ἔλθῃ πρὸς σὲ ὁ μέλλων νὰ μάθῃ τὴν ρητορικὴν γνωρίζων ἐκ τῶν προτέρων ταῦτα; Ἐάν δὲ δὲν τὰ γνωρίζῃ, οὐ ὁ τῆς ρητορικῆς διδάσκαλος οὐδὲν ἐκ τούτων θὰ διδάξῃ τὸν προσερχόμενον νὰ γίνῃ μαθητὴς σου (βίσιον αὐτὸ δὲν εἶναι δικὴ σου δουλειά), θὰ κάμῃς ὅμως νὰ φαίνεται αὐτὸς ἐπιβλῶν εἰς τὸ πλῆθος ὅτι γνωρίζει τὰ τοιαῦτα, ἂν καὶ δὲν τὰ γνωρίζει, καὶ νὰ θεωρῆται ὅτι εἶναι ἀγαθός, ἐνθ' δὲν εἶναι; Ἡ δὲν θὰ δύνασκι ἔλωσ διόλου νὰ διδάξῃ αὐτὸν τὴν ρητορικὴν, ἔάν δὲν γνωρίζῃ προηγουμένως τὴν περὶ τούτων ἀλήθειαν; Ἡ πῶς ἔχουν τὰ τοιαῦτα, Γοργία; Καὶ γὰρ τ' ὄνομα τοῦ Δίος, ἀφοῦ μᾶς ἀποκαλύψας τὴν δύναμιν τῆς ρητορικῆς, εἰπέ μὰς ποῖα τέλος πάντων εἶναι αὐτῆ ἡ δύναμις, καθὼς προηγουμένως ἐδήλωσες.

ΓΟΡ. Ἄλλ' ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὃ Σώκρατες, ἐὰν τύχη μὴ εἰδώς, καὶ ταῦτα παρ' ἔμοῦ μαθήσεται.

ΣΩ. Ἐχε δὴ· καλῶς γὰρ λέγεις. Ἐάνπερ ἡγορικὸν οὐ τινα ποιήσης, ἀνάγκη αὐτὸν εἰδέναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα ἥτοι πρότερόν γε ἢ ὕστερον μαθόντα παρὰ σοῦ.

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

B ΣΩ. Τί οὖν; Ὁ τὰ τεκτονικὰ μεμαθηκὼς τεκτονικός, ἢ οὐ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὁ τὰ μουσικὰ μουσικός;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ὁ τὰ ἱατρικὰ ἱατρικός, καὶ τὰλλα οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὁ μεμαθηκὼς ἕκαστα τοιοῦτός ἐστιν ὅλον ἢ ἐπιστήμη ἕκαστον ἀπεργάζεται;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ ὁ τὰ δίκαια μεμαθηκὼς δίκαιος;

ΓΟΡ. Πάντως δήπου.

ΣΩ. Ὁ δὲ δίκαιος δικάει πῶς;

ΓΟΡ. Ναί.

C ΣΩ. [Οὐκοῦν ἀνάγκη τὸν ἡγορικὸν δίκαιον εἶναι. Τὸν δὲ δίκαιον βούλεσθαι δίκαια πράττειν;

ΓΟΡ. Φαίνεται γε].

ΣΩ. Οὐδέποτε ἄρα βουλήσεται ὁ γε δίκαιος ἀδικεῖν.

ΓΟΡ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Τὸν δὲ ἡγορικὸν ἀνάγκη ἐκ τοῦ λόγου δίκαιον εἶναι.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐδέποτε ἄρα βουλήσεται ὁ ἡγορικὸς ἀδικεῖν.

ΓΟΡ. Οὐ φαίνεται γε.

ΓΟΡΓ. Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, Σωκράτη, νομίζω ὅτι καὶ ταῦτα (τὸ δίκαιον καὶ ἄδικον) θὰ μάθῃ παρ' ἔμοῦ ὁ γενόμενος μαθητὴς μου ἂν συμβῇ νὰ μὴ τὰ γνωρίζῃ.

ΣΩΚΡ. Στάσου λοιπόν, διότι ὁμιλεῖς ὀρθῶς. Ἐὰν μὲ τὴν διδασκαλίαν σου κάμῃς τινὰ ρήτορα, εἶναι ἀνάγκη αὐτὸς νὰ γνωρίζῃ τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα ἢ προτοῦ νὰ γίνῃ μαθητὴς σου, ἢ ὕστερον ἀφοῦ τὰ μάθῃ ἀπὸ σένα.

ΓΟΡΓ. Βεβαίως.

ΣΩΚΡ. Τί λοιπὸν συμβαίνει; Ἐκεῖνος ποῦ θὰ μάθῃ τὴν τεκτονικὴν εἶναι τέκτων ἢ ὄχι;

ΓΟΡΓ. Ναί, ὁ μαθὼν τὴν τεκτονικὴν εἶναι τέκτων.

ΣΩΚΡ. Λοιπὸν καὶ ὁ μαθὼν τὴν μουσικὴν εἶναι μουσικός;

ΓΟΡΓ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Καὶ ὁ μαθὼν τὴν ἱατρικὴν εἶναι ἱατρός, καὶ τὰ ἄλλα τὸ ἴδιον, συμβαίνουν κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ἐκεῖνος δηλαδὴ ποῦ ἔμαθεν ἕκαστην ἐπιστήμην, γίνεται τέτοιος, ὅπως τὸν φτεῖναι ἢ ἐπιστήμη ποῦ ἔμαθε;

ΓΟΡΓ. Βεβαίως.

ΣΩΚΡ. Κατὰ τὴν ἴδιαν ἀναλογίαν λοιπὸν καὶ ὁ διδασκῶν τὰ δίκαια εἶναι δίκαιος;

ΓΟΡΓ. Ἐξάπαντος ὁ διδασκῶν τὰ δίκαια εἶναι δίκαιος.

ΣΩΚΡ. Ὁ δὲ δίκαιος καὶ δίκαια πράττει.

ΓΟΡΓ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. [Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν ὁ ρήτωρ νὰ εἶναι δίκαιος, ὁ δὲ δίκαιος νὰ ἐπιθυμῇ νὰ πράττῃ δίκαια.

ΓΟΡΓ. Ἔτσι φαίνεται].

ΣΩΚΡ. Οὐδέποτε λοιπὸν θὰ θελήσῃ ὁ δίκαιος νὰ ἀδικῇ.

ΓΟΡΓ. Ἀνάγκη εἶναι (οὐδέποτε ὁ δίκαιος νὰ θελήσῃ νὰ ἀδικῇ).

ΣΩ. Ὁ δὲ ρήτωρ σύμφωνα μὲ ὅσα λέγομεν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι δίκαιος.

ΓΟΡΓ. Ναί.

ΣΩ. Οὐδέποτε λοιπὸν θὰ θελήσῃ ὁ ρήτωρ νὰ ἀδικῇ.

ΓΟΡΓ. Φαίνεται ὅτι ὄχι.

D ΣΩ. Μέμνησαι οὖν λέγων ὀλίγω πρότερον, ὅτι οὐ δεῖ τοῖς παιδοτριβίαις ἐγκαλεῖν οὐδ' ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων, ἐὰν ὁ πύκτις τῆ πυκτικῆ μὴ καλῶς χρῆται τε καὶ ἀδικῆ; Ὡσαύτως δ' οὕτω καὶ ἐὰν ὁ ῥήτωρ τῆ ῥητορικῆ ἀδίκως χρῆται, μὴ τῷ διδάξαντι ἐγκαλεῖν μηδ' ἐξελαινεῖν ἐκ τῆς πόλεως, ἀλλὰ τῷ ἀδικούντι καὶ οὐκ ὀρθῶς χρωμένῳ τῆ ῥητορικῆ; Ἐρρήθη ταῦτα ἡ οὐ;

ΓΟΡ. Ἐρρήθη.

E ΣΩ. Νῦν δέ γε ὁ αὐτός οὗτος φαίνεται, ὁ ῥητορικός, οὐκ ἂν ποτε ἀδικήσας. Ἡ οὐ;

ΓΟΡ. Φαίνεται.

ΣΩ. Καὶ ἐν τοῖς πρώτοις γε, ὃ Γοργία, λόγοις ἐλέγετο, ὅτι ἡ ῥητορικὴ περὶ λόγους εἶη οὐ τοὺς τοῦ ἀγρίου καὶ περριτοῦ, ἀλλὰ τοὺς τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου· ἡ γὰρ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἐγὼ τοίνυν σου τότε ταῦτα λέγοντος ἐπέλαβον, ὡς οὐδέποτε ἂν εἶη ἡ ῥητορικὴ ἀδικον πρᾶγμα, ὃ γ' αἶ περὶ δικαιοσύνης τοὺς λόγους ποιεῖται· ἐπειδὴ δὲ ὀλίγον ὑστερον ἔλεγε, ὅτι ὁ ῥήτωρ τῆ ῥητορικῆ κἂν ἀδίκως χρῆται, οὕτω θανμάσας καὶ ἠγηράμενος οὐ συνάδειν τὰ λεγόμενα ἐκείνους εἶπον τοὺς λόγους, ὅτι εἰ μὲν κέρδος ἡγοῖο εἶναι τὸ ἐλέγχεσθαι ὡςπερ ἐγὼ, ἄξιον εἶη διαλέγεσθαι, εἰ δὲ μή, ἐὰν χαιρέιν ὑστερον δὲ ἡμῶν ἐπισκοποῦμένων ὀρθῶς δὴ καὶ αὐτὸς εἰ αὐ ὁμολογεῖται τὸν ῥητορικὸν ἀδύνατον εἶναι ἀδίκως χρῆσθαι τῆ ῥητορικῆ καὶ ἐθέλειν ἀδικεῖν.

B Ταῦτα οὖν δεη ποτὲ ἔχει, μὰ τὸν κύνα, ὃ Γοργία, οὐκ ὀλίγη συνουσία ἐστίν ὡστε ἰκανῶς διασκέρασθαι.

ΠΩ. Τί δέ, ὃ Σώκρατες; Οὐκ οὐ οὐ περὶ τῆς ῥητορικῆς δοξάζεις ὡςπερ νῦν λέγεις αἶ; Ἡ ὅτι Γοργίας ἠσχύνθη σοι μὴ προσομολογήσαι τὸν ῥητορικὸν ἄνδρα μὴ

1. Σιγήσαντος ἐνταῦθα τοῦ Γοργίου ἀναλαμβάνει νὰ συζητήσῃ μὲ τὸν Σωκράτην ὁ μαθητὴς τοῦ Πλάτος. Ὁ Γοργίας ἔθεσε τελικὸν ὄρισμόν τῆς ῥητορικῆς «δημιουργὸς παιθοῦς πιστευτικῆ; περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων».

ΣΩΚΡ. Ἐνθυμείσαι λοιπὸν ὅτι πρὸ ὀλίγου ἔλεγε, πὼς δὲν πρέπει νὰ κατηγορῆ κανεὶς τοὺς γυμναστάς, οὔτε νὰ τοὺς διώχῃ ἀπὸ τὰς πόλεις, ἐὰν ὁ πυγμαῖχος δὲν πυγμαχῆ σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τῆς τέχνης του ἀλλὰ ἀδικῆ; Ἐπίσης δὲ ἔλεγε: τί, καὶ ἂν ὁ ῥήτωρ κάμνῃ κακὴν χρῆσιν τῆς ῥητορικῆς, δὲν πρέπει νὰ κατηγορῶμεν τὸν διδάξαντα μῆδὲ νὰ τὸν ἐκδιώκωμεν ἀπὸ τὰς πόλεις, ἀλλὰ τὸν ἀδικούοντα καὶ κάμνοντα κακὴν χρῆσιν τῆς ῥητορικῆς; Ἐλέχθησαν ταῦτα ἡ οὐχί;

ΓΟΡΓ. Ἐλέχθησαν.

ΣΩΚΡ. Τώρα θμως ὁ ἴδιος οὗτος ὁ ῥήτωρ φαίνεται: ὡς μῆδῆποτε δυνάμενος ν' ἀδικήσῃ ἡ οὐχί;

ΓΟΡΓ. Φαίνεται.

ΣΩΚΡ. Καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς συζητήσεώς μας ἐλέγετο, Γοργία, ὅτι ἡ ῥητορικὴ ἀσχολεῖται μὲ λόγους οὐχί τοὺς ἀφορῶντας τὸ ἄξιον καὶ τὸ περιττόν, ἀλλὰ τὸ δίκαιον καὶ ἀδίκον· ἔτσι δὲν εἶναι;

ΓΟΡΓ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ἐγὼ λοιπὸν, ὅταν οὐ τότε ἔλεγε ταῦτα, ἐνόμισα ὅτι οὐδέποτε ἡ ῥητορικὴ θὰ εἶναι ἀδικον πρᾶγμα, ἢ ὅποια πάντοτε περὶ δικαιοσύνης ὁμιλεῖ· ἐπειδὴ δὲ ὀλίγον ὑστερον ἔλεγε ὅτι εἶναι δυνατόν ὁ ῥήτωρ νὰ κάμνῃ χρῆσιν τῆς ῥητορικῆς εἰς ἀδίκους πράξεις, ἀπορήσας καὶ νομίσας ὅτι τὰ λεγόμενα δὲν συμφωνοῦσιν εἶπον ἐκείνους τοὺς λόγους, ὅτι ἐὰν θεωρῆς ὅτι εἶναι κέρδος νὰ ἐλέγχεται κανεὶς, ὅπως ἐγὼ τὸ θεωρῶ, ἀξίζει νὰ ἐξακολουθήσωμεν περὶ συζήτησιν, ἄλλως καὶ δὲν τὸ θεωρῆς κέρδος, νὰ τὴν διακόψωμεν· ὅταν δὲ ὑστερον ἐξετάσωμεν προσεκτικώτερον τὸ ζήτημα, βλέπεις πλέον καὶ σὺ ὁ ἴδιος ὅτι παραδεχόμεθα ἄλλιν ὅτι εἶναι ἀδύνατον ὁ ῥήτωρ νὰ κάμνῃ χρῆσιν τῆς ῥητορικῆς εἰς ἀδίκους πράξεις καὶ νὰ θέλῃ· χρειάζεται λοιπὸν, μὰ τὸν κύνα, Γοργία, μακρὰ συζήτησις διὰ νὰ σκεφθῶμεν καὶ καθορίσωμεν ἱκανοποιητικὰ τὸ ζήτημα τοῦτο¹.

ΠΩ. Τί συμβαίνει, Σωκράτη; Αὐτὴν τὴν γνώμην, ποὺ ἐκφράζεις τώρα, ἔχεις καὶ οὐ πάντοτε περὶ ῥητορικῆς; Ἡ διότι ὁ Γοργίας ἐντραπή νὰ παραδεχθῆ ὅτι ὁ ῥήτωρ δὲν

οὐχί και τὰ δίκαια εἰδέναι και τὰ καλὰ και τὰ ἀγαθὰ, και
 C ἐάν μὴ ἔλθῃ ταῦτα εἰδὼς παρ' αὐτὸν, αὐτὸς διδάξῃν, ἔπειτα
 ἐκ ταύτης ἴσως τῆς ὁμολογίας ἐναντίον τι συνέβη ἐν τοῖς
 λόγοις, τοῦτο δὲ δὴ ἀγαπᾷς, αὐτὸς ἀγαγὼν ἐπὶ τοιαῦτα ἔρω-
 τήματα—ἐπει μὴ οἶμαι ἀπαρνησέσθαι μὴ οὐχί και αὐτὸν
 ἐπίστασθαι τὰ δίκαια και ἄλλους διδάξῃν; Ἄλλ' εἰς τὰ τοι-
 αῦτα ἔστιν πολλὴ ἀγροικία ἐν τῶν λόγων.

ΣΩ. ὦ κάλλιστε Πῶλε, ἀλλὰ τοι ἐξεπίτηδες κτώμεθα
 εἰταίρους, ἵνα ἐπειδὴν αὐτοὶ πρῶτον γιγνόμενοι σφαλ-
 λώμεθα, παρόντες ἡμεῖς οἱ νεώτεροι ἐπανορθώσιτε ἡμῶν τὸν
 D βίον και ἐν ἔργοις και ἐν λόγοις. Καὶ νῦν εἰ τι ἐγὼ και
 Γοργίας ἐν τοῖς λόγοις σφαλλόμεθα, οὐ παρὼν ἐπανόρθου·
 δίκαιος δ' εἶ· και ἐγὼ ἐθέλω τῶν ὁμολογημένων εἶ τι σοι
 δοκεῖ μὴ καλῶς ὁμολογησθαι, ἀναθέσθαι δὲ τι ἂν οὐ βούλῃ,
 ἐάν μοι ἐν μόνον φυλάττης.

ΠΩΔ. Τί τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Τὴν μακρολογίαν, ὦ Πῶλε, ἣν καθέρξης, ἣ τὸ
 πρῶτον ἐπεχείρησας χεῖρσά.

ΠΩΔ. Τί δέ; Ὅσον ἐξέσται μοι λέγειν ὅποσα ἂν βού-
 λωμι;

E ΣΩ. Δεινὰ μεντὰν πάθοις, ὦ βέλτιστε, εἰ Ἀθήναζε ἀφι-
 κόμενος, οὐ τῆς Ἑλλάδος πλείστη ἐστὶν ἐξουσία τοῦ λέγειν,
 ἔπειτα οὐ ἐνταῦθα τοῦτον μόνος ἀτυχῆσαι. Ἄλλ' ἀντίθετος
 τοι· σοῦ μακρὰ λόγοντος και μὴ ἐθέλοντος τὸ ἐρωτώμενον
 ἀποκρίνεσθαι, οὐ δεῖναι ἂν αὐτὸ ἐγὼ πάθοιμι, εἰ μὴ ἐξέσται
 462 μοι ἀπιέναι και μὴ ἀκούειν σου; Ἄλλ' εἰ τι κήσει τοῦ λό-
 γου τοῦ εἰρημένου και ἐπανορθώσασθαι αὐτὸν· βούλει,
 ὥσπερ νυνδὴ ἔλεγον, ἀναθέμενος δὲ τι σοι δοκεῖ, ἐν τῷ μέ-
 ρει ἐρωτῶν τε και ἐρωτώμενος, ὥσπερ ἐγὼ τε και Γοργίας,
 ἔλεγχέ τε και ἐλέγχου. Φῆς γὰρ δήπου και οὐ ἐπίστασθαι
 ἀπερ Γοργίας· ἦ οὐ;

ΠΩΔ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν και οὐ κελύσει σαυτὸν ἐρωτῶν ἐκάστοτε
 δὲ τι ἂν τις βούληται, ὡς ἐπιστάμενος ἀποκρίνεσθαι;

γνωρίζει τὰ δίκαια και τὰ καλὰ και τὰ ἀγαθὰ και ἐάν
 προσέλθῃ κανεῖς πρὸς αὐτὸν ἀγνοῶν ταῦτα, εἶπεν ὅτι αὐτὸς
 θὰ τὸν διδάξῃ, ἔπειτα ἐκ ταύτης ἴσως τῆς ὁμολογίας συνέβη
 κάποια ἀντίφασις εἰς τοὺς λόγους του, αὐτὸ ἀκριθῶς ποῦ οὐ
 ἐπιδιώκεις ὁδηγῶν εἰς τὰς τοιαύτας ἐρωτήσεις και ἀποκρί-
 σεις—διότι ποῖος νομίζεις ὅτι θὰ ἀρνηθῇ ὅτι δὲν γνωρίζει
 τὸ δίκαιον και ὅτι και εἰς ἄλλους θὰ τὸ διδάξῃ; Ἄλλὰ εἶ-
 ναι μεγάλη χωριατιά νὰ φέρνης τὴν συζήτησιν εἰς αὐτὸ
 τὸ ἐπίπεδον.

ΣΩΚΡ. Μὰ καλὲ μου Πῶλε, ἐπίτηδες ἀποκτώμεν φίλους,
 ὥστε, ἐταν ἡμεῖς γεγόμενοι ἡρόντες σφάλλωμεν, παρόντες
 ἐσεῖς οἱ νεώτεροι τὰ ἐπανορθώσετε τὸν βίον μας και κατὰ
 τὰ ἔργα και κατὰ τοὺς λόγους. Καὶ τώρα, ἂν ἐγὼ και ὁ
 Γοργίας ἐκάμαμεν εἰς τὴν συζήτησιν σφάλματα, σύ, ποῦ
 εὐρίσκειται ἐδῶ, διόρθώσε μας· διότι δίκαιον εἶναι νὰ τὸ
 κάμῃς; και ἐγὼ εἶμαι πρόθυμος νὰ ἀνακαλέσω ὅτι θέλεις,
 ἐάν φρονῆς ὅτι κάτι, ἐξ ὧν ἔχουν ὁμολογηθῆ, δὲν ὁμο-
 λογῆθῃ ὀρθῶς, ἀρκεῖ ἕνα μόνον πρᾶγμα νὰ τηρήσῃς.

ΠΩΔ. Παιδὲ εἶναι αὐτό;

ΣΩΚΡ. Ἐάν, Πῶλε, περιορίσῃς τὴν μακρολογίαν, τὴν
 ὅποσαν ἀρχισες ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς συζήτησως.

ΠΩΔ. Τί λοιπόν; Δὲν θὰ μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ λέγω ὅσα θέλω;

ΣΩΚΡ. Φοβερὰ θὰ πάθῃς, φίλε μου, ἐάν ἐλθῶν εἰς τὰς
 Ἀθήνας, ὅπου ὑπάρχει ἡ μεγαλύτερα ἐλευθερία τοῦ λόγου
 ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, στερηθῆς μόνος οὐ
 ἐδῶ αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν. Ἄλλὰ λάβε ὅπ' ὅψιν σου και τὴν
 ἀντίθετον ὅψιν τοῦ πράγματος. Ἐνὼ δηλαδὴ σὺ μακρολογεῖς
 και δὲν θέλεις νὰ ἀπαντᾷς εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου, δὲν θὰ
 πάθω πάλιν ἐγὼ φοβερά, ἐάν δὲ μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἀνα-
 χωρήσω και νὰ μὴ σὲ ἀκούω; Ἄλλ' ἂν ἐνδιαφέρεσαι διὰ
 τὴν προγηθεῖσαν συζήτησιν, και θέλεις νὰ τὴν διορθώσῃς,
 καθὼς τώρα δὲ ἔλεγον, διορθῶν, διορθῶν ὅτι νομίζεις πῶς πρέπει
 νὰ διορθωθῇ, μὲ τὴν σεῖραν ἐρωτῶν και ἐρωτώμενος, καθὼς
 ἐκάμαμεν ἐγὼ και ὁ Γοργίας, ἐλέγχέ με και ἐλέγχου. Διότι
 ἰσχυρίζεσαι βέβαια ὅτι και σὺ γνωρίζεις ὅσα και ὁ Γοργίας,
 ἦ οὐ;

ΠΩΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Καὶ οὐ λοιπὸν δέχεσαι νὰ σὲ ἐρωτᾷ καθέννας ἐπι-
 θέλει, διότι γνωρίζεις νὰ ἀπαντᾷς;

ΠΩΔ. Πάνυ μὲν οὖν.
 Β ΣΩ. Καὶ νῦν δὴ τοῦτον ὀπίτερον βούλει ποιεῖ. Ἐρώτα ἢ ἀποκρίνου.

ΠΩΔ. Ἄλλὰ ποιήσω ταῦτα. Καὶ μοι ἀποκρίναι, ὃ Σώκρατες. Ἐπειδὴ Γοργίας ἀπορεῖν σοι δοκεῖ περὶ τῆς ρητορικῆς, οὐ αὐτὴν τίνα φηῖς εἶναι;

ΣΩ. Ἄρα ἐρωτῆς ἦντινα τέχνην φημί εἶναι;

ΠΩΔ. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Οὐδέ μοι ἔμοιγε δοκεῖ, ὃ Πῶλε, ὡς γε πρὸς σὲ τἀληθῆ εἰρησθαι.

ΠΩΔ. Ἄλλὰ τί σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι;

ΣΩ. Πρῶγμα δ φηῖς οὐ ποιῆσαι τέχνην ἐν τῷ συγγράμματι δ ἐγὼ ἐναγχος ἀνέγκναι.

ΠΩΔ. Τί τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Ἐμπειρίαν ἐγωγέ τινα.

ΠΩΔ. Ἐμπειρία ἄρα σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι;

ΣΩ. Ἐμοιγε, εἰ μὴ τί σὺ ἄλλο λέγεις.

ΠΩΔ. Τίνος εμπειρία;

ΣΩ. Χάριτός τινος καὶ ἡδονῆς ἀπεργασίας.

ΠΩΔ. Οὐκ οὖν καλὸν σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι, χαρίζεσθαι ὁλόν τε εἶναι ἀνθρώποις;

ΣΩ. Τί δέ, ὃ Πῶλε; Ἡδὴ πέπνοαι παρ' ἐμοῦ, δ τι φημί αὐτὴν εἶναι, ὥστε τὸ μετὰ τοῦτο ἐρωτῆς, εἰ οὐ καλὴ μοι δοκεῖ εἶναι;

ΠΩΔ. Οὐ γὰρ πέπνομαι ὅτι εμπειρίαν τίνα αὐτὴν φηῖς εἶναι;

ΣΩ. Βούλει οὖν, ἐπειδὴ τιμᾶς τὸ χαρίζεσθαι, σμικρόν τι μοι χαρίσασθαι;

ΠΩΔ. Ἐγώ γε.

1. Ὁ Πῶλος εἰς ἀπολοσθῆν δυστυχῶς συγγραμμά του ἔγραψεν δτι «ἐκ τῶν εμπειριῶν ἀπολοσθῆς πάντα ἐστὶν ἐξευρημένα», δτι δηλαδὴ ἡ γνώσις κηγάται ἐκ τῆς πείρας καὶ τῆς παρατηρήσεως. Ἡ παρατηρήσις δὲνηγεί τὸν ἀνθρώπον εἰς τὴν κατανοήσιν τῶν ἀδύτων νόμων τῶν διεπόντων τὰ φυσικὰ καὶ τὰ ἀνθρώπινα φαινόμενα.

ΠΩΔ. Βεβαίως.
 ΣΩΚΡ. Καὶ τώρα λοιπὸν ὀποιο ἀπὸ τὰ δυὸ θέλεις, κάνε ἐρώτα ἢ ἀποκρίνου.

ΠΩΔ. Ἄλλὰ θὰ πράξω ταῦτα· καὶ ἀποκρίσου μου, Σωκράτη. Ἐπειδὴ νομίζεις δτι ὁ Γοργίας ἔχει ἀπορίας διὰ τὴν ρητορικὴν, τί πράγμα λέγεις σὺ ὅτι εἶναι ἡ ρητορικὴ;

ΣΩΚΡ. Μήπως μ' ἐρωτᾶς τί τέχνην λέγω πὼς εἶναι;

ΠΩΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Μοῦ φαίνεται, Πῶλε, γιὰ νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, πὼς δὲν εἶναι τίποτα.

ΠΩΔ. Ἄλλὰ τί νομίζεις δτι εἶναι ἡ ρητορικὴ;

ΣΩΚΡ. (Λέγω δτι ἡ ρητορικὴ) εἶναι πράγμα, τὸ ὁποῖον σὺ λέγεις εἰς τὸ σύγγραμμά σου, ποῦ πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἀνέγκνισα δτι θὰ τὸ κάμης τέχνην¹.

ΠΩΔ. Τί ἐννοεῖς μ' αὐτὸ πού λέγ.

ΣΩΚΡ. Ἐννοῶ δτι ἡ ρητορικὴ εἶναι κάποια ἐμπειρία.

ΠΩΔ. Ἐμπειρία λοιπὸν νομίζεις δτι εἶναι ἡ ρητορικὴ;

ΣΩΚΡ. Μάλιστα, ἐκτός ἂν σὺ τὴν θεωρῆς ἄλλο τι.

ΠΩΔ. Ἐμπειρία τίνος πράγματος;

ΣΩΚΡ. Ἐμπειρία ἐπιδιώκουσα χάριν καὶ εὐχαρίστησιν².

ΠΩΔ. Δὲν σοῦ φαίνεται λοιπὸν δτι εἶναι καλὸν πράγμα ἡ ρητορικὴ, τὸ νὰ δύναται δηλαδὴ νὰ προξενῆ εἰς τὸν ἀνθρώπον εὐχαρίστησιν;

ΣΩΚΡ. Τί συμβαίνει, Πῶλε; Ἐμαθες ἦδη ἀπὸ μένα τί νομίζω ἐγὼ πὼς εἶναι ἡ ρητορικὴ, ὥστε ἐρωτᾶς κατόπιν ἐὰν δὲν μοῦ φαίνεται ὠραία;

ΠΩΔ. Δὲν ἔμαθον δτι τὴν θεωρεῖς κάποιαν εμπειρίαν;

ΣΩΚΡ. Θέλεις νὰ μοῦ κάμης μιὰ μικρὴ χάρι, ἐπειδὴ ἀποδίδεις μεγάλην σημασίαν εἰς τὸ νὰ προξενῆ κανεὶς εὐχαρίστησιν (εἰς τὸν ἄλλον);

ΠΩΔ. Μάλιστα.

2. Ἡ ρητορικὴ ἀπεργάζεται χάριν καὶ ἡδονήν· χάρις εἶναι ἡ εὐχαρίστησις, ἥτις εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ῥήτορος ἀντανακλάται, ἡδονὴ δὲ ἡ εὐχαρίστησις, ἣν αἰσθάνονται οἱ ἀκροαταὶ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ῥήτορος.

3. Ὁ Πῶλος περιπίπτει εἰς τὸ ἴδιον διαλεκτικὸν σφάλμα ποῦ περιέπεσε προηγουμένως, ἐνὸς δηλαδὴ ὁ Σωκράτης δὲν τοῦ εἶπε τὴν οὐσίαν τῆς ρητορικῆς, ἐρωτᾷ περὶ τῆς ποιότητος αὐτῆς.

ΣΩ. Ἐροῦ νῦν με, ὀμοποιία ἦτις μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι.

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ δὴ, τίς τέχνη ὀμοποιία;

ΣΩ. Οὐδέμια ὦ Πῶλε.

ΠΩΛ. Ἄλλὰ τί; Φάθι.

ΣΩ. Φημί δὴ, ἐμπειρία τις.

ΠΩΛ. Τίνος; Φάθι.

Ε ΣΩ. Φημί δὴ, χάριτος καὶ ἡδονῆς ἀπεργασίας, ὦ Πῶλε.

ΠΩΛ. Ταῦτόν δ' ἐστὶν ὀμοποιία καὶ ἔητορική;

ΣΩ. Οὐδαμῶς γε, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς μὲν ἐπιτηδεύσεως μό-

ριον.

ΠΩΛ. Τίνος λέγεις ταύτης;

ΣΩ. Μὴ ἀγροικότερον ἢ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν ὀκνῶ γὰρ Γοργίον ἔνεκα λέγειν, μὴ οἴηται με διακομφοῦν τὸ ἑαυτοῦ ἐπιτήδευμα· ἐγὼ δέ, εἰ μὲν τοῦτο ἐστὶν ἡ ἔητορική ἢν 463 Γοργίας ἐπιτηδεύει, οὐκ οἶδα· καὶ γὰρ ἄρι ἐκ τοῦ λόγου οὐδὲν ἡμῖν καταφανὲς ἐγένετο, τί ποτε οὗτος ἠγεῖται· ὁ δ' ἐγὼ καλῶ τὴν ἔητορικήν, πράγματός τινός ἐστι μῦριον οὐδενός τῶν καλῶν.

ΓΟΡ. Τίνος, ὦ Σώκρατες; Εἰπέ, μὴδὲν ἐμὲ αἰσχυνθεῖς.

ΣΩ. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ὦ Γοργία, εἶναι τι ἐπιτήδευμα τεχνικὸν μὲν οὐ, ψυχῆς δὲ στοιχαστικής καὶ ἀνδρείας καὶ φύσει δεινῆς προσομιλεῖν τοῖς ἀνθρώποις· καλῶ δὲ αὐτὸ ἐγὼ 464 τὸ κεφάλαιον κολακείαν. Ταύτης μοι δοκεῖ τῆς ἐπιτηδεύσεως πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα μῦρια εἶναι, ἐν δὲ καὶ ἡ ὀμοποιική· ὁ δοκεῖ μὲν εἶναι τέχνη, ὡς δὲ ὁ ἐμὸς λόγος, οὐκ ἐστὶν τέχνη, ἀλλ' ἐμπειρία καὶ τριβή. Ταύτης μῦριον καὶ τὴν ἔητορικήν ἐγὼ καλῶ καὶ τὴν γε κομμοιωτικήν καὶ 465 τὴν σοφιστικήν, τέτταρα ταῦτα μῦρια ἐπὶ τέτταρον πράγμασιν. Εἰ οὖν βούλεται Πῶλος πυνθάνεσθαι, πυνθάνεσθω·

1. Τρεῖς ἰδιότητες ἀποδίδει ὁ Σωκράτης εἰς τὸν κόλακα: α) παρατηρητικότητα, β) δυνατότα δηλαδὴ νὰ διακινῶσκη τὰς ἀρέσεις καὶ τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων, β) θάρρος καὶ τόλμη, ἄτινα συχνὰ μεταπίπτουν εἰς θράσος καὶ ἀνασχυντίαν, γ) φυσικὴν ἰκνότητητα νὰ συνανασφράττει τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε νὰ γίνεται εἰς αὐτοὺς εὐάρεστος καὶ νὰ τοὺς ὑποχρεῶν.

ΣΩΚΡ. Ρώτησέ με τώρα, τί τέχνη νομίζω ὅτι εἶναι ἡ μαγειρική.

ΠΩΛ. Σὲ ρωτῶ λοιπόν, τί τέχνη εἶναι ἡ μαγειρική;

ΣΩΚΡ. Καμμιά τέχνη δὲν εἶναι.

ΠΩΛ. Ἄλλὰ τί εἶναι; λέγε.

ΣΩΚΡ. Νά, λέγω ὅτι εἶναι κάποια ἐμπειρία.

ΠΩΛ. Τίνος πράγματος; λέγε.

ΣΩΚΡ. Λέγω λοιπόν, ὅτι εἶναι ἐμπειρία προσενοῦσα χάριν καὶ εὐχαρίστησιν, Πῶλε.

ΠΩΛ. Τὸ ἴδιο πράγμα εἶναι ἡ μαγειρική καὶ ἡ ρητορική;

ΣΩΚΡ. Καθόλου βέβαια δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα, ἀλλὰ εἶναι μέρος τοῦ ἴδιου πράγματος, τοῦ ὁποῦ ἐπίσης μέρος εἶναι καὶ ἡ μαγειρική.

ΠΩΛ. Ποῖον πράγμα ἔνοσες;

ΣΩΚΡ. Φοβοῦμαι μήπως εἶναι μεγάλη χωριατιά νὰ εἶπω τὴν ἀλήθειαν διότι διστάζω νὰ τὸ ὀνομάσω χάριν τοῦ Γοργία, μήπως νομίσῃ ὅτι διακομφοῦμαι τὸ ἐπάγγελμά του. Ἐγὼ θμως δὲν ἠξέσρω, ἐὰν εἶναι ρητορική αὐτὸ ποῦ ἐπαγγέλλεται ὁ Γοργίας, διότι καὶ πρὸ ὀλίγου ἀπὸ τὴν γενομένην συζήτησιν διόλου δὲν διεσαφηνίσθη, τί τέλος πάντων θεωρεῖ αὐτὸς ρητορικήν. Ἐκεῖνο θμως ποῦ ἐγὼ ὀνομάζω ρητορικήν εἶναι μέρος πράγματός τινος ἔχι ἐκ τῶν ὀραίων.

ΓΟΡΓ. Τίνος πράγματος, Σωκράτη; Εἰπέ το χωρὶς καθόλου νὰ μ' ἐντραπής.

ΣΩΚΡ. Μοῦ φαίνεται λοιπόν, Γοργία, ὅτι ὑπάρχει κάποιο ἐπάγγελμα, ποῦ δὲν ἔχει σχέσηιν μὲ τὴν τέχνην, καὶ ποῦ ἀπαιτεῖ ψυχὴν· μὲ παρατηρητικότητα, θάρρος καὶ φυσικὴν ἰκνότητητα, εἰς τὸ νὰ ἐπικοινωνῇ μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Καλῶ δὲ συνολικῶς αὐτὸ κ ο λ α κ ε ἴ α ν. Νομίζω δὲ τί πολλὰ ἄλλα εἶναι τὰ μέρη αὐτοῦ τοῦ ἐπιτηδεύματος, ἀλλὰ, ἕνα ἀπ' αὐτὰ, εἶναι καὶ ἡ μαγειρική, ἡ ὁποία φαίνεται μὲν ὅτι εἶναι τέχνη, καθὼς δὲ ἐγὼ ἰσχυρίζομαι, δὲν εἶναι τέχνη, ἀλλὰ ἐμπειρία καὶ ἀπλή ἀσκησις. Μέρους τῆς κολακείας θεωρεῖ καὶ τὴν ρητορικήν καὶ τὴν κομμοιωτικήν καὶ τὴν σοφιστικήν, τέσσαρα μέρη διὰ τέσσαρα πράγματα. Ἐὰν λοιπόν ὁ Πῶλος θέλῃ νὰ μάθῃ, ἄς ἐρωτήσῃ· διότι ἀκόμη δὲν ἔχει

2. Ἐδῶ ὁ ὅρος τέχνη περιέχει καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς γνώσεως.

οὐ γὰρ πω πέπυσται, ὁποῖον φημι ἐγὼ τῆς κολακείας μόριον εἶναι τὴν ῥητορικὴν, ἀλλ' αὐτὸν λέληθα οὕτω ἀποκεκρυμένος, ὃ δὲ ἐπανερωτᾷ, εἰ οὐ καλὸν ἡγοῦμαι εἶναι. Ἐγὼ δὲ αὐτῷ οὐκ ἀποκρινοῦμαι πρότερον, εἴτε καλὸν εἴτε αἰσχρὸν ἡγοῦμαι εἶναι τὴν ῥητορικὴν, πρὶν ἂν πρῶτον ἀποκρίνωμαι ὃ τί ἐστίν. Οὐ γὰρ δίκαιον, ὃ Πῶλος· ἀλλ' εἴπερ βούλει πυθέσθαι, ἐρώτα, ὁποῖον μόριον τῆς κολακείας φημι εἶναι τὴν ῥητορικὴν.

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ δὴ, καὶ ἀποκρίναι, ὁποῖον μόριον.

D ΣΩ. Ἄρ' οὖν ἂν μάθοις ἀποκρινάμενος; Ἔστιν γὰρ ἡ ῥητορικὴ κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον πολιτικῆς μορίου εἰδωλον.

ΠΩΛ. Τί οὖν; Καλὸν ἢ αἰσχρὸν λέγεις αὐτὴν εἶναι;

ΣΩ. Αἰσχρὸν ἔγωγε· τὰ γὰρ κακὰ αἰσχρὰ καλῶ ἐπειδὴ δεῖ σοι ἀποκρίσασθαι ὡς ἥδη εἶδόν τι ἐγὼ λέγω.

ΓΟΡ. Μὰ τὸν Δία, ὃ Σώκρατες, ἀλλ' ἐγὼ οὐδὲ αὐτὸς συνίημι ὃ τί λέγεις.

E ΣΩ. Εἰκότως γε, ὃ Γοργία· οὐδὲν γὰρ πω σαφὲς λέγω, Πῶλος δὲ δεδεμένος ἐστὶ καὶ δεξυτός.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἔα, ἐμοὶ δ' εἰπέ, πῶς λέγεις πολιτικῆς μορίου εἰδωλον εἶναι τὴν ῥητορικὴν.

ΣΩ. Ἀλλ' ἐγὼ πευδάσομαι φράσαι, ὃ γε μοι φαίνεται εἶναι ἡ ῥητορικὴ· εἰ δὲ μὴ τυγχάνει ἄν τοῦτο, Πῶλος δεδεμένος ἔλγξει. Σῶμά που καλεῖς τί καὶ ψυχὴν;

464 ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τούτων οἷε τινα εἶναι ἐκατέρου εὐδεξίαν;

ΓΟΡ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τί δέ; Δοκοῦσαν μὲν εὐδεξίαν, οὐσαν δ' οὐ; Οἷοι τοιόνδε λέγω· πολλοὶ δοκοῦσιν εὖ ἔχειν τὰ σώματα, οὐς οὐκ

1. Ὁζός· ὀρμητικὸς βιαστικὸς, δὲν ἔχει τὴν ὑπομονὴν νὰ περιμένῃ νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ τοὺς λόγους μου, λέγει ὁ Σωκράτης, ἐνῶ δὲν

μάθει, ποῖον μέρος τῆς κολακείας ἰσχυρίζομαι εἶναι ἡ ῥητορικὴ, ἀλλὰ δὲν κατάλαβε εἶτι ἀκόμη δὲν ἀπεκρίθη, καὶ με ἔξανερωτᾷ, ἐὰν δὲν νομίζω εἶτι εἶναι ὄφρατον. Ἐγὼ δὲ δὲν θὰ τοῦ ἀποκριθῶ πρωτότερα, ἂν νομίζω εἶτι ἡ ῥητορικὴ εἶναι ὄφρατον ἢ ἀσχημον πρᾶγμα, πρὸ τοῦ τοῦ ἀποκριθῶ τί εἶναι· διότι· δὲν θὰ ἴτω σωστό, Πῶλος. Ἀλλ' ἐὰν θέλῃς νὰ μάθῃς, ἐρώτα, ποῖον μέρος τῆς κολακείας ἰσχυρίζομαι εἶτι εἶναι ἡ ῥητορικὴ.

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ λοιπόν, καὶ ἀποκρίσου, ποῖον μέρος τῆς κολακείας λέγεις εἶτι εἶναι ἡ ῥητορικὴ.

ΣΩΚΡ. Θὰ ἐνοήσῃς ἄρα γε τὴν ἀπάντησίν μου; Ἡ ῥητορικὴ εἶναι σύμφωνα μὲ αὐτὸ πού εἶπα, ὁμοίωμα μέρους τῆς πολιτικῆς.

ΠΩΛ. Καὶ τί εἶδους μέρος, ὄφρατον ἢ ἀσχημον;

ΣΩΚΡ. Ἀσχημον, νομίζω· γιὰ τὰ κακὰ τὰ θεωρῶ καὶ ἀσχημα, διότι πρέπει νὰ σοῦ ἀπαντήσω σὰν νὰ ἐγνώριζες τὰς ἰδέας μου.

ΓΟΡΓ. Μὰ τὸν Δία, Σωκράτη, δὲν κατάλαβαίνω τίποτα ἀπὸ αὐτὰ πού λέξ.

ΣΩΚΡ. Εὐλόγως δὲν τὸ καταλαβαίνεις, Γοργία, διότι, ἔσα λέγω δὲν εἶναι ἀκόμη σαφῆ, ὃ Πῶλος δὲ εἶναι νέος ἀκόμη καὶ ἀνυπόμοτος¹.

ΓΟΡΓ. Ἀλλ' αὐτὸν μὲν ἄφησέ τον, πὲς δὲ σὲ μένα τί ἐνοήσῃς λέγων εἶτι ἡ ῥητορικὴ εἶναι ὁμοίωμα μέρους τῆς πολιτικῆς.

ΣΩΚΡ. Θὰ προσπαθῶς νὰ σοῦ πῶ, τί πρᾶγμα νομίζω πὲς εἶναι ἡ ῥητορικὴ. Ἐὰν δὲ συμβῇ νὰ μὴ εἶναι ἡ ῥητορικὴ αὐτὸ πού λέγω ἐγὼ, τότε ὃ Πῶλος θὰ μὲ ἐλέγξῃ. Ὁνομάζεις κάποιον πρᾶγμα σῶμα καὶ κάποιον ψυχὴν;

ΓΟΡΓ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Νομίζεις ἐπίσης πὲς εἰς τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ ὑπάρχει κάποια εὐδεξία;

ΓΟΡΓ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Νομίζεις εἶτι ὑπάρχει τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς φαινομενικὴ εὐδεξία καὶ ἔχει πραγματικὴ; Ἐννοῶ τὸ ἐξῆς: Πολλοὶ φαίνονται εἶτι εἶναι σωματικῶς ὑγιεῖς, τοὺς ὁποίους

τοῦ διεσάφησα τὴν οὐσίαν τῆς ῥητορικῆς, ἔσπευσε νὰ ἐρωτήσῃ διὰ τὴν ποιότητα αὐτῆς.

ἀν θραδῖος αἰσθητοῦ τις, ὅτι οὐκ εὖ ἔχουσι, ἄλλος ἢ ἱατρός τε καὶ τῶν γυμναστικῶν τις.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Τὸ τοιοῦτον λέγω καὶ ἐν σώματι εἶναι καὶ ἐν ψυχῇ, ὅτι ποιεῖ μὲν δοκεῖν εὖ ἔχειν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, ἔχει δὲ οὐδὲν μᾶλλον.

Β ΓΟΡ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Φέρε δὴ σοι, ἐὰν δύνωμαι, σαφέστερον ἐπιδείξω δ λέγω. Δυσὸν δυνοῖν τοῖν πραγμάτων δύο λέγω τέχνας· τὴν μὲν ἐπὶ τῇ ψυχῇ πολιτικὴν καλῶ, τὴν δ' ἐπὶ σώματι μίαν μὲν οὕτως ὀνομάσαι οὐκ ἔχω σοι, ἄλλως δὲ οὕσης τῆς τοῦ σώματος θεραπείας δύο μόρια λέγω, τὴν μὲν γυμναστικὴν, τὴν δὲ ἱατρικὴν· τῆς δὲ πολιτικῆς ἀντίστροφον μὲν τῇ γυμναστικῇ τὴν νομοθετικὴν, ἀντίστροφον δὲ τῇ ἱατρικῇ τὴν δικαιοσύνην.¹ Ἐπικουνοῦσι μὲν δὴ ἀλλήλαις, ἀτε περὶ τὸ αὐτὸ οὐσαι, ἐκάτεροι τούτων, ἢ τε ἱατρικὴ τῇ γυμναστικῇ καὶ ἡ δικαιοσύνη τῇ νομοθετικῇ· ὁμοῦ δὲ διαφέρουσιν τι ἀλλήλων. Τετάρων δὲ τούτων οὐδων, καὶ αἰεὶ πρὸς τὸ βέλτιστον θεραπευουσῶν τῶν μὲν τὸ σῶμα, τῶν δὲ τὴν ψυχὴν, ἢ κολακευτικὴ αἰσθημένη, οὐ γνωσθα λέγω ἀλλὰ στοχασασμένη, τέτραχα αὐτῆν διανεμάσασ, ὑποδύσα ὑπὸ ἕκαστον

Δ τῶν μορίων, προσποιεῖται εἶναι τοῦτο ὑπὸ δ' ἐπέδν, καὶ τοῦ μὲν βελτίστου οὐδὲν φροντίζει, τῷ δὲ αἰεὶ ἡδίωτερον θηρεύεται τὴν ἄνοιαν καὶ ἐξαπατᾷ, ὥστε δοκεῖ πλείστον ἀξία εἶναι. Ἐπὶ μὲν οὖν τὴν ἱατρικὴν ἢ ὀνομαστικὴν ὑποδέδυνκεν, καὶ προσποιεῖται τὰ βέλτιστα οὐκ αὖ τῷ σώματι εἰδέναι, ὥστ' εἰ δόει ἐν παισὶ διαγωνίζεσθαι ὀνομασίῃν τε καὶ ἱατρῶν ἢ ἐν ἀνδράσιν οὕτως ἀνοήτους ὥσπερ οἱ παῖδες, πότερος ἐπαίει περὶ τῶν χρηστῶν οὐκ αὖ πονηρῶν, ὁ ἱατρός ἢ ὁ ὀνο-

εἶναι ἀδύνατον νὰ καταλάβῃ ἄλλος ὅτι δὲν εἶναι ὑγιεῖς παρὰ ὁ ἱατρός ἢ καίνεσας ἀπὸ τοῦ ἀσχολουμένου εἰς τὰ γυμναστικά.

ΓΟΡΓ. Αὐτὰ ποῦ λές εἶναι σωστά.

ΣΩΚΡ. Τὸ τοιοῦτον λέγω ὅτι συμβαίνει καὶ εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὴν ψυχὴν, ποῦ κάμνει νὰ φαίνωνται μὲν ὅτι υγιᾶντων ἐνῶ δὲν ὑγιαίνωνται.

ΓΟΡΓ. Σωστά εἶναι αὐτὰ ποῦ λές.

ΣΩΚΡ. Ἄς ἰδοῦμε μήπως μὴ πορῶ νὰ διασαφηνίσω καλῶτερα αὐτὸ ποῦ λέγω. Δηλαδὴ ἰσχυρίζομαι ὅτι ὑπάρχουν δύο τέχναι (γνώσεις) ἀνταποκρινόμεναι εἰς τὰς δύο ταύτας οὐσίας· καὶ τὴν μὲν περὶ τὴν ψυχὴν καλῶ πολιτικὴν, τὴν δὲ περὶ τὸ σῶμα μὲ ἕνα μὲν ὄνομα δὲν πορῶ νὰ σοῦ παραστήσω, ἐνῶ δὲ ἡ θεσπεύουσα τὸ σῶμα ἐπιστήμη εἶναι μία, λέγω ὅτι ὑπάρχουν δύο μέρη αὐτῆς, ἡ γυμναστικὴ καὶ ἡ ἱατρικὴ. Τῆς πολιτικῆς δὲ, ποῦ θεραπεύει τὴν ψυχὴν, ἀντίστοιχος μὲν πρὸς τὴν γυμναστικὴν εἶναι ἡ νομοθετικὴ, ἀντίστοιχος δὲ πρὸς τὴν ἱατρικὴν εἶναι ἡ δικαιοσύνη.¹ Ἐπικοινωνοῦν μὲν μεταξύ των, διότι διὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα ἀσχολοῦνται, καὶ ἡ ἱατρικὴ μὲ τὴν γυμναστικὴν, καὶ ἡ νομοθετικὴ μὲ τὴν δικαιοσύνην, διαφέρουν ὁμοῦ κατὰ τι. Ἐνῶ λοιπὸν αὗται εἶναι τέσσαρες καὶ φροντίζουν διὰ τὴν βελτίωσιν αἰ μὲν δύο τοῦ σώματος, αἰ δὲ ἕτεροι δύο τῆς ψυχῆς, ἡ κολακευτικὴ ἔχουσα μόνον ἀσθησιαν, οὐκ ἀληθῆ γνῶσιν καὶ τὸ συμφέρον μόνον λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν, ἀποσὶ διήρεσε τὸν ἑαυτὸν τῆς εἰς τέσσαρα μέρη, εἰσελθοῦσα κρυφίως εἰς ἕκαστον τῶν τεσσάρων μερῶν προσποιεῖται ὅτι εἶναι τοῦτο εἰς τὸ ὅποσον ὑπεστήλθε, καὶ οὐδὲ ὅπως φροντίζει διὰ τὸ ἀγαθόν, διὰ τῆς διαρκείας δὲ παρεχόμενης εὐχαριστίαςως προσελκίσει τοὺς ἀνοήτους καὶ τοὺς ἐξαπατᾷ, ὥστε θεωρεῖται σπουδαία. Ἐπὶ τὴν ἱατρικὴν λοιπὸν ὑπεστήλθεν ἡ μαγερικὴ, καὶ προσποιεῖται ὅτι γνωρίζει τὰ ἄριστα διὰ τὸ σῶμα τρόφιμα, ὥστε, ἀν παρουσιασθῇ ἀνάγκη νὰ διαγωνίζωνται ἐνώπιον παιδιῶν ὁ μάγειρος καὶ ὁ ἱατρός, ἡ ἐνώπιον ἀνδρῶν ποῦ εἶναι ἀκριτοῖσιν ὅσιν τὰ μικρὰ παιδία, ποῖος γνωρίζει καλύτερα τὰ ὑφέλιμα καὶ τὰ βλαβερὰ φαγητά, ὁ ἱατρός ἢ ὁ μάγειρος, θὰ

1. Ὅτι εἶναι ἡ γυμναστικὴ διὰ τὸ σῶμα εἶναι ἡ νομοθετικὴ διὰ τὴν ψυχὴν, καὶ ὅτι εἶναι ἡ ἱατρικὴ διὰ τὸ σῶμα εἶναι ἡ δικαιοσύνη διὰ τὴν ψυχὴν. Δυνάμεισιν λοιπὸν αὖ ἐπιμαίνομαι ὅτι ἡ μὲν νομοθετικὴ εἶναι ἡ γυμναστικὴ, ἡ δὲ δικαιοσύνη ἡ ἱατρικὴ τῆς ψυχῆς. Ὁ κακός εἶναι: ἄσθησις τὴν ψυχὴν, τιμωρούμενος λοιπὸν θεραπεύεται.

ἄρα ἡ δικαιοσύνη, ἱατρὰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἡ ἱατρικὴ ἱατρὰς τὸ σῶμα.

Ε ποιάς, λιμῶ ἂν ἀποθανεῖν τὸν ἱατρὸν. Κολακείαν μὲν οὖν ἀπὸ καλῶ, καὶ αἰσχρὸν φημι εἶναι τὸ τοιοῦτον, ὃ Πῶλε— 465 τοῦτο γὰρ πρὸς σέ λέγω — οὐ τοῦ ἡδέος στοχάζεται ἄνευ τοῦ βελτίστου· τέχνην δὲ αὐτὴν οὐ φημι εἶναι ἀλλ' ἐμπειρίαν, οὐκ ἔχει λόγον οὐδὲν ἂν προσφέρει, ὅποι' ἄττα τὴν φύσιν ἐαίην, ὥστε τὴν αἰτίαν ἐκάστον μὴ ἔχειν εἰπεῖν. Ἐγὼ δὲ τέχνην οὐ καλῶ, ὃ ἂν ἤ ἄλλογον πρᾶγμα· τούτων δὲ πέρι εἰ ἀμφοισθητεῖς, ἐθέλω ὑποσχεῖν λόγον.

Β Τῇ μὲν οὖν ἱατρικῇ, ὡς περ λέγω, ἡ ὀυποποιικὴ κολακεία ὑπόκειται· τῇ δὲ γυμναστικῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον ἡ κομμοωτικὴ, κακοῦργός τε καὶ ἀπατηλὴ καὶ ἀγεννῆς καὶ ἀνελεύθερος, σχήμασιν καὶ χρώμασιν καὶ λειότητι καὶ εὐθῆσει ἀπαίδωσα, ὥστε ποιεῖν ἀλλέτριον κάλλος ἐφελκομένους τοῦ οἰκείου τοῦ διὰ τῆς γυμναστικῆς ἀμελεῖν. "Ἴν' οὖν μὴ μακρολογῶ, ἐθέλω σοι εἰπεῖν ὥς περ ἰ γεωμέτραι— ἤδη γὰρ ἂν ἴσως ἀκολουθήσῃς — οὐτις δ κομμοωτικὴ πρὸς γυμναστικὴν, τοῦτο ὀυποποιικὴ πρὸς ἱατρικὴν· μᾶλλον δὲ ὧδε, οὐτις δ κομμοωτικὴ πρὸς γυμναστικὴν, τοῦτο σοφιστικὴ πρὸς νομοθετικὴν, καὶ οὐτις δ ὀυποποιικὴ πρὸς ἱατρικὴν, τοῦτο ἠγορική πρὸς δικαιοσύνην. "Ὅπερ μέντοι λέγω, δεικνύκεν οὐτως φύσει· ἅτε δ' ἐγγυὲς ὄντων φύρονται ἐν τῷ αὐτῷ

ἀποθάνῃ ἀπὸ πειναν¹ ὁ ἱατρός. Αὐτὸ τὸ ὄνομάζω κολακείαν καὶ ἰσχυρίζομαι ὅτι εἶναι ἀσχημον πρᾶγμα, Πῶλε, (βιότι αὐτὰ τὰ λέγω πρὸς σέ), διότι ἐπιδιώκει τὸ εὐχάριστον ἄνευ οὐ ὠφελίμου. Ἐποστηρίζω δὲ οὐτις αὐτὴ (ἡ ῥητορικὴ) δὲν εἶναι τέχνη ἀλλὰ ἐμπειρία, διότι δὲν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὸν λόγον οὐ· οὐδὲν ἀπὸ ὅσα προσφέρει, καὶ (νὰ εἴπω) ποία εἶναι ἡ φυσικὴ ἰδιότης αὐτῶν, ὥστε δὲν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὴν αἰτίαν ἐκάστον. Δὲν θεωρῶ δὲ τέχνην ἐκείνην ποὺ δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸν λόγον² τῆς ταιαύτης ἢ ταιαύτης ἐνεργείας τῆς (ἀγνοοῦ τὸ διατι γίνεταί τι οὐτως)· ἐὰν δὲ ἔχῃς ἀντίρρησην εἰς αὐτὰ, εἶμαι πρόθυμος νὰ ἀπαντήσω διασαφίζων ταῦτα³.

Εἰς τὴν Ἱατρικὴν λοιπὸν ὑπεισήλθε, καθὼς λέγω. ἡ μαγειρικὴ κολακεία· εἰς δὲ τὴν γυμναστικὴν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἡ κομμοωτικὴ, ὅποία εἶναι βλαβερά, ἀπατηλὴ, ταπεινὴ καὶ ἀνάρμοστος εἰς ἀνθρώπους ἐλευθέρους, διότι ἐξαπατᾷ μὲ σχήματα (μόδες), μὲ χρώματα, μὲ στιλνότητας, καὶ μὲ ἐνδύματα, ὥστε κάμνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ παραμελοῦν τὸ διὰ τῆς γυμναστικῆς ἀποκτώμενον ἰδικόν τους κάλλος καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ ἀποκτήσουν ξένον. Διὰ νὰ μὴ μακρολογῶ λοιπὸν, θέλω νὰ σοῦ πῶ, καθὼς λένε οἱ γεωμέτραι (διότι τώρα πλέον ἴσως θὰ δυνηθῆς νὰ μὲ παρακολουθήσῃς), οὐτις οἶαν ἀναλογίαν ἔχει ἡ κομμοωτικὴ πρὸς τὴν γυμναστικὴν, τὴν αὐτὴν ἔχει καὶ ἡ μαγειρικὴ πρὸς τὴν ἱατρικὴν· μᾶλλον δὲ ὡς ἐξῆς θὰ σοῦ εἴπω, οὐτις οἶαν ἀναλογίαν ἔχει ἡ κομμοωτικὴ πρὸς τὴν γυμναστικὴν, — τὴν αὐτὴν ἔχει ἡ σοφιστικὴ πρὸς τὴν νομοθετικὴν, καὶ οἶαν ἡ μαγειρικὴ πρὸς τὴν ἱατρικὴν, τὴν αὐτὴν ἔχει ἡ ῥητορικὴ πρὸς τὴν δικαιοσύνην⁴.

Αὐτὰ ποὺ σοῦ λέγω, ἔτσι ἐκ φύσεως εἶναι διαχωρισμένα· ἐπειδὴ ὁμοῦ εὐρίσκονται κοντὰ τὸ ἓνα εἰς τὸ ἄλλο ἀνακα-

1. Δὲν θὰ εὐρίσκη πελατεῖαν ὁ ἱατρός, διότι τὰ παιδιὰ καὶ οἱ ἀνόητοι θὰ προτιμοῦν τὸν μάγειρον παρέχοντα αὐτοῖς εὐχάριστα φαγητὰ, καὶ ὅχι τὰ πικρὰ καὶ δυσάρεστα φάρμακα τοῦ ἱατροῦ.

2. Ἡ ἐμπειρία εἶναι ἀλόγος· δὲν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὸν λόγον τῆς ταιαύτης ἢ ταιαύτης ἐνεργείας τῆς. Π. χ. ὁ ἐμπειρικός ἱατρός γνωρίζει οὐτις τὴν θεῖνα νόσον τὴν θεραπεύει τὸ θεῖνα φάρμακον, ἐνῶ ὁ ἐπιστήμων γνωρίζει καὶ τὸ διατι· διότι γνωρίζει τὴν προέλευσιν τῆς νόσου, τὰ συστατικὰ τῶν φαρμάκων, τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου κλπ.

3. Ὅπως ἐτονόηθη καὶ εἰς προηγούμενην σημείωσιν, ἐδῶ δ ὁρος τέχνη ἔχει ἂν σχεδὸν τὴν ἔνοιαν ποὺ ἔχει παρ' ἡμῶν ὁ ὀρος ἐπιστήμη.

4.

Θεραπεῖαι σώματος

Ψευδεις	Ἄληθεις
Κομμοωτικὴ	Γυμναστικὴ
Μαγειρικὴ	Ἱατρικὴ

Θεραπεῖαι ψυχῆς

Ψευδεις	Ἄληθεις
Σοφιστικὴ	Νομοθετικὴ
Ῥητορικὴ	Δικαιοσύνη

καὶ περὶ ταῦτὰ σοφισταὶ καὶ ῥήτορες, καὶ οὐκ ἔχουσιν ὁ τι χρῆσθωνται οὔτε αὐτοὶ ἑαυτοῖς οὔτε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τούτοις. Καὶ γὰρ ἂν, εἰ μὴ ἡ ψυχὴ τῷ σώματι ἐπιστάται, ἀλλ' αὐτὸ αὐτῷ, καὶ μὴ ὑπὸ ταύτης κατεθεωρεῖτο καὶ διεκρίνετο ἢ τε ὀυποιοικὴ καὶ ἡ λατρικὴ, ἀλλ' αὐτὸ τὸ σῶμα ἔκρινε σταθμώμενον ταῖς χάρισι ταῖς πρὸς αὐτὸ, τὸ τοῦ Ἄναξαγόρου ἂν πολλὸ ἦν, ὃ φίλε Πῶλε — σὺ γὰρ τούτων ἐμπειρος —, ὁμοῦ ἂν πάντα χρῆματα ἐφύρετο ἐν τῷ αὐτῷ, ἀκρίτων ὄντων τῶν τε λατρικῶν καὶ ὕγιεινῶν καὶ ὀυποιοικῶν.

E Ὅ μὲν οὖν ἐγὼ φημι τὴν ῥητορικὴν εἶναι, ἀκήκοας· ἀντίστροφον ὀυποιοικῆς ἐν ψυχῇ, ὡς ἐκείνο ἐν σώματι. Ἵσως μὲν οὖν ἄστοπον πεποιήμα, ὅτι σε οὐκ ἔδῶν μακροὺς λόγους λέγειν αὐτὸς συχρὸν λόγον ἀποπέτακα. Ἄξιον μὲν οὖν ἐμοὶ συγγνώμην ἔχειν ἐστὶ· λέγοντος γὰρ μου βραχέα οὐκ ἐμάνθανες, οὐδὲ χρῆσθαι τῇ ἀποκρίσει, ἦν σοι ἀπεκρινάμενη, οὐδὲν οἶός τ' ἦσθα, ἀλλ' ἐδέου διηγῆσεως. Ἐὰν μὲν οὖν καὶ ἐγὼ σοῦ ἀποκρινομένου μὴ ἔχω ὁ τι χρῆσμαι, ἀπίστευε
466 καὶ σὺ λόγον, ἐὰν δὲ ἔχω, ἔα με χρῆσθαι· δίκαιον γάρ. Καὶ νῦν ταύτη τῇ ἀποκρίσει εἰ τι ἔχεις κολάσεις, ἤρω.

ΠΩΛ. Τί οὖν φῆς; Κολακεία δοκεῖ σοι εἶναι ἡ ῥητορικὴ;

ΣΩ. Κολακείας μὲν οὖν ἔγωγε εἶπον μόριον. Ἄλλ' οὐδὲ μνημονεύεις τηλικούτους ὦν, ὃ Πῶλε; Τί τάχα δράσεις;

ΠΩΛ. Ἄρ' οὖν δοκοῦσι σοι ὡς κολάσεις ἐν ταῖς πόλεσι φαῦλοι νομιζέσθαι οἱ ἀγαθοὶ ῥήτορες;

B ΣΩ. Ἐρώτημα τοῦτ' ἐρωτᾷς ἢ λόγου τινὸς ἀρχὴν λέγεις;

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ ἔγωγε.

τώνονται εἰς τὸ ἴδιον πρόσωπον καὶ εἰς τὸ ἴδιον πράγμα σοφισταὶ καὶ ῥήτορες, καὶ δὲν ἡξέουρον οὔτε οἱ ἴδιοι ποῦ νὰ κατατάξουν τὸν ἑαυτὸν τους, οὔτε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ποῦ να τοὺς κατατάξουν. Καὶ βέβαια, ἂν ἡ ψυχὴ δὲν εἶχε τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὸ σῶμα ἐπόπτευσεν τὸν ἑαυτὸν του, καὶ δὲν ἐπέβλεπε καὶ διεχώριζεν ἡ ψυχὴ τὴν μαγεirikὴν καὶ λατρικὴν, ἀλλὰ τὸ ἴδιον τὸ σῶμα ἔκρινε αὐτὰς ἐκτιμῶν ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησιν ποῦ τοῦ παρέχουν, θὰ εἶχε μεγάλην πέρασιν ἐκείνο ποῦ εἶπεν ὁ Ἄναξαγόρας, φίλε Πῶλε, (ὀπίε τα γνωρίζεις αὐτά), βλα λοιπὸν μαζί θὰ ἀνεμιγνύοντο, διότι δὲν θὰ εἶχον ξεχωρίσει τὰ ἀφροῦντα τὴν λατρικὴν, τὴν ὕγιεινὴν καὶ τὴν μαγεirikὴν. Ἐχεις ἀκούσει λοιπὸν τί ἐγὼ νομίζω ὅτι εἶναι ἡ ῥητορικὴ εἶναι ἐηλαθὴ τὸ ἀντίστοιχον τῆς μαγεirikῆς εἰς τὴν ψυχὴν, ἔτι εἶναι ἡ μαγεirikὴ διὰ τὸ σῶμα, τὸ ἴδιον εἶναι ἡ ῥητορικὴ διὰ τὴν ψυχὴν. Ἵσως βέβαια ἔκαμα ἄσχημα, ποῦ ἐμακρολόγησα, ἐνθὲ δὲν ἀφῆνα προηγουμένως ἐσένα νὰ μακρολογῆς. Πρέπει ὅμως νὰ μὲ συγχωρήσεις γι' αὐτὸ· διότι ἔταν τὰ ἔλεγχον μὲ λίγα λόγια δὲν τὰ καταλάβαινες, καὶ δὲν ἠδύνασο νὰ ἀπαντήσης εἰς τὰς ἀποκρίσεις μου, ἀλλ' ἔχειν ἄξιο μακρὰ διηγῆσις (διὰ νὰ ἐνοήσης τί λέγω). Ἐὰν λοιπὸν καὶ ἐγὼ, ἔταν σὺ ἀποκρινέσαι εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου, δὲν ἐνοῶ τὴν ἀπόκρισιν σου, μεταχειρίζου καὶ σὺ μακρολογίαν, ἐὰν ὅμως ἐνοῶ, ἀφῆνε μὲ νὰ ἀπαντῶ. Διότι δίκαιον εἶναι νὰ μὲ ἀφῆνης νὰ σοῦ ἀπαντῶ. Καὶ τώρα, ἂν δύνασαι νὰ ἀπαντήσης εἰς ὅσα σοῦ ἀπεκρίθην, ἀπάντησε.

ΠΩΛ. Διῆσχυρίζεσαι λοιπὸν πὼς ἡ ῥητορικὴ εἶναι ἔνα καὶ τὸ αὐτὸ μὲ τὴν κολακείαν;

ΣΩΚΡ. Μόριον τῆς κολακείας εἶπα ἐγὼ τοῦλάχιστον πὼς εἶναι. Μὰ ἂν δὲν τὸ θυμάσαι αὐτὸ, Πῶλε, τὸσον νέος ἄνθρωπος², τότε τί θὰ κάμης ἂν γηράσῃς³;

ΠΩΛ. Νομίζεις λοιπὸν πὼς οἱ καλοὶ ῥήτορες εἰς τὰς πόλεις θεωροῦνται φαῦλοι κολακῆς;

ΣΩΚΡ. Εἶναι ἐρώτησις αὐτὸ, ἢ ἀρχὴ νέου θέματος πρὸς συζήτησιν⁴;

ΓΟΡΓ. Ἐγὼ τοῦλάχιστον ἐρωτῶ.

1. Ὁ ἐκ Κλαζομένων τῆς Ἰωνίας καταγεγραμμένος Ἄναξαγόρας ἦλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγένετο φίλος τοῦ Περικλέους καὶ διδάσκαλος τοῦ Ἐραπίδου καὶ τοῦ Θεουκιδίδου. Ἐπαρόθεν εἶπε ἀρχὴ τῶν ὄντων εἶναι ὁ νοῦς «Πάντα χρῆματα ἢ ἐμοῦ» εἶτα νοῦς ἔλθων αὐτὰ διεκόσμησεν».

2. Ἡ μνήμη εἶναι ἰσχυρὰ εἰς τὴν νεαρὴν ἡλικίαν.

3. Τάχα σημαίνει ταχία, ἄριστον, εἰς τὸ μέλλον ποῦ θὰ γηράσῃς καὶ θὰ ἀξιοθενηθῇ ἡ μνήμη σου.

4. Ἡ ῥητορικὴ ὄρθθη ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ὡς μόριον κολακείας· τοῦτο ὁ Πῶλος ἄφαινε νὰ ἀλλάξῃ. Ἀφῆνε ὅμως αὐτὸ καὶ ἐρωτῆ ἂν οἱ ἀγαθοὶ ῥήτορες θεωροῦνται φαῦλοι κολακῆς. Ἐγείρει λοιπὸν νέον ζήτημα, πὼς θεωροῦνται οἱ ἀγαθοὶ ῥήτορες.

ΣΩ. Οὐδὲ νομίζεσθαι ἔμοιγε δοκοῦσιν.

ΠΩΛ. Πῶς οὐ νομίζεσθαι; Οὐ μέγιστον δύναται ἐν ταῖς πόλεσιν;

ΣΩ. Οὐκ, εἰ τὸ δύνασθαι γε λέγεις ἀγαθὸν τι εἶναι τῷ δυναμένῳ.

ΠΩΛ. Ἄλλα μὲν δὴ λέγω γε.

ΣΩ. Ἐλάχιστον τοίνυν μοι δοκοῦσιν τῶν ἐν τῇ πόλει δύνασθαι οἱ ἄρῆτορες.

C ΠΩΛ. Τί δ'; Οὐχ, ὥσπερ οἱ τύραννοι, ἀποκτινύσασί τε θν ἂν βούλωνται, καὶ ἀφαιροῦνται χρήματα καὶ ἐκβάλλουσιν ἐκ τῶν πόλεων θν ἂν δοκῇ αὐτοῖς;

ΣΩ. Νῆ τὸν κύνα, ἀμυγγοῦ μέντοι, ὦ Πῶλε, ἐφ' ἐκάστου ὧν λέγεις, πότερον αὐτὸς ταῦτα λέγεις καὶ γνώμην σαυτοῦ ἀποφαίνει, ἢ ἐμὲ ἐρωτᾷς.

ΠΩΛ. Ἄλλ' ἔγωγε σὲ ἐρωτῶ.

ΣΩ. Ἐτεν, ὦ φίλε· ἔπειτα δύο ἅμα με ἐρωτᾷς;

ΠΩΛ. Πῶς δύο;

D ΣΩ. Οὐκ ἄρτι οὕτω πῶς εἶπες, ὅτι ἀποκτινύσασιν οἱ ἄρῆτορες οὓς ἂν βούλωνται, ὥσπερ οἱ τύραννοι, καὶ χρήματα ἀφαιροῦνται καὶ ἐξελαύνουσιν ἐκ τῶν πόλεων θν ἂν δοκῇ αὐτοῖς;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Λέγω τοίνυν σοι, ὅτι δύο ταῦτ' ἐστὶν ἐρωτήματα, καὶ ἀποκτινύσασί γε σοι πρὸς ἀμφοτέρω. Φημί γάρ, ὦ Πῶλε, ἐγὼ καὶ τοὺς ἄρῆτορας καὶ τοὺς τυράννους δύνασθαι μὲν ἐν ταῖς πόλεσιν μικρότατον, ὥσπερ νυνδὴ ἔλεγον· οὐδ' ἐν γὰρ ποιεῖν ὧν βούλωνται, ὡς ἔπος εἰπεῖν· ποιεῖν μέντοι δ' τι ἂν αὐτοῖς δόξῃ βέλτιστον εἶναι.

E ΠΩΛ. Οὐκουν τοῦτο ἐστὶν τὸ μέγα δύνασθαι;

ΣΩ. Οὐχ, ὡς γέ φησιν Πῶλος.

ΠΩΛ. Ἐγὼ οὐ φημι; Φημί μὲν οὖν ἔγωγε.

ΣΩ. Μὰ τὸν — οὐ σὺ γε, ἐπὶ τὸ μέγα δύνασθαι φῆς ἀγαθὸν εἶναι τῷ δυναμένῳ.

ΠΩΛ. Φημί γάρ σὺν.

ΣΩΚΡ. Νομίζω πῶς οἱ ῥήτορες εἰς τὰς πόλεις δὲν λογαριάζονται διόλου.

ΠΩΛ. Πῶς δὲν λογαριάζονται; Δὲν ἔχουν εἰς τὰς πόλεις μεγίστην δύναμιν;

ΣΩΚΡ. Ὅχι, ἐὰν βέβαια θεωρῆς τὴν δύναμιν ὠφέλιμον εἰς τὸν ἔχοντα αὐτήν.

ΠΩΛ. Καὶ πραγματικῶς τοῦτο ἰσχυρίζομαι.

ΣΩΚΡ. Οἱ ῥήτορες ἐν τοῦτοις μοῦ φαίνεται πῶς ἔχουν τὴν μικρότερην δύναμιν ἀπὸ θλους τοὺς ἄλλους πολίτας.

ΠΩΛ. Τί λές; Δὲν φονεύουν οἱ ῥήτορες, καθὼς οἱ τύραννοι, ἔποιον θέλουν, καὶ δὲν ἀφαιροῦν περιουσίας, καὶ δὲν ἐξορίζουν ἀπὸ τὰς πόλεις, ἔποιον δῆποτε θέλουν;

ΣΩΚΡ. Μὰ τὸν κύνα, — ἀμυγβάλλω, Πῶλε, δι' αὐτὰ πού λές, ἂν τὰ λές αὐτὰ καὶ ἐκφράξεις τὴν γνώμην σου, ἢ ἐμένα ἐρωτᾷς;

ΠΩΛ. Ἄλλ' ἐγὼ βέβαια σὲ ἐρωτῶ.

ΣΩΚΡ. Ἔστω, φίλε μου· ἔπειτα δύο πράγματα συγχρόμως με ἐρωτᾷς.

ΠΩΛ. Πῶς σὲ ἐρωτῶ γιὰ δύο πράγματα;

ΣΩΚΡ. Δὲν εἶπες ἔτσι πρὸ ὀλίγου, ὅτι φονεύουν οἱ ῥήτορες θλους θέλουν, καθὼς οἱ τύραννοι, καὶ ἀφαιροῦν περιουσίας καὶ ἐξορίζουν ἀπὸ τὰς πόλεις οἰονδητότε θελήσουν;

ΠΩΛ. Μάλιστα, αὐτὸ εἶπα.

ΣΩΚΡ. Σοῦ λέγω λοιπὸν ὅτι αὐτὰ εἶναι δύο ἐρωτήματα, καὶ θὰ σοῦ ἀποκριθῶ δὲ καὶ εἰς τὰ δύο. Ὑποστηρίζω δηλαδή, Πῶλε, ὅτι καὶ οἱ ῥήτορες καὶ οἱ τύραννοι ἔχουν ἐλαχίστην δύναμιν εἰς τὰς πόλεις καθὼς τώρα δὲ εἶλεγον· διότι οὐδὲν ἀπὸ θρα θέλουν πράττουν, διὰ νὰ ὀμιλήσω με λίγα λόγια· πράττουν θμως ὅτι, τίθελε φανῆ εἰς αὐτοὺς ὠφελιμώτατον.

ΠΩΛ. Αὐτὸ λοιπὸν δὲν εἶναι μεγάλη δύναμις;

ΣΩΚΡ. Ὅχι, καθὼς τοῦλάχιστον λέγει ὁ Πῶλος.

ΠΩΛ. Ἐγὼ εἶπα ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι μεγάλη δύναμις; Ἐγὼ τουναντίον ὑποστηρίζω ὅτι αὐτὸ εἶναι μεγάλη δύναμις.

ΣΩΚΡ. Μὰ τὸν — οὐ βέβαια λέγεις ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι μεγάλη δύναμις, διότι λέγεις ὅτι ἡ μεγάλη δύναμις εἶναι ὠφέλιμος εἰς τὸν ἔχοντα αὐτήν.

ΠΩΛ. Βεβαίως, ὑποστηρίζω ὅτι ἡ μεγάλη δύναμις εἶναι ὠφέλιμος εἰς τὸν ἔχοντα αὐτήν.

ΣΩ. Ἐγαθὸν οὖν οἶε εἶναι, ἐάν τις ποιῇ ταῦτα, ἃ ἂν δοκῇ αὐτῷ βέλτιστα εἶναι, νοῦν μὴ ἔχων, καὶ τοῦτο καλεῖς μέγα δύνασθαι;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀποδείξεις τοὺς ῥήτορας νοῦν ἔχοντας καὶ
467 τέχνην τὴν ῥητορικὴν ἀλλὰ μὴ κολακείαν ἐμὲ ἐξελέγξαις, εἰ δέ με ἐάσεις ἀνέλεγκτον, οἱ ῥήτορες οἱ ποιοῦντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἃ δοκεῖ αὐτοῖς καὶ οἱ τύραννοι οὐδὲν ἀγαθὸν τοῦτο κεκτήσονται, εἰ δὴ δύναμις ἔστιν, ὡς σὺ φῆς, ἀγαθόν, τὸ δὲ ποιεῖν ἄνευ νοῦ ἃ δοκεῖ καὶ σὺ ὁμολογεῖς κακὸν εἶναι ἢ οὐ;

ΠΩΛ. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Πῶς ἂν οὖν οἱ ῥήτορες μέγα δύναντο ἢ οἱ τύραννοι ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐὰν μὴ Σωκράτης ἐξελεγχθῆ ὑπὸ Πῶλου ὅτι ποιοῦσιν ἃ βούλονται;

B ΠΩΛ. Οὗτος ἀνήρ.

ΣΩ. Οὐ φημι ποιεῖν αὐτοὺς ἃ βούλονται· ἀλλὰ μὲν ἔλεγε.

ΠΩΛ. Οὐκ ἄρι ὁμολογεῖς ποιεῖν ἃ δοκεῖ αὐτοῖς βέλτιστα εἶναι (τούτου πρόσθεν).

ΣΩ. Καὶ γὰρ νῦν ὁμολογῶ.

ΠΩΛ. Οὐκ οὖν ποιοῦσιν ἃ βούλονται;

ΣΩ. Οὐ φημι.

ΠΩΛ. Ποιοῦντες δὲ ἃ δοκεῖ αὐτοῖς;

ΣΩ. Φημί.

ΠΩΛ. Σχέτιλα λέγεις καὶ ὑπερφυᾶ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Μὴ κατηγορεῖς, ὦ ἄφρονε Πῶλε, ἵνα προσεῖπαι σε
C κατὰ σέ· ἄλλ' εἰ μὲν ἔχεις ἐμὲ ἔρωσταν, ἐπίδειξον ὅτι ψεύδομαι, εἰ δὲ μὴ, αὐτὸς ἀποκρίνου.

ΠΩΛ. Ἄλλ' ἐθέλω ἀποκρίνεσθαι, ἵνα καὶ εἰδῶ ὅτι λέγεις.

ΣΩ. Πότερον οὖν σοὶ δοκοῦσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦτο βού-

ΣΩΚΡ. Νομίζεις λοιπὸν ὠφέλιμον, ἐὰν πράττῃ κανεῖς ἄνευ σκέψεως ὅσα ἤθελον φανῆ εἰς αὐτὸν ὠφέλιμα, καὶ αὐτὸ τὸ ὀνομάζεις μεγάλην ἰσχύν;

ΠΩΛ. Ὅχι βέβαια.

ΣΩΚΡ. Θὰ ἀποδείξῃς λοιπὸν ἐσφαλμένην τὴν γνώμην μου, (μόνον) ἐὰν ἀποδείξῃς ὅτι οἱ ῥήτορες σκέπτονται ὀρθῶς, καὶ ὅτι ἡ ῥητορικὴ εἶναι «ἐπιστήμη» καὶ ὄχι κολακεία. Ἐὰν ὅμως δὲν ἀποδείξῃς τὴν γνώμην μου ἐσφαλμένην, οἱ ῥήτορες καὶ οἱ τύραννοι (ἐπίσης) οἱ πράττοντες εἰς τὰς πόλεις ὅ, τι φαίνεται εἰς αὐτοὺς (καλύτερον), οὐδὲν καλὸν καταρθώνουν, ἐὰν καθὼς ἐσὺ ἰσχυρίζεσαι ἡ δύναμις εἶναι ἀγαθόν, τὸ νὰ κάμνῃ δὲ κανένας χωρὶς σκέψιν ὅ, τι τοῦ ἀρέσει καὶ σὺ παραδέχεσαι πῶς (αὐτὸ) εἶναι κακόν· ἢ δὲν εἶναι ἔτσι;

ΠΩΛ. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩΚΡ. Πῶς λοιπὸν οἱ ῥήτορες ἢ οἱ τύραννοι θὰ ἔχουν μεγάλην ἰσχύν εἰς τὰς πόλεις, ἐὰν ὑπὸ τοῦ Πῶλου δὲν ἀποδειχθῆ ἔτι οὗτοι κάμνουν ὅσα θέλουν;

ΠΩΛ. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος!

ΣΩΚΡ. Ὑποστηρίζω ὅτι δὲν πράττουν ὅσα θέλουν. Ἀπέδειξέ μου πῶς πράττουν ὅσα θέλουν.

ΠΩΛ. Δὲν παρεδέγετο πρὸ ὀλίγου ὅτι πράττουν ὅσα ἤθελον φανῆ εἰς αὐτοὺς ὠφέλιμα; (πρὸ ὀλίγου τὰ ἔλεγε αὐτά).

ΣΩΚΡ. Καὶ τώρα βεβαίως τὸ παραδέχομαι.

ΠΩΛ. Δὲν κάμνουν λοιπὸν ὅσα θέλουν;

ΣΩΚΡ. Ὅχι, δὲν κάμνουν ὅσα θέλουν.

ΠΩΛ. Κάμνουν ὅμως ὅ, τι φανῆ εἰς αὐτοὺς καλόν;

ΣΩΚΡ. Μάλιστα.

ΠΩΛ. Παράδοξα καὶ παράξενα πράγματα λέγεις, Σωκράτη.

ΣΩΚΡ. Μὴ μὲ κατηγορεῖς, καλέ μου Πῶλε, διὰ τὸ σοῦ ὀμιλήσω καὶ ἐγὼ ὅπως συνηθίζεις σὺ νὰ ὀμιλῆς. Ἄλλ' ἐὰν μὲν δύνασαι νὰ μὲ ἐρωτᾷς, ἐρώτα με, ἐὰν δὲ δὲν δύνασαι, ἀποκρίνου.

ΠΩΛ. Μὰ θέλω νὰ ἀποκρίνωμαι, διὰ τὸ μάθω τί ἐνοσεῖς.

ΣΩΚΡ. Λοιπὸν, νομίζεις πῶς οἱ ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦν ἐκεί-

1. Ἀναφέρεται εἰς τὸ «ἄφρονε Πῶλε» εἶναι πᾶσι καὶ ὁμοιστέλειτον. Οὕτω συνηθίζον νὰ ὀμιλοῦν οἱ ῥήτορες διὰ τὸ κάμνουν ἐντύπωσιν

λεσθαι, ὃ ἂν πράττωσιν ἐκάστοτε, ἢ ἐκεῖνο, οὐ ἕνεκα πράττουσιν τοῦθ' ὃ πράττωσιν; Ὅσον οἱ τὰ φάρμακα πίνοντες παρὰ τῶν ἱατρῶν πότερόν σοι δοκοῦσιν τοῦτο βούλεσθαι, ὅπερ ποιούσιν, πίνειν τὸ φάρμακον καὶ ἀλγεῖν, ἢ ἐκεῖνο, τὸ ὑγιαίνειν, οὐ ἕνεκα πίνουσιν;

D ΠΩΛ. Ἀῆλον ὅτι τὸ ὑγιαίνειν.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ οἱ πλείοντες τε καὶ τὸν ἄλλον χρηματισμὸν χρηματιζόμενοι οὐ τοῦτο ἐστὶν ὃ βούλονται, ὃ ποιούσιν ἐκάστοτε· τίς γὰρ βούλεται πλεῖν τε καὶ κινδυνεύειν καὶ πράγματ' ἔχειν; Ἄλλ' ἐκεῖνο, οἶμαι, οὐ ἕνεκα πλεούσιν, πλουτεῖν [πλούτων γὰρ ἕνεκα πλεούσιν].

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν οὕτω καὶ περὶ πάντων, ἔάν τις τι πράττη ἕνεκά του, οὐ τοῦτο βούλεται, ὃ πράττει, ἀλλ' ἐκεῖνο, οὐ ἕνεκα πράττει;

E ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὐ ἐστὶν τι τῶν ὄντων, ὃ οὐχί ἦτοι ἀγαθὸν γ' ἐστὶν ἢ κακὸν ἢ μεταξὺ τούτων οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακὸν;

ΠΩΛ. Πολλὴ ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐκοῦν λέγεις εἶναι ἀγαθὸν μὲν σοφίαν τε καὶ ὑγίειαν καὶ πλοῦτον καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα, κακὰ δὲ τάναντία τούτων;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τὰ δὲ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακὰ ἄρα τοιαῦτα λέγεις, ἀ 468 ἐνίοτε μὲν μετέχει τοῦ ἀγαθοῦ, ἐνίοτε δὲ τοῦ κακοῦ, ἐνίοτε δὲ οὐδέτερον, ὅσον καθήσθαι καὶ βαδίζειν καὶ τρέχειν καὶ πλεῖν, καὶ ὅσον αὐτὸν λίθους καὶ ξύλα καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα; Οὐ ταῦτα λέγεις; Ἢ ἄλλ' ὅτια καλεῖς τὰ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακὰ;

ΠΩΛ. Οὐκ, ἀλλὰ ταῦτα.

ΣΩ. Πότερον οὖν τὰ μεταξὺ ταῦτα ἕνεκα τῶν ἀγαθῶν πράττουσιν, διὰν πράττωσιν, ἢ τὰγαθὰ τῶν μεταξὺ;

νο ποῦ ἐκάστοτε πράττουν ἢ ἐκεῖνο χάριν τοῦ ὁποίου πράττουσιν, τι πράττουν; Παραδείγματός χάριν, οἱ πίνοντες φάρμακα κατὰ παραγγελίαν τῶν ἱατρῶν νομίζεις ὅτι ἐπιθυμοῦν αὐτὸ ποῦ κάνουν, δηλαδὴ νὰ πίνουν φάρμακον καὶ νὰ ὑποφέρουν ἐκ τῆς πόσεως αὐτοῦ, ἢ ὅτι ἐπιθυμοῦν τὴν ὑγείαν, χάριν τῆς ὁποίας πίνουν τὸ φάρμακον;

ΠΩΛ. Φανερόν εἶναι ὅτι ἐπιθυμοῦν νὰ γιαιτρευθοῦν.

ΣΩΚΡ. Καὶ οἱ ἐπιχειροῦντες λοιπὸν χάριν ἐμπορίου ταξίδια μὲ πλοῖα, καὶ οἱ ἐπιδιώκοντες νὰ κερδίσουν χρήματα, δὲν θέλουν αὐτὸ ποῦ ἐκάστοτε κάμνουν· διότι πῶτος θέλει νὰ πλέῃ καὶ νὰ κινδυνεύῃ καὶ νὰ βασανίζεταί; Ἄλλὰ θέλουν, νομίζω, ἐκεῖνο χάριν τοῦ ὁποίου πλέουν, δηλαδὴ τὸν πλοῦτον (διότι χάριν τοῦ πλοῦτου ταξιδεύουν μὲ πλοῖα).

ΠΩΛ. Βεβαίως.

ΣΩΚΡ. Ἄλλο τι λοιπὸν συμβαίνει, ἢ ἔτσι γίνεται καὶ δι' ἅλα τὰ πράγματα, ἔάν κανεὶς πράττῃ τι χάριν ἑνὸς σκοποῦ, δὲν ἐπιθυμεῖ ἐκεῖνο ποῦ πράττει, ἀλλ' ἐκεῖνο χάριν τοῦ ὁποίου πράττει;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ἰπάρχει ἄρα γέ τι ἀπὸ τὰ ὄντα τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἢ μεταξὺ τούτων εὐρισκόμενον, δηλαδὴ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακὸν;

ΠΩΛ. Ἄναγκαιῶς ἕκαστον τῶν ὄντων εἶναι ἢ ὠφέλιμον ἢ βλαβερὸν ἢ οὔτε ὠφέλιμον οὔτε βλαβερὸν.

ΣΩΚΡ. Λέγεις λοιπὸν ὅτι ἀγαθὰ (ὠφέλιμα) εἶναι ἢ σοφία, ἢ ὑγεία, ὁ πλοῦτος καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα, κακὰ (βλαβερὰ) δὲ τὰ ἐναντία τούτων;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Τὰ δὲ μήτε ὠφέλιμα μήτε βλαβερὰ θεωρεῖς ἄρ' ἢ γέ πως εἶναι τέτοια πάνω κάτω, ποῦ ἐνίοτε μὲν μετέχουν τοῦ ὠφελίμου, ἐνίοτε δὲ τοῦ βλαβεροῦ, ἐνίοτε δὲ οὔτε τοῦ ὠφελίμου οὔτε τοῦ βλαβεροῦ, π. χ. τὸ νὰ κάθεται κανεὶς, τὸ νὰ βαδίζει, γὰρ πλέῃ, καὶ νὰ τρέχῃ, οἱ πέτρες, τὰ ξύλα καὶ τὰ ἄλλα τοιαῦτα; Αὐτὰ δὲν ἐννοεῖς; Ἢ ἄλλα τινὰ ὀνομάζεις μήτε ὠφέλιμα μήτε βλαβερὰ;

ΠΩΛ. Δὲν ὀνομάζω ἄλλα, αὐτὰ ὀνομάζω μήτε ὠφέλιμα μήτε βλαβερὰ.

ΣΩΚΡ. Οἱ ἄνθρωποι πράττουν τὰ μήτε ὠφέλιμα μήτε βλαβερὰ χάριν τῶν ὠφελίμων, ἢ τὰ ὠφέλιμα χάριν τῶν μήτε βλαβερῶν μήτε ὠφελίμων;

ΠΩΛ. Τὰ μεταξὺ δῆπου τῶν ἀγαθῶν.

B ΣΩ. Τὸ ἀγαθὸν ἄρα διώκοντες καὶ βαδίζομεν, στὰν βαδίζομεν, οὐόμενοι βέλτιον εἶναι, καὶ τὸ ἐναντίον ἔσταμεν, στὰν ἔστωμεν, τοῦ αὐτοῦ ἔνεκα, τοῦ ἀγαθοῦ ἢ οὐ;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἀποκίννυμεν, εἰ τιν' ἀποκίννυμεν, καὶ ἐκβάλλομεν καὶ ἀφαιρούμεθα χρήματα, οὐόμενοι ἄμεινον εἶναι ἡμῖν ταῦτα ποιεῖν ἢ μή;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἐνεκ' ἄρα τοῦ ἀγαθοῦ ἅπαντα ταῦτα ποιοῦσιν οἱ ποιοῦντες.

ΠΩΛ. Φημί.

C ΣΩ. Οὐκοῦν ὁμολογήσαμεν, ἃ ἔνεκά του ποιοῦμεν, μὴ ἐκεῖνα βούλεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνο, οὐ ἔνεκα ταῦτα ποιοῦμεν;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα σφάττειν βουλόμεθα οὐδ' ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων οὐδὲ χρήματα ἀφαιρεῖσθαι ἀπλῶς οὕτως, ἀλλ' ἐὰν μὲν ὠφέλιμα ἦ ταῦτα, βουλόμεθα πράττειν αὐτά, βλαβερὰ δὲ ὄντα οὐ βουλόμεθα. Τὰ γὰρ ἀγαθὰ βουλόμεθα, ὡς φῆς σὺ, τὰ δὲ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακὰ οὐ βουλόμεθα, οὐδὲ τὰ κακὰ. Ἡ γὰρ; Ἀληθῆ σοι δοκεῖ λέγειν, ὦ Πῶλε, ἢ οὐ; Τί οὐκ ἀποκρίνεις;

D ΠΩΛ. Ἀληθῆ.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ ταῦτα ὁμολογοῦμεν, εἴ τις ἀποκτείνει τινὰ ἢ ἐκβάλλει ἐκ πόλεως ἢ ἀφαιρεῖται χρήματα, εἴτε τύραννος ὢν εἴτε δῆτωρ, οὐόμενος ἄμεινον εἶναι αὐτῷ, τυγχάνει δὲ ὃν κάκιστον, οὗτος δῆπου ποιεῖ ἃ δοκεῖ αὐτῷ ἢ γάρ;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν καὶ ἃ βούλεται, εἴπερ τυγχάνει ταῦτα κακὰ ὄντα; Τί οὐκ ἀποκρίνεις;

ΠΩΛ. Ἄλλ' οὐ μοι δοκεῖ ποιεῖν ἃ βούλεται.

E ΣΩ. Ἔστιν οὖν ὅπως ὁ τοιοῦτος μέγα δύναται ἐν τῇ

ΠΩΛ. Τὰ μήτε ὠφέλιμα μήτε βλαβερὰ πράττουν χάριν τῶν ὠφελίμων.

ΣΩΚΡ. Τὸ ὠφέλιμον λοιπὸν ἐπιδιώκοντες καὶ βαδίζομεν, στὰν βαδίζομεν, ἐπειδὴ νομίζομεν ὅτι εἶναι ὠφελιμώτερον, καὶ τοῦναντίον ἱστάμεθα, στὰν ἱστάμεθα, διὰ τὸν ἴδιον λόγον, δηλαδὴ χάριν τοῦ ὠφελίμου ἢ δὲν εἶναι ἔτσι;

ΠΩΛ. Ναί, ἔτσι εἶναι.

ΣΩΚΡ. Καὶ φρονούμεν λοιπὸν, ἐὰν τινα φρονούμεν, καὶ ἐκδιώκομεν ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ ἀφαιρούμεν περιουσίας, διότι νομίζομεν ὅτι εἶναι ὠφελιμώτερον εἰς ἡμᾶς νὰ πράττωμεν ταῦτα, παρὰ νὰ μὴ τὰ πράττωμεν;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Οἱ πράττοντες λοιπὸν εἶλα αὐτὰ τὰ πράττουν χάριν τοῦ ὠφελίμου.

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Παρεδέχθημεν λοιπὸν ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦμεν, ὅσα πράττομεν χάριν σκοποῦ τινος, ἀλλ' ὅτι ἐπιθυμοῦμεν ἐκεῖνο χάριν τοῦ ὁποῦλο πράττομεν;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Δὲν ἐπιθυμοῦμεν λοιπὸν νὰ σφάζωμεν οὔτε νὰ ἐκδιώκομεν ἀπὸ τὰς πόλεις οὔτε νὰ ἀφαιρούμεν τὰς περιουσίας τῶν ἄλλων ἔτσι ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε (χωρὶς σκοπὸν) ἀλλ' ἂν μὲν ταῦτα εἶναι ὠφέλιμα, θέλομεν νὰ τὰ πράττωμεν, ἐὰν δὲ εἶναι βλαβερὰ δὲν θέλομεν. Διότι τὰ ὠφέλιμα τὰ ἐπιθυμοῦμεν, καθὼς λές, τὰ δὲ μήτε ὠφέλιμα μήτε βλαβερὰ δὲν τὰ ἐπιθυμοῦμεν, οὔτε δὲ καὶ τὰ βλαβερὰ ἐπιθυμοῦμεν. Ἔτσι δὲν εἶναι; Σὺ φαινεται, Πῶλε, ὅτι λέγω ἀληθῆ ἢ δὲν σοῦ φαίνεται; Γίατι δὲν ἀποκρίνεσαι;

ΠΩΛ. Μοῦ φαίνεται πῶς ὅσα λέγεις εἶναι ἀληθῆ.

ΣΩΚΡ. Ἐὰν λοιπὸν παραδεχώμεθα ταῦτα, ἐὰν καλεῖς φρονέση τινὰ, ἢ ἐξορίση ἀπὸ τὴν πόλιν, ἢ τοῦ σημείωσιν τὴν περιουσίαν, εἴτε τύραννος εἴτε ρήτωρ εἶναι, νομίζω ὅτι τοῦτο εἶναι καλύτερον εἰς αὐτόν, ἐνὼ εἶναι χειρότερον, οὗτος βέβαια κάμνει ὅσα φαίνονται εἰς αὐτὸν συμφέροντα· δὲν εἶναι ἔτσι;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Κάμνει ἄρα οὗτος καὶ ὅσα θέλει, ἂν συμῆ νὰ εἶναι βλαβερὰ; Γίατι δὲν ἀποκρίνεσαι;

ΠΩΛ. Μοῦ φαίνεται πῶς δὲν κάμνει, ὅσα θέλει.

ΣΩΚΡ. Εἶναι λοιπὸν δυνατόν ὁ τοιοῦτος νὰ ἔχη μεγάλ-

πόλει ταύτη, εἴπερ ἐστὶ τὸ μέγα δύνασθαι ἀγαθόν τι κατὰ τὴν σὴν ὁμολογίαν ;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔστιν.

ΣΩ. Ἀληθῆ ἄρα ἐγὼ ἔλεγον, λέγων ὅτι ἔστιν ἀνθρώπων ποιοῦντα ἐν πόλει αἰ δοκεῖ αὐτῶ μη μέγα δύνασθαι μηδὲ ποιεῖν αἰ βρούλεται.

ΠΩΛ. Ὡς δὴ σὺ, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἂν δέξαιτο ἐξεῖναι σοὶ ποιεῖν ὅ τι δοκεῖ σοὶ ἐν τῇ πόλει μᾶλλον ἢ μή, οὐδὲ ζηλοῖς ὅταν ἴδῃς τινὰ ἢ ἀποκτείναντα ἢν ἔδοξεν αὐτῶ ἢ ἀφελόμενον χρήματα ἢ δῆσαντα.

ΣΩ. Δικαίως λέγεις ἢ ἀδίκως ;

469 ΠΩΛ. Ὅπως ἂν ποιῆ, οὐκ ἀμφοτέρως ζηλωτός ἐστιν ;
ΣΩ. Ἐδῶφμαι, ὦ Πῶλε.

ΠΩΛ. Τί δὴ ;

ΣΩ. Ὅτι οὐ χρὴ οὔτε τοὺς ἀζηλώτους ζηλοῦν οὔτε τοὺς ἀθλίους, ἀλλ' ἔλειν.

ΠΩΛ. Τί δέ ; Οὕτω σοὶ δοκεῖ ἔχειν περὶ ὧν ἐγὼ λέγω τῶν ἀνθρώπων ;

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὐ ;

ΠΩΛ. Ὅσοις οὖν ἀποκτείνουσι ἢν ἂν δόξῃ αὐτῶ, δικαίως ἀποκτείνουσιν, ἀθλιος δοκεῖ σοὶ εἶναι καὶ ἔλεινός ;

ΣΩ. Οὐκ ἔμοιγε, οὐδὲ μέντοι ζηλωτός.

ΠΩΛ. Οὐκ ἄρτι ἀθλιον ἐφησθα εἶναι ;

B ΣΩ. Τὸν ἀδίκως γε, ὦ εταῖρε, ἀποκτείναντα, καὶ ἔλεινόν γε πρὸς τὸν δὲ δικαίως ἀζήλωτον.

ΠΩΛ. Ἡ που ὃ γε ἀποθνήσκων ἀδίκως ἔλεινός τε καὶ ἀθλιός ἐστιν.

ΣΩ. Ἡτιον ἢ ὁ ἀποκτείνουσιν, ὦ Πῶλε, καὶ ἦτιον ἢ ὁ δικαίως ἀποθνήσκων.

λῆν δύναμιν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἐὰν βέβαια ἢ μεγάλη δύναμις εἶναι ὠφέλιμος εἰς τὸν ἔχοντα αὐτήν, ὅπως παραδέχεται ;

ΠΩΛ. Δὲν εἶναι δυνατόν.

ΣΩΚΡ. Σωστά λοιπὸν ἔλεγον ἐγὼ, ὅταν ὁπεστήριζα ὅτι εἶναι δυνατόν ἀνθρώπος πράττειν εἰς τὴν πόλιν ὅσα φαίνονται εἰς αὐτὸν ὠφέλιμα, νὰ μὴ ἔχῃ μεγάλην δύναμιν, μηδὲ νὰ πράττῃ ὅσα ἐπιθυμεῖ.

ΠΩΛ. Πόσο βέβαια καὶ οὐ ὁ ἴδιος, Σωκράτη, δὲν θὰ προτιμοῦσες νὰ ἔχῃς τὸ ἐλεύθερον νὰ κάμνης εἰς τὴν πόλιν ὅ,τι σοῦ ἄρσεται πρὰ νὰ μὴ μπορῆς, καὶ δὲν θὰ ἐξήλευες ἄμα ἔβλεπες κανένα νὰ φωνεῖ οἰονδήποτε πολλῆν ἄρσεται εἰς αὐτὸν ἢ νὰ τοῦ παίρῃ τὴν περιουσίαν του ἢ νὰ τὸν φυλακίῃ.

ΣΩΚΡ. Πῶς τὰ νομίζεις αὐτὰ νὰ γίνονται, νομιμῶς ἢ παρανομῶς ;

ΠΩΛ. Εἴτε δικαίως εἴτε ἀδίκως πράττει τις ταῦτα, δὲν εἶναι ἀξιοζήλευτος, εἴτε μὲ τὸν ἕνα εἴτε μὲ τὸν ἄλλον τρόπον τὰ πράττει ;

ΣΩΚΡ. Σιῶπα, Πῶλε.

ΠΩΛ. Τί συμβαίνει ; Γιατί μοῦ λέγεις νὰ σιωπήσω ;

ΣΩΚΡ. Σοῦ λέγω νὰ σιωπήσης, διότι δὲν πρέπει νὰ ζηλεύωμεν ἐκεῖνους ποὺ δὲν ἀξίζει νὰ ζηλεύωμεν, οὔτε τοὺς δυστυχεῖς, ἀλλὰ πρέπει νὰ τοὺς λυπούμεθα.

ΠΩΛ. Τί συμβαίνει ; Αὐτὴν τὴν γνώμην ἔχεις γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ὁμιλῶ ;

ΣΩΚΡ. Μάλιστα.

ΠΩΛ. Ὅσοις λοιπὸν φωνεῖ ὅτι οἰοῖται ἦθελε φανῆ καλὸν εἰς αὐτὸν νὰ φωνεῖται, δικαίως φωνεῖται, δυστυχῆς καὶ ἀξιολύπητος σοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ;

ΣΩΚΡ. Δὲν μοῦ φαίνεται δυστυχῆς, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀξιος νὰ τὸν ζηλεύῃ κανεὶς.

ΠΩΛ. Δὲν ἔλεγες πρὸ ὀλίγου ὅτι εἶναι δυστυχῆς ;

ΣΩΚΡ. Ἐλεγον, φίλε μου, ὅτι δυστυχῆς καὶ ἀξιολύπητος εἶναι ὁ ἀδίκως φωνεῖται. Τὸν δικαίως φωνεῖται ἔλεγον ὅτι δὲν ἀξίζει νὰ τὸν ζηλεύῃ κανεὶς.

ΠΩΛ. Δὲν εἶναι, μοῦ φαίνεται, δυστυχῆς καὶ ἀξιολύπητος ὁ ἀδίκως φωνεῖται ;

ΣΩΚΡ. Ὀλιγώτερον δυστυχῆς εἶναι ἀπὸ τὸν ἀδίκως φωνεῖται, Πῶλε, καὶ ὀλιγώτερον δυστυχῆς ἀπὸ τὸν δικαίως φωνεῖται.

1. Ὁ Σωκράτης τρεῖς βαθμοὺς ἀθλιότητος διακρίνει ἐνταῦθα : α) Πάντων ἀθλιώτατον χαρακτηρίζει τὸν ἀδίκως φωνεῖοντα, β) ὀλιγώτερον ἀθλιον τοῦτου τὸν δικαίως ἀποθνήσκοντα, καὶ γ) ὀλιγώτερον καὶ τοῦτου ἀθλιον τὸν ἀδίκως φωνεῖοντα.

ΠΩΛ. Πῶς δῆτα, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Οὕτως, ὡς μέγιστον τῶν κακῶν τυγχάνει ὃν τὸ ἀδικεῖν.

ΠΩΛ. Ἡ γὰρ τοῦτο μέγιστον; Οὐ τὸ ἀδικεῖσθαι μείζον;

ΣΩ. Ἡμιστά γε.

ΠΩΛ. Σὺ ἄρα βούλοιο ἂν ἀδικεῖσθαι, μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν;

C ΣΩ. Βουλοίμην μὲν ἂν ἔγωγε οὐδέτερα· εἰ δ' ἀναγκαῖον εἴη ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἐλοίμην ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν.

ΠΩΛ. Σὺ ἄρα τυραννεῖν οὐκ ἂν δέξαιο;

ΣΩ. Οὐκ, εἰ τὸ τυραννεῖν γε λέγεις ὅπερ ἐγώ.

ΠΩΛ. Ἄλλ' ἔγωγε τοῦτο λέγω ὅπερ ἄριστον, ἐξεῖναι ἐν τῇ πόλει, ὃ ἂν δοκῇ αὐτῷ, ποιεῖν τούτο, καὶ ἀποκτινύνει καὶ ἐκβάλλουσι καὶ πάντα πράττουσι κατὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν.

ΣΩ. ὦ μακάριε, ἐμοῦ δὴ λέγοντος τῷ λόγῳ ἐπιλαβοῦ.

D Εἰ γὰρ ἐγὼ ἐν ἀγορᾷ πληθούσης λαβὼν ὑπὸ μάλῃς ἐγχειρίδιον λέγοιμι πρὸς σέ ὅτι ὦ Πῶλε, ἐμοὶ δύνამις τις καὶ τυραννίς θαυμασία ἄριστος προσεγγόνων· ἐὰν γὰρ ἄρα ἐμοὶ δόξῃ τινὰ τούτων τῶν ἀνθρώπων ὧν σὺ ὀρέσῃ αὐτίκα μάλα δεῖν τεθνάναι, τεθνήξῃ οὗτος ὃν ἂν δόξῃ· κἄν τινα δόξῃ μοι τῆς κεφαλῆς αὐτῶν καταγεγάναι δεῖν, καταγῶς ἔσται αὐτίκα μάλα, κἄν ὀλομάτιον δισοχεῖσθαι, δισοχησόμενον

E ἔσται· οὕτω μέγα ἐγὼ δύναμιαι ἐν τῇδε τῇ πόλει· εἰ οὖν ἀπιστοῦντί σοι δέδειμαι τὸ ἐγχειρίδιον, ἴσως ἔτι εἰποῖς ἰδὼν σὺ ὦ Σώκρατες, οὕτω μὲν πάντες ἂν μέγα δύναντο, ἐπεὶ κἄν ἐμπροσθεῖα οἰκία τοῦτω τῷ τροπῶ ἦντιν' ἂν σοι δοκῇ, καὶ τὰ γε Ἀθηναίων νεώρια καὶ τριήρεις καὶ τὰ πλοῖα πάντα καὶ τὰ δημόσια καὶ τὰ ἴδια· ἄλλ' οὐκ ἄρα τοῦτ' ἔστιν τὸ μέγα δύνασθαι, τὸ ποιεῖν ἃ δοκεῖ αὐτῷ· ἢ δοκεῖ σοι;

ΠΩΛ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς αὐτό, Σωκράτη;

ΣΩΚΡ. Ἔτσι τὸ ἐννοῶ, μέγιστον ἐξ ὅλων τῶν κακῶν εἶναι· ἢ ἀδικία.

ΠΩΛ. Ἀλήθεια; Αὐτὸ εἶναι μέγιστον, δὲν εἶναι μέγιστον κακὸν τὸ νὰ ἀδικηθῆται κανεὶς;

ΣΩΚΡ. Καθόλου δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ μέγιστον κακόν.

ΠΩΛ. Σὺ λοιπὸν, Σωκράτη, θὰ προτιμοῦσες νὰ ἀδικήσῃαι μᾶλλον παρὰ νὰ ἀδικῆς;

ΣΩΚΡ. Ἐγὼ βέβαια δὲν θὰ ἤθελα μὲν οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο· ἐὰν ἕμωσ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀδικῶ ἢ νὰ ἀδικώμαι, θὰ ἐπροτιμοῦσα νὰ ἀδικώμαι μᾶλλον παρὰ νὰ ἀδικῶ.

ΠΩΛ. Σὺ λοιπὸν δὲν θὰ ἐδέχεσο νὰ γίνῃς τύραννος;

ΣΩΚΡ. Ὅχι βέβαια, ἐὰν τὸ τυραννεῖν τὸ ἐννοῆς ὅπως κ' ἐγώ.

ΠΩΛ. Μὰ ἐγὼ τοῦτο ἐννοῶ, αὐτὸ ποὺ ὀλίγου ἔλεγον, ὅτι δηλαδὴ νὰ ἐπιτρέπεται νὰ κάμνῃ τις μέσῃ εἰς τὴν πόλιν ὅτι νομῆσει συμπερὸν εἰς αὐτόν· νὰ φονεύῃ, νὰ ἐξορίζῃ καὶ (γενικῶς) τὰ πάντα κατὰ τὴν γνώμην του νὰ κάμνῃ¹.

ΣΩΚΡ. Καλὸς τυχε, πρόσεχε καλὰ αὐτὰ ποὺ μέλλω νὰ εἴπω. Ἐὰν δηλαδὴ ἐγὼ εἰς τὴν ἀγορᾶν γεμάτην ἀπὸ ἀνθρώπων, κρατῶν ὑπὸ τὴν μασχάλην μάχαιραν, εἴπω πρὸς σέ· «Πρὸ ὀλίγου, Πῶλε, ἀπέκτησα μεγάλην δύναμιν καὶ εἰμαι πανίσχυρος ὡς τύραννος, γιὰτὶ ἀπὸ βίους τούτους ἐδῶ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ βλέπεις, ἐὰν ἓνα νομίσω πῶς πρέπει ἀμέσως νὰ φονευθῇ, θὰ φονευθῇ· ἐὰν δὲ πάλιν κρίνω καλὸν νὰ σπάσῃ ἀμέσως κάποιου ἢ κεφαλῆ, ἀμέσως θὰ σπάσῃ, ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν διατάξω νὰ ξεσχίθουν κάποιου τὰ φορέματα, ἀμέσως θὰ γίνουσι κουργαλῆα». Τόσο μεγάλην δύναμιν ἀπέκτησα! Ἐὰν λοιπὸν σὺ δὲν ἐπίστευες εἰς τὰ λόγια μου αὐτὰ καὶ σοῦ ἔδειχνα τὴν μάχαιραν, ἴσως βλέπων αὐτὴν θὰ εἴπῃς ὅτι ἔτσι, Σωκράτη, ὅλοι μποροῦν νὰ ἔχουν μεγάλην δύναμιν, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ὅποιοδήποτε σπῆτι μπορεῖ νὰ καθῇ, ἂν τὸ θελήσῃς, καὶ τὰ νεώρια τῶν Ἀθηναίων καὶ τὰ ἐμπορικὰ καὶ τὰ πολεμικὰ πλοῖα. Μὰ τοῦτο (νομίζω) δὲν ὀνομάζεται παντοδυναμία, δηλαδὴ τὸ νὰ κάμνῃ κανεὶς ὅτι τοῦ κατέβῃ. Ἡ σοῦ φαίνεται πῶς αὐτὸ λέγεται τυραννικὴ ἐξουσία;

1. Χωρὶς δηλαδὴ νὰ ὑφίσταται κανένα ἔλεγχον ἐν ἔχῃ ἀπλότου ἐξουσίαν συγκεντρωμένην εἰς χεῖρας τοῦ.

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα οὕτω γε.

47 ΣΩ. Ἐχεις οὖν εἰπεῖν δι' ὅτι μέμφει τὴν τοιαύτην δύναμιν;

ΠΩΛ. Ἐγωγε.

ΣΩ. Τί δὴ; Λέγε.

ΠΩΛ. Ὅτι ἀναγκαῖον τὸν οὕτω πράττοντα ζημιοῦσθαι ἔστιν.

ΣΩ. Τὸ δὲ ζημιοῦσθαι οὐ κακόν;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν, ὃ θανατῶσαι, τὸ μέγα δύνασθαι πάλιν αὖ σοι φαίνεται, ἐὰν μὲν πράττοντι ἃ δοκεῖ ἔπηται τὸ ὠφελίμως πράττειν, ἀγαθὸν τε εἶναι, καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικεν, ἐστὶν τὸ μέγα δύνασθαι· εἰ δὲ μὴ, κακὸν καὶ ομικρὸν δύνασθαι· B σκενῶμεθα δὲ καὶ τότε· ἄλλο τι ἢ ὁμολογοῦμεν ἐνίοτε μὲν ἄμεινον εἶναι ταῦτα ποιεῖν ἢ νυνθὴ ἐλέγομεν, ἀποκινῶνται τε καὶ ἐξελαύνειν ἀνθρώπους καὶ ἀφαιρεῖσθαι χρήματα, ἐνίοτε δὲ οὐ;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τοῦτο μὲν δὴ, ὡς ἔοικε, καὶ παρὰ σοῦ καὶ παρ' ἐμοῦ ὁμολογεῖται.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Πότε οὖν σὺ φῆς ἄμεινον εἶναι ταῦτα ποιεῖν; Εἰπέ τίνα ὄρον δοῖς.

ΠΩΛ. Σὺ μὲν οὖν, ὃ Σώκρατες, ἀπόκριαι [αὐτὸς] τοῦτο.

C ΣΩ. Ἐγὼ μὲν τοίνυν φημί, ὃ Πῶλε, εἴ σοι παρ' ἐμοῦ ἡδῖον ἐστὶν ἀκούειν, ὅταν μὲν δικαίως τις ταῦτα ποιῇ, ἄμεινον εἶναι, ὅταν δὲ ἀδίκως, κάκιον.

ΠΩΛ. Χαλεπὸν γέ σε ἐλέγξει, ὃ Σώκρατες· ἄλλ' οὐχὶ κἄν παῖς σε ἐλέγξειεν, ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγεις;

ΣΩ. Πολλὴν ἄρα ἐγὼ τῶ παιδί χάριν ἔξω, Ἰσὴν δὲ καὶ σοί, ἐὰν με ἐλέγξης καὶ ἀπαλλάξης φλυαρίας. Ἄλλὰ μὴ κάμης φίλον ἀνδρα εὐεργετῶν, ἀλλ' ἔλεγχε.

ΠΩΛ. Ὅχι βέβαια, δὲν ἐννοῶ ἔτσι τὴν τυραννικὴν ἐξουσίαν.

ΣΩΚΡ. Δύνασαι λοιπὸν νὰ μού πῆς διατὶ φέγεις τὴν τοιαύτην δύναμιν;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Διατὶ λοιπὸν τὴν φέγεις; Λέγε.

ΠΩΛ. Τὴν φέγω, διότι εἶνα· ἀνάγκη ὁ οὕτω πράττων νὰ τιμωρῆται.

ΣΩΚΡ. Τὸ νὰ τιμωρῆται κανεὶς δὲν εἶναι κακόν;

ΠΩΛ. Καὶ πολὺ μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ἡ μεγάλη δύναμις λοιπὸν, φίλε μου, νομίζεις ἔτι εἶναι ὠφέλιμος, ἐὰν ἀκολουθῇ ὠφέλεια τὸν πράττοντα ὅσα φαίνονται εἰς αὐτὸν καλά, καὶ αὐτό, καθὼς φαίνεται, εἶναι ἡ παντοδυναμία, ἐὰν ἔμωσ δὲν ἀκολουθῇ ὠφέλεια τὸν πράττοντα, τότε ἡ δύναμις εἶναι βλαβερὰ καὶ μικρὰ· ἄς σκεφθῶμεν καὶ τὸ ἐξῆς· ἄλλο τι πράττομεν ἢ ὁμολογοῦμεν ἔτι ἐνίοτε μὲν εἶναι ὠφελιμώτερον νὰ πράττῃ τις πάντα ταῦτα, ποῦ ἐλέγομεν τώρα δᾶ, θηλασθῆναι νὰ φωνεῦγ, καὶ νὰ ἐκδιώκῃ ἀπὸ τὴν πόλιν ἀνθρώπους, καὶ νὰ ἀφαιρῇ περιουσίας, ἐνίοτε δὲ δὲν εἶναι;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Τοῦτο, καθὼς φαίνεται, καὶ οἱ δύο τὸ παραδεχόμεθα.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Πότε λοιπὸν λέγεις ἔτι εἶναι καλύτερον νὰ πράττωμεν ταῦτα; Πές μου ὑπὸ ποίους ὄρους.

ΠΩΛ. Σὺ ὁ ἕδιος, Σωκράτη, ἀποκρίσου εἰς τὴν ἐρώτησίν σου.

ΣΩΚΡ. Ἐγὼ λοιπὸν, Πῶλε, λέγω, ἐὰν εὐχαριστήσαι περισσώτερον νὰ μὲ ἀκούσῃς (ἀπὸ τοῦ νὰ ὁμιλῆς), ἔτι εἶναι ὠφελιμώτερον, ὅταν τις πράττῃ ταῦτα δικαίως, ὅταν δὲ τὰ πράττῃ ἀδίκως, ἔτι εἶναι βλαβερώτερον.

ΠΩΛ. Δύσκολον βέβαια, Σωκράτη, εἶναι νὰ ἀποδείξω ἐσφαλμένα ὅσα λέγεις. Μὰ καὶ ἕνα μικρὸ παιδί δὲν δύναται νὰ σὲ ἀποδείξῃ ἔτι ὅσα λέγεις δὲν εἶναι σωστά;

ΣΩΚΡ. Ὅθ᾽ γνωρίζω λοιπὸν ἐγὼ εἰς τὸ παιδί αὐτὸ μεγάλην εὐγνωμοσύνην, ἴσῃν δὲ θᾶ γνωρίζω καὶ σὲ σένα, ἐὰν ἀποδείξης ἐσφαλμένην τὴν γνώμην μου καὶ μὲ ἀπαλλάξης τῆς πολυλογίας. Ἄλλὰ μὴ κούρασθῆς εὐεργετῶν φίλον σου, ἀλλὰ ἀπόδειξέ μου ἔτι σφάλματι.

ΠΩΛ. Ἄλλὰ μὴν, ὦ Σώκρατες, οὐδὲν γέ σε δεῖ πα
 D λαιοῖς πράγμασιν ἐλέγχειν· τὰ γὰρ ἐχθῆς καὶ πρῶην γεγο
 νότα ταῦτα ἱκανὰ σε ἐξελέγξει ἐστὶν καὶ ἀποδείξει, ὡς πολ
 λοι ἀδικοῦντες ἄνθρωποι εὐδαιμόνες εἰσι.

ΣΩ. Τὰ ποῖα ταῦτα;

ΠΩΛ. Ἀρχέλαον δῆπου τοῦτον τὸν Περδίκκου ὄρας ἄρ
 χοντα Μακεδονίας;

ΣΩ. Εἰ δὲ μή, ἀλλ' ἀκούω γε.

ΠΩΛ. Εὐδαιμων οὖν σοι δοκεῖ εἶναι ἢ ἄθλιος;

ΣΩ. Οὐκ οἶδα, ὦ Πῶλε· οὐ γὰρ συγγέγονα τῷ ἀνδρὶ.

E ΠΩΛ. Τί δέ; Συγγεγόμενος ἂν γνοίης, ἄλλως δὲ αὐτό
 θεν οὐ γινώσκεις διὰ εὐδαιμονεῖ;

ΣΩ. Μὰ Δί' οὐ δῆτα.

ΠΩΛ. Δήλον δὴ, ὦ Σώκρατες, διὰ οὐδὲ τὸν μέγαν βα
 σιλέα γινώσκεις φήσεις εὐδαιμόνα ὄντα.

ΣΩ. Καὶ ἀληθῆ γε ἐρῶ· οὐ γὰρ οἶδα παιδείας ὅπως
 ἔχει καὶ δικαιοσύνης.

ΠΩΛ. Τί δέ; Ἐν τούτῳ ἢ πᾶσα εὐδαιμονία ἐστίν;

ΣΩ. Ὡς γε ἐγὼ λέγω, ὦ Πῶλε· τὸν μὲν γὰρ καλὸν κἀ
 γῶν ἄνδρα καὶ γυναικα εὐδαιμόνα εἶναι φημι, τὸν δὲ
 ἄδικον καὶ πονηρὸν ἄθλιον.

471 ΠΩΛ. Ἄθλιος ἄρα οὗτός ἐστιν ὁ Ἀρχέλαος κατὰ τὸν
 σὸν λόγον;

ΣΩ. Εἴπερ γε, ὦ φίλε, ἄδικος.

ΠΩΛ. Ἄλλὰ μὲν δὴ πῶς οὐκ ἄδικος; Ὡς γε προσῆκε
 μὲν τῆς ἀρχῆς οὐδὲν ἦν νῦν ἔχει, θνικὲς ἔκ γυναικὸς ἢ ἦν
 δοῦλη Ἀλκίτου τοῦ Περδίκκου ἀδελφοῦ, καὶ κατὰ μὲν τὸ

ΠΩΛ. Ἄλλ' ὅμως, Σωκράτη, οὐδόπως βέβαια εἶναι
 ἀνάγκη νὰ σὲ ἐλέγγω μὲ παλαιὰ παραδείγματα, διότι τὰ
 χθεσινὰ καὶ πρόσφατα γεγονότα εἶναι ἱκανὰ νὰ σὲ ἐλέγξουν
 καὶ ἀποδείξουν διὰ πολλοὶ ἄδικοι ἄνθρωποι εἶναι εὐτυχεῖς.

ΣΩΚΡ. Ποῖα εἶναι τὰ γεγονότα ταῦτα;

ΠΩΛ. Δὲν βλέπεις ὅτι ὁ Ἀρχέλαος· αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ
 Περδίκκου εἶναι ἀρχὸν τῆς Μακεδονίας;

ΣΩΚΡ. Ἐὰν δὲν τὸν βλέπω, ἀκούω ὅμως ὅτι εἶναι βα
 σιλεὺς τῆς Μακεδονίας.

ΠΩΛ. Νομίζεις λοιπὸν ὅτι εἶναι εὐτυχῆς ἢ δυστυχῆς;
 ΣΩΚΡ. Δὲν γνωρίζω, Πῶλε· διότι ἀκόμη δὲν συνανε
 στράφηγ τὸν ἄνδρα.

ΠΩΛ. Τί δηλαδῆ; Ἦτο ἀνάγκη νὰ τὸν συναναστραφῆς
 διὰ νὰ γνωρίσης τούτου, γιὰτί ἀλλοιούτικα δὲν μπορεῖς νὰ
 γνωρίζεις ἂν εἶναι εὐτυχῆς;

ΣΩΚΡ. Μὰ τὸν Δία, δὲν τὸ γνωρίζω.

ΠΩΛ. Φανερόν εἶναι, Σωκράτη, ὅτι θὰ πῶς πῶς δὲν
 ἤξεύρεις ὅτι εἶναι εὐτυχῆς ὁ μέγας βασιλεὺς·

ΣΩΚΡ. Καὶ τὴν ἀλήθειαν βέβαια θὰ εἴπω, διότι ἀγνωθ
 ἂν εἶναι πεπαιδευμένος καὶ δίκαιος.

ΠΩΛ. Καὶ τί; Εἰς αὐτὸ ἐγκριταὶ ἢ εὐτυχία;

ΣΩΚΡ. Κατὰ τὴν γνώμην μου τοῦλάχιστον, Πῶλε, (εἰς
 αὐτὰ ἐγκριταὶ ἢ εὐτυχία), διότι τὸν μὲν τέλειον ἄνδρα ἢ γυ
 ναίκα καλῶ εὐτυχῆ, τὸν δὲ ἄδικον καὶ φαῦλον δυστυχῆ.

ΠΩΛ. Δυστυχῆς λοιπὸν κατὰ τὴν γνώμην σου εἶναι οὗ
 τος ὁ Ἀρχέλαος·

ΣΩΚΡ. Ἐὰν βέβαια, φίλε μου, εἶναι ἄδικος, εἶναι δυσ
 τυχῆς.

ΠΩΛ. Μὰ πῶς δὲν εἶναι ἄδικος; Οὐδὲν δικαίωμα εἶχεν
 ἐπὶ τῆς ἐξουσίας, τὴν ὅποιαν τώρα κατέχει, διότι ἦτο υἱὸς
 γυναικὸς, ἢ ὅποια ἦτο δοῦλη τοῦ Ἀλκίτα τῷ ἀδελφοῦ τοῦ

φιλόκαλος καὶ ἐκάλεσεν εἰς τὴν αὐτὴν του πολλοὺς λογίους, ἂν οἱς
 τὸν *Εὐρημισθῆν* καὶ τὸν *Ἀγάθωνα*. Ἐκάλεσε καὶ τὸν Σωκράτην,
 ἀλλ' οὗτος δὲν ἀπεδέχθη τὴν πρόκλησιν. Ἀπὸ τῆς ἀποχῆς τοῦ Ἀρ
 χαλδοῦ ἀρχίζει ἡ Μακεδονία νὰ ὀργανοῦται εἰς κράτος στρατιωτι
 κὸν μὲ βλάβειν πρὸς τὸ Αἴγατον. Ὁ Ἀρχέλαος ἀδολοφονήθη τὸ
 ἔτος 399.

2. Μέγαν βασιλέα ἐνόησε τὸν βασιλέα τῆς Περσίας.
 3. Βλέπε διὰ τὴν ἐνοιαν τοῦ μέρους τούτου τὰ ἐν τῇ *Εἰσαγωγῇ*
 τοῦ Γ. Κορδάτου σημειούμενα.

1. Ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Περδίκκας ἀπέθανε τῷ 414 π.Χ.
 Ἐκ τῆς συζύγου του Κλεοπάτρας κατέλειπε ἑπταετὴ υἱόν, καὶ ἐκ
 δοῦλης τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλκίτα νῦθον υἱόν, τὸν Ἀρχέλαον. Μετὰ
 τὸν θάνατον τοῦ Περδίκκα ὁ Ἀρχέλαος ἐφόνησε τὸν ἑπταετὴ αὐτοῦ
 υἱόν, ἔτι δὲ καὶ τὸν Ἀλκίταν καὶ τὸν υἱόν τούτου Ἀλέξανδρον, ἐφό
 νησε δηλαδὴ πάντα τοὺς ἔχοντας δικαιώματα ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς
 Μακεδονίας καὶ ἐγένετο αὐτὸς βασιλεὺς. Ἦτο ὁμοῦ φιλόμουσος καὶ

δικαιον δοῦλος ἦν Ἀλκίτου, καὶ εἰ βούλετο τὰ δίκαια ποιεῖν, εἰδοῦλεν ἂν Ἀλκίτη καὶ ἦν εὐδαίμων κατὰ τὸν οὖν λόγον· νῦν δὲ θανατωσὶς ὡς ἄθλος γέγονεν, ἐπεὶ τὰ μέγιστα ἠδίκηκεν· ὅς γε πρῶτον μὲν τοῦτον αὐτὸν τὸν δεσπότην καὶ θεῖον μεταπειμάρμενος ὡς ἀποδώσων τὴν ἀρχὴν ἦν Περδικκας αὐτὸν ἀφέλετο, ξενίας καὶ καταμεθύσας αὐτὸν τε καὶ τὸν τὸν αὐτοῦ Ἀλέξανδρον, ἀνεπιὸν αὐτοῦ, σχεδὸν ἠλικιωτῆν, ἐμβαλὼν εἰς ἄμαξαν, νύκτωρ ἐξαγαγὼν ἀπέσφαξέν τε καὶ ἠφάνισεν ἀμφοτέρους, καὶ ταῦτα ἀδικήσας ἔλαθεν ἑαυτὸν ἀθλιώτατος γενόμενος· καὶ οὐ μετεμέλησεν αὐτῷ, ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον τὸν ἀδελφόν, τὸν γνήσιον τοῦ Περδικκου ὄν, παῖδα ὡς ἐπιτέτη, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγγίγνεται κατὰ τὸ δικαίον, οὐκ ἐβουλήθη εὐδαίμων γενέσθαι δικαίως ἐκφρέως καὶ ἀποδοῦς τὴν ἀρχὴν ἐκείνῳ, ἀλλ' εἰς φρέαρ ἐμβαλὼν καὶ ἀπονιξίας πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν χῆνα ἐφη διώκοντα ἐμπεσεῖν καὶ ἀποθανεῖν. Τοιγάρτοι νῦν, ἅτε μέγιστα ἠδικηκὸς πῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἀθλιώτατός ἐστι πάντων Μακεδόνων, ἀλλ' οὐκ εὐδαιμονεστάτος, καὶ ἴσως ἔστιν ὅστις Ἀθηναίων ἀπὸ σοῦ ἀρξάμενος δέξαιτ' ἂν ἄλλος ὁστισοῦν Μακεδόνων γενέσθαι μᾶλλον ἢ Ἀρχελάου.

ΣΩ. Καὶ κατ' ἀρχὰς τῶν λόγων, ὁ Πῶλε, ἐργαγέ σε ἐπήνεσα ὅτι μοι δοκεῖς εὐ πρὸς τὴν ἠθιορικὴν παιδαυεῖσθαι, τοῦ δὲ διαλέγεσθαι ἡμεληκῆναι· καὶ νῦν ἄλλο τι οὐδὲν ἐστὶν ὁ λόγος, ὅ μὲν καὶ ἂν παῖς ἐξελέγξαι, καὶ ἐγὼ ὑπὸ σοῦ νῦν, ὡς σὺ οἶε, ἐξελέγμαι, τούτῳ τῷ λόγῳ, φάσκων τὸν ἀδικούντα οὐκ εὐδαίμονα εἶναι· Πόθεν, ὡ γαθεῖ; Καὶ μὴν οὐδὲν γὰρ σὺ τούτων ὁμολογῶ ὧν σὺ φῆς.

ΠΩΛ. Οὐ γὰρ ἐθέλεις, ἐπεὶ δοκεῖ γέ σοι ὡς ἐγὼ λέγω.

ΣΩ. Ὡ μακάριε, ἠθιορικῶς γὰρ μὲ ἐπιχειρεῖς ἐλέγχειν, ὅσπερ οἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἠγούμενοι ἐλέγχειν. Καὶ γὰρ

Περδικκα, καὶ σύμφωνα μὲ τὸ δικαίον ἦτο δοῦλος τοῦ Ἀλκίτα, καὶ ἂν ἤθελε νὰ πράττει δίκαια, θὰ ἦτο δοῦλος τοῦ Ἀλκίτα, καὶ θὰ ἦτο εὐτυχὴς σύμφωνα μὲ αὐτὰ ποῦ λέγεις. Τώρα ὅμως ἐγίνε δυστυχεστάτος, διότι διέπραξε μεγάλας ἀδικίας. Πρῶτον μὲν τὸν ἴδιον τὸν κύριόν του καὶ θεῖον του προσκαλέσας διὰ νὰ τοῦ ἀποδώσῃ δέθηκεν τὴν ἐξουσίαν, τὴν ὅποιαν τοῦ ἀφῆρεσεν ὁ Περδικκας, φιλοξενήσας καὶ μεθύσας αὐτὸν καὶ τὸν υἱόν του Ἀλέξανδρον, ἐξάβελον ἰδικῶν του, σχεδὸν συνομηλικόν του, ἀφοῦ τοὺς ἐθάλεν εἰς ἄμαξαν, ἐξαγαγὼν ἐξω τῆς πόλεως τοὺς ἐσφαξε καὶ τοὺς δύο καὶ τοὺς ἐξηφάνισε καὶ διαπράξας ταύτας τὰς ἀδικίας ἐγινε δυστυχεστάτος χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, καὶ δὲν μετεμέληθῆ, ἀλλὰ ὀλίγον ὕστερον τὸν ἀδελφόν του, τὸν γνήσιον υἱόν τοῦ Περδικκα, ἐπὶ τὰ χρόνιαν παιδί, εἰς τὸν ὅποιον δικαίως ἀνήκεν ἡ ἐξουσία, δὲν ἠβέλησεν ἀναβρέψας καὶ ἀποδώσας τὴν ἐξουσίαν εἰς αὐτὸν νὰ γίνῃ εὐτυχής, ἀλλὰ ἀφοῦ τὸν ἐρριψε, εἰς φρέαρ καὶ τὸν ἐπνιξε, εἶπε εἰς τὴν μητέρα του ὅτι χῆνα καταδιώκων ἔπεσον εἰς τὸ φρέαρ καὶ ἀπέθανε. Τώρα βέβαια, ἐπειδὴ ἔχει διαπράξει μεγίστας ἀδικίας εἶναι ὁ πιὸ δυστυχὴς ἀπὸ ὅλων τῶν Μακεδόνων, καὶ ὅχι εὐτυχεστάτος, καὶ ἴσως ὑπάρχει κάποιος Ἀθηναῖος καὶ πρῶτος ἀπὸ ὅλων εἶσαι σὺ, ποῦ θὰ ἐπεθύμει νὰ εὐρίσκειτο εἰς τὴν θέσιν οἰουδῆποτε ἀπὸ τοῦ Μακεδόνα μᾶλλον παρὰ εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἀρχελάου¹.

ΣΩΚΡ. Καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς συζητήσεως, Πῶλε, ἐγὼ σε ἐπήνεσα (εἰπὼν) ὅτι μοῦ φαίνεται πῶς ἔχεις διδαχθῆ καλῶς τὴν ρητορικὴν, ἀλλὰ πῶς ἀγνοεῖς τὴν διαλεκτικὴν. Καὶ τώρα ἄλλο τι εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος, μὲ τὸν ὅποιον καὶ μικρὸ παιδί μπορεῖ νὰ μὲ ἐλέγξῃ, καὶ ἐγὼ ἀπὸ σένα τώρα, καθὼς φαντάζεσαι, ἔχω ἐλεγχθῆ, μὲ αὐτὸν τὸν λόγον σου, διότι ὑποστηρίζω ὅτι ὁ ἀδικῶς δὲν εἶναι εὐτυχής; Πῶς, φίλε μου, ἠλεγξες τοὺς λόγους μ' αὐτὰ ποῦ εἶπες; Εἰς οὐδὲν ἀπὸ ὅσα εἶπες συμφωνῶ.

ΠΩΛ. Δὲν συμφωνεῖς, γιὰτι δὲν θέλεις νὰ συμφωνήσῃς; ἐπειδὴ βέβαια καὶ σὺ ἔχεις τὴν ἴδιαν γνώμην ποῦ ἔχω καὶ ἐγὼ εἰς τὸ συζητούμενον θέμα.

ΣΩΚΡ. Κατὰ τρόπον ρητορικόν, κίλοτυχε, ἐπιχειρεῖς νὰ μὲ ἐλέγξῃς, καθὼς κάμνουν εἰς τὸ ἵκασάστηριον οἱ ῥήτορες

1. Ὁ Πῶλος φρονεῖ ὅτι ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ πρῶτος ἀπὸ ὅλων ὁ Σωκράτης ζηλοῦσιν τὸν Ἀρχελάου καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ εὐρί-

σκοντο εἰς τὴν θέσιν του. Δὲν θεωρεῖ ἐπομένως δυστυχῆ τὸν Ἀρχελάου τοιαῦτα ἐγκλήματα διαπράξαντα, ἀλλὰ τὸν μακαρίζει.

ἐκεῖ οἱ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους δοκοῦσιν ἐλέγχειν, ἐπειδὴν τῶν λόγων ὧν ἂν λέγωσι μάρτυρας πολλοὺς παρέχονται καὶ εὐδοκίμους, ὁ δὲ τάναντία λέγων ἕνα τινὰ παρέχεται ἢ μηδένα. Οὗτος δὲ ὁ ἔλεγχος οὐδενὸς ἀξίος ἐστὶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν· ἐνίοτε γὰρ ἂν καὶ καταπευδομαρτυρηθῆι τις ὑπὸ πολλῶν καὶ δοκοῦντων εἶναι τι. Καὶ νῦν περὶ ὧν οὐ λέγεις ὀλίγον σοὶ πάντες συμφήσουσι ταῦτα Ἐθνηαῖοι καὶ οἱ ἔξῃοι, ἔάν βούλη κατ' ἐμοῦ μάρτυρας παρασχεῖσθαι, ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγω· μαρτυρήσουσί σοι, ἔάν μὲν βούλη, Νικίας ὁ Νικηράτου καὶ οἱ ἀδελφοὶ μετ' αὐτοῦ, ὧν οἱ τρίποδες οἱ ἐφεξῆς ἐστῶτες εἰσιν ἐν τῷ Διονυσίῳ, ἔάν δὲ βούλη, Ἄριστοκράτης ὁ Σκελλίου, οὗ αὐτὸς ἐστὶν ἐν Πυθίῳ τοῦτο τὸ καλὸν ἀνάθημα, ἔάν δὲ βούλη, ἢ Περικλέους ὄλη οἰκία ἢ ἄλλη συγγένεια, ἤτινα ἂν βούλη τῶν ἐνθάδε ἐκλέξασθαι. Ἄλλ' ἐγὼ σοὶ εἰς ὧν οὐχ ὀμολογῶ· οὐ γὰρ με οὐ ἀναγκάζεις, ἀλλὰ ψευδομάρτυρας πολλοὺς κατ' ἐμοῦ παρασχομένους ἐπιχειρεῖς ἐκβάλλειν με ἐκ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ἀληθοῦς. Ἐγὼ δὲ ἂν μὴ σὲ αὐτὸν ἕνα ὄντα μάρτυρα παράσχωμαι ὀμολογοῦντα περὶ ὧν λέγω, οὐδὲν οἶμαι ἀξίον λόγου μοι πεπεράνθαι· περὶ ὧν ἂν ἤμιν ὁ λόγος ἦ· οἶμαι δὲ οὐδὲ σέ, ἔάν μή ἐγὼ σοὶ μαρτυρῶ εἰς ὧν μόνος, τοὺς δ' ἄλλους πάντας τοῖτους χαιρῶν ἕξ. Ἔστι μὲν οὖν οὗτος τις τρόπος ἐλέγχου, ὡς οὐ τε οἷε καὶ ἄλλοι πολλοί· ἔστι δὲ καὶ ἄλλος, ὃν ἐγὼ αὐτὸς οἶμαι. Παραβαλόντες οὖν παρ' ἀλλήλους σκεψόμεθα, εἴ τι διοίσουσιν ἀλλήλων. Καὶ γὰρ τυγχάνει περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν οὐ πᾶν σμικρὸν ὄντα, ἀλλὰ σχεδὸν τι ταῦτα, περὶ ὧν εἰδέναι τε κάλλιστον μὴ εἰδέναι τε ἀσχιστον· τὸ

1. Νικίας ὁ Νικηράτου εἶναι ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν εἰς Σκελλίαν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν τῆ 415 π.Χ.

2. Οἱ τρίποδες ἦσαν ἀναθήματα εἰς τὸν Διόνυσον, ἀνατιθέμενα ὑπὸ τῶν χορηγῶν, τῶν δαίμων ὁ χορὸς ἀνίκα εἰς τοὺς θεατρικοὺς ἀγῶνας. Οἱ τρίποδες ἦσαν χρυσοὶ καὶ ἀποθεοτοῦντο ἐπὶ μαρμαρίνων κίμων. Τὸ σκεῦος ἀπὸ τοῦ ἴσμερον ἠντισθεοῦ τοῦ Λουκράτους ἦτο χορηγικὸν καὶ εἰς τὴν κορυφὴν του εἶχε τοποθετηθῆ ὁ χρυσοῦς τρίποδος.

νομίζοντες ὅτι ἐλέγχουσιν τὰς γνώμας τῶν ἀντιπάλων των, ὅταν παρουσιάζουν πολλοὺς καὶ σπουδαίους μάρτυρας τῶν λεγομένων των καὶ ὅταν ὁ ἀντιλέγων εἰς αὐτοὺς παρουσιάζῃ ἕνα μάρτυρα ἢ κανένα. Ὁ ἔλεγχος αὐτὸς σχετικὸς μὲ τὴν ἀλήθειαν δὲν ἔχει καμμίαν ἀξίαν. Διότι καμμίᾳ φορᾷ εἶναι δυνατόν νὰ μαρτυρήσουν πολλοὶ καὶ σπουδαῖοι ἐναντίον τινός. Καὶ τώρα μετὰ τὰ λεγόμενά σου θὰ συμφωνήσουν σχεδὸν πάντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἐν Ἀθήναις διαμένοντες ξένοι, ἔάν θελήσῃς νὰ τοὺς παρουσιάσῃς μάρτυρας κατ' ἐμοῦ, διὰ τὰ βεβαιώσουν δὲν αὐτὰ ποὺ λέγω καὶ εἶναι ἀληθῆ. Ἐξ συμφωνήσουν μαζί σου, ἂν θέλῃς, ὁ Νικίας¹ ὁ υἱὸς τοῦ Νικηράτου καὶ οἱ ἀδελφοὶ του, οἵτινες ἀνέθεσαν τοὺς τρίποδας² τοὺς ἱσταμένους κατὰ σειρὰν περὶ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον. Ἐπίσης, ἔάν θέλῃς, θὰ συμφωνήσῃ μαζί σου ὁ Ἄριστοκράτης ὁ Σκελλίου³, τοῦ ὁποίου πάλιν ὑπάρχει εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκεῖνο τὸ ὄρατον ἀτίρωμα, θὰ συμφωνήσῃ μαζί σου, ἂν θέλῃς, ὀλη ἢ οἰκογένεια τοῦ Περικλέους, καὶ οἰαδήποτε ἄλλη οἰκογένεια, τὴν ὅποιαν ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις θελήσῃς νὰ ἐκλέξῃς, θὰ συμφωνήσῃ καὶ αὐτὴ μαζί σου. Ἄλλ' ἐγὼ, ἂν καὶ εἶμαι ἕνας καὶ μοναχός, δὲν συμφωνῶ μαζί σου· διότι δὲν με ἀναγκάζεις διὰ λογικῶν καὶ ἰσχυρῶν ἐπιχειρημάτων νὰ συμφωνήσω, ἀλλὰ παρουσιάζων ἐναντίον μου πολλοὺς ψευδομάρτυρας ἐπιχειρεῖς νὰ με ἐκδιώξῃς ἐκ τῆς περιουσίας μου καὶ τῆς ἀληθείας. Ἐγὼ δὲ, ἔάν δὲν δυνηθῶ νὰ παρουσιάσω σένα μόνον ἕνα ὄντα μάρτυρα παραδεχόμενον τοὺς λόγους μου, νομίζω ὅτι οὐδὲν ἀξιόλογον κατώρθωσα, εἰ⁴ ὅσα συζητοῦμεν. Νομίζω δὲ ὅτι οὐδὲ σὺ νομίζεις ὅτι κατώρθωσας ἀξιόλογόν τι εἰς τὴν συζήτησίν μας, ἔάν ἐγὼ μόνος διαφωνῶ πρὸς σέ, καὶ ἂν δὲν ἀφήσῃς ἔλους τοὺς ἄλλους νὰ πᾶνε στὸ καλὸ. Εἶναι ἕνας τρόπος ἐλέγχου αὐτός, ποὺ παραδέχεται καὶ ἐφαρμόζεται σὺ καὶ ἄλλοι πολλοί. Ὑπάρχει ἕμως καὶ ἄλλος, τὸν ὅποιον πάλιν παραδέχομαι ἐγὼ. Ἀπὸ τοὺς συγκρίνωμεν λοιπόν, ἄς σκεψθῶμεν, ἔάν ἔχουν διαφοράν μεταξύ των. Διότι συμβαίνει τὰ συζητούμενα θέματα νὰ μὴ εἶναι ἀσήμαντα, ἀλλὰ σχεδὸν εἶναι τοιαῦτα, ποὺ εἶναι κάλλιστον μὲν νὰ τὰ γνωρίζῃ κανεὶς, ἀσχιστον δὲ

3. Ὁ Ἄριστοκράτης ἦτο εἰς ἐκ τῶν δέκα στρατηγῶν τῶν νικησάντων κατὰ τὴν ἐν Ἀργινοῦσας ναυμαχίαν καὶ θανατωθέντων διότι δὲν ἔθεσαν τοὺς ναυαγούς.

γὰρ κεφάλαιον αὐτῶν ἐστιν ἢ γιγνώσκῃ ἢ ἀγνοεῖν, ὅστις τε
 D εὐδαίμων ἐστὶ καὶ ὅστις μὴ. Ἀδίκτα πρῶτον περὶ οὗ νῦν ὁ
 λόγος ἐστί, οὗ ἡγεῖ οἷόν τε, εἶναι μακάριον ἄνδρα ἀδικουν-
 τά τε καὶ ἀδικον ὄντα, εἴπερ Ἀρχέλαον ἀδικον μὲν ἡγεῖ
 εἶναι, εὐδαίμονα δέ· ἄλλο τι ὡς οὕτω σου νομίζοντος δια-
 νοώμεθα ;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἐγὼ δέ φημι ἀδύνατον. Ἐν μὲν τοῦτι ἀμφισβη-
 τοῦμεν. Εἶεν ἀδικῶν δὲ δὴ εὐδαίμων ἔσται ἄρ' ἂν τυγχάνῃ
 δίκης τε καὶ τιμωρίας ;

ΠΩΛ. Ἡμιστά γε, ἐπεὶ οὕτω γ' ἂν ἀθλιώτατος εἴη.

ΣΩ. Ἄλλ' ἐὰν ἄρα μὴ τυγχάνῃ δίκης ὁ ἀδικῶν, κατα-
 τὸν σὸν λόγον εὐδαίμων ἔσται ;

ΠΩΛ. Φημί.

ΣΩ. Κατὰ δέ γε τὴν ἐμὴν δόξαν, ὦ Πῶλε, ὁ ἀδικῶν τε
 καὶ ὁ ἀδικος πάντως μὲν ἄθλιος, ἀθλιώτερος μάλιστα, ἐὰν
 μὴ διδῶ δίκην μηδὲ τυγχάνῃ τιμωρίας ἀδικῶν, ἦττον δὲ
 ἄθλιος, ἐὰν διδῶ δίκην καὶ τυγχάνῃ δίκης ὑπὸ θεῶν τε καὶ
 ἀνθρώπων.

473 ΠΩΛ. Ἄποπά γε, ὦ Σώκратες, ἐπιχειρεῖς λέγειν.

ΣΩ. Πειράσομαι δέ γε καὶ σὲ ποιῆσαι, ὦ ἔταίρε, ταῦτά
 ἐμοὶ λέγειν φίλον γάρ σε ἡγοῦμαι. Νῦν μὲν οὖν ἂ διαφερό-
 μεθα ταῦτ' ἐστίν· σκόπει δὲ καὶ σὺ· εἶπον ἐγὼ πού ἐν τοῖς
 ἔμπροσθεν τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι κείνιον εἶναι.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Σὺ δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τοὺς ἀδικούντας ἀθλίους ἔφην εἶναι ἐγὼ, καὶ
 ἐξηλέγχθη ὑπὸ σοῦ.

ΠΩΛ. Ναὶ μὰ Δία.

B ΣΩ. Ὡς σὺ οὔτε, ὦ Πῶλε.

ΠΩΛ. Ἀληθῆ γε οἴομενος ἴσως.

νὰ τὰ ἀγνοῆ. Διότι τὸ συμπέρασμα τῶν συζητούμενων θεμά-
 των εἶναι ἢ γνόσκῃ ἢ ἄγνοια ποῖος εἶναι εὐτυχῆς καὶ ποῖος
 εἶναι· δυστυχῆς. Παραδείγματος χάριν πρῶτον, ἐκεῖνο τὸ
 ὅποιον συζητοῦμεν, οὐ ὑποστηρίζεις ὅτι εἶναι δυνατὸν ὁ ἀδι-
 κος νὰ εἶναι εὐτυχῆς, ἐὰν βέβαια ἐξακολουθῆς νὰ ὑποστηρίζῃς
 ὅτι ὁ Ἀρχέλαος εἶναι ἀδικος μὲν εὐτυχῆς δὲ. Νὰ σκεφθῶμεν
 λοιπὸν καὶ νὰ συζητήσωμεν ἄλλο θέμα, ἀφοῦ οὐ ἐξακολου-
 θεῖς νὰ ἔχῃς τὴν γνώμην ὅτι ὁ Ἀρχέλαος ἀδικος ὢν εἶναι
 εὐτυχῆς ;

ΠΩΛ. Μάλιστα. Ἄς συζητήσωμεν ἄλλο θέμα.

ΣΩΚΡ. Ἐγὼ ὑποστηρίζω ὅτι εἶναι ἀδύνατον ὁ ἀδικος νὰ
 εἶναι εὐτυχῆς· εἰς αὐτὸ διαφωνοῦμεν. Ἄς εἶναι, ἄς τὸ ἀφῆ-
 σωμεν αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ὁ ἀδικῶν θὰ εἶναι ἄρα γε εὐτυχῆς,
 ἂν τιμωρηθῇ διὰ τὰς διαπραττομένας ἀδικίας ;

ΠΩΛ. Παντάσῃ δὲν θὰ εἶναι εὐτυχῆς, ἂν τιμωρηθῇ
 διὰ τὰς ἀδικίας του, διότι ἂν τιμωρηθῇ θὰ εἶναι λίαν δυσ-
 τυχῆς.

ΣΩΚΡ. Ἄλλ' ἂν ὁ ἀδικῶν δὲν τιμωρηθῇ, θὰ εἶναι εὐτυ-
 χῆς σύμφωνα μὲ αὐτὰ πού λεγεις ;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Κατὰ τὴν γνώμην μου, Πῶλε, ὁ ἀδικῶν ἐξέπαν-
 τος εἶναι δυστυχῆς, δυστυχέστερος ὅμως εἶναι, ἐὰν δὲν τι-
 μωρηθῇ διὰ τὰς ἀδικίας του, ὀλιγώτερον δὲ δυστυχῆς, ἐὰν
 διὰ τὰς ἀδικίας του τιμωρηθῇ ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀν-
 θρώπων.

ΠΩΛ. Παράδοξα πράγματα ἀρχίζεις νὰ λέγῃς, Σωκράτη.

ΣΩΚΡ. Θὰ προσπαθῶ, φίλε μου, νὰ σὲ κάμω νὰ συμ-
 φωνήσῃς μαζί μου· διότι σὲ θεωρῶ φίλον μου. Τώρα μὲν λοι-
 πὸν αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνα εἰς τὰ ὅποια διαφωνοῦμεν· σκέψου καὶ
 σὺ· εἶπον ἐγὼ, μοῦ φαίνεται, προηγουμένως ὅτι εἶναι χειρό-
 τερον νὰ ἀδικῇ κανεὶς ἀπὸ τοῦ νὰ ἀδικηταί.

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Σὺ δὲ εἶπες ὅτι χειρότερον εἶναι τὸ νὰ ἀδικηταί
 κανεὶς ἀπὸ τοῦ νὰ ἀδικῇ.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ἐγὼ εἶπον ὅτι καὶ οἱ ἀδικούντες εἶναι δυστυ-
 χεῖς καὶ ἀπέδειξες ἐσφαλμένῃν τὴν γνώμην μου ταύτην.

ΠΩΛ. Ναὶ μὰ τὸν Δία.

ΣΩΚΡ. Κατὰ τὴν ἰδέαν σου, Πῶλε.

ΠΩΛ. Ἀπέδειξα ἐσφαλμένῃν τὴν γνώμην σου, διότι
 ἴσως σκέπτομαι ὀρθῶς διὰ τὸ ζήτημα αὐτό.

ΣΩ. Σὺ δὲ γε εὐδαίμονας αὖ τοὺς ἀδικούντας, ἐὰν μὴ διδῶσι δίκην.

ΠΩΔ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἐγὼ δὲ αὐτοὺς ἀθλιωτάτους φημί, τοὺς δὲ διδόντας δίκην ἦντον. Βούλει καὶ τοῦτο ἐλέγχειν;

ΠΩΔ. Ἄλλ' ἔτι τοῦτ' ἐκείνου χαλεπώτερόν ἐστιν, ὃ Σώκρατες, ἐξέλεξται.

ΣΩ. Οὐ δῆτα, ὃ Πῶλε, ἀλλ' ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἀληθὲς οὐδέποτε ἐλέγχεται.

ΠΩΔ. Πῶς λέγεις; Ἐὰν ἀδικῶν ἄνθρωπος ληφθῆ τυρανίδι ἐπιβουλεύων, καὶ ληφθεὶς στρεβλῶται καὶ ἐπιτέμνεται καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκῆται, καὶ ἄλλας πολλὰς καὶ μεγάλας καὶ παντοδαπὰς λύβας αὐτὸς τε λωβηθεὶς καὶ τοὺς αὐτοῦ ἐπιδῶν παῖδάς τε καὶ γυναῖκα τὸ ἔσχατον ἀνασταυρωθῆ ἢ καταπιτωθῆ, οὗτος εὐδαιμονέστερος ἔσται, ἢ ἐὰν διαφυγῶν τύραννος καταστῆ καὶ ἄρχων ἐν τῇ πόλει διαβιῶ ποιῶν ὅ τι ἂν βούληται, ζηλωτὸς ὢν καὶ εὐδαιμονιζόμενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ἄλλων ξένων; Ταῦτα λέγεις ἀδύνατον εἶναι ἐξελέγειν;

ΣΩ. Μορμολύττει αὖ, ὃ γονναῖε Πῶλε, καὶ οὐκ ἐλέγχεις; ἄρι δὲ ἔμαρτόρου. Ὅμως δὲ ὑπόμνησόν με σμικρόν· ἐὰν ἀδίκως ἐπιβουλεύων τυρανίδι, εἶπες;

ΠΩΔ. Ἔργω.

ΣΩ. Εὐδαιμονέστερος μὲν τοίνυν οὐδέποτε ἔσται οὐδέτερος αὐτῶν, οὔτε ὁ κατειργασμένος τὴν τυρανίδα ἀδίκως οὔτε ὁ δίκην δούς· οὖνιν γὰρ ἀθλίον εὐδαιμονέστερος μὲν οὐκ ἂν εἴη· ἀθλιώτερος μέντοι ὁ διαφυγῶν καὶ τυραννεύσας. Τί τοῦτο, ὃ Πῶλε; Γελᾷς; Ἄλλο αὖ τοῦτο εἶδος ἐλέγχου ἐστίν, ἐπειδὴν τίς τι εἴπη, καταγελᾶν, ἐλέγχειν δὲ μὴ;

ΣΩΚΡ. Σὺ βέβαια ὑποστηρίζεις πάλιν ὅτι οἱ ἀδικούντες εἶναι εὐτυχεῖς, ἂν δὲν τιμωρηθοῦν διὰ τὰς ἀδικίας των.

ΠΩΔ. Βεβαίωτατα.

ΣΩΚΡ. Ἐγὼ δὲ ὑποστηρίζω ὅτι αὐτοὶ εἶναι πολὺ δυστυχεῖς, καὶ ὅτι οἱ ἀδικούντες καὶ τιμωρούμενοι εἶναι ὀλιγώτερον δυστυχεῖς. Θέλεις νὰ ἐλέγξῃς καὶ αὐτὴν μου τὴν γνώμην;

ΠΩΔ. Ἄλλ' εἶναι πολὺ δυσκολώτερον, Σωκράτη, νὰ ἐλεγθῆ αὐτὴ σου ἡ γνώμη, ὅτι δηλαδὴ οἱ ἀδικούντες καὶ τιμωρούμενοι εἶναι ὀλιγώτερον δυστυχεῖς ἀπὸ τοὺς ἀδικούντας καὶ μὴ τιμωρουμένους, ἀπὸ τὴν προηγουμένην, ποῦ ὑπεστήριξες, ὅτι ὁ ἀδικῶν εἶναι δυστυχῆς¹.

ΣΩΚΡ. Ὅχι δύσκολον, Πῶλε, ἀλλ' ἀδύνατον, διότι ἡ ἀλήθεια οὐδέποτε ἐλέγχεται.

ΠΩΔ. Τί ἐνοήσεις μὲ αὐτὰ ποῦ λές; Ἐὰν ἀδικὸς ἄνθρωπος συλληφθῆ ἐπιβουλεύσας τύραννον, καὶ ἐὰν, ἀφοῦ συλληφθῆ, βασανισθῆ καὶ τυρλωθῆ, καὶ ἐὰν, ἀφοῦ ὑποστῆ πολλὰς ἄλλας καὶ παντοειδεῖς κακώσεις, καὶ ἀφοῦ ἴδῃ τὴν σύζυγόν του καὶ τὰ τέκνα του νὰ ὑφίστανται τὰ ἴδια βασανιστήρια, εἰς τὸ τέλος σταυρωθῆ, καὶ ἀλειφθῆ μὲ πίσσαν, θά εἶναι εὐτυχέστερος, ἢ ἐὰν διαφυγῶν τὸν κίνδυνον γίνῃ τύραννος, καὶ ζῆσῃ καθ' ἑλπὴν του τὴν ζωὴν ἄρχων τῆς πόλεως, κάμνων ὅ, τι θέλει, φθονούμενος καὶ μακαριζόμενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ξένων; Αὐτὰ λέγεις τίς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποδείξῃ εὐφασιμένα;

ΣΩΚΡ. Προσπαθεῖς νὰ μὲ ἐκφοβίσῃς μὲ μορμολύκεια, γονναῖε Πῶλε, καὶ ὄχι νὰ ἀνασκευάσῃς τὰ λεγόμενά μου. Πρὸ ὀλίγου ἐπεκαλείσο μάρτυρας τῶν λεγομένων σου. Μὰ ὑπενθύμισέ μου ἕνα μικρόν μόνον πρᾶγμα, τοῦτο. Εἶπες πῶς ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος (ποῦ ἐπᾶθε ἄρα ἐπᾶθε) ἀδίκως ἐπεβουλεύετο τὸν τύραννον;

ΠΩΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Οὔτε ὁ ἕνας λοιπὸν οὔτε ὁ ἄλλος ἀπὸ αὐτοὺς θά εἶναι εὐτυχέστερος, δηλαδὴ οὔτε ὁ ἀδίκως γενόμενος τύραννος, οὔτε ὁ συλληφθεὶς καὶ τιμωρηθεὶς διότι ἐπεβουλεύετο τὸν τύραννον· διότι ἀπὸ δύο δυστυχεῖς εὐτυχέστερος δὲν δύναται νὰ εἶναι οὔτε ὁ ἕνας οὔτε ὁ ἄλλος. Δυστυχέστερος ὅμως εἶναι ὁ διαφυγῶν τὸν κίνδυνον καὶ γενόμενος τύραννος. Τί συμβαίνει, Πῶλε; Γελᾷς; Ἄλλο πάλιν εἶδος ἐλέγχου εἶναι αὐτὸ, νὰ γελᾷς, ὅταν κανεὶς εἴπῃ κάτι, νὰ μὴ ἐλέγῃς ὅμως τὰ λεγόμενά του;

1. Αὐτὰ λέγονται ὑπὸ τοῦ Πῶλου εἰρωνικῶς.

ΠΩΛ. Οὐκ οἶει ἐξεληλέγχθαι, ὦ Σώκρατες, διὰν τοιαῦτα λέγῃς, ἃ οὐδεὶς ἂν φήσειεν ἀνθρώπων; *Ἐπεὶ ἐροῦ τινά τουτῶνί.

ΣΩ. *Ὡ Πῶλε, οὐκ εἰμι τῶν πολιτικῶν, καὶ πέρουσι βουλευεῖν λαχῶν, ἐπειδὴ ἡ φυλὴ ἐπυρτάνευσεν καὶ ἔδει με 474 ἐπιψηφίζεῖν, γέλωτα παρῆχον καὶ οὐκ ἠπιασίμην ἐπιψηφίζεῖν. Μὴ οὖν μῆδὲ νῦν με κέλευε ἐπιψηφίζεῖν τοὺς παρόντας, ἀλλ' εἰ μὴ ἔχεις τούτων βελτίω ἐλεγχον, ὅπερ νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον, ἐμοὶ ἐν τῷ μέρει παράδος, καὶ πείρασαι τοῦ ἐλέγχου, ὅσον ἐγὼ οἶμαι δεῖν εἶναι. *Ἐγὼ γὰρ ὦν ἂν λέγω ἓνα μὲν παρασχεῖσθαι μάρτυρα ἐπίσταμαι, αὐτὸν πρὸς δὲ ἂν μοι ὁ λόγος ἦ, τοὺς δὲ πολλοὺς ἐὼ χαιρέειν, καὶ ἓνα ἐπιψηφίζεῖν ἐπίσταμαι, τοῖς δὲ πολλοῖς οὐδὲ διαλέγομαι. *Ὅρα 5 οὖν, εἰ ἐθελήσεις ἐν τῷ μέρει διδόναι ἐλεγχον ἀποκρινόμενος τὰ ἐρωτώμενα. *Ἐγὼ γὰρ δὴ οἶμαι καὶ ἐμὲ καὶ σὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι κάκιστον ἡγεῖσθαι καὶ τὸ μὴ διδόναι δίκην τοῦ διδόναι.

ΠΩΛ. *Ἐγὼ δέ γε οὐτ' ἐμὲ οὐτ' ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα. *Ἐπεὶ σὺ δέξαι' ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν.

ΣΩ. Καὶ σὺ γ' ἂν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.

ΠΩΛ. Πολλοῦ γε δεῖ, ἀλλ' οὐτ' ἐγὼ οὔτε σὺ οὐτ' ἄλλος οὐδεὶς.

C ΣΩ. Οὐκοῦν ἀποκρινεῖ;

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ γὰρ ἐπιθυμῶ εἰδέναι ὃ τί ποτ' ἐρεῖς.

ΣΩ. Λέγε δὴ μοι, ἔν' εἰδῆς, ὥσπερ ἂν εἰ ἐξ ἀρχῆς σε ἠρώτων· πότερον δοκεῖ σοι, ὦ Πῶλε, κάκιστον εἶναι τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι;

ΠΩΛ. Μὰ δὲν νομίζεις, Σωκράτη, πὺς ἔχει ἀποδειχθῆναι τὸ σφαλερὸν τῶν λόγων σου, διὰν τοιαῦτα πράγματα ὑποστηρίζῃς, τὰ ὅποια οὐδεὶς ἀνθρώπος ἡμπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ; *Ἐρώτησον οἰονδήποτε θέλεις ἀπὸ τοὺς παρόντας διὰ νὰ πεισθῆς ὅτι εἶναι ἐσφαλμένα ὅσα λέγεις.

ΣΩΚΡ. Δὲν εἶμαι πολιτικός, Πῶλε, καὶ πέρουσι ἐκλεγείναι βουλευτῆς, διὰν ἡ φυλὴ μου εἴχε τὴν προεδρίαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, καὶ ἔπρεπε ἐγὼ νὰ θέσω τὸ ζήτημα εἰς ψηφοφορίαν, μὲ τὴν ἀδεξιότητά μου ἕκαμνα πολλοὺς νὰ γελῶν, διότι δὲν ἤξευρον νὰ θέσω τὸ ζήτημα εἰς ψηφοφορίαν. Μὴ λοιπὸν μὲ προκαλῆς καὶ τώρα νὰ ἐρωτήσω τὴν γνώμην τῶν παρευρισκομένων εἰς τὴν συζήτησίν μου, ἀλλ' ἐὰν δὲν ἔχῃς καλύτερον ἐλεγχον τῶν λεγομένων μου ἀπὸ τὴν γνώμην τῶν παρόντων, ἄφησε μὲνα μὲ τὴν σειρὰν μου, καθὼς πρὸ ὀλίγου ἔλεγον, νὰ ἐλέγξω τοὺς λόγους σου, καὶ δοκίμασε νὰ μάθῃς πὺς ἐγὼ ἐννοῶ τὸν ἐλεγχον. *Ἐγὼ δηλαδὴ γνωρίζω νὰ παρουσιάσω ἓνα μόνον μάρτυρα τῶν λεγομένων μου, αὐτὸν μὲ τὸν ὅποιον συζητῶ, τοὺς ἄλλους τοὺς ἀφήνω νὰ πάνε στὸ καλὸ (δὲν τοὺς λογαριάζω), καὶ ἐνὸς τὴν γνώμην ἐρωτῶ, πρὸς τοὺς ἄλλους δὲ οὐδὲ συζητῶ καθόλου. Σκέψου λοιπὸν, ἐὰν θελήσῃς ἀπεκρινόμενος εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς νὰ ἐλέγξω μὲ τὴν σειρὰν μου τοὺς λόγους σου. Διότι ἐγὼ βέβηξια ἰσχυρίζομαι ὅτι καὶ ἐγὼ καὶ σὺ καὶ ἅλοι οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι θεωροῦν τὸ νὰ ἀδικῆ τις βλαβερώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ ἀδικῆται· καὶ τὸ νὰ μὴ τιμωρῆται τις, διὰν ἀδικῆ, βλαβερώτερον τοῦ νὰ τιμωρῆται.

ΠΩΛ. *Ἐγὼ δὲ ἰσχυρίζομαι ὅτι οὔτε ἐγὼ οὔτε οὐδεὶς ἄλλος ἀνθρώπος θεωρεῖ τὸ νὰ ἀδικῆ βλαβερώτερον τοῦ νὰ ἀδικῆται, οὔτε τὸ νὰ μὴ τιμωρῆται, διὰν ἀδικῆ, βλαβερώτερον τοῦ νὰ τιμωρῆται. *Ἐπειδὴ σὺ, καθὼς λέγεις, θὰ προτιμοῦσες νὰ ἀδικῆσαι μᾶλλον παρὰ νὰ ἀδικῆς.

ΣΩΚΡ. Καὶ ἀσφαλῶς καὶ ἅλοι οἱ ἄλλοι θὰ προτιμοῦσαν νὰ ἀδικῶνται παρὰ νὰ ἀδικοῦν.

ΠΩΛ. Παντάσῃ. *Ἀλλὰ οὔτε ἐγὼ οὔτε σὺ οὔτε ἄλλος κανεὶς θὰ προτιμοῦσε νὰ ἀδικῆται παρὰ νὰ ἀδικῆ.

ΣΩΚΡ. Λοιπὸν θὰ ἀποκριθῆς;

ΠΩΛ. Μάλιστα. Διότι καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μάθω τί τέλος πάντων θὰ πῆς.

ΣΩΚΡ. Λέγε μου λοιπὸν, διὰ νὰ μάθῃς, ὡς ἐὰν σὲ ἠρώτων ἐξ ἀρχῆς. Ποῖον οὐσὺ φαίνεται βλαβερώτερον, Πῶλε, τὸ νὰ ἀδικῆ κανεὶς ἢ νὰ ἀδικῆται;

ΠΩΛ. Τὸ ἀδικεῖσθαι ἔμοιγε.

ΣΩ. Τί δὲ δὴ ἀσχιον; Πότερον τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι; Ἀποκρίθω.

ΠΩΛ. Τὸ ἀδικεῖν.

D ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ κάκιον, εἴπερ ἀσχιον.

ΠΩΛ. Ἡμιστά γε.

ΣΩ. Μανθάνω· οὐ ταῦτόν ἤγει σύ, ὡς ἔοικας, καλὸν τε καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ ἀσχιόν.

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Τί δὲ τότε; Τὰ καλὰ πάντα, ὅσον καὶ σώματα καὶ χρώματα καὶ σχήματα καὶ φωνάς καὶ ἐπιτηδεύματα, εἰς οὐδὲν ἀποβλέπων καλεῖς ἐκάστοτε καλὰ; Ὅσον πρῶτον τὰ σώματα τὰ καλὰ οὐχί ἦτοι κατὰ τὴν χρεῖαν λέγεις καλὰ εἶναι, πρὸς δ' ἂν ἕκαστον χρήσιμον ἦ, πρὸς τοῦτο, ἢ κατὰ ἥδονήν τινα, ἐὰν ἐν τῷ θεωρεῖσθαι χαίρειν ποιῇ τοὺς θεωροῦντας; Ἐχεις τι ἐκτὸς τούτων λέγειν περὶ σώματος

E κάλλους;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔχω.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τἄλλα πάντα οὕτω καὶ σχήματα καὶ χρώματα ἢ διὰ ἥδονήν τινα ἢ διὰ ὠφέλειαν ἢ δι' ἀμφοτέρω καλὰ προσαγορεύεις;

ΠΩΛ. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Οὐ καὶ τὰς φωνάς καὶ τὰ κατὰ τὴν μουσικὴν πάντα ὡσαύτως;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ μὴν τά γε κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, οὐ δῆπου ἐκτὸς τούτων ἐστί, τὰ καλὰ, ἢ ὠφέλιμα εἶναι ἢ ἡδέα ἢ ἀμφοτέρω.

ΠΩΛ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

475 ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τῶν μαθημάτων κάλλος ὡσαύτως;

ΠΩΛ. Πάνυ γε· καὶ καλῶς γε νῦν ὀρίζει, ὃ Σώκρατες, ἥδονῃ τε καὶ ἀγαθῷ ὀριζόμενος τὸ καλόν.

ΠΩΛ. Εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον βλαβερώτερον φαίνεται τὸ νὰ ἀδικῆται.

ΣΩΚΡ. Ποῖον δὲ εἶναι ἀσχημότερον; Τὸ νὰ ἀδικῆ κανεὶς ἢ τὸ νὰ ἀδικῆται; Ἀποκρίσου.

ΠΩΛ. Τὸ νὰ ἀδικῆ.

ΣΩΚΡ. Δὲν εἶναι λοιπὸν βλαβερώτερον, τὸ νὰ ἀδικῆ τις ἀπὸ τὸ νὰ ἀδικῆται, ἀφοῦ εἶναι ἀσχημότερον;

ΠΩΛ. Παντάπασι.

ΣΩΚΡ. Καταλαμβάνω. Δὲν θεωρεῖς, καθὼς φαίνεται, ὅτι εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα τὸ ὠραῖον μὲ τὸ ὠφέλιμον καὶ τὸ ἀσχιον μὲ τὸ βλαβερόν.

ΠΩΛ. Βεβαίως, δὲν τὸ θεωρῶ ἴδιον.

ΣΩΚΡ. Τί δὲ φρονεῖς περὶ τοῦ ἐξῆς; Ὅλα τὰ ὠραῖα, παραδείγματος χάριν τὰ σώματα, τὰ χρώματα, τὰς φωνάς, τὰς πράξεις, εἰς οὐδὲν ἀποβλέπων τὰ ὀνομάζεις ὠραῖα; Πρῶτον τὰ ὠραῖα σώματα δὲν τὰ λέγεις ὠραῖα ἢ διὰ τὴν χρησιμότητα, διὰ τὴν ὅποιαν ἕκαστον εἶναι χρήσιμον, ἀποβλέπων εἰς αὐτὴν δὲν τὰ λέγεις ὠραῖα, ἢ δι' εὐχαρίστησίν τινα, ἐὰν ἢ θέα τους κάμνη τοὺς θεωροῦντας αὐτὰ νὰ αἰσθάνονται εὐχαρίστησιν; Δύνασαι πέραν τούτων, δηλαδὴ τῆς χρησιμότητος καὶ τῆς εὐχαρίστησεως, νὰ ὀμιλῆς περὶ ὠραιότητος ἐνὸς πράγματος;

ΠΩΛ. Ὅχι.

ΣΩΚΡ. Καὶ ἔλα τὰ ἄλλα λοιπὸν, τὰ σχήματα, τὰ χρώματα δι' αὐτὸ τὰ θεωροῦμεν ὠραῖα, ἢ δηλαδὴ διὰ τὴν εὐχαρίστησιν ποῦ μᾶς παρέχουν ἢ διὰ τὴν χρησιμότητά των;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Καὶ τὰς φωνάς καὶ πάντα τὰ ἀφορῶντα τὴν μουσικὴν δὲν τὰ ὀνομάζομεν ὠραῖα διὰ τὸν ἴδιον λόγον;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Καὶ βέβαια ὅσον ἀφορᾷ τοὺς νόμους καὶ τὰς πράξεις, δὲν εὐρίσκονται τὰ ὠραῖα ἄνευ αὐτῶν, δηλαδὴ ἢ εἶναι ὠφέλιμα, ἢ εἶναι εὐχάριστα, ἢ εἶναι ὠφέλιμα καὶ εὐχάριστα.

ΠΩΛ. Νομίζω ὅτι τὰ ὠραῖα δὲν εὐρίσκονται ἄνευ τοῦ ὠφελίμου καὶ εὐχαρίστου.

ΣΩΚΡ. Καὶ τὸ κάλλος λοιπὸν τῶν μαθημάτων ἔχει τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν;

ΠΩΛ. Βεβαίως· καὶ ὀρθῶς βέβαια τώρα δίδεις, Σωκράτη, τὸν ὀρισμὸν ὀρίζων τὸ ὠραῖον διὰ τοῦ εὐχαρίστου καὶ ὠφελίμου.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ αἰσχρὸν τῷ ἐναντίῳ, λύπη τε καὶ κακῷ;

ΠΩΛ. Ἐνάγκη.

ΣΩ. Ὅταν ἄρα δυοῖν καλοῖν θάτερον κάλλιον ἦ, ἢ τῷ ἐτέρῳ τοῦτον ἢ ἀμφοτέροις ὑπερβάλλον κάλλιον ἔστιν, ἥτοι ἠδονῇ ἢ ὠφελείᾳ ἢ ἀμφοτέροις.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ όταν δὲ δὴ δυοῖν αἰσχροῖν τὸ ἕτερον αἰσχρον ἢ, ἥτοι λύπη ἢ κακῷ *ἢ ἀμφοτέροις* ὑπερβάλλον αἰσχρον ἔσται ἢ οὐκ ἀνάγκη;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Φέρε δὴ, πῶς ἐλέγγο νυνδὴ περὶ τοῦ ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι; Οὐκ ἔλεγες τὸ μὲν ἀδικεῖσθαι κάκιον εἶναι, τὸ δὲ ἀδικεῖν αἰσχρον;

ΠΩΛ. Ἐλεγον.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ αἰσχρον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ἥτοι λυπηρότερόν ἐστιν καὶ λύπη ὑπερβάλλον αἰσχρον ἢν εἶη ἢ κακῷ ἢ ἀμφοτέροις; Οὐ καὶ τοῦτο ἀνάγκη;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Πρῶτον μὲν δὴ σκεψώμεθα, ἄρα λύπη ὑπερβάλλει τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, καὶ ἀλοῦσι μᾶλλον οἱ ἀδικούντες ἢ οἱ ἀδικούμενοι;

ΠΩΛ. Οὐδ' αὖτως, ὃ Σώκρατες, τοῦτό γε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα λύπη γε ὑπερέχει.

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μὴ λύπη, ἀμφοτέροις μὲν οὐκ ἂν ἔτι ὑπερβάλλοι.

ΠΩΛ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν τῷ ἐτέρῳ λείπεται.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τῷ κακῷ.

ΠΩΛ. Ἐοικεν.

ΣΩΚΡ. Τὸ ἀσχημον λοιπὸν πρέπει νὰ τὸ ὀρίσωμεν διὰ τοῦ ἐναντίου, δηλαδὴ διὰ τῆς λύπης καὶ τοῦ βλαβεροῦ;

ΠΩΛ. Ἐξ ἀνάγκης διὰ τῆς λύπης καὶ τοῦ βλαβεροῦ πρέπει νὰ τὸ ὀρίσωμεν.

ΣΩΚΡ. Ὅταν λοιπὸν ἀπὸ δύο ὥραια τὸ ἓν εἶναι ὥραιότερον, εἶναι ὥραιότερον διότι ὑπερέχει ἢ κατὰ τὸ ἓν ἐκ τούτων ἢ καὶ κατὰ τὰ δύο, ἥτοι κατὰ τὴν εὐχαρίστησιν ἢ κατὰ τὴν ὠφέλειαν ἢ κατ' ἀμφοτέρα.

ΠΩΛ. Βεβαίως.

ΣΩΚΡ. Καὶ όταν λοιπὸν ἀπὸ δύο ἀσχημα τὸ ἓν εἶναι ἀσχημότερον, εἶναι ἀσχημότερον διότι ὑπερέχει ἢ κατὰ τὴν λύπην ἢ κατὰ τὴν βλάβην ἢ κατὰ τὰ δύο, ἢ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπερέχη κατὰ τὴν λύπην ἢ κατὰ τὴν βλάβην ἢ καὶ κατὰ τὰ δύο;

ΠΩΛ. Ναί. Ἀνάγκη εἶναι νὰ ὑπερέχη ἢ κατὰ τὴν λύπην ἢ κατὰ τὴν βλάβην, ἢ κατὰ τὰ δύο.

ΣΩΚΡ. Ἐὰν λοιπὸν τώρα νὰ ἴδωμεν, τί ἐλέγομεν τώρα εἰς περὶ τῶν νὰ ἀδικῆ κανεὶς ἢ νὰ ἀδικῆται; Δὲν ἔλεγες ὅτι τὸ μὲν νὰ ἀδικῆται κανεὶς εἶναι βλαβερώτερον τοῦ νὰ ἀδικῆ, τὸ δὲ νὰ ἀδικῆ εἶναι ἀσχημότερον τοῦ νὰ ἀδικῆται;

ΠΩΛ. Τὸ ἔλεγον αὐτό.

ΣΩΚΡ. Ἐὰν λοιπὸν τὸ νὰ ἀδικῆ κανεὶς εἶναι ἀσχημότερον ἀπὸ τοῦ νὰ ἀδικῆται ἢ προξενεῖ μεγαλύτεραν λύπην, καὶ διότι ὑπερέχει κατὰ τὴν λύπην εἶναι ἀσχημότερον, ἢ ὑπερέχει κατὰ τὴν βλάβην ἢ κατ' ἀμφοτέρα; Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἀνάγκη οὕτω νὰ συμβαίνει;

ΠΩΛ. Μάλιστα. Ἀνάγκη εἶναι οὕτω νὰ συμβαίνει.

ΣΩΚΡ. Πρῶτον μὲν λοιπὸν ἄς ἐξετάσωμεν, ἀρὰ γε ὑπερέχει κατὰ τὴν λύπην τὸ νὰ ἀδικῆ κανεὶς ἀπὸ τοῦ νὰ ἀδικῆται, καὶ αἰσθάνονται μεγαλύτεραν λύπην οἱ ἀδικούντες ἀπὸ τοὺς ἀδικουμένους;

ΠΩΛ. Οὐδ' ὅλως συμβαίνει τοιοῦτόν τι, Σωκράτη.

ΣΩΚΡ. Δὲν ὑπερέχει λοιπὸν κατὰ τὴν λύπην.

ΠΩΛ. Ὅχι βέβαια, δὲν ὑπερέχει.

ΣΩΚΡ. Ἐὰν λοιπὸν δὲν ὑπερέχη κατὰ τὴν λύπην, κατ' ἀμφοτέρα δὲν δύναται νὰ ὑπερέχη.

ΠΩΛ. Φαίνεται πῶς κατ' ἀμφοτέρα δὲν δύναται νὰ ὑπερέχη.

ΣΩΚΡ. Ὑπολείπεται λοιπὸν νὰ ὑπερέχη κατὰ τὸ ἄλλο.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Κατὰ τὴν βλάβην.

ΠΩΛ. Φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν βλάβην ὑπερέχει.

ΣΩ. Οὐκοῦν κακῶ ὑπερβάλλον τὸ ἀδικεῖν κάκιον ἂν εἴη τοῦ ἀδικεῖσθαι.

D ΠΩΛ. Δῆλον δὴ ἐτι.

ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν ἐπὶ μὲν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπὶ σοῦ ὠμολογεῖτο ἡμῖν ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ αἴσχιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Νῦν δέ γε κάκιον ἐφάνη.

ΠΩΛ. Ἔοικε.

ΣΩ. Δέξαιο ἂν οὖν σὺ μᾶλλον τὸ κάκιον καὶ τὸ αἴσχιον ἀντι τοῦ ἦττον; Μῆ ὄκνει ἀποκρινασθαι, ὦ Πῶλε· οὐδὲν γὰρ βλαβήσῃ· ἀλλὰ γενναίως τῷ λόγῳ ὡσπερ ἱατρῶ παρό-
E χων ἀποκρίσῃ, καὶ ἢ φάθῃ ἢ μὴ ἄ ἐρωτῶ.

ΠΩΛ. Ἄλλ' οὐκ ἂν δεξάμην, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἄλλος δέ τις ἀνθρώπων;

ΠΩΛ. Οὐ μοι δοκεῖ κατὰ γε τοῦτον τὸν λόγον.

ΣΩ. Ἀληθῆ ἄρα ἐγὼ ἔλεγον, ἐτι οὐτ' ἂν ἐγὼ οὐτ' ἂν οὐ οὐτ' ἄλλος οὐδεὶς ἀνθρώπων δεξάι' ἂν μᾶλλον ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι· κάκιον γὰρ τυγχάνει ἐν.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ὅρας οὖν, ὦ Πῶλε, ὁ ἔλεγχος παρὰ τὸν ἔλεγχον παραβαλλόμενος ἐτι οὐδὲν ἔοικεν, ἀλλὰ σοὶ μὲν οἱ ἄλλοι πάντες ὁμολογοῦσιν πλην ἐμοῦ, ἐμοὶ δὲ σὺ ἐξαρκεῖς εἰς
476 ὧν μόνος καὶ ὁμολογῶν καὶ μαρτυρῶν, καὶ ἐγὼ σὲ μόνον ἐπιτηφίζων τοὺς ἄλλους ἐὼ χαίρων. Καὶ τοῦτο μὲν ἡμῖν οὕτως ἔχεται· μετὰ τοῦτο δὲ περὶ οὐ τὸ δεύτερον ἠμφεσβη-
τήσαμεν σκεψάμεθα, τὸ ἀδικοῦντα διδόναι δίκην ἄρα μέ-
γιστον τῶν κακῶν ἐστίν, ὡς σὺ φῶς, ἢ μείζον τὸ μὴ δι-
δόναι, ὡς αὐτὸ ἐγὼ φῶμην. Σκοπώμεθα δὲ τῆδε· τὸ διδο-

ΣΩΚΡ. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ νὰ ἀδικῆ κανεὶς ὑπερέχει κατὰ τὴν βλάβην εἶναι βλαβερώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ ἀδικῆται τις.

ΠΩΛ. Ὅσοφάντερον εἶναι ἐτι τὸ νὰ ἀδικῆ κανεὶς εἶναι βλαβερώτερον τοῦ νὰ ἀδικῆται.

ΣΩΚΡ. Ἄλλο τι συμβαίνει ἢ ἐπὶ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπὶ σοῦ ὠμολογεῖτο πρῶτα ἐτι τὸ νὰ ἀδικῆ κανεὶς εἶναι ἀσχημότερον τοῦ νὰ ἀδικῆται;

ΠΩΛ. Ναί, ὠμολογεῖτο.

ΣΩΚΡ. Τώρα δὲ ἀπεδείχθη ἐτι εἶναι βλαβερώτερον.

ΠΩΛ. Φαίνεται πὺς ἀπεδείχθη ἐτι εἶναι βλαβερώτερον.

ΣΩΚΡ. Δύνασαι σὺ νὰ δεχθῆς τὸ βλαβερώτερον καὶ τὸ ἀσχημότερον ἐτι σημαίνου, ὀλιγώτερον βλαβερὸν καὶ ὀλιγώ-
τερον ἀσχημον; Μῆ διατάξεις νὰ ἀποκριθῆς, Πῶλε, διότι κανένα κακὸ δὲν ἔξ πάσης· ἀλλὰ φανοῦ γενναίως εἰς τὴν συ-
ζήτησιν, ὅπως ὁ ἀσθενὴς εἰς τὸν ἱατρὸν, καὶ παραδέξου ἢ ἀρνήσου αὐτὰ ποῦ σὲ ἐρωτῶ.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δεχθῶ, Σωκράτη, ἐτι τὸ βλαβερώτερον καὶ ἀσχημότερον σημαίνει ὀλιγώτερον ἀσχη-
μον καὶ ὀλιγώτερον βλαβερὸν.

ΣΩΚΡ. Ἄλλος ἀνθρώπος εἶναι δυνατόν νὰ παραδεχθῆ αὐτό;

ΠΩΛ. Μοῦ φαίνεται ἐτι οὐδεὶς εἶναι δυνατόν νὰ τὸ παραδεχθῆ, σύμφωνα τοῦλάχιστον μὲ τὸ συμπέρασμα τῆς συζη-
τήσεως.

ΣΩΚΡ. Ἀληθῆ λοιπὸν ἐγὼ ἔλεγον ἐτι οὔτε ἐγώ, οὔτε σὺ, οὔτε οὐδεὶς ἄλλος ἀνθρώπος δύναται νὰ δεχθῆ νὰ ἀδικῆ μᾶλλον παρὰ νὰ ἀδικῆται· διότι τὸ νὰ ἀδικῆ κανεὶς εἶναι βλαβερώτερον ἀπὸ τὸ νὰ ἀδικῆται.

ΠΩΛ. Φαίνεται ἐτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα.

ΣΩΚΡ. Βλέπεις λοιπὸν, Πῶλε, ἐτι ὁ ἕνας ἔλεγχος συγκρι-
νόμενος μὲ τὸν ἄλλον οὐδ' ὅπως ὁμοιάζει, ἀλλὰ μὲ σένα μὲν εἶναι οἱ ἄλλοι συμφωνοῦν ἕκτος ἀπὸ ἐμέ, γιὰ μένα δὲ σὺ μό-
νος μαρτυρῶν καὶ παραδεχόμενος τὰ λεγόμενά μου εἶσαι ἀρ-
κετὸς, καὶ ἐγὼ σένα μόνον καλῶν εἰς ψηφοφορίαν ἀφῆνω
ἐλους τοὺς ἄλλους νὰ πάνε σὲ καλῶ. Καὶ αὐτὸ μὲν τὸ ζή-
τημα ἄς τὸ θεωρήσωμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον λελυμένον.
Ἵστερα δὲ ἀπ' αὐτὸ ἄς ἐξετάσωμεν τὸ δεύτερον ζήτημα εἰς
τὸ ὅποιον διεφωνήσαμεν, ἄρα γε εἶναι μεγίστη βλάβη τὸ νὰ
τιμωρῆται ὁ ἀδικῶν, ὅπως οὐ ἐφρόνεις, ἢ μήπως μεγαλυτέρα
βλάβη εἶναι τὸ νὰ μὴ τιμωρῆται, καθὼς ἐγὼ ἐφρόνου; Ἄς
σκεψθῶμεν δὲ ὡς ἐξῆς. Τὸ νὰ διδῆ λόγον τῶν πράξεων ἰου

ναί δίκην καὶ τὸ κολάζεσθαι δικαίως ἀδικούντα ἄρα τὸ αὐτὸ καλεῖς ;

ΠΩΛ. Ἐργαε.

B ΣΩ. Ἐχεις οὖν λέγειν, ὡς οὐχὶ τὰ γε δίκαια πάντα καλά ἐστίν, καθ' ὅσον δίκαια ; Καὶ διασκευάμενος εἰπέ.

ΠΩΛ. Ἄλλὰ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Σκόπει δὴ καὶ τόδε· ἄρα εἰ τίς τι ποιῇ, ἀνάγκη τι εἶναι καὶ πάσῃσιν ὑπὸ τούτου τοῦ ποιούντος ;

ΠΩΛ. Ἐμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Ἄρα τοῦτο πάσῃσιν, ὃ τὸ ποιοῦν ποιῇ, καὶ τοιοῦτον, ὅσον ποιῇ τὸ ποιοῦν ; Λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· εἰ τίς τύπτει, ἀνάγκη τι τύπτεσθαι ;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Καὶ εἰ σφόδρα τύπτει ἢ ταχὺ ὃ τύπτων, οὕτω καὶ C τὸ τυπτόμενον τύπτεσθαι ;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τοιοῦτον ἄρα πάθος τῷ τυπτομένῳ ἐστίν, ὅσον ἂν τὸ τύπτον ποιῇ ;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ εἰ καί τις, ἀνάγκη τι κάεσθαι ;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὐ ;

ΣΩ. Καὶ εἰ σφόδρα γε καί τις ἢ ἀλγεινῶς, οὕτως κάεσθαι τὸ καόμενον ὡς ἂν τὸ καῶν κάη ;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ εἰ τέμνει τις, ὃ αὐτὸς λόγος ; Τέμνεται γὰρ τι.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ εἰ μέγα γε ἢ βαθὺ τὸ τμήμα ἢ ἀλγεινόν, D τοιοῦτον τμήμα τέμνεται τὸ τεμνόμενον, ὅσον τὸ τέμνον τέμνει ;

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Συλλήβδην δὴ δεῖ εἰ δημιολογεῖς, ὃ ἄρι εἶλεον, περὶ πάντων, ὅσον ἂν ποιῇ τὸ ποιοῦν, τοιοῦτον τὸ πάσῃσιν πάσχειν.

καὶ νὰ τιμωρῆται δικαίως ὃ ἀδικῶν εἶναι ἄρα γε τὸ ἴδιον πρᾶγμα ;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Δύνασαι νὰ ἰσχυρισθῆς ὅτι δεῖα τὰ δίκαια δὲν εἶναι ὠφέλιμα, καθ' ὅσον εἶναι δίκαια ; Ἀπάντησον, ἀφοῦ σκεψθῆς καλῶς.

ΠΩΛ. Ἄλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι δεῖα τὰ δίκαια, καθ' ὅσον εἶναι δίκαια, εἶναι ὠφέλιμα.

ΣΩΚΡ. Σκέψου καὶ τὸ ἐξῆς : ἐάν τις πράττει κάτι τι, ἄρα γε εἶναι ἀνάγκη νὰ πάσχει τι ὑπὸ τούτου τοῦ ἐνεργούντος ;

ΠΩΛ. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἀνάγκη εἶναι νὰ πάσχει τι.

ΣΩΚΡ. Ἄρα γε ἐκεῖνο ποῦ πάσχει, πάσχει τὸ ἴδιον πάθημα, τὸ ὅποιον προξενεῖ τὸ ἐνεργοῦν, καὶ πάσχει τοιοῦτου εἶδους πάθημα, ὅσον ἐνεργεῖ τὸ ἐνεργοῦν ; Ἐνωθ' δὲ τὸ ἐξῆς : ἐάν τις κτυπᾷ, εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχη κάτι τι κτυπώμενον ;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη εἶναι νὰ ὑπάρχη κτυπώμενον.

ΣΩΚΡ. Καὶ ἂν ὃ κτυπῶν κτυπᾷ δυνατὰ ἢ ταχέως, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἶναι ἀνάγκη νὰ κτυπᾶται τὸ κτυπώμενον ;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Τοιοῦτον λοιπὸν πάθημα τὸ κτυπώμενον ὑφίσταται, ὅσον προξενεῖ ἐκεῖνο ποῦ κτυπᾷ ;

ΠΩΛ. Βεβαίως.

ΣΩΚΡ. Ἐάν λοιπὸν καί τις κάτι τι, εἶναι ἀνάγκη κάτι νὰ καίεται ;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Καὶ ἂν τὸ καίον καίη δυνατὰ, καὶ κατὰ τρόπον προξενούντα πόνον, τοιουτοτρόπως εἶναι ἀνάγκη νὰ καίεται τὸ καίόμενον, ὅπως καίει τὸ καίον ;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Καὶ ἂν λοιπὸν κόπτη κανεῖς, ἢ αὐτὴ ἀναλογία ὑπάρχει, διότι κάτι κόπτεται.

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Καὶ ἂν ἡ τομὴ εἶναι μεγάλη, ἢ βαθεῖα, ἢ προξενεῖ μέγαλον πόνον, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον κόπτεται καὶ τὸ κοπτόμενον, ὅπως κόπτεται τὸ κόπτον ;

ΠΩΛ. Φαίνεται ὅτι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον κόπτεται καὶ τὸ κοπτόμενον, ὅπως κόπτεται τὸ κόπτον.

ΣΩΚΡ. Μὲ λίγα λόγια δὲ πρόσχει ἂν παραδέχεσαι, γιὰ δεῖα ἐκεῖνα ποῦ ἔλεγον πρὸ ὀλίγου, δηλαδὴ ὅπως ἐνεργεῖ τὸ ἐνεργοῦν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον πάσχει τὸ πάσῃσιν.

ΠΩΛ. Ἄλλ' ἠμολογῶ.

ΣΩ. Τούτων δὴ ἠμολογουμένων, τὸ δίκην διδόναι πότερον πάσχειν τί ἐστιν ἢ ποιεῖν;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, πάσχειν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὑπὸ τίνος ποιῶντος;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὐδ'; Ὑπὸ γε τοῦ κολάζοντος.

ΣΩ. Ὁ δὲ ὀρθῶς κολάζων δικαίως κολάζει.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Δίκαια ποιῶν ἢ οὐ;

ΠΩΛ. Δίκαια.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ κολαζόμενος δίκην διδοῦς δίκαια πάσχει;

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τὰ δὲ δίκαιά που καλὰ ὠμολογηται;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τούτων ἄρα ὁ μὲν ποιεῖ καλὰ, ὁ δὲ πάσχει, ὁ κολαζόμενος.

ΠΩΛ. Ναί.

477 ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ καλὰ, ἀγαθὰ; Ἡ γὰρ ἡδέα ἢ ὠφέλιμα.

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ἀγαθὰ ἄρα πάσχει ὁ δίκην διδοῦς;

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Ὁφελεῖται ἄρα;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρα ἦνπερ ἐγὼ ὑπολαμβάνω τὴν ὠφέλειαν; Βελτίων τὴν ψυχὴν γίνεταί, εἴπερ δικαίως κολάζεται;

ΠΩΛ. Εἰκός γε.

ΣΩ. Κακίας ἄρα ψυχῆς ἀπαλλάττεται ὁ δίκην διδοῦς;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρα οὖν τοῦ μεγίστου ἀπαλλάττεται κακοῦ; Ὡδε δὲ σκοπεῖ· ἐν χρημάτων κατασκευῇ ἀνθρώπου κακίαν ἄλλην
B τινὰ ἐνορῶς ἢ πενίαν.

ΠΩΛ. Οὐκ, ἀλλὰ πενίαν.

ΠΩΛ. Τὸ παραδέχομαι.

ΣΩΚΡ. Ἄφου συεφωνήσαμεν εἰς αὐτό, εἰπέ μου τί εἶναι τὸ νὰ τιμωρῆται τις; εἶναι ἐνέργεια ἢ πάθος;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη εἶναι, Σωκράτη, ὁ τιμωρούμενος νὰ πάσχη.

ΣΩΚΡ. Πάσχει λοιπὸν ἀπὸ κάποιου ἄλλο τὸ ὅποιον ἐνεργεῖ.

ΠΩΛ. Μάλιστα. Πάσχει ὑπὸ τοῦ τιμωροῦντος.

ΣΩΚΡ. Ὁ δὲ ὀρθῶς τιμωρῶν δικαίως τιμωρεῖ;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Δίκαια πράττων ἢ ὄχι;

ΠΩΛ. Δίκαια.

ΣΩΚΡ. Ὁ τιμωρούμενος λοιπὸν δίδων λόγον τῶν πράξεων τοῦ δίκαια πάσχει;

ΠΩΛ. Φαίνεται ὅτι δίκαια πάσχει.

ΣΩΚΡ. Ἐγόμεν παραδεχθῆ, μοῦ φαίνεται, πὺς τὰ δίκαια εἶναι ὠφέλιμα.

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ἐξ αὐτῶν λοιπὸν ὁ μὲν καλὰ πράττει, ὁ δὲ καλὰ πάσχει, ἐηλαδῆ ὁ τιμωρούμενος.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ἐὰν πάσχη καλὰ, πάσχει ὠφέλιμα· διότι ἢ εὐχάριστα ἢ ὠφέλιμα πάσχει.

ΠΩΛ. Ἀνάγκη εἶναι, ἂν πάσχη καλὰ, νὰ πάσχη ὠφέλιμα.

ΣΩΚΡ. Ὁφέλιμα πάσχει λοιπὸν ὁ τιμωρούμενος.

ΠΩΛ. Φαίνεται ὅτι ὠφέλιμα πάσχει.

ΣΩΚΡ. Ὁφελεῖται λοιπὸν.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ὁφελεῖται ἄρα γε τὴν ὠφέλειαν τὴν ὅποιαν ἐγὼ φανταζόμεαι; Γίνεται καλύτερος κατὰ τὴν ψυχὴν, ἐὰν δικαίως τιμωρῆται;

ΠΩΛ. Ἐπόμενον εἶναι νὰ γίνεταί καλύτερος κατὰ τὴν ψυχὴν.

ΣΩΚΡ. Ὁ τιμωρούμενος λοιπὸν ἀπαλλάσσεται τῆς κακίας τῆς ψυχῆς;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ἄρα γε ἀπαλλάσσεται τοῦ μεγίστου κακοῦ; Σκέψου ὡς ἐξῆς. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ χρήματα βλέπεις ἄλλην ἔλλειψιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν πενίαν;

ΠΩΛ. Ὅχι, μόνον τὴν πενίαν βλέπω.

ΣΩ. Τι δ' ἐν σώματος κατασκευῇ; Κακίαν ἂν φήσαις ἀσθένειαν εἶναι καὶ νόσον καὶ αἰσχος καὶ τὰ τοιαῦτα;

ΠΩΛ. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἐν ψυχῇ πονηρίαν ἡγεῖ τινα εἶναι;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Ταύτην οὖν οὐκ ἀδικίαν καλεῖς καὶ ἀμαθίαν καὶ δειλίαν καὶ τὰ τοιαῦτα;

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν χρημάτων καὶ σώματος καὶ ψυχῆς, τριῶν C ὄντων, τριτὸς εἰρηκας πονηρίας, πενίαν, νόσον, ἀδικίαν;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τίς οὖν τούτων τῶν πονηριῶν αἰσχίστη; Οὐχ ἡ ἀδικία καὶ συλλήβδην ἢ τῆς ψυχῆς πονηρία;

ΠΩΛ. Πολύ γε.

ΣΩ. Εἰ δὴ αἰσχίστη, καὶ κακίστη;

ΠΩΛ. Πῶς, ὦ Σώκρατες, λέγεις;

ΣΩ. Ὡδέ· δεῖ τὸ αἰσχιστόν ἦτοι λύπην μεγίστην παρῆχον ἢ βλάβην ἢ ἀμφοτέρα αἰσχιστόν ἐστιν ἐκ τῶν ὁμολογημένων ἐν τῷ ἔμπροσθεν.

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩ. Αἰσχιστόν δὲ ἀδικία καὶ σύμπασα ψυχῆς πονηρία D νυνδὴ ὁμολογῆται ἡμῖν;

ΠΩΛ. Ὡμολογῆται γάρ.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἡ ἀναρρώτιον ἐστὶ καὶ ἀνία ὑπερβάλλον E αἰσχιστόν τούτων ἐστὶν ἡ βλάβη ἢ ἀμφοτέρα;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν ἀλγεινότερόν ἐστιν τοῦ πένεσθαι καὶ κάμνειν τὸ ἄδικον εἶναι καὶ ἀκόλαστον καὶ δειλὸν καὶ ἀμαθῆ;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀπὸ τούτων γε.

ΣΩ. Ὑπερφνεῖ τινι ἄρα ὡς μεγάλη βλάβη καὶ κακῷ θανατοῖσι ὑπερβάλλουσα τἄλλα ἢ τῆς ψυχῆς πονηρία αἰσχιστόν ἐστι πάντων, ἐπειδὴ οὐκ ἀλγηδὸν γε, ὡς ὁ σὸς λόγος.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩΚΡ. Τί δὲ βλέπεις ἂν ἀποβλέψῃς εἰς τὴν σωματικὴν κατασκευὴν τοῦ ἀνθρώπου; Θὰ εἴπῃς ὅτι ἀτέλεια εἶναι ἢ ἀδυναμία καὶ ἡ ἀσθένεια καὶ ἡ ἀσχημία καὶ τὰ τοιαῦτα;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Παραδέχεσαι ὅτι ὑπάρχουν καὶ ψυχικαὶ ἀτέλειαι;

ΠΩΛ. Μάλιστα, παραδέχομαι.

ΣΩΚΡ. Ἀτέλειαν λοιπὸν τῆς ψυχῆς δὲν ὀνομάζεις τὴν ἀδικίαν, τὴν ἀμάθειαν, τὴν δειλίαν καὶ τὰ τοιαῦτα;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Εἰπομεν λοιπὸν τρεῖς ἀτελείας τριῶν πραγμάτων, τῶν χρημάτων, τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, καὶ ὠρίσαμεν ὅτι αὐτὰ εἶναι ἢ πενία, ἢ ἀσθένεια καὶ ἢ ἀδικία.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ποία λοιπὸν ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀτελείας εἶναι ἡ χειρόστη; Δὲν εἶναι ἡ ἀδικία καὶ γενικῶς ἡ ἀτέλεια τῆς ψυχῆς;

ΠΩΛ. Βεβαίωτατα.

ΣΩΚΡ. Ἐὰν δὲ εἶναι κακίστη, εἶναι καὶ βλαβερωτάτη;

ΠΩΛ. Τί ἔννοεις, Σωκράτη, μ' αὐτὰ τοῦ λές;

ΣΩΚΡ. Ἐννοῶ τὸ ἐξῆς. Πάντοτε τὸ ἀσχημον, ἢ διότι λύπην μεγίστην προξενεῖ ἢ βλάβην ἢ καὶ τὰ δύο, εἶναι ἀσχημώτατον, καθὼς προηγουμένως παρεδέχθημεν.

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Τώρα δὲ παρεδέχθημεν ὅτι ἀσχημώτατον εἶναι ἡ πονηρία καὶ γενικῶς ἡ ἀτέλεια τῆς ψυχῆς.

ΠΩΛ. Βεβαίως τὸ παρεδέχθημεν.

ΣΩΚΡ. Ἡ λυπηροτάτη λοιπὸν εἶναι, καὶ διότι ὑπερέχει κατὰ τὴν λύπην ἢ ψυχικὴ ἀτέλεια εἶναι ἀσχημωτάτη ἢ διότι ὑπερέχει κατὰ τὴν βλάβην ἢ κατ' ἀμφοτέρα.

ΠΩΛ. Ἀνάγκη εἶναι οὕτω νὰ συμβαίῃ.

ΣΩΚΡ. Προξενεῖ ἄρα γε μεγαλυτέραν λύπην ἀπὸ τὴν πτωχείαν καὶ τὴν ἀσθένειαν ἢ ἀδικία, ἢ ἀκολασία, ἢ δειλία καὶ ἢ ἀμάθεια;

ΠΩΛ. Δὲν μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, ὅτι προξενεῖ μεγαλυτέραν λύπην ἢ ἀδικία, ἢ ἀκολασία, ἢ δειλία καὶ ἢ ἀμάθεια ἀπὸ τὴν πτωχείαν τοῦλάχιστον ἐξ ὧσων συζητούμεν.

ΣΩΚΡ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἀτέλεια τῆς ψυχῆς ὑπερέχει τὰ ἄλλα δι' ὑπερβολικὰ μεγάλῃς βλάβης καὶ ὑπερβολικοῦ κακοῦ, εἶναι αἰσχίστη ἀπὸ ὅλων τὰ ἄλλα, διότι δὲν ὑπερέχει κατὰ τὴν λύπην, καθὼς ὁμολόγησες.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἄλλὰ μὴν που τό γε μέγιστη βλάβη υπερβάλλον μέγιστον ἂν κακὸν εἴη τῶν ὄντων.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἡ ἀδικία ἄρα καὶ ἡ ἀκολασία καὶ ἡ ἄλλη ψυχῆς πονηρία μέγιστον τῶν ὄντων κακὸν ἐστίν;

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τίς οὖν τέχνη πενίας ἀπαλλάττει; Ὁ δὲ χρηματιστική;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τίς δὲ νόσος; Ὁκὶ ἰατρική;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

478 ΣΩ. Τίς δὲ πονηρίας καὶ ἀδικίας; Εἰ μὴ οὕτως εὐπορεῖς, ὡς οὐκ οἶμαι ποῖ ἄγομεν καὶ παρὰ τίνας τοὺς κάμμοντας τὰ σώματα;

ΠΩΛ. Παρὰ τοὺς ἰατρούς, ὧ Σώκρατες.

ΣΩ. Ποῖ δὲ τοὺς ἀδικουῦντας καὶ τοὺς ἀκολασταίνοντας;

ΠΩΛ. Παρὰ τοὺς δικαστὰς λέγεις;

ΣΩ. Οὐκοῦν δίκην δώσοντας;

ΠΩΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν οὐ δικαιοσύνη τινὶ χρώμενοι κολάζουσιν οἱ ὀρθῶς κολάζοντες;

ΠΩΛ. Ἀἴολον δῆ.

ΣΩ. Χρηματιστικὴ μὲν ἄρα πενίας ἀπαλλάττει, ἰατρικὴ

B δὲ νόσον, δίκη δὲ ἀκολασίας καὶ ἀδικίας.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τί τούτων κάλλιστόν ἐστιν [ὧν λέγεις];

ΠΩΛ. Τίτων λέγεις;

ΣΩ. Χρηματιστικῆς, ἰατρικῆς, δίκης.

ΠΩΛ. Πολὺ διαφέρει, ὧ Σώκρατες, ἡ δίκη.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀδ' ἦτοι ἡδονὴν πλείστην ποιεῖ ἢ ὠφέλειαν ἢ ἀμφοτέρα, εἴπερ κάλλιστόν ἐστιν;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν τὸ ἰατρεῦσθαι ἡδύ ἐστιν, καὶ χαίρουσιν οἱ ἰατρευόμενοι;

ΣΩΚΡ. Ἡ ἀδικία λοιπὸν καὶ ἡ ἀκολασία καὶ ἡ ἄλλη ἀτέλεια τῆς ψυχῆς εἶναι τὸ μέγιστον ἐκ τῶν διαρχόντων κακῶν;

ΠΩΛ. Φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ μέγιστον τῶν κακῶν.

ΣΩΚΡ. Ποία τέχνη μᾶς ἀπαλλάσσει τῆς πενίας; Δὲν μᾶς ἀπαλλάσσει ἡ χρηματιστική;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ποία τέχνη μᾶς ἀπαλλάσσει τῶν ἀσθενειῶν; Δὲν μᾶς ἀπαλλάσσει ἡ ἰατρική;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ποία τέχνη μᾶς ἀπαλλάσσει τῆς πονηρίας καὶ ἀδικίας; Ἐὰν δὲν τὸ ἐννοῆς οὕτω πως λεγόμενον, σκέψου ὡς ἐξῆς; ποὺ καὶ πρὸς ποίους φέρομεν τοὺς σωματικῶς πάσχοντας;

ΠΩΛ. Τοὺς φέρομεν εἰς τοὺς ἰατρούς, Σωκράτη.

ΣΩΚΡ. Ποῦ δὲ ὀδηγοῦμεν τοὺς ἀδικουῦντας καὶ ἀκολασταίνοντας;

ΠΩΛ. Εἰς τοὺς δικαστὰς ἐννοεῖς ὅτι τοὺς ὀδηγοῦμεν;

ΣΩΚΡ. Τοὺς ὀδηγοῦμεν λοιπὸν εἰς τοὺς δικαστὰς διὰ τὴν τιμωρηθεῖν;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Δὲν τιμωροῦν ἄρα γὰρ οἱ ὀρθῶς τιμωροῦντες μεταχειριζόμενοι τὴν δικαιοσύνην;

ΠΩΛ. Φανερόν ἐστίν ὅτι οἱ ὀρθῶς τιμωροῦντες μεταχειρίζονται τὴν δικαιοσύνην.

ΣΩΚΡ. Ἡ χρηματιστικὴ λοιπὸν μᾶς ἀπαλλάσσει τῆς πενίας, ἡ ἰατρικὴ τῶν ἀσθενειῶν καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀκολασίας καὶ τῆς ἀδικίας.

ΠΩΛ. Φαίνεται ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα.

ΣΩΚΡ. Ποῖων (ἐξ ὧν λέγεις) εἶναι κάλλιστον;

ΠΩΛ. Ἄπο ποῖα ἐρωτᾷς ποῖον εἶναι κάλλιον;

ΣΩΚΡ. Ἄπο τὴν χρηματιστικὴν, τὴν ἰατρικὴν καὶ τὴν δικαιοσύνην.

ΠΩΛ. Πολὺ ὧν υπερέρχει, Σωκράτη, ἡ δικαιοσύνη.

ΣΩΚΡ. Πάλιν λοιπὸν ἢ πλείστην εὐχαρίστησιν παρέχει, ἢ ὠφέλειαν, ἢ ἀμφοτέρα, ἐὰν βέβαια ἡ δικαιοσύνη εἶναι ὠφελυμωτέρα ἀπὸ ὧν;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Εἶναι ἄρα γὰρ εὐχάριστον τὸ νὰ υποβάλλεται κανεὶς εἰς θεραπείαν καὶ χαίρουσιν οἱ εἰς θεραπείαν υποβάλλόμενοι;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Ἄλλ' ὠφέλιμόν γε. Ἡ γάρ ;

C ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Μεγάλου γὰρ κακοῦ ἀπαλλάττεται, ὥστε λυσιτελεῖ
ὑπομείναι τὴν ἀληθόνα καὶ ὑγιεῖ εἶναι.

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὐ ;

ΣΩ. Ἄρ' οὐδ' οὕτως ἂν περὶ σῶμα εὐδαιμονέστατος
ἄνθρωπος εἴη, ἱατρυνόμενος, ἢ μὴδὲ κάμων ἀρχήν ;

ΠΩΛ. Δῆλον ὅτι μὴδὲ κάμων.

ΣΩ. Οὐ γὰρ τοῦτ' ἦν εὐδαιμονία, ὡς ἔοικεν, κακοῦ
ἀπαλλαγῆ, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν μὴδὲ κτήσις.

ΠΩΛ. Ἔστι ταῦτα.

D ΣΩ. Τί δέ ; Ἀθλιώτερος πότερος δυοῖν ἐχόντων κακὸν
εἶτ' ἐν σώματι εἶτ' ἐν ψυχῇ, ὁ ἱατρυνόμενος καὶ ἀπαλλα-
τόμενος τοῦ κακοῦ, ἢ ὁ μὴ ἱατρυνόμενος, ἔχων δέ ;

ΠΩΛ. Φαίνεται μοι ὁ μὴ ἱατρυνόμενος.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ δίκην δίδοναι μεγίστου κακοῦ ἀπα-
λαγῆ ἦν, πονηρίας ;

ΠΩΛ. Ἦν γάρ.

ΣΩ. Σωφρονίζει γὰρ πον καὶ δικαιότερους ποιεῖ καὶ
ἱατρικὴ γίνεταί πονηρίας ἢ δίκην.

ΠΩΛ. Ναί.

E ΣΩ. Εὐδαιμονέστατος μὲν ἄρα ὁ μὴ ἔχων κακίαν ἐν
ψυχῇ, ἐπειδὴ τοῦτο μέγιστον τῶν κακῶν ἐφάνη.

ΠΩΛ. Δῆλον δῆ.

ΣΩ. Δεύτερος δῆπου ὁ ἀπαλλατόμενος.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Οὗτος δ' ἦν ὁ νουθετούμενος τε καὶ ἐπιπλητόμο-
νος καὶ δίκην δίδους.

ΠΩΛ. Δὲν μοῦ φαίνεται ὅτι χαίρου.

ΣΩΚΡ. Ἄλλ' εἶναι ὠφέλιμον βέβαια. Ἔστι δὲν εἶναι ;
ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Διότι ὁ ἀσθενὴς ἀπαλλάσσεται μεγάλου κακοῦ,
ὥστε ὠφέλιμον εἶναι νὰ ὑπομείνῃ τοὺς πόνους διὰ νὰ θε-
ραπυθῆ.

ΠΩΛ. Βεβαίως.

ΣΩΚΡ. Ἄρα γε λοιπὸν εὐτυχεστάτος, ὅσον ἀφορᾷ τὸ
σῶμα, θὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ θεραπευθεὶς, ἢ ἐκείνος ὁ
ὅποιος ἔλως διόλου δὲν ἠσθένησε ;

ΠΩΛ. Φανερόν εἶναι πῶς εὐτυχεστάτος εἶναι ἐκείνος ὁ
ὅποιος ἔλως διόλου δὲν ἠσθένησε.

ΣΩΚΡ. Διότι, καθὼς φαίνεται, δὲν εἶναι αὐτὸ εὐτυχία,
δηλαδὴ ἢ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τῆς νόσου, ἀλλ' εὐτυχία εἶναι νὰ
μὴ ἀσθενήσῃ κανεὶς παντάπασι.

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Τί δὲ συμβαίνει ; Ποῖος εἶναι δυστυχέστερος ἐκ
δύο ἀνθρώπων ἐχόντων ἑλάττωμα εἶτε εἰς τὸ σῶμα εἶτε εἰς
τὴν ψυχὴν, ὁ θεραπευόμενος καὶ ἀπαλασσόμενος τοῦ νοσή-
ματος ἢ ὁ μὴ ὑποβαλλόμενος εἰς θεραπείαν, ἔχων ὁμῶς τὸ
νόσημα ;

ΠΩΛ. Μοῦ φαίνεται ὅτι δυστυχέστερος εἶναι ὁ μὴ ὑπο-
βαλλόμενος εἰς θεραπείαν.

ΣΩΚΡ. Ἡ τιμωρία λοιπὸν εἶναι ἀπαλλαγῆ τοῦ μεγίστου
κακοῦ, δηλαδὴ τῆς πονηρίας ;

ΠΩΛ. Εἶναι βεβαίως ἀπαλλαγῆ τοῦ μεγίστου κακοῦ.

ΣΩΚΡ. Διότι σωφρονίζει, μοῦ φαίνεται, ἢ δικαιοσύνη
καὶ κάμνει δικαιότερους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἱατρύει τὴν
πονηρίαν.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Εὐτυχεστάτος μὲν λοιπὸν εἶναι ἐκείνος ποῦ δὲν
ἔχει ἀτέλειαν τῆς ψυχῆς, διότι τοῦτο ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι
τὸ μέγιστον ἐκ τῶν κακῶν.

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ὀλιγώτερον εὐτυχῆς μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ
ἀπαλασσόμενος τῶν ψυχικῶν του ἐλαττωμάτων.

ΠΩΛ. Φαίνεται ὅτι ὁ ἀπαλασσόμενος τῶν ψυχικῶν του
ἐλαττωμάτων εἶναι ὀλιγώτερον εὐτυχῆς τοῦ οὐδὲν ψυχικῶν
ἐλάττωμα ἔχοντος.

ΣΩΚΡ. Αὐτὸς δὲ εἶναι ὁ νουθετούμενος καὶ ἐπιπλησά-
μενος καὶ τιμωρούμενος.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Κάμιστα ἄρα ζῆ ὁ ἔχων ἀδικίαν καὶ μὴ ἀπαλλασ-
τόμενος.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὗτος τυγχάνει ὦν δεῖς ἂν τὰ μέγιστα ἀδι-
κῶν καὶ χρωόμενος μεγίστη ἀδικίᾳ διαπράξῃται ὥστε μῆτε
479 νοουθετεῖσθαι μῆτε κολάζεσθαι μῆτε δίκην δίδόναι, ὥσπερ
οὐ φῆς Ἀρχέλαον παρασκευάσθαι καὶ τοὺς ἄλλους τυράν-
νους καὶ ἰσχυροὺς καὶ δυνάστας;

ΠΩΛ. Ἔοικε.

ΣΩ. Σχεδὸν γάρ που οὗτοι, ὧ ἄριστε, τὸ αὐτὸ διαπε-
πραγμένοι εἰσὶν, ὥσπερ ἂν εἶ τις τοῖς μεγίστοις νοσήμασι
συνασχόμενος διαπράξεται μὴ δίδόναι δίκην τῶν περὶ τὸ
σῶμα ἁμαρτημάτων τοῖς ἱατροῖς μηδὲ ἱατρεύεσθαι, φοβού-
μενος, ὥσπερ αἰεὶ παῖς, τὸ κάσθαι καὶ τὸ τέμνεσθαι, ὅτι
B ἀλγεινόν. Ἦ οὐ δοκεῖ καὶ σοὶ οὕτως;

ΠΩΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Ἀγνοῶν γε, ὧς ἔοικεν, οἷόν ἐστιν ἡ ὑγίεια καὶ
ἀρετὴ σώματος. Κινδυνεύουσι γάρ ἐκ τῶν νῦν ἡμῖν ὁμο-
λογημένων τοιοῦτόν τι ποιεῖν καὶ οἱ τὴν δίκην φεύγοντες,
ὧ Πῶλε, τὸ ἀλγεινὸν αὐτοῦ καθορᾶν, πρὸς δὲ τὸ ὠφέλι-
μον τυφλῶς ἔχειν καὶ ἀγνοεῖν, ὅσῳ ἀθλιώτερόν ἐστι μὴ
δυοῦς σώματος μὴ δυεῖς ψυχῆ συνοικεῖν, ἀλλὰ σαθρᾶ
C ἀδίκῳ καὶ ἀνοσίῳ. Ὅθεν καὶ πᾶν ποιῶσιν ὥστε δίκην
μὴ δίδόναι μὴδ' ἀπαλλάττεσθαι τοῦ μεγίστου κακοῦ, καὶ
χρήματα παρασκευάζομενοι καὶ φίλους καὶ ὄπως ἂν ὦσιν
ὧς πιθανώτατοι λέγειν. Εἰ δὲ ἡμεῖς ἀληθῆ ὁμολογήκαμεν,
ὧ Πῶλε, ἄρ' αἰσθάνει τὰ συμβαίνοντα ἐκ τοῦ λόγου; Ἦ
βούλει συλλογισάμεθα αὐτά;

ΠΩΛ. Εἰ μὴ σοὶ γε ἄλλως δοκεῖ.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν συμβαίνει μέγιστον κακὸν ἢ ἀδικία καὶ
τὸ ἀδικεῖν;

ΠΩΛ. Φαίνεται γε.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Κάμιστα λοιπὸν διάγει τὸν βίον τοῦ ὀδίκου ὁ
μὴ ἀπαλλασσόμενος τῆς ἀδικίας.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩΚΡ. Οὗτος λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος διαπράξας
μεγίστας ἀδικίας κατορθώνει, ὥστε μῆτε νὰ νοουθετῆται μῆτε
νὰ τιμωρῆται μῆτε νὰ δίδῃ λόγον τῶν πράξεών του, καθὼς
λέγεις ὅτι τὰ κατὰφερε ὁ Ἀρχέλαος, καὶ τὸ κατορθώνουν
καὶ ἄλλοι τύραννοι καὶ ῥήτορες καὶ ἰσχυροὶ;

ΠΩΛ. Φαίνεται ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, δηλαδὴ δυσ-
τυχέστατος εἶναι ὁ ἀδικῶν καὶ μὴ τιμωρούμενος.

ΣΩΚΡ. Διότι μοῦ φαίνεται, φίλε μου, πῶς οἱ ἀδικούντες
καὶ μὴ τιμωρούμενοι πράττουν τὸ ἴδιον μὲ τοὺς βαρύντατα
ἀσθενοῦντας καὶ μὴ προσερχομένους εἰς τοὺς ἱατροὺς διὰ τὰ
ἀπαλλαγῶν τῆς νόσου τῶν καὶ νὰ ἱατρευθοῦν, διότι σὰν μι-
κρὰ παιδιὰ φοβοῦνται τὴν καυτηρίασιν, τὴν ἐγγείρησιν καὶ
τὸν πόνον. Ἦ δὲν ἔχεις καὶ οὗ τὴν ἴδιαν γνώμην;

ΠΩΛ. Τὴν ἴδιαν γνώμην ἔχω.

ΣΩΚΡ. Διότι ἀγνοοῦν βέβαια, καθὼς φαίνεται, πόσον
πολύτιμος εἶναι ἡ ὑγεία καὶ ἡ εὐρωστία τοῦ σώματος. Διότι
καὶ οἱ ἀποφεύγοντες νὰ δίσουν λόγον τῶν πράξεών των,
Πῶλε, σχεδὸν τοιοῦτόν τι πράττουν, ὧς ἐξάγεται ἐξ ὅσων
συνεζητήσαμεν καὶ παρεδέχθημεν, δηλαδὴ νὰ ἀποβλέπουν
εἰς τὸν πόνον, καὶ νὰ κλείουν τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ ὠφέλι-
μον, καὶ νὰ ἀγνοοῦν πόσον χειρότερον εἶναι νὰ ἔχη κανεὶς
ἀσθενῆ, διεστραμμένην, ἄδικον καὶ ἀνοσίαν ψυχὴν παρά
ἀσθενὲς σῶμα. Διὰ τοῦτο τὰ πάντα μηχανῶνται διὰ νὰ μὴ
τιμωρῆθοῦν καὶ ἀπαλλαγῶν τοῦ μεγίστου κακοῦ πληρώνον-
τες χρήματα, παρακαλοῦντες φίλους, καὶ οἱ ἴδιοι παρα-
σκευαζόμενοι διὰ νὰ εἶναι εἰς τὴν ἀπολογία των ὅσον τὸ
δυνατὸν πειστικώτεροι. Ἐὰν δὲ, Πῶλε, εἶναι ἀληθῆ ὅσα
ἡμεῖς παρεδέχθημεν, ἔνοοις ἄρα γε τὸ λογικὸν συμπέρα-
μα τῆς συζητήσεώς μας, ἢ ἐπιθυμοῖς νὰ ἀνακεφαλαίωσω-
μεν αὐτά;

ΠΩΛ. Ἐὰν δὲν ἔχῃς ἀντίρρησιν, ἐπιθυμῶ νὰ τὰ ἀνακε-
φαλαίωσω μεν.

ΣΩΚΡ. Συμβαίνει λοιπὸν τὸ μέγιστον κακὸν νὰ εἶναι
ἡ ἀδικία καὶ τὸ νὰ ἀδικῆ κανεὶς;

ΠΩΛ. Φαίνεται ὅτι τὸ μέγιστον κακὸν εἶναι ἡ ἀδικία.

1) ΣΩ. Καί μὴν ἀπαλλαγὴ γε ἐφάνη τούτου τοῦ κακοῦ τὸ δίκην διδόναι.

ΠΩΛ. Κινδυνεύει.

ΣΩ. Τὸ δέ γε μὴ διδόναι ἐμμονή τοῦ κακοῦ.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Δεύτερον ἄρα ἐστὶν τῶν κακῶν μεγέθει τὸ ἀδικούντα διδόναι δίκην τὸ δὲ ἀδικούντα μὴ διδόναι δίκην πάντων μέγιστόν τε καὶ πρῶτον κακῶν πέφυκεν.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν περὶ τούτου, ὦ φίλε, ἠμφεσβητήσαμεν, σὺ μὲν τὸν Ἀρχέλαον εὐδαιμονίζων τὸν τὰ μέγιστα ἀδικούντα δίκην οὐδέμειν διδόντα, ἐγὼ δὲ τούναντιον οἰόμενος, εἴτε Ἀρχέλαος εἴτ' ἄλλος ἀνθρώπων ὁσισσοῦν μὴ δίδωσι δίκην ἀδικῶν, τούτω προσήκειν ἀθλίω εἶναι διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ αἰεὶ τὸν ἀδικούντα τοῦ ἀδικουμένου ἀθλιώτερον εἶναι καὶ τὸν μὴ διδόντα δίκην τοῦ διδόντος; Οὐ ταῦτ' ἦν τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀποδέδεικται εὖ ἀληθῆ ἐλέγχο;

ΠΩΛ. Φαίνεται.

480 ΣΩ. Εἴεν· εἰ οὖν δὴ ταῦτα ἀληθῆ, ὦ Πῶλε, τίς ἢ μεγάλη χρεῖα ἐστὶν τῆς ῥητορικῆς; Δεῖ μὲν γάρ δὴ ἐκ τῶν νῦν ὁμολογημένων αὐτὸν θαντὸν μάλιστα φυλάττειν ὅπως μὴ ἀδικήσῃ, ὡς ἱκανὸν κακὸν ἔξοντα. Οὐ γάρ;

ΠΩΛ. Πάνν γε.

ΣΩ. Ἐὰν δὲ γε ἀδικήσῃ· ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλος τις ὧν ἂν κηθήται, αὐτὸν ἐκόντα λέναι ἐκεῖσε, ὅπου ὡς τάχιστα δώσει δίκην, παρὰ τὸν δικαστήν, ὥσπερ παρὰ τὸν ἱατρόν, σπεύδοντα ὅπως μὴ ἐγχεροισθῆν τὸ νόσημα τῆς ἀδικίας σπουδὴν τὴν ψυχὴν ποιήσει καὶ ἀνάτον· ἢ πῶς λέγομεν, ὦ Πῶλε, εἴπερ τὰ πρότερον μένει ἡμῖν ὁμολογήματα, οὐκ ἀνάγκη ταῦτα ἐκείνοις οὕτω μὲν συμφωνεῖν, ἄλλως δὲ μὴ;

ΣΩΚΡ. Ἐφάνη λοιπὸν εὖτις ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοῦ κακοῦ τοῦτο εἶναι τὸ νὰ τιμωρῆται τις διὰ τὰς κακάς του πράξεις; ΠΩΛ. Σχεδὸν οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα.

ΣΩΚΡ. Τὸ νὰ μὴ τιμωρῆται κανεὶς βέβαια διὰ τὰς κακάς του πράξεις εἶναι διατήρησις τοῦ κακοῦ εἰς τὴν ψυχῆν.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ὀλιγότερον λοιπὸν κακὸν εἶναι τὸ νὰ δίδῃ κανεὶς λόγον τῶν πράξεων του. Τὸ νὰ μὴ τιμωρῆται δὲ διὰ τὰς κακάς του πράξεις εἶναι πρῶτον καὶ μέγιστον ἀπὸ βλατὰ κακά.

ΠΩΛ. Φαίνεται εὖτις ὅπως ἔχει τὸ πρᾶγμα.

ΣΩΚΡ. Περὶ τούτου ἄρα γε, φίλε μου, διεφώνησαμεν, σὺ μὲν θεωρῶν εὐτυχῆ τὸν Ἀρχέλαον τὸν διαπράξαντα μεγίστας ἀδικίας καὶ οὐδόλους τιμωρηθέντα, ἐγὼ δὲ τούναντιον πιστεύων πῶς, εἴτε ὁ Ἀρχέλαος εἴτε οἰσοδῆποτε ἄλλος ἀδικήσας μείνῃ ἀτιμώρητος, εἶναι ἀπαραιτήτως δυστυχῆς περισσότερον ἀπὸ κατὰ ἄλλον ἀνθρώπου, καὶ εὖτις ὁ ἀδικῶν πάντοτε εἶναι δυστυχέστερος τοῦ ἀδικουμένου, καὶ ὁ μὴ τιμωρούμενος διὰ τὰς ἀδικίας του δυστυχέστερος τοῦ τιμωρουμένου; Ἀτὰρ δὲν ἔλεγον ἐγὼ;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ἀπεδείχθη λοιπὸν εὖτις ἀληθῆ ἔλεγον;

ΠΩΛ. Φαίνεται εὖτις ἀπεδείχθη πῶς εἶχες δίκαιον δι' ὅσα ἔλεγες.

ΣΩΚΡ. Ἄς εἶναι. Ἐὰν λοιπὸν ταῦτα εἶναι ἀληθῆ, Πῶλε, ποῖα εἶναι ἢ μεγάλη χρησιμότης τῆς ῥητορικῆς; Διότι πρέπει, ὡς βέβαια ἐξάγεται ἀπὸ ὅσα συνεζητήσαμεν καὶ συνεφωνήσαμεν, νὰ προφυλάσσεται πολὺ καθένας νὰ μὴ ἀδικήσῃ, διότι ἀδικῶν θά ἔχη ἀρκετὸν κακόν. Ἔτσι δὲν εἶναι; ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ἐὰν δὲ βέβαια ἀδικήσῃ τις ἢ ὁ ἴδιος, ἢ κανένας ἀπὸ αὐτοὺς διὰ τοὺς ὁποίους ἐνδιεφέρεται, πρέπει ἐκουσίως νὰ τρέχῃ ἐκεῖ ὅπου τάχιστα θὰ τιμωρῆθῃ, δηλαδὴ πρὸς τὸν δικαστήν, καθὼς πρέπει τρέχοντα νὰ σπεύσῃ τις πρὸς τὸν ἱατρόν, ἵνα μὴ χρονίσῃ τὸ νόσημα τῆς ἀδικίας καὶ καταστήσῃ τὴν ψυχὴν πλήρην παντοίων κακῶν καὶ ἀθεράπευτον· ἢ τί νὰ σκεφθῶμεν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, Πῶλε; Ἐάν, ὅσα προηγουμένως παρεδέχθημεν, εἶναι ἀληθῆ, δὲν εἶναι ἀνάγκη καὶ ταῦτα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ συμφωνῶν πρὸς ἐκεῖνα, εὖτις δὲ κατ' ἄλλον τρόπον;

ΠΩΔ. Τί γάρ δὴ φῶμεν, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ἐπὶ μὲν ἄρα τὸ ἀπολογεῖσθαι ἕπερ τῆς ἀδικί-
 τῆς αὐτοῦ ἢ γονέων ἢ ἐταίρων ἢ παίδων ἢ πατρίδος ἀδι-
 κούσης οὐ χρήσιμος οὐδὲν ἢ ἠθροικῆ ἡμῖν, ὦ Πῶλε, εἰ μὴ
 εἰ τις ὑπολάβοι ἐπὶ τούναντιον, κατηγορεῖν δεῖν μάλιστα
 μὲν ἑαυτοῦ, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἄλλων, ὃς
 ἂν ἀεὶ τῶν φίλων τυγχάνῃ ἀδικῶν, καὶ μὴ ἀποκρύπτεισθαι,
 ἀλλ' εἰς τὸ φανερὸν ἄγειν τὸ ἀδίκημα, ἵνα δῶ δίκην καὶ
 ὕγις γένηται, ἀναγκάζειν τε καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους μὴ
 ἀποδειλιᾶν, ἀλλὰ παρέχειν μύσαντα καὶ ἀνδρείως, ὥσπερ
 τέμνειν καὶ κτείνεῖν λατφῶ, τὸ ἀγαθὸν καὶ καλὸν δίκοντα,
 μὴ ὑπολογιζόμενον τὸ ἄλγεινόν, ἐὰν μὲν γε πληγῶν ἄξια
 ἤδικηκῶς ἢ, τύπτειν παρέχοντα, ἐὰν δὲ θεσμοῦ, δεῖν, ἐὰν
 δὲ ζημίας, ἀποτινόντα, ἐὰν δὲ φυγῆς, φεύγοντα, ἐὰν δὲ θανα-
 τού, ἀποθνήσκοντα, αὐτὸν πρώτον ὄντα κατήγορον καὶ
 αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων καὶ ἐπὶ τοῦτο χρώμενον τῇ
 ἠθροικῆ, ὅπως ἂν καταδήλων τῶν ἀδικημάτων γιγνομένων
 ἀπαλλάττονται τῷ μεγίστου κακοῦ, ἀδικίας. Φῶμεν οὕτως
 ἢ μὴ φῶμεν, ὦ Πῶλε;

ΠΩΔ. Ἄτοπα μὲν, ὦ Σώκρατες, ἔμοιγε δοκεῖ, τοῖς
 μέντοι ἔμπροσθεν ἴσως σοι ὁμολογεῖται.

ΣΩ. Οὐκ οἶδ' ἢ κτεῖνα λυτὸν ἢ τάδε ἀνάγκη συμβαίνειν.

ΠΩΔ. Ναί, τοῦτο γὰρ οὕτως ἔχει.

ΣΩ. Τούναντιον δέ γε αὐ μεταβαλόντα, εἰ ἄρα δεῖ τινα
 κακῶς ποιεῖν, εἴτ' ἐχθρὸν εἶτε ὄντιον, ἐὰν μόνον μὴ αὐτὸς
 ἀδικῆται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ· τοῦτο μὲν γὰρ εὐλαβητέον· ἐὰν δὲ
 ἄλλον ἀδικῆ ὁ ἐχθρός, παντὶ τρόπῳ παρασκευαστέον καὶ

ΠΩΔ. Οὕτω πρέπει να συμφωνοῦν, διότι οὐδὲν εἰς ὅσα
 λέγεις, Σωκράτη, δυνατόμενα να ἀντιτάξωμεν.

ΣΩΚΡ. Διὰ να ἀπολογηται λοιπὸν κανεῖς διὰ τὰς ἀδι-
 κίας του ἢ τὰς ἀδικίας τῶν γονέων του, τῶν φίλων, τῶν
 τέκνων, τῆς πατρίδος, ἔταν αὐτῆ ἀδικῆ, οὐδὲλλως μὰς χρεῖ-
 ἀζεται ἢ ρητορικῆ, Πῶλε, ἐκτός ἂν ὑπόθεση κανεῖς δι-
 πρέπει να τὴν μεταχειρίζόμεθα διὰ τὰ ἐναντία τοῦτου,
 δηλαδὴ ὅτι μὰς χρειάζεται να κατηγορηῖ κανεῖς πρὸ πάν-
 των μὲν τὸν ἑαυτὸν του, ἔπειτα δὲ τοὺς συγγενεῖς καὶ
 τοὺς ἄλλους φίλους, ποὺ συμβαίνειν ἐκάστοτε να ἀδικοῦν,
 καὶ να μὴ κρύπτει, ἀλλὰ να φανερώνη τὸ ἀδίκημα, διὰ
 να τιμωρηθῆ καὶ να θεραπευθῆ, καὶ να ἀναγκάζῃ καὶ τὸν
 ἑαυτὸν του καὶ τοὺς ἄλλους να μὴ δειλιάζου, ἀλλὰ να πα-
 ρέχη μὲ κλειστά τὰ μέτια καὶ μὲ γενναϊότητα, καθὼς παρέχει
 ἑαυτὸν εἰς τὸν λατρὸν να τοῦ κάμη ἐγχείρησιν καὶ να τὸν
 καυτηρίασῃ, ἐπιδικῶν τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον, μὴ ὑπολο-
 γίζων τὸν πόνον, ἐὰν μὲν διέπραξεν ἀδικίας ἄξιας μαστιγῶ-
 σως, παρέχων ἑαυτὸν να μαστιγῶται, ἐὰν δὲ ἄξιας φυλακί-
 σως, να φυλακίζεταί, ἐὰν δὲ ἄξιας χρηματικῆς ποινῆς, πλη-
 ρῶνων, ἐὰν ἄξιας ἐξορίας, φεύγων ἀπὸ τὴν πόλιν, ἐὰν δὲ ἄξιας
 θανάτου, ἀποθνήσκων, αὐτὸς πρώτος γινόμενος κατήγορος τοῦ
 ἑαυτοῦ του καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν καὶ δι' αὐτὸν τὸν σκο-
 πὸν μεταχειριζόμενος τὴν ῥητορικῆν, ἵνα, ἀφοῦ φανερωθῶς
 τὰ ἀδικήματα, ἀπαλλαγῇ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ συγγενεῖς του τῆς
 μεγίστης ἀδικίας. Να παραδεχθῶμεν ταῦτα, Πῶλε, ἢ να μὴ
 τὰ παραδεχθῶμεν;

ΠΩΔ. Μοῦ φαίνονται μὲν παράδοξα, Σωκράτη, αὐτὰ ποὺ
 λές, συμφωνοῦν ὅμως μὲ ὅσα εἶπες πρώτοτερα.

ΣΩΚΡ. Ἡ πρέπει λοιπὸν ἐκεῖνα να πάσους ὑπάρχοντα,
 ἢ εἶναι ἀνάγκη αὐτὰ τὰ συμπεράσματα να ἐξάγωμεν.

ΠΩΔ. Ναί, τοῦτο βέβαια ἔτσι εἶναι.

ΣΩΚΡ. Ἐὰν πάλιν ἀντιστρέψῃ κανεῖς εἰς τὸ ἐναντίον,¹
 ἐὰν δηλαδὴ εἶναι ἀνάγκη να βλάβῃ τις εἶτε ἐχθρὸν εἶτε οἰ-
 κονήποτε ἄλλον, — ἐὰν μόνον δὲν ἀδικῆται ὁ ἴδιος ὑπὸ τοῦ
 ἐχθροῦ, διότι αὐτὸ πρέπει να τὸ ἀποφύγωμεν* (τὸ να ἀδικῶ-
 μεθα δηλαδὴ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ). Ἐὰν ὁ ἐχθρός μας ἀδικῆ ἀλ-

1. Μέχρι τοῦδα ἐγένετο λόγος περὶ ὠφέλειας ἑαυτοῦ καὶ τῶν
 φίλων διὰ τῆς ρητορικῆς· τώρα ἐξετάζει, ἐὰν τις βλάβῃ να κκο-
 ποιῆσῃ τὸν ἐχθρὸν, πῶς θὰ χρησιμοποιοῆσῃ τὴν ρητορικῆν. Εἰς τὸ
 πρώτον εἶπεν ὅτι μὰς χρησιμεῖ να καταγγέλλωμεν τοὺς ἀδικούντας
 φίλους, ἵνα τιμωροῦμενοι ὠφεληθῶν· τώρα λέγει ὅτι ἄλλη ὠφέλεια
 τῆς ρητορικῆς εἶναι να ὑπερασπιζόμεν τοὺς ἐχθρούς μας διὰ να μὴ
 τιμωρηθῶν.

2. Λέγει ὅτι καὶ τὸ να ἀδικῆται τις ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ εἶναι κακόν,
 ὡς προηγουμένως ἀπεδείχθη· εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν δὲν πρέπει ὁ
 ἀδικηθεῖς να ὑπερασπίσῃ τὸν ἐχθρὸν.

481 πράττοντα καὶ λέγοντα, ὅπως μὴ δῶ δίκην μηδὲ ἔλθῃ παρὰ τὸν δικαστὴν· ἔάν δὲ ἔλθῃ, μηχανητέον, ὅπως ἂν διαφύγῃ καὶ μὴ δῶ δίκην ὁ ἐχθρὸς, ἀλλ' ἔάν τε χροσίον *ἦ* ἤρπακῶς πολὺ, μὴ ἀποδιδῶ τοῦτο ἀλλ' ἔχων ἀναλόκη καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τοὺς ἑαυτοῦ ἀδίκως καὶ ἀθέως, ἔάν τε θανάτου ἄξια ἠδικῶς ἦ, ὅπως μὴ ἀποθανεῖται, μάλιστα Β μὲν μηδέποτε, ἀλλ' ἀθάνατος ἔσται ποιηρὸς ὢν, εἰ δὲ μὴ, ὅπως ὡς πλεῖστον χρόνον βιώσεται τοιοῦτος ὢν. Ἐπὶ τὰ τοιαῦτα ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Πῶλε, ἡ ἠθροικὴ χρήσιμος εἶναι, ἐπεὶ τῷ γε μὴ μέλλοντι ἀδικεῖν ἰο μεγάλη τίς μοι δοκεῖ ἡ χρεῖα αὐτῆς εἶναι, εἰ δὴ καὶ ἔστιν τις χρεῖα, ὡς ἔν γε τοῖς πρόσθεν οὐδαμῇ ἐφάνη* οὖσα.

ΚΑΔ. Εἰπέ μοι, ὦ Χαιρεφῶν, σπουδάζει ταῦτα Σωκράτης ἢ παίζει;

ΧΑΙ. Ἔμοι μὲν δοκεῖ, ὦ Καλλίκλεις, ὑπερφυῶς σπουδάζειν· οὐδὲν μέντοι οἷον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν.

ΚΑΔ. Νῆ τοὺς θεοὺς ἀλλ' ἐπιθυμῶ. Εἰπέ μοι, ὦ Σωκράτες, πότερόν σε ἔθωμον νυνὶ σπουδάζοντα ἢ παίζοντα; Εἰ μὲν γὰρ σπουδάζεις τε καὶ τυγχάνεις ταῦτα ἀληθῆ ὄντα ἃ λέγεις, ἄλλο τι ἢ ἡμῶν ὁ βίος ἀναετραμμένος ἂν εἴη τῶν ἀνθρώπων καὶ πάντα τὰ ἐναντία πράττουμεν, ὡς δοικεν, ἢ ἃ δεῖ;

ΣΩ. ὦ Καλλίκλεις, εἰ μὴ τι ἦν τοῖς ἀνθρώποις πάθος, τοῖς μὲν ἄλλο τι, τοῖς δὲ ἄλλο τι, τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ τις ἡμῶν

1. Ὁ Πῶλος ἐσήγησε καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἐληξεν ἢ συζητήσας, ἀφοῦ συνεφώνησαν οἱ συζητούντες εἰς τὸ θέμα τῆς συζητήσεώς των, ὅτε παρεμβαίνει ὁ Καλλίκλεις καὶ δι' ἐρωτήσεως πρὸς τὸν Χαιρεφῶνα ἐκφράζει τὴν ἐκπληξὴν του διὰ τὰ ὅπο το Σωκράτους ὑποστηρίζόμενα. Ἐδοῦ λήγει καὶ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ διαλόγου. Τὸ πρῶτον ἦτο μεταξύ Σωκράτους καὶ Γοργίου περὶ τοῦ ὀρισμοῦ τῆς ρητορικῆς καὶ τὸ δεύτερον μεταξύ Σωκράτους καὶ Πῶλου περὶ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ρητορικῆς.

2. Ὁ Σωκράτης ὑπεστήριξεν δι' ἡ ρητορικὴ χρησιμεῖται μόνον νὰ κατηγορηθῶν ἡμᾶς αὐτοῦ, τοῖς συγγενεῖς μας, καὶ τοὺς φίλους μας, καὶ νὰ ὑπερασπιζόμεν τοὺς ἐχθροὺς μας. Τοῦτο ἦτο τελεία ἀνατροπὴ τῶν περὶ ρητορικῆς κρατουσῶν ἀντιλήψεων.

λον, κατὰ πάντα τρόπον πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν διὰ λόγων καὶ ἔργων πῶς νὰ μὴ τιμωρηθῇ ὁ ἐχθρὸς, καὶ πῶς οὐδὲ ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ νὰ παρουσιασθῇ, ἔάν δὲ ὁ ἐχθρὸς παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ, πρέπει νὰ φροντίζωμεν πῶς νὰ ἀθωωθῇ, καὶ πῶς νὰ μὴ τιμωρηθῇ, καὶ ἂν ὁ ἐχθρὸς μας ἔχῃ ἀρπάξῃ πολλὰ χρήματα, πρέπει νὰ φροντίζωμεν πῶς νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ ταῦτα, ἀλλ' ἔχων αὐτὰ ἀδίκως καὶ ἀσεβῶς νὰ ἐξοδεύῃ καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ διὰ τοὺς οἰκείου του, καὶ ἂν ἔχῃ διαπράξει ἀδικίας τοιαύτας ὥστε νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον, πρέπει νὰ φροντίζωμεν πῶς νὰ μὴ φουσηθῇ, μάλιστα, ἂν εἶναι δυνατόν, οὐδέποτε νὰ ἀποθάνῃ, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἀθάνατος ποιηρὸς ὢν, καὶ ἐπειδὴ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, πρέπει, ἐπειδὴ εἶναι τοιοῦτος, νὰ εὐχόμεθα νὰ ζήσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον χρόνον. Εἰς τὰ τοιαῦτα, Πῶλε, μοῦ φαίνεται, πῶς χρησιμεῖται ἡ ρητορικὴ· διότι δι' ἐκεῖνον βέβαια, ὁ ὅποιος δὲν μέλλει νὰ ἀδικῇ, μοῦ φαίνεται πῶς ἡ χρησιμότης τῆς δὲν εἶναι μεγάλη, ἂν δὲ ὑπάρχῃ καὶ κάποια χρησιμότης αὐτῆς· τοῦλάχιστον ἐκ τῆς προηγουμένης μας συζητήσεως οὐδέλως ἐφάνη· δι' ἡ ρητορικὴ εἶναι χρησίμου.

ΚΑΔ. Πές μου, Χαιρεφῶν, σοβαρὰ ἢ λέγει αὐτὰ ὁ Σωκράτης; ἢ ἀστειεύεται;

ΧΑΙΡ. Σὲ μὲνα μὲν, Καλλίκλι, φαίνεται πῶς ὁ Σωκράτης σπουδαιολογεῖ καὶ παρασπουδαιολογεῖ, εὐκόλοτατ' ἂν βιωσῆς εἶναι νὰ ἐρωτήσῃς τὸν ἴδιον.

ΚΑΔ. Μὰ τοὺς θεοὺς, ἀλλ' ἐπιθυμῶ νὰ τὸν ἐρωτήσω. Πές μου, Σωκράτης, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι σπουδαιολογεῖς ἢ ὅτι ἀστειεύσαι; Διότι ἂν μὲν σπουδαιολογῆς, καὶ ἂν συμβαίνει αὐτὰ πῶς λέγεις νὰ εἶναι ἀληθῆ, ἄλλο τι συμβαίνει ἢ ὁ βίος ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων ἔχει ἀνατροπὴ καὶ πρᾶττομεν, ὡς φαίνεται, ὅπως τὰ ἐναντία ἢ ἀπὸ βίωσας πρέπει;

ΣΩΚΡ. Ἐάν, Καλλίκλι, δὲν ὑπῆρχεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ ἴδιον πάθος*, εἰς ἄλλους μὲν κατὰ τούτων τὸν τρό-

3. Τὸ χωρίον τοῦτο παρῆκε δυσκολίαν εἰς τοὺς ἐρμηνευτάς. Τὸ πάθος εἶναι ἔν, διὰ τῶν φράσεων δὲ «τοῖς μὲν ἄλλο τι, τοῖς δὲ ἄλλο τι» δηλοῦνται τὰ διάφορα εἶδη τοῦ αὐτοῦ πάθους· ὁ ἔχων τὸ πάθος τῆς χαρτοπαιξίας δὲν δύναται νὰ ἀνενοήθῃ μὲ τὸν ἀπεχθανόμενον αὐτῆν· ὁ μὴ ἔρῶν δὲν δύναται νὰ ἐνοήσῃ τὸ πάθος τοῦ ἐρῶντος.

D Ἴδιον τι ἔπασεν πάθος ἢ οἱ ἄλλοι, οὐκ ἂν ἦν ἕξιδιον ἐνδεί-
 ξασθαι τῷ ἑτέρῳ τὸ ἑαυτοῦ πάθημα. Λέγει δ' ἔννοησας, ὅτι
 ἐγὼ τε καὶ σὺ νῦν τυγχάνομεν ταῦτον τι πεπονθότες, ἐξῶντε
 δύο ὄντε δυοῖν ἐκάτερος, ἐγὼ μὲν Ἐλκενίδου τε τοῦ Κλει-
 νίου καὶ φιλοσοφίας, σὺ δὲ ἰοῦ τε Ἀθηναίων δήμου καὶ
 τοῦ Πυριλάμπους. Αἰσθάνομαι οὖν σου ἐκάστοτε, καίπερ
 ὄντις δευνοῦ, ὃ τι ἂν φῆ σου τὰ παιδικὰ καὶ ὅπως ἂν φῆ
 ἔχειν, σὺ δυναμένῳ ἀντιλέγειν, ἀλλ' ἂν καὶ κάτω μετα-
 E βαλλομένῳ· ἔν τε τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐάν τι σοῦ λέγοντος ὁ δῆμος
 ὁ Ἀθηναίων μὴ φῆ οὕτως ἔχειν, μεταβαλλόμενος λέγεις ἢ
 ἐκείνους βούλεται, καὶ πρὸς τὸν Πυριλάμπους νεανίαν τὸν
 καλὸν τοῦτον τοιαῦτα ἔτερα πέπονθας· τοῖς γὰρ τῶν παιδι-
 κῶν βουλεύμασιν τε καὶ λόγοις σὴν οὐδ' ἔειπεν ἐναντιοῦσθαι,
 ὥστε, εἰ τίς σου λέγοντος ἐκάστοτε, ἢ διὰ τοῖτους λέγεις,
 θανατίζοι ὡς ἄποκά ἐστιν, ἴσως εἰποις ἂν αὐτῷ, εἰ βούλοιο
 482 τᾶληθῆ λέγειν, ὅτι, εἰ μὴ τις παύσει τὰ σὰ παιδικὰ τού-
 των τῶν λόγων, οὐδὲ σὺ παύσει ποτέ ταῦτα λέγων. Νό-
 μίμεις τοίνυν καὶ παρ' ἐμοῦ χρῆναι ἔτερα τοιαῦτα ἀκούειν,
 καὶ μὴ θανατίζεσθαι ἐγὼ ταῦτα λέγω, ἀλλὰ τὴν φιλοσοφίαν,
 τὰ ἐμὰ παιδικὰ, παύσον ταῦτα λέγουσαν. Λέγει γάρ, ὦ φίλε
 ἑταῖρε, αἶε ἢ νῦν ἐμοῦ ἀκούεις, καὶ μοι ἐστὶν ἰὼν ἑτέρων
 παιδικῶν πολλὸν ἤτιον ἐμπλήκτος· ὁ μὲν γὰρ Κλεινίδιος οὐ-
 τος ἄλλοτε ἄλλων ἐστὶ λόγων, ἢ δὲ φιλοσοφία, αἶε* τῶν αὐ-
 τῶν· λέγει δὲ ἢ σὺ νῦν θανατίζεις, παρηγόσθαι δὲ καὶ αὐτὸς

1. Αἱ πόλεις τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος δὲν εἶχον παιδευτήρια ἀνώτερα τῶν δημοτικῶν σχολείων· οἱ αἰσθανόμενοι τὴν ἀνάγκην ἀνωτέρας παιδείας ὄφειλον οἱ Ἴδιοι· νὰ φροντίσουν νὰ εὗρουν κατ' ἄλληλον διδασκαλόν. Ἡ μῆθσις λοιπὸν καὶ οὐδὲν ἄλλον τρόπον ἐκτετο εἰμὴ διὰ σοναστροφῆς μετὰ πρεσβυτέρων καὶ ἐμπειροτέρων. Ἐντεθεβεν ἄγενατο εἰς τὴν ψυχὴν τῶν νέων ὁρμὴ πρὸς ἀκράσιν τῶν πρεσβυτέρων. Ἄλλα καὶ εἰς τοὺς πρεσβυτέρους τοὺς αἰσθανόμενους ἂν ἐκτύτοις περιστάσιν γινώσκων ἄγενατο ἡ ἐπιθυμία τῆς μεταδόσεως εἰς τοὺς νεώτερους τῶν πλοῦτων τῆς σοφίας τῶν. Ἐντεθεβεν πρόκνικτε φιλικὸς σύνδεσμος πρεσβυτέρων μετὰ νεωτέρων, ὅστις ὀνομαζέτο ἔρωσ, καὶ ὁ μὲν ἔρωσ ἐκαλεῖτο ἔραστῆς, ὁ δὲ ἐρώ-

πον, εἰς ἄλλους δὲ κατὰ τὸν ἄλλον, ἀλλ' ἔκαστος ἐξ ἡμῶν εἶχεν ἴδιον πάθος, διάφορον τοῦ πάθους τῶν ἄλλων, δὲν θὰ ἦτο εὐκολὸν νὰ φανερώσῃ ὁ εἰς εἰς τὸν ἕτερον τὸ ψυχικόν του πάθος. Λέγει δὲ ταῦτα λαβὼν ὑπ' ὄψιν, ὅτι συμβαίνει ἐγὼ καὶ σὺ τώρα νὰ ἔχωμεν πάθει τὸ ἴδιον πάθημα, ζῶο ἡμεῖς ἀγαπῶντες δύο ὁ καθένας, ἐγὼ μὲν τὸν Ἀλκιβιάδην ἰ τὸν υἱὸν τοῦ Κλεινίου καὶ τὴν φιλοσοφίαν, σὺ δὲ τὸν ἀθηναϊκὸν λαὸν καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Πυριλάμπους. Καταλαβαίνω λοιπὸν πὼς σὺ ἐκάστοτε, ἂν καὶ ἔχεις μεγάλην ἰκανότητα, δὲν δύνασαι νὰ ἀντιλέγῃς εἰς ἐκεῖνα πὼς λέγουσιν τὰ παιδικὰ*, καὶ οὐτε εἰς τὸν τρόπον ποῦ σοῦ τὰ ἐκθέτουσιν, ἀλλ' ὅτι μεταβάλλεσαι πρὸς πάσας τὰς διευθύνσεις· καὶ εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ, ἐνθ' οὐ ὁμιλεῖς, εἶπη ὁ ἀθηναϊκὸς λαὸς ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ὅπως τὸ λέγεις σὺ, μεταβάλλων γνώμην λέγεις ἐκεῖνο ποῦ θέλει ὁ λαὸς, καὶ ἀναφορικῶς πρὸς τὸν νεανίαν τὸν υἱὸν τοῦ Πυριλάμπους αὐτὸν τὸν ὥρατον ἔχεις πάθει ἄλλα ὁμοιάζοντα πρὸς ὅσα παθαίνεις εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ. Διότι δὲν εἶσαι ἰκανὸς νὰ ἀνθίστασαι εἰς τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τοὺς λόγους τῶν παιδικῶν, ὥστε, ἐάν κανεῖς, κάθε φορὰ ποῦ σὺ λέγεις ὅσα ἐξ αἰτίας τούτων λέγεις, ἀπορῶν σοῦ εἶπη ὅτι λέγεις παράδοξα πράγματα, ἴσως θὰ εἶπης εἰς αὐτόν, ἀνθέλγῃς νὰ λέγῃς τὴν ἀλήθειαν, ὅτι, ἂν τις δὲν ἐμποδίσῃ τὰ παιδικὰ σου νὰ ὁμιλοῦν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, οὐδὲ σὺ θὰ παύσῃς ποτε νὰ λέγῃς ὅσα λέγεις. Ἔχε λοιπὸν ὑπ' ὄψιν σου ὅτι πρέπει ἀπὸ ἐμὲ ἄλλα παρόμοια νὰ ἀκούῃς, καὶ νὰ μὴ ἐκπλήττεσαι ποῦ ἐγὼ λέγω ταῦτα, ἀλλὰ ἐμπόδιζε μὲν λέγγα ταῦτα, ἡ φιλοσοφία, ἢ ὅποια εἶναι ἐρωμένη μου. Διότι, ἀγαπητέ μου φίλε, πάντοτε μοῦ λέγει ὅσα τώρα ἤκουσας ἀπὸ ἐμὲ, καὶ μοῦ εἶναι πολλὸ ὀλιγώτερον ἔστατος ἀπὸ τὰ ἄλλα παιδικὰ. Διότι οὗτος μὲν ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου ἄλλοτε ἄλλα λέγει, ἡ φιλοσοφία ὅμως λέγει πάντοτε τὰ ἴδια (δὲν ἀλλάζει γνώμην), λέγει δὲ ἐκεῖνα διὰ τὰ ὅποια σὺ τώρα ἀπορεῖς. Καὶ σὺ δὲ ὁ ἴδιος

μενος παιδικὰ. Αἱ πόλεις ἠνῶσαν τοὺς τοιοῦτους συνδέσμους διὰ τὴν προκλήτουσαν ἐξ αὐτῶν ἀφῆλειαν. Καταχρήσεις τοῦ εὐγενεοῦς τοῦτου θεσμοῦ ἐνίοτε συνέβαινον. Ἡ ἀξία ὅμως ἐκάστου πράγματος ἐρίζεται ἐκ τῆς χρήσεως καὶ οὐχ ἔκ τῆς καταχρήσεως.

2. Ἐννοεῖται ἔδω ὁ Σωκράτης τὸν ἀθηναϊκὸν λαὸν τὸν ὄποιον ἐκολάκευον συχνὰ οἱ ῥήτορες συντασόμενοι μὲ τὴν γνώμην του.

B λεγομένοις. Ἡ οὖν ἐκείνην ἐξέλεγον, ὅπερ ἄρτι ἔλεγον, ὡς οὐ τὸ ἀδικεῖν εἶναι καὶ ἀδικούντα δίκην μὴ διδόναι ἀπάντων ἔσχατον κακῶν· ἢ εἰ τοῦτο ἔσσεις ἀνέλεγκτον, μὰ τὸν κύνα τὸν Αἰγύπτιον θεόν, οὐ σοι ὁμολογήσει Καλλικλῆς, ὦ Καλλικλείς, ἀλλὰ διαφωνήσει ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ. Καίτοι ἔγωγε οἶμαι, ὅ βέλτεστε, καὶ τὴν λύραν μὴ κρεῖττον εἶναι ἀναρμυοτεῖν τὴ καὶ διαφωνεῖν, καὶ χορὸν ᾧ χορηγοῖν, καὶ πλείστους ἀνθρώπους μὴ ὁμολογεῖν μοι ἄλλ' ἐναντία λέγειν μᾶλλον ἢ ἓνα ὄντα ἐμὲ ἑμαντῶ ἀσύμφωνον εἶναι καὶ ἐναντία λέγειν.

ΚΑΛ. Ὡ Σώκρατες, δοκεῖς νεανιεύεσθαι ἐν τοῖς λόγοις ὡς ἀληθῶς δημηγόρος ὢν· καὶ νῦν ταῦτα δημηγορεῖς ταῦτον παθόντος Πάλου πάθος, ὅπερ Γοργίου κατηγορεῖ πρὸς σὲ παθεῖν. Ἐφη γάρ που Γοργίαν ἐρωτώμενον ὑπὸ σοῦ, ἐὰν ἀφίκεται παρ' αὐτὸν μὴ ἐπιστάμενος τὰ δίκαια ὁ τὴν D ἔητορικὴν βουλόμενος μαθεῖν, εἰ διδάξει αὐτὸν ὁ Γοργίας, αἰσχυνθῆναι αὐτὸν καὶ φάναι διδάξειν διὰ τὸ ἔθος τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἀναγκαστοῖεν ἂν εἰ τις μὴ φαίη διὰ δὴ ταύτην τὴν ὁμολογίαν ἀναγκασθῆναι ἐναντία αὐτὸν αὐτῷ εἰπεῖν, σὲ δὲ αὐτὸ τοῦτο ἀγαπᾶν. Καὶ σοὺ κατεγέλα, ὡς γέ μοι δοκεῖν, ὀρθῶς τότε· νῦν δὲ πάλιν αὐτὸς ταῦτον τοῦτο ἔπαθεν, καὶ ἔγωγε κατ' αὐτὸ τοῦτο οἶκ' ἄγαμαι Πῶλον, ὅτι σοι συνεχώρησεν τὸ ἀδικεῖν αἰσχρον εἶναι τοῦ ἀδικεῖσθαι· E ἐκ ταύτης γὰρ αὐτῆς ὁμολογίας αὐτὸς ὑπὸ σοῦ συμποδισθεὶς ἐν τοῖς λόγοις ἐπιστομιόθη, αἰσχυνθεὶς ἂ ἐνόει εἰπεῖν. Σὺ γὰρ τῷ ὄντι, ὦ Σώκρατες, εἰς τοιαῦτα ἄγεις φορετικὰ καὶ δημηγορικὰ, φράσσων τὴν ἀλήθειαν διώκειν, ἂ φύσει

ἦσο παρῶν εἰς τὴν συζήτησιν. Ἡ λοιπὸν ἀπόδειξε ὅτι ἐκείνη σφάλλεται εἰς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πρὸ ὀλίγου ἔλεγον, καὶ δεῖξε ὅτι δὲν εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ τὰ κακὰ ἢ ἀδικία καὶ τὸ νὰ μὴ τιμωρῆται κανεῖς, δὲν ἀδικεῖ ἢ ἂν τοῦτο ἀφήσας ἀνεξέλεγκτον, μὰ τὸν κύνα τὸν θεὸν τῶν Αἰγυπτίων, δὲν θὰ συμφωνήσῃ μαζὶ σου ὁ Καλλικλῆς', Καλλικλῆ, ἀλλὰ θὰ διαφωνήσῃ καθ' ἕνα τὸν εἶον. Καὶ ὅμως ἐγὼ, φῖλε μου, νομίζω δὲ προτιμώτερον εἶναι καὶ ἡ λύρα μου νὰ κάμνῃ παραφωνίας καὶ νὰ μὴ ἀποδίδῃ ἄρμονίαν, καὶ ὁ χορὸς νὰ κάμνῃ παραφωνίας, ἐὰν θὰ ἐνινοῖνῃ χορηγός, καὶ πλείστοι ἀνθρώποι νὰ μὴ συμφωνοῦν με ἐμέ, ἀλλὰ νὰ διαφωνοῦν, παρὰ εἰς ἂν ἐγὼ νὰ λέγω ἀσύμφωνα μὲ τὸν ἑαυτὸν μου καὶ νὰ λέγω ἀντίθετα ἀπὸ ἐκείνα πρὸ ὑπεστήριζα (εἰς τὴν μετὰ τοῦ Πάλου συζήτησιν).

ΚΑΛ. Φαίνεται, Σωκράτη, πὼς ὀμιλεῖς μὴ νεανικῆν ἰταμότητα, διότι πραγματικῶς εἶσαι ῥήτορας· καὶ τώρα δημηγορεῖς, διότι ὁ Πῶλος ἔπαθε τὸ ἴδιον πάθημα διὰ τὸ ὅποιον κατηγορεῖ τὸν Γοργίαν εἰς ἔπαθε κατὰ τὴν πρὸς σὲ συζήτησίν του. Διότι εἶπε, μοῦ φαίνεται, ὁ Πῶλος, ὅτι ὁ Γοργίας ἐρωτώμενος ὑπὸ σοῦ, ἐὰν προσέλθῃ πρὸς αὐτὸν χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὰ δίκαια ὁ ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ τὴν ῥητορικὴν, ἐὰν θὰ διδάξῃ αὐτὸν, ἐντράπηκε καὶ εἶπε ὅτι θὰ τὸν διδάξῃ ἔνεκα τῆς συνήθειας τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἀγανακτοῦν ἐὰν τις ἤθελεν εἰπεῖν ὅτι δὲν θὰ διδάξῃ τὰ δίκαια· καὶ οἱ ἔνεκα ταύτης τῆς ὁμολογίας ἠναγκάσθη (ὁ Γοργίας) νὰ εἴπῃ ἐναντία ἀπὸ ἐκείνα ποὺ προηγουμένως εἶχε εἰπεῖ, καὶ οἱ οὐ αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπιθυμεῖς. Καὶ σὲ περιέπαιξεν (ὁ Πῶλος) κατὰ τὴν γνώμην μου, ὀρθῶς τότε. Τώρα δὲ πάλιν ὁ Πῶλος ἔπαθεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον προηγουμένως ἔπαθε ὁ Γοργίας, καὶ ἐγὼ τοῦλάχιστον δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν θαυμάζω τὸν Πῶλον, διότι συνεφώνησε μαζὶ σου καὶ παρεδέχθη ὅτι τὸ νὰ ἀδικεῖ κανεῖς εἶναι ἀσχημότερον ἀπὸ τὸ νὰ ἀδικῆται· διότι ἀπὸ αὐτὴν πάλιν τὴν ὁμολογίαν του μπερδευθεὶς ὑπὸ σοῦ εἰς τὴν συζήτησιν ἀπεστομώθη, διότι ἐντράπη νὰ εἴπῃ ὅσα εἶχε εἰς τὸν νοῦν του. Διότι σὺ πραγματικῶς, Σωκράτη, ὀδηγεῖς τὸν μετὰ σοῦ συζητοῦντα εἰς τοιαῦτα ὀχληρὰ καὶ ἐπιδιώκοντα τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ ὄχλου, βεβαίανων ὅτι ἐπιδιώκεις τὴν εὐρέσιν τῆς ἀληθείας, ποῖα «φύσει» μὲν δὲν εἶναι καλὰ,

τὰ πράγματα καὶ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἐπιδιώκων τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ ὄχλου.

1. Ὁ Καλλικλῆς παρίστατο εἰς τὴν συζήτησιν, πρὸς μὲν λοιπὸν νὰ ἀποδείξῃ ἠσαφηνήματα ὅσα ὑπεστήριξεν ὁ Σωκράτης, διότι ἄλλως θὰ διαφωνῆ ὁ ἐν τῷ Καλλικλείῳ λογιόμοδός κηρρόσει ἢ ἀλήθεια, πρὸς τὸν ἐν τῷ Καλλικλείῳ λογιόμοδόν, τὸν ὅποιον διαγορεύουν τὰ πάθη καὶ αἱ ὀρέξεις.

2. Δημηγόρος εἶναι ὁ λέγων καλὰ ῥήτωρ καὶ ἀποδεδειγμένον οἷον εἰς

μὲν οὐκ ἔστιν καλὰ, νόμος δέ. Ὡς τὰ πολλὰ δὲ ταῦτα ἐναντί
 ἀλλήλοις ἐστίν, ἥ τε φύσις καὶ ὁ νόμος· ἐὰν οὖν τις αἰσχύ-
 483 ρηται καὶ μὴ τολμᾷ λέγειν ἄπερ νοεῖ, ἀναγκάζεται ἐναντία
 λέγειν. Ὁ δὴ καὶ οὗ τοῦτο τὸ σοφὸν κατανοητικὸς καιουρ-
 γεῖς ἐν τοῖς λόγοις, ἐὰν μὲν τις κατὰ νόμον λέγῃ, κατὰ φύ-
 σιν ὑπερωπῶν, ἐὰν δὲ τὰ τῆς φύσεως, τὰ τοῦ νόμου. Ὡσπερ
 αὐτίκα ἐν τούτοις, τῷ ἀδικεῖν τε καὶ τῷ ἀδικεῖσθαι, Πώ-
 λου τὸ κατὰ νόμον αἰσχίον λέγοντος, οὗ τὸν νόμον ἐδιώκα-
 θες κατὰ φύσιν. Φύσει μὲν γὰρ πᾶν αἰσχίον ἐστὶν ἄπερ καὶ
 B κίκιον **** τὸ ἀδικεῖσθαι, νόμος δὲ τὸ ἀδικεῖν. Οὐδὲ γὰρ
 ἀνδρὸς τοῦτο γ' ἐστὶν τὸ πάθημα, τὸ ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' ἀν-
 δραπόδου τινός, ᾧ κρεῖττον ἐστὶν τεθῆναι ἢ ζῆν, ὅστις ἀδι-
 κούμενος καὶ προσηλακίζόμενος μὴ οἴσεται ἐστὶν αὐτὸς
 αὐτῷ βοηθεῖν μηδὲ ἄλλω οὐ ἂν κήθηται. Ἄλλ', οἶμαι, οἱ
 τιθέμενοι τοὺς νόμους οἱ ἀσθενεῖς ἄνθρωποι εἰσιν καὶ οἱ
 πολλοί. Πρὸς αὐτοὺς οὖν καὶ τὸ αὐτοῖς συμφέρον τοὺς τε
 νόμους τίθενται καὶ τοὺς ἐπαίνους ἐπαινοῦσιν καὶ τοὺς ψό-
 C γους ψέγουσιν· ἐκροβουίντες τοὺς ἐρρωμενεατέρους τῶν ἀν-
 θρώπων καὶ δυνατοὺς ὄντας πλεόν ἔχειν, ἵνα μὴ αὐτῶν
 πλεόν ἔχωσιν, λέγουσιν, ὡς αἰσχρὸν καὶ ἄδικον τὸ πλεο-
 νεκτεῖν, καὶ τοῦτο ἐστὶν τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλεόν τῶν ἄλλων ζη-
 τεῖν ἔχειν· ἀγαπῶσι γάρ, οἶμαι, αὐτοὶ ἂν τὸ ἴσον ἔχωσιν
 φανυτέροι ὄντες.

Διὰ ταῦτα δὴ νόμος μὲν τοῦτο ἄδικον καὶ αἰσχρὸν λέγε-
 ται, τὸ πλεόν ζητεῖν ἔχειν τῶν πολλῶν, καὶ ἀδικεῖν αὐτὸ
 D καλοῦσιν· ἡ δὲ γε, οἶμαι, φύσις αὐτῆ ἀποφαίνει αὐ, ὅτι δι-
 καῖον ἐστὶν τὸν ἀμείνω τοῦ χειρόνος πλεόν ἔχειν καὶ τὸν δυ-
 νατώτερον τοῦ ἀδυνατωτέρου. Δηλοῖ δὲ ταῦτα πολλαχῶς ὅτι

«νόμος» δὲ εἶναι. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ταῦτα εἶναι ἐναντία
 πρὸς ἄλληλα, δηλαδὴ ἡ φύσις καὶ ὁ νόμος. Ἐὰν λοιπὸν κει-
 νεῖς ἐντρέπεται καὶ δὲν τολμᾷ νὰ εἰπῇ ἐκεῖνα ποῦ ἔχει στὸ
 νοῦ του, ἀναγκάζεται νὰ λέγῃ ἐναντία πρὸς ὅσα προηγουμέ-
 νως εἶπε. Τὸ ὅποιον καὶ σύ, τοῦτο δηλαδὴ τὸ σοφὸν (ποῖα
 φύσει μὲν εἶναι καλὰ, νόμος δὲ δὲν εἶναι) κατανοήσας φέ-
 ρεσαι ὁλλῶς εἰς τὴν συζήτησιν, ἐὰν μὲν κανεῖς δηλαδὴ
 λέγῃ σύμφωνα μὲ τὸν νόμον, μὲ τὸ νὰ υποβάλλῃς ὁλλῶς
 ἐρωτήσεις σύμφωνα μὲ τὸ φυσικὸν δίκαιον ἐν δὲ ἀπαντᾶ
 σύμφωνα μὲ τὸ φυσικὸν δίκαιον, μὲ τὸ νὰ υποβάλλῃς ἐρω-
 τήσεις σύμφωνα μὲ τὸ θετὸν δίκαιον. Καθὼς π.χ. εἰς
 αὐτὰ δηλαδὴ τὸ νὰ ἀδικῇ κανεῖς ἢ νὰ ἀδικῆται, ἐνῶ ὁ Πω-
 λος ὠμίλει περὶ τοῦ σύμφωνα μὲ τὸ θετὸν δίκαιον, ἀσχημο-
 τέρου, οὗ τὸ σύμφωνα μὲ τὸ θετὸν δίκαιον ἀσχημότερον
 ἐλάβυθες ὡς ἀσχημότερον σύμφωνα μὲ τὸ φυσικὸν δίκαιον.
 Διότι σύμφωνα μὲ τὸ φυσικὸν δίκαιον μοῦ φαίνεται πὼς
 ἀσχημότερον εἶναι ἐκεῖνο ποῦ εἶναι καὶ βλαβερώτερον, δη-
 λαδὴ τὸ νὰ ἀδικῆται τις σύμφωνα δὲ μὲ τὸ θετὸν δίκαιον
 ἀσχημότερον εἶναι τὸ νὰ ἀδικῇ κανεῖς. Διότι τὸ πάθημα
 αὐτὸ δὲν ταυρίζεται εἰς ἐλευθερὸν ἄνθρωπον, δηλαδὴ νὰ ἀνέ-
 χεται νὰ ἀδικῆται, ἀλλ' εἰς εὐτελεῖ ὁσολον, εἰς τὸν ὅποιον
 προτιμότερον εἶναι νὰ ἀποθάνῃ παρὰ νὰ ζῇ, ὅστις ἀδικού-
 μενος καὶ ἐξευτελιζόμενος δὲν δύναται νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν
 ἑαυτόν του, οὐδὲ ἄλλον ποῦ ἀγαπᾷ καὶ ἐνδιαφέρεται δι' αὐ-
 τόν. Ἀλλὰ οἱ νομοθετοῦντες, νομίζω, εἶναι οἱ ἀδύνατοι ἄν-
 θρωποι καὶ ὁ ὄχλος. Πρὸς τὸ συμφέρον λοιπὸν τὸ ἰδικόν
 τους καὶ νομοθετοῦν, καὶ ἐπαινοῦν, καὶ ψέγουσιν ἐμποδίζοντες
 εἰς τὸ φόβου τοὺς δυνατοὺς καὶ βωμάλους νὰ πλεονεκτοῦν,
 εἰς νὰ μὴ ἔχουν περισσότερα ἀπὸ αὐτοὺς λέγουσιν ὅτι εἶναι
 ἀσχημον καὶ ἄδικον τὸ νὰ ἔχῃ κανεῖς περισσότερα ἀπὸ τοὺς
 ἄλλους, καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἡ ἀδικία δηλαδὴ νὰ ζητῇ κανεῖς
 νὰ ἔχῃ περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους, διότι εἶναι εὐχαρι-
 στημένη, νομίζω, αὐτοῖ, ἂν ἔχουν ἴσα μὲ τοὺς δυνατοὺς, ἐνῶ
 εἶναι κατώτεροι ἀπὸ αὐτοὺς.

Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους λοιπὸν τὸ νὰ ζητῇ κανεῖς νὰ ἔχῃ
 περισσότερα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ὀνομάζεται σύμφωνα μὲ τὸ θε-
 τὸν δίκαιον ἄδικον καὶ ἀσχημον καὶ καλοῦν αὐτὸ «ἀδικεῖν».
 Ἡ ἴδια ὁμοῦς ἡ φύσις, κατὰ τὴν γνώμην μου, διακρίσσει·
 τὸ ἐξῆς· δηλαδὴ ὅτι δίκαιον εἶναι ὁ καλύτερος νὰ ἔχῃ,
 περισσότερα ἀπὸ τὸν χειρότερον καὶ ὁ δυνατώτερος περισ-
 στέρα ἀπὸ τὸν ἀδυνατώτερον. Εἰς πολλὰ δὲ εἶναι φανερὸν

οὕτως ἔχει, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν θλαίς ταῖς πόλεις καὶ τοῖς γένοις, οἱ οὕτω τὸ δίκαιον κέκριται, τὸν κρείττω τοῦ ἥτιονος ἄρχην καὶ πλὴν ἔχειν. Ἐπει ποῖω δίκαιω χρώμενος Ξέρξης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐστράτευσεν ἢ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπὶ Σκυθίας; Ἡ ἄλλα μυρία ἂν τις ἔχοι τοιαῦτα λέγειν ἄλλ', οἶμαι, οὗτοι κατὰ φύσιν [τὴν τοῦ δικαίου] ταῦτα πράττουσιν, καὶ ναὶ μὲν Δία κατὰ νόμον γε τὸν φύσεως, οὐ μέντοι ἴσως κατὰ τοῦτον, ὃν ἡμεῖς [τιθέμεθα]: πλάττοντες τοὺς βελτίους καὶ ἔρρωμενεστάτους ἡμῶν αὐτῶν ἐκ νέων λαμβάνοντες ὥσπερ λέοντας κατεκράδοντες τε καὶ γοητεύοντες καταδουλοῦμεθα λέγοντες, ὡς τὸ ἴσον χρεῖ ἔχειν καὶ τοῦτο ἔστιν τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον. Ἐὰν δέ γε, οἶμαι, φύσιν ἱκανῆν γένηται ἔχων ἀνήρ, πάντα ταῦτα ἀποσεισόμενος καὶ διαρρηξίας καὶ [διαφυγῶν] καταπατήσας τὰ ἡμέτερα γράμματα καὶ μαγγανέματα καὶ ἐπαφθὰς καὶ νόμους τοὺς παρὰ φύσιν ἅπαντας, ἐπαναστάς ἀναπατήσας ἡμέτερος ὁ δοῦλος, καὶ ἐνταῦθα ἐξέλαμβεν τὸ τῆς φύσεως δίκαιον. Δοκεῖ δέ μοι καὶ Πίνδαρος ἄπερ ἐγὼ λέγω ἐνδείκνυσθαι ἐν τῷ ᾄσματι ἐν φ' λέγει δι

νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς
θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων·

οὗτος δὲ δὴ, φησὶν,

ἄγει δίκαιων τὸ βιαιότατον
ὑπερτάτα χειρὶ· τεκμαίρομαι
ἐργοῖσιν Ἡρακλῆος, ἔπει—ἀπειδίτας—

1. Μέχρι τοῦδε ἀντιπαρέβαλλε φύσιν καὶ νόμον, ἦδη λαμβάνει τὸν νόμον ὡς γένος καὶ εἶδη αὐτοῦ τὸν φυσικὸν καὶ τὸν θετὸν νόμον. Κατωτέρω παρατίθενται στίχοι τοῦ Πίνδαρου, ἔκθα ὁ ποιητῆς ὁμιλεῖ περὶ νόμου, νοῦν τὸν τῆς φύσεως.

2. Ἐνοεῖ τὸν φυσικὸν νόμον ἔχει τὸν θετὸν.

3. Πίνδαρος. Ὁ μεγαλύτερος λυρικός ποιητῆς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος (522—442 π.Χ.).

στι, ὅσα λέγω, εἶναι ὅπως τὰ λέγω ἐγὼ, καὶ εἰς τὰς σχεῖς εἰς θελαδὴ τῶν ἄλλων ζῴων μεταξὺ τῶν καὶ εἰς τὰς σχέσεις ὀλοκλήρου πόλειος πρὸς ἄλλην πόλιν καὶ εἰς τὰς σχέσεις τῶν γενῶν ὅτι τὸ δίκαιον οὕτω ἔχει καθορισθῆ, θελαδὴ ὁ ἰσχυρότερος νὰ ἄρχῃ τοῦ ἀδυνατωτέρου καὶ νὰ ἔχῃ περισσότερα ἀπὸ αὐτόν. Διότι τίνος ἄλλου δικαίου ποιούμενος χρῆσιν ὁ Ξέρξης ἢ τοῦ φυσικοῦ ἐστράτευσεν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἢ—ὁ πατὴρ του ποῖον δίκαιον χρησιμοποίησας ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Σκυθίας; Ἀναρίθμητα ἄλλα τοιαῦτα ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ἀπαριθμῆσῃ. Ἄλλὰ, κατὰ τὴν γνώμην μου, οὗτοι ἐνεργοῦν σύμφωνα μὲ τὸ φυσικὸν δίκαιον, καὶ ναί, μὲ τὸν Δία, σύμφωνα μὲ τὸν φυσικὸν νόμον¹, ἔχει βέβαια σύμφωνα μὲ ἐκείνους τοὺς νόμους, ποὺ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι θεσιζομεν. Λαμβάνοντες θελαδὴ ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας τοὺς ἀρίστους καὶ ρωμαλεωτάτους ἐξ ἡμῶν, καθὼς λαμβάνει κανεὶς τοὺς λέοντας μικροῦς, πλάττοντες αὐτούς, δι' ἁσμάτων ἐξημερώνοντες καὶ ἐξασπάζοντες, οὕτω δὲ τοὺς ὑποδουλοῦμεν λέγοντες εἰς αὐτούς ὅτι πρέπει νὰ πιστεύουν καὶ ἐξυπηρετοῦν τὴν μετὰ τῶν ὁμοίων τῶν ἰσότηρα καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ ὄρατον καὶ τὸ δίκαιον. Ἐὰν ὅμως, κατὰ τὴν γνώμην μου, παρουσιασθῆ ἀνήρ τις μὲ δυνατὸν χαρακτῆρα, ἀφοῦ πετάξῃ μακρὰν πάντα ταῦτα, καὶ ἀφοῦ συντήρῃ αὐτὰ, καὶ γλυτώσῃ ἀπ' αὐτὰ τὰ (δεσμὰ) περιφρονήσας τὰ εἰς τοὺς νέους διδασκόμενα ποιήματα, καὶ τὰ τεχνάσματα, καὶ τὰ μαγγανείας, καὶ θλους τοὺς παρὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον νόμους, ἐπαναστατήσας ἀναδεικνύεται ὁ δοῦλος κυρίαρχος καὶ δεσπότης ἡμῶν καὶ εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν λάμπει τὸ φυσικὸν δίκαιον. Μῶς φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ὁ Πίνδαρος ὑποδεικνύει ὅσα ἐγὼ λέγω, εἰς τὸ ᾄσμα, εἰς τὸ ὅποιον λέγει ὅτι:

Νόμος² ὁ πάντων βασιλεὺς
θνητῶν τε καὶ ἀθανάτων.

Οὗτος δὲ λοιπὸν ὁ φυσικὸς νόμος, λέγει ὁ Πίνδαρος,

ὁδηγεῖ τὸν ἰσχυρὸν
μὲ τὸ δυνατό του χεῖρι
γιατὶ δίκαιον τὸ κρίνει.
Τοῦτο γὰρ τὸ συμπεραίνω
ἀπ' τοῦ Ἡρακλῆ τὰ ἔργα,
πῆρε χωρὶς νὰ πληρώσῃ.—

έχει οὕτω πως· τὸ γὰρ ἄσμοα οὐκ ἐπίσταμαι· λέγει δ' ἐτι οὔτε πρὸς αὐτὸν οὔτε δόντος τοῦ Γηρουνίου ἠλάσατο τὰς βοῦς, ὡς τούτου δόντος τοῦ δικαίου φύσει, καὶ βοῦς καὶ ἄλλα κτήματα εἶναι πάντα τοῦ βελτιονός τε καὶ κρείττονος τὰ τῶν χειρόνων τε καὶ ἡτιόνων.

Τὸ μὲν οὖν ἀληθές οὕτως ἔχει, γνώσει δέ, ἂν ἐπὶ τὰ μείζω ἔλας ἤδη φιλοσοφίαν. Φιλοσοφία γὰρ τοῖ ἐστιν, ὃ Σώκρατες, χαρίεν, ἂν τις αὐτοῦ μετρίως ἀρῆται ἐν τῇ ἡλικίᾳ· ἐὰν δὲ πρὸς αὐτὸν τοῦ δόντος ἐνδιατρέψῃ, διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν γὰρ καὶ πάνν εὐφύης ἢ καὶ πόρρω τῆς ἡλικίας φιλοσοφῇ, ἀνάγκη πάντων ἀπειρον γενομένην εἶναι, ὧν χρῆ ἔμπειρον εἶναι τὸν μέλλοντα καλὸν κἀγαθὸν καὶ εὐδόκιμον ἕσσεσθαι ἄνδρα. Καὶ γὰρ τῶν νόμων ἀπειροὶ γίνονται τῶν κατὰ τὴν πόλιν, καὶ τῶν λόγων, οἳς δεῖ χρῶμενον ὀμιλεῖν ἐν τοῖς συμβολαίοις τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, καὶ τῶν ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν τῶν ἀνθρωπείων, καὶ συλλήβδην τῶν ἡθῶν παντάπασιν ἀπειροὶ γίνονται. Ἐπειδὴν οὖν ἔλθωσιν εἰς τινα ἰδίαν ἢ πολιτικὴν πρᾶξιν, καταγέλαστοὶ γίνονται, ὥσπερ γε, οἶμαι, οἱ πολιτικοί, ἐπειδὴν αὐ εἰς τὰς ἐμετέρας διατριβὰς ἔλθωσιν καὶ τοὺς λόγους, καταγέλαστοί εἰσιν. Συμβαίνει γὰρ τὸ

1. Ὁ Γηρουνός ἀμυθολογεῖτο υἱὸς τοῦ Χρυσόφορος καὶ τῆς Ὁσκωνίδος νόμφης Καλλιόπης, ἐπιστεύτο δὲ γίγας τρισάμματος καὶ τρικέφαλος. Ἐφύλαττε τὰς βοῦς του εἰς τὴν νῆσον Ἐρῦθειαν. Τούτου τὰς βοῦς ἤρασαν ὁ Ἡρακλῆς κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἐρυσθέως.

Οἱ παρατιθέμενοι στίχοι προέρχονται ἐξ ἀπολοσθέντος ἄσματος τοῦ Πινδάρου. Πότε ἐποίησε τὸ ἄσμα τοῦτο ὁ Πινδάρου εἶναι ἄγνωστον. Πιστεύουν ἐτι ὁ ποιητὴς λέγει ταῦτα διὰ τὴν Μοίραν, εἰς τὴν ἵσταν ἵστασάντο καὶ οἱ θεοί. Εἰς τὸν σχολιαστὴν τοῦ Πινδάρου ἐσώθησαν οἱ ἐξῆς στίχοι τοῦ ποιήματος :

Νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς
θανάτων τε καὶ ἀθανάτων'

ἄγει δικαίων τὸ βιαιότατον
ὑπερτάτῃ χειρὶ' τεκμαίρομαι

Οὕτω πάνω κάτω λέγει ὁ Πινδάρου, ἵδοτι δὲν τὸ ἐνθυμοῦμαι τὸ ποιήμα· λεγει ἑμως ἐτι ὁ Ἡρακλῆς πῆρε τὰς βοῦς τοῦ Γηρουνίου· χωρὶς δὲ τὸς πληρώσῃ καὶ χωρὶς αὐτὸς νὰ τοῦ τοὺς δώσῃ ἔκουσίως, ἵδοτι αὐτὸ εἶναι τὸ φυσικὸν δίκαιον, ἡλιαδῆ ὁ ἰσχυρότερος καὶ ἀνώτερος νὰ ἔχῃ καὶ βοῦς καὶ τὰ ἄλλα πράγματα τῶν ἀδυνατωτέρων καὶ κατωτέρων του.

Αὕτῃ εἶναι ἡ ἀλήθεια (τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου τούτου), θὰ τὸ ἐνοήσῃς καὶ σὺ, ἐὰν ἀφῆσας πλεόν τὴν φιλοσοφίαν ἀποβλέψῃς εἰς τὰ σπουδαιότερα. Διότι ἡ φιλοσοφία, Σωκράτη, εἶναι κάτι τι ἄρατον, ἂν κανεὶς τὴν σπουδᾶσιν εἰς μέτριον βαθμὸν καὶ τὴν προσήκουσαν ἡλικίαν· ἐὰν ἑμως ἀσχοληθῇ μὲ αὐτὴν περισσώτερον τοῦ πρέποντος, γίνεται διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων. Διότι καὶ ἂν εἶναι λίαν εὐφύης κανεὶς καὶ ἐπὶ μακρὸν ἀσχολητῆ καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἀναγκαιώς ἄγνωσ· ἔλα ἑσα πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ ἀνὴρ ποὺ μέλει νὰ εἶναι καλός, ἀγαθός καὶ ἔνδοξος. Διότι οἱ φιλόσοφοι ἄγνωσιν τοὺς νόμους τῆς πόλεως καὶ τοὺς λόγους τοὺς ὅποιους πρέπει νὰ λέγουν εἰς τὰς συναλλαγὰς των μὲ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰς ἰδιωτικὰς, καὶ τὰς πρὸς τὸ κράτος, καὶ ἄγνωσιν τὰς ἀνθρωπίνας ἡσόνας καὶ ἐπιθυμίας, καὶ γενικώς εἶναι ἀπειροὶ ὅλων ἐκείνων ποὺ συνηθίζονται εἰς τὸν ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον. Ὅταν λοιπὸν ἐπιχειρήσουν νὰ ἐκτελέσουν καμμίαν ἰδιωτικὴν ἢ πολιτικὴν πρᾶξιν, γίνονται καταγέλαστοι, καθὼς βέβαια, κατὰ τὴν γνώμην μου, γίνονται καταγέλαστοι οἱ πολιτικοί, ὅταν πάλιν ἔλθουν εἰς τὰς ἰδικὰς αὐς ἑνασχολήσεις καὶ συζητήσεις. Διότι συμβαίνει

Ἔργωσιν Ἡρακλῆος, ἔπει Γηρουνὸν βόας
Κυκλοπῶν ἐπὶ προθύρων Ἐρυσθέως
ἀναιτήτας τε καὶ ἀπειρίας ἤλασαν.

Ὁ Καλλιόπης ἠθέλησεν νὰ ἐπιθεωρήσῃ τὴν θεωρίαν του διὰ τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυρότερου μὲ τὸ κῆρος τοῦ Πινδάρου, ἔπει ἤτο τέτις συνήθεια νὰ ἀναφέρουν στίχους ποιητῶν.

τοῦ Εὐριπίδου· λαμπρός τ' εἶναι ἕκαστος ἐν τούτῳ
καὶ ἐπὶ τοῦτ' ἐπείγεται

νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος,
ἔν' αὐτὸς αἰτοῦ τυχάνει βέλτιστος ὢν·

- 485 οἷον δ' ἂν φαῦλος ἦ, ἐντεῦθεν φέυγει καὶ λοιδορεῖ τοῦτο,
τὸ δ' ἕτερον ἐπαινεῖ, ἐνόησ' ἐπιλατῶν οὕτως αὐ-
τὸς ἑαυτὸν ἐπαινεῖν. Ἄλλ' οἶμαι, τὸ ὀρθοτάτον ἐστὶν ἀμφο-
τέρων μετασχεῖν φιλοσοφίας μὲν ὅσον παιδείας χάριν κα-
λὸν μετέχειν, καὶ οὐκ αἰσχρὸν μειρακίῳ ὄντι φιλοσοφεῖν·
ἐπειδὴν δὲ ἦδη πρεσβύτερος ὢν ἄνθρωπος ἐτι φιλοσοφῆ,
B καταγέλαστον, ὃ Σώκρατες, τὸ χεῖμα γίνεται, καὶ ἔγωγε
ὁμοίαιτον πάσῳ πρὸς τοὺς φιλοσοφούντας ὥσπερ πρὸς
τοὺς ψελλιζομένους καὶ παίζοντας. Ὅταν μὲν γὰρ παιδίον
ἴδω, ᾧ ἐτι προσήκει διαλέγεσθαι οὕτω, ψελλιζόμενον καὶ
παίζον, χαίρω τε καὶ χαρίεν μοι φαίνεται καὶ ἐλευθέριον
καὶ πρόπον τῆ τοῦ παιδίου ἡλικίᾳ, διὰ δὲ σαφῶς διαλεγο-
μένου παιδαρίου ἀκούσω, πικρὸν τί μοι δοκεῖ χεῖμα εἶναι
καὶ ἀνιᾶ μοι τὰ ὅσα καὶ μοι δοκεῖ δουλοπρεπές τι εἶναι·
διὰ δὲ ἀνδρὸς ἀκούσῃ τις ψελλιζόμενον ἢ παίζοντα ὀρθῶ,
C καταγέλαστον φαίνεται καὶ ἄνθρωπον καὶ πληγῶν ἄξιον.
Ταῦτόν οὖν ἔγωγε τοῦτο πάσῳ καὶ πρὸς τοὺς φιλοσοφούν-
τας. Παρὰ νέφ' μὲν γὰρ μειρακίῳ ὄρθῳ φιλοσοφίαν ἀγαμαί,
καὶ πρόπειν μοι δοκεῖ, καὶ ἡγοῦμαι ἐλεύθερόν τινα εἶναι
τούτων τὸν ἄνθρωπον, τὸν δὲ μὴ φιλοσοφούντα ἀνελεύθε-
ρον καὶ οὐδέποτε οὐδένα ἀξιόσπουτον ἑαυτὸν οὕτε καλοῦ
D οὔτε γενναίου πράγματος· διὰ δὲ δὴ πρεσβύτερον ἴδω ἐτι
φιλοσοφούντα καὶ μὴ ἀπαλαττόμενον, πληγῶν μοι δοκεῖ
ἦδη δεῖσθαι, ὃ Σώκρατες, οὕτως ὁ ἀνήρ. Ὅ γὰρ νυνδὴ
ἔλεγον, ὑπάρχει τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ, κἄν πάνν εὐφυῆς ἦ,

ἐκεῖνο ποῦ λέγει ὁ Εὐριπίδης, δηλαδὴ περίφημος ἕκαστος
εἶναι εἰς τοῦτο καὶ εἰς αὐτὸ σπεύδει

Σοδεῶν οὐ τοῦτο τὸν πολὺ χρόνον
εἰς ἕποιο συμβαίνει περίφημος νά· ναί·!

Ἐκεῖνο δὲ ποῦ ἀγνοεῖ κανεῖς, τὸ ἀποφεύγει καὶ τὸ κα-
τακρίνει, τὸ δὲ ἄλλο ἐπαινεῖ χάριν τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ, διότι
νομίζει εἶναι τοιοῦτοτρόπως ἐπαινεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ. Ἄλλὰ,
κατὰ τὴν γνώμην μου, τὸ ὀρθότερον εἶναι νὰ μετέχη
καὶ τῶν δύο· τῆς μὲν φιλοσοφίας νὰ μετέχη ἕκαστος τό-
σον, ὅσο ἀρκεῖ διὰ τὴν ἐκπαίδευσίν του, καὶ δὲν εἶναι
ἀσχημον ἕνας νεανίας νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴν φιλοσοφίαν.
Ὅταν ὁμως προβετηκῶς πλέον τὴν ἡλικίαν ἄνθρωπος
ἀσχολῆται ἀκόμη μὲ τὴν φιλοσοφίαν γίνεται, Σωκράτης,
καταγέλαστος, καὶ ἐγὼ τοῦλάχιστον αἰσθάνομαι διὰ τοῦς
φιλοσοφούντας ἐκεῖνο τὸ ὅποιον αἰσθάνομαι διὰ τοῦς δυσ-
χερῶς ἀρθρώνοντας τὰς λέξεις καὶ παίζοντας. Διότι, όταν
μὲν ἴδω παιδίον, εἰς τὸ ὅποιον ταιριάζει ἀκόμη ὡς ἐκ τῆς
ἡλικίας του νὰ ἡμιλῆ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, τραυλίζον καὶ
παίζον, εὐχαριστοῦμαι, καὶ μοῦ φαίνεται τὸ πρᾶγμα ὠραῖον
καὶ ἀρμόζον εἰς ἐλευθέριος ἀνθρώπου, καὶ ταιριαστὸν εἰς
τὴν ἡλικίαν τοῦ παιδιῶ, όταν ὁμως ἀκούσω μικρὸν παιδίον
νὰ ἡμιλῆ σαφῶς, στενοχωροῦμαι, μοῦ φαίνεται πῶς αὐτὸ τὸ
πρᾶγμα μοῦ πληγώνει τὰ ὅσα, καὶ πῶς εἶναι δουλοπρεπέ-
διὰ δὲ ἀκούσῃ τις ἀνδρὰ νὰ τραυλίζῃ, ἢ τὸν βλέπῃ νὰ
παίζῃ, τὸ πρᾶγμα φαίνεται κωμικόν. καὶ ἀνάμυστον εἰς
ἀνδρὰ, ὁ τοιοῦτος δὲ ἀξίζει νὰ μαστιγῶθῃ. Ἐγὼ τοῦλάχισ-
στον τὸ ἴδιον ἀκριβῶς αἰσθάνομαι καὶ διὰ τοῦς φιλοσόφους.
Ὅταν δηλαδὴ βλέπω νεανίαν νὰ φιλοσοφῇ τὸν θαυμάζω,
καὶ θεωρῶ ὅτι τοῦ ταιριάζει τοῦτο, καὶ νομίζω ὅτι αὐτὸς
εἶναι ἄνθρωπος ἐλεύθερος, τὸν δὲ μὴ φιλοσοφούντα νεανίαν
θεωρῶ ἀνάξιον νὰ εἶναι ἐλεύθερος, καὶ ὅτι ὁ τοιοῦτος οὐδέ-
ποτε θὰ καταστῇ ἀξιος νὰ διαπράξῃ ποτὲ καλὴν. τινα ἦ
σπουδαίαν πράξιν. Ὅταν ὁμως ἴδω ἄνθρωπον προβετηκῶς
πλέον κατὰ τὴν ἡλικίαν νὰ φιλοσοφῇ ἀκόμη καὶ νὰ μὴ τὴν
ἀφήνῃ, μοῦ φαίνεται, Σωκράτης, πῶς αὐτὸς ὁ ἀνθρωπος πρῆ-
πει νὰ μαστιγῶθῃ. Διότι, ἐκεῖνο ποῦ τώρα δὲ ἔλεγον, εἶνα:
δυνατὸν ὁ ἀνθρωπος αὐτὸς, καὶ πολὺ ἐξυμνος ἂν εἶναι, νὰ

1. Οἱ παρατιθέμενοι στίχοι εἶναι ἐκ τῆς ἀπολοσθεῖσης τραγω-
δίας τοῦ Εὐριπίδου «Ἀντιγόνη». Εἶναι λόγοι τοῦς ὁποῖους ὁ Σόφης
λέγει πρὸς τὸν ἀδελφὸν του Ἀμφίωνα.

ἀνάνδρω γενέσθαι φεύγοντι τὰ μέσα τῆς πόλεως καὶ τὰς ἀγοράς, ἐν αἷς ἐφη ὁ ποιητὴς τοὺς ἄνδρας ἀριστερεῖς γίγνεσθαι, καταδεδυνόμει δὲ τὸν λοιπὸν βίῳ βιώνει μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τετάρων ψιθυρίζοντα, ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ καλὸν μηδέποτε φθέγγασθαι. Ἐγὼ δέ, ὦ Σώκρατες, πρὸς δὲ ἐπεικῶς ἔχω φιλικῶς κινδυνεύω οὐκ πεπονθέναι τῶν σεοῦ ὁ Ζήθος πρὸς τὸν Ἀμφίωνα ὁ Εὐρύπιδου, οὐπερ ἐμνήσθη. Καὶ γὰρ ἐμοὶ τοιαῦτ' ἅτα ἐπέρχεται πρὸς ἐὼ λέγειν, οἵαυτος ἐκεῖνος πρὸς τὸν ἀδελφόν, οὗτι μὲ λ ε ἰ ς, ὦ Σώκρατες, ὧν δὲ σε ἐπιμελεῖσθαι, καὶ φύ σ ἰ ν ψ υ χ ῆ ς ὧ δ ἔ γ ε ν ν α ἰ α ν μ ε ι ρ α κ ῖ ὡ δ ε ι τ ἰ ν ἰ δι α τ ρ ε π ε ι ς μ ο ρ φ ὡ μ α τ ἰ, καὶ οὗτ' ἂν δίκης βουλεύεται προθεῖ ἂν ὀρθῶς λόγον, οὗτ' εἰκόσ ἂν καὶ πιθανὸν λάκοις, οὗθ' ἔ φ η ἄ λ λ ο υ ν ε α ν ἰ κ ὸ ν β ο ὑ λ ε μ α β ο υ λ ε ὑ σ α ἰ ο. Καίτοι, ὦ φίλε Σώκρατες—καὶ μοὶ μηδὲν ἀχθεσθῆς· εὐνοίᾳ γὰρ ἐρῶ τῇ σῆ—οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ σοι εἶναι οὕτως ἔχειν, ὡς ἐγὼ σὲ οἶμαι ἔχειν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πόρρω ἀεὶ φιλοσοφίας ἐλαύνοντας; Νῦν γὰρ εἰ τις σοῦ λαβόμενος ἢ ἄλλον τισινὸν τῶν τοιοῦτων εἰς τὸ δεσποτήριον ἀπαγάγοι, φάσκων ἀδικεῖν μηδὲν ἀδικούντα, οἴσθ' ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ὅ τι χρῆσαι σαιτῶ, ἀλλ' ἐπιγγίφης ἂν καὶ χαμῶο οὐκ ἔχων ὅ τι εἶποις, καὶ εἰς τὸ δικαστήριον ἀναβάς, κατηγοροῦν τυχόν πᾶν φαῦλον καὶ μοχθηροῦ, ἀποθάνοις ἂν, εἰ βούλοιο θανάτου σοι τιμᾶσθαι. Καίτοι πῶς σοφὸν τοῦτο ἔστιν, ὦ Σώκρατες, εἴ τις εὐφυσᾷ λαβοῦσα τέχνη φῶτα ἐθῆκε χεῖρονα, μήτε αὐτὸν αὐτῶ δυνάμενον βοη-

γίγη ἀνάνδρος ἀποφεύγων τὰ κεντρικὰ μέρη τῆς πόλεως καὶ τὴν ἀγοράν, εἰς τὴν ὁποῖαν εἶπεν ὁ ποιητὴς ὅτι οἱ ἄνδρες γίνονται σπουδαῖοι, ἀπομακρυνόμενος δὲ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων καὶ ζήσῃ τὸν ὀπλολοπόν βίον του ψιθυρίζων εἰς γωνίαν τινὰ μετὰ τριῶν τεσσάρων μειρακίων, οὐδέποτε θωμὸς ἔ τοῦτος ἄνθρωπος εἶναι δυνατόν να εἴτῃ, σπουδαῖον τι καὶ εἰς ἐλευθέρους ἀριθμὸν καὶ γενναῖον.

Ἐγὼ δέ, Σωκράτη, διακείμαι φιλικώτατα πρὸς σέ. Κινδυνεύω λοιπὸν να πάθω τώρα ἐκεῖνο ποῦ ἐπαθεν εἰς τὸ δρᾶμα τοῦ Εὐρύπιδου ὁ Ζήθος, τὸν ὁποῖον ἀνέφερα πρὸ ὀλίγου, ὁμίλων πρὸς τὸν ἀδελφόν του Ἀμφίωνα. Διότι τοιαῦτα περίπου ἐρχονται εἰς τὸν νοῦν μου να σοῦ εἴπω, ὅποια ἐπακριθῶς εἶπεν ἐκεῖνος πρὸς τὸν ἀδελφόν του, ὅτι ἀμελεῖς, Σωκράτη, ἐκεῖνα διὰ τὰ ὅποια ἐπρεπε να φροντίζης, καὶ σὺ ἔχων ψυχὴν τόσον εὐγενῆ διαπρεπεῖς εἰς παιδαριώδη μόρφωσιν καὶ οὔτε εἰς δικαστήριον δύνασαι να ὀμίλησης θέτων ὀρθῶς τὸ ζήτημα, οὐδὲ δύνασαι να εἴπῃς τὸ πρέπον καὶ ἔχων τὴν δύναμιν να πείσῃ τοὺς ἄλλους, οὔτε δύνασαι ἐπὲρ ἄλλου να σκεφθῆς γενναῖαν σκέψιν. Καὶ ὅμως, φίλε μου Σωκράτη (καὶ μὴ μοῦ στενοχωρηθῆς, διότι θὰ τὰ εἴπω γιαιτὸς ἀγαπῶ), δὲν νομίζεις ὅτι εἶναι ἀσχημον πρᾶγμα να εὐρίσκεισαι εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐγὼ νομίζω ὅτι εὐρίσκεισαι καὶ σὺ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἀσχολούμενοι πολὺ μὲ τὴν φιλοσοφίαν; Διότι ἂν καίεις τώρα συλλαβῶν σε ἢ ἄλλον οἰονθῆποτε ἐκ τῶν ὁμοίων σου σὲ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν φυλακὴν Ἰσχυρίζομενος ὅτι ἀδικεῖς, ἐνῶ οὐδὲλως ἀδικεῖς, γινωρίζεις ὅτι δὲν θὰ ἤξεύρῃς τί να κάμῃς, ἀλλὰ θὰ εὐρίσκεισαι εἰς ἀμηχανίαν καὶ θὰ χασσάσαι μὴ γνωρίζων τί να εἴπῃς, καὶ εἰσαχθεῖς εἰς τὸ δικαστήριον, ἐν ὃ κατήγορός σου εἶναι φαῦλος καὶ μοχθηρός, θὰ ἀποθάνοις, ἐὰν θέλῃ να Ἰσχυρισθῇ ὁ κατήγορος ὅτι εἶσαι ἀξίος θανάτου καὶ να ὀρίσῃ ὡς ποινήν τὸν θάνατον; Καὶ ὅμως πῶς εἶναι σοφὸν αὐτὸ τὸ ἔργον, Σωκράτη, τὸ ὁποῖον καθιστὰ τὸν ἔξυπνον ἄνθρωπον χειρότερον ἀπὸ ὅτι τὸν παρέλαβε, ὥστε μῆτε τὸν ἑαυτὸν του να δύναται να

1. Ὁ Ὅμηρος.

2. Ὁ Ἀμφίων καὶ ὁ Ζήθος ἦσαν διδύμοι ἀδελφοί, τέκνα τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀντιόπης. Τὴν ἡγίαν εἰς Θῆβας ὁ θεὸς της Λύκος, ἐνθα ἢ οὐδυνος αὐτοῦ Δίκη ἀπανθρώπως τὴν μεταχειρισθῆ. Ἀπὸ θῆρας ἐπιμορφή ὑπὸ τῶν οἰῶν τῆς Ἀντιόπης. Ὁ Ζήθος καὶ ὁ Ἀμφίων ἀνετρέποντο ὑπὸ τῶν ποιμένων καὶ ὁ μὲν Ἀμφίων ἠρχολεῖτο εἰς τὴν κισσάφρατα, ὁ δὲ Ζήθος εἰς τὴν θήραν. Ὁ εἰς κατεπρόνει το

ἔργον τοῦ ἄλλου. Εἰς τὸ δρᾶμα λοιπὸν τοῦ Εὐρύπιδου «Ἀντιόπη» ὁ Ζήθος νοθεῖτὸν τὸν φιλόμοσον ἀδελφόν του Ἀμφίωνα τοῦ λέγει τοιαῦτα, οἷα ἐναθάθα καὶ ὁ Καλλικλέης λέγει εἰς τὸν Σωκράτην.

3. Αἱ λέξεις τὸν κειμὲνον δὲν εἶναι τοῦ Εὐρύπιδου ἀλλὰ τοῦ Καλλικλέους μιμουμένου τὴν δραματικὴν γλῶσσον τοῦ Εὐρύπιδου.

C θείν μηδ' ἐκοῦσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων μήτε ἐαυτὸν μήτε ἄλλον μηδένα, ὑπὸ δὲ τῶν ἐχθρῶν περισυλάσθαι πάσαν τὴν οὐσίαν, ἀνεχῶς δὲ αἷμιον ζῆν ἐν τῇ πόλει; Τὸν δὲ τοιοῦτον, εἴ τι καὶ ἀγροικότερον εἰρηθῆαι, ἔξεστιν ἐπὶ κόρης τύπτοινα μὴ δίδοναι δίκην. Ἄλλ' ὠγαθέ, ἐμοὶ πιθόον, παῦσαι δ' ἐλέγχων, πραγμάτων δ' εὐμουσίαν ἄσκει, καὶ σκευιπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτα ἀφείς, εἴτε ληρήματα χρηφάναι εἴτε φλυαρίας, ἐξ ὧν κενούοισιν ἐγκρατοικήσεις θρόμοις, ζῆλῶν οὐκ ἐλέγχοντας

D ἄνδρας τὰ μικρὰ ταῦτα, ἀλλ' οἷς ἔστι καὶ βίος καὶ δόξα καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθὰ.

ΣΩ. Εἰ χρυσὴν ἔχων ἐνύχνηον τὴν ψυχὴν, ὦ Καλλικλείς, οὐκ ἂν οἶμι με ὁμοιον εὔρειν τοῦτον τινα τῶν λίθων, αἷς βασανίζουσιν τὸν χρυσόν, τὴν ἀρίστην, πρὸς ἥντινα ἔμελλον προσαγαῶν αὐτήν, εἴ μοι ὁμολογήσειεν ἐκεῖνη καλῶς τεθεραπεῦσθαι τὴν ψυχὴν, εὐέσομαι δτι ἱκανῶς ἔχω καὶ οὐδὲν μοι δεῖ ἄλλης βασάνου;

E ΚΑΑ. Πρὸς τί δὴ τοῦτ' ἐρωτᾷς, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ἐγὼ σοὶ ἐρωῶ νῦν οἷμαι ἐγὼ σοὶ ἐντετυχηκὸς τοιοῦτῳ ἔρματῳ ἐντετυχηκέναι.

ΚΑΑ. Τί δὴ;

ΣΩ. Εὐ οἶδ' ὅτι, ἂν μοι σὺ ὁμολογήσῃς περὶ ὧν ἡ ἐμὴ ψυχὴ δοξάζει, ταῦτα ἦδη ἔστιν αὐτὰ τάληθῃ. Ἐνωσθὲ γάρ, 487 ὅτι τὸν μέλλοντα βασανεῖν ἱκανῶς νυχθῆς πέρι ὀρθῶς τε ζώσης καὶ μὴ τρία ἄρα δεῖ ἔχειν, ἃ οὐ πάντα ἔχεις, ἐπιστήμην τε καὶ εὐνοίαν καὶ παρηγοσίαν. Ἐγὼ γὰρ πολλοῖς ἐντυγχάνω, οἱ ἐμὲ οὐχ οἶοί τε εἰσι βασανίειν, διὰ τὸ μὴ σοφοὶ εἶναι ὥσπερ σὺ· ἔτεροι δὲ σοφοὶ μὲν εἰσιν, οὐκ ἐθέλουσιν δὲ μοι λέγειν τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὸ μὴ κήδεσθαι μοι ὥσπερ σὺ· τὸ δὲ ξένω τῷδε, Γοργίας τε καὶ Πῶλος, σοφῶ B μὲν καὶ φίλω ἐστὼν ἐμῷ, ἐνδεστέρω δὲ παρηγοίας καὶ ἀσχυνητοτέρω μάλλον τοῦ θόνουτος· πῶς γὰρ οὐ; Ὡ γὰρ εἰς τοσοῦτον ἀσχύνης ἐληλύθατον, ὥστε διὰ τὸ ἀσχύνεσθαι τολμᾷ ἑκάτερος αὐτῶν αὐτῷ ἐναντία λέγειν ἐναντίον

βοηθῆ, καὶ νὰ τὸν σώσῃ ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων, μήτε ἄλλον κανένα νὰ θύναται νὰ σώσῃ, ἐπιτρέπων νὰ διαρπάξεται ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πᾶσα ἡ περιουσία του, καὶ γενικῶς ἀνεχόμενος νὰ ζῆ ἀφανῆς εἰς τὴν πόλιν; Τὸ τοιοῦτον δὲ, ἂν καὶ εἶναι ἀπρεπέες νὰ λεχθῆ, ἐπιτρέπεται, ραπίζων κανεὶς νὰ μὴ τιμωρῆται. Ἀλλά, φίλε μου, πείθου εἰς ἐμέ, πάσσε δὲ νὰ ἐλέγξῃς, φρόντισε διὰ τὴν ἁρμονίαν τῶν πραγμάτων, καὶ φρόντιζε πῶς θὰ φανῆς δτι ὀρθοφρονεῖς, ἀφοῦ ἀφήσης εἰς ἄλλους αὐτὰ τὰ κομψὰ, εἴτε μωρολογίας πρέπει νὰ ὀνομασῶμεν αὐτὰ εἴτε φλυαρίας, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων θὰ κατανήσῃς κάμπτωχος, ζῆλῶν ὄχι τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐλέγχοντας καὶ ἐρευνούμενας, ἀλλὰ ἀσημίνας τὰ ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας ἐρευνούμενας, ἀλλὰ τοὺς ἔχοντα; πλοῦτον, δόξαν καὶ πολλὰ ἄλλα ἀγαθὰ.

ΣΩΚΡ. Ἐδῶν, Καλλικλῆ, συνέβαινε νὰ ἔχω χρυσὴν τὴν ψυχὴν δὲν νομίζεις δτι εὐχαρίστως θὰ εὑρισκον τὸν ἀριστον ἀπὸ τῶς λίθους, ποὺ ἐξελέγχουν τὴν γνησιότητα τοῦ χρυσοῦ, πρὸς τὴν ὅποιαν προσαγαῶν τὴν ψυχὴν ἔμελλον, ἐνν μοῦ ὁμολογήσῃ ἐκεῖνη δτι καλῶς ἔχει θεραπευθῆ ἡ ψυχὴ, νὰ γνωρίσω καλῶς δτι εὐρίσκομαι ψυχικῶς εἰς καλὴν κατάστασιν καὶ οὐδεμιᾶς ἄλλης δοκιμῆς ἔχω ἀνάγκην;

ΚΑΑ. Διατί μοῦ κἀμνεῖς αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν, Σωκράτη;

ΣΩΚΡ. Θὰ σοῦ τὸ εἶπω· ἐγὼ τώρα νομίζω δτι εὐρών σε ἔχω εὔρει τοιοῦτον θεπέμπτον εὐρημα.

ΚΑΑ. Τί λοιπὸν ἔννοεῖς μὲ αὐτὰ σου τὰ λόγια;

ΣΩΚΡ. Καλῶς γνωρίζω ὅτι, ὅσα σὺ ἤθελες παραδεχθῆ περὶ τῶν γνωσέων μου, αὐτὰ ἀκριβῶς πλέον εἶναι ἀληθῆ. Διότι ἔχω ὑπ' ἔψην μου δτι τρία προσόντα πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ μέλλων νὰ ζεξτάσῃ ὀρθῶς ἂν μὲν ζωὴ ἔχῃ ὑγιῶς ἡ οὐ, ἅλα ταῦτα σὺ τὰ ἔχεις, δηλαδὴ γνῶσιν, εὐνοίαν, ἐλευθεροστομίαν. Διότι ἐγὼ συναναστρέφομαι πολλοὺς, οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ μὲ ζεξτάσουν, διότι δὲν ἔχουν τὰς γνώσεις ποὺ σὺ ἔχεις· ἄλλοι εἰναι μὲν σοφοί, δὲν θέλουσιν ὁμως νὰ μοῦ λέγουν τὴν ἀλήθειαν, διότι δὲν μὲ ἀγαποῦσιν ὅσον σὺ μὲ ἀγαπᾷς. Οἱ ξένοι δὲ οὗτοι ἐδῶ, δηλαδὴ ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πῶλος, εἶναι μὲν σοφοὶ καὶ φίλοι μοι, εἶναι καὶ ὁμως δλιγώτερον αὐτὸ πρῆποντος ἐλευθεροστομοὶ καὶ ἐντροπαλοὶ περισσότερον ἀπὸ ὅσον πρέπει. Διότι πῶς δὲν εἶναι; Ἀφοῦ εἰς τοιοῦτον σημεῖον συστολῆς ἔχουν φθάσει, ὥστε ἐξ αἰτίας τῆς συστολῆς τῶν τολμᾷ ἑκάστος ἐξ αὐτῶν νὰ λέγῃ ἐναντία πρὸς ἑαυτὸν

πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ ταῦτα περὶ τῶν μεγίστων. Σὺ δὲ ταῦτα πάντα ἔχεις, ἃ οἱ ἄλλοι οὐκ ἔχουσιν· πεπαιδευοῖσαι τε γὰρ ἱκανῶς, ὡς πολλοὶ ἂν φήσαιεν Ἀθηναῖων, καὶ ἔμοι ἐλ
 C εἶνους. Τίνι τεκμηρίῳ χρωῶμαι ; Ἐγὼ οὐ εἰρῶ. Οἶδα ἑμᾶς ἐγὼ, ὃ Καλλικλείς, τέτταρας ὄντας κοινωνοὺς γεγονότας σοφίας, σέ τε καὶ Τεῖσανδρον τὸν Ἀφιδναῖον καὶ Ἀνδρῶνα τὸν Ἀνδροῦτιανος καὶ Ναιουκίδην τὸν Χολαργέα· καὶ ποτε ἑμῶν ἐγὼ ἐπήκουσα βουλευομένων, μέχρι ὅποι τὴν σοφίαν ἀσκητόν εἴη, καὶ οἶδα οὐκ ἐνίκᾳ ἐν ἡμῖν τοιάδε τις δόξα, μὴ προθυμεισθαι εἰς τὴν ἀκριβείαν φιλοσοφεῖν, ἀλλὰ εὐλα-
 D βείσθαι παρεκλείεσθε ἀλλήλους, ὅπως καὶ πέρα τοῦ δέοντος σοφώτεροι γενόμενοι λήσατε διαφθαρέντες. Ἐπειδὴ οὖν σου ἀκούω ταῦτά μοι συμβουλευόντος, ἄπερ τοῖς οὐρανοῦ ἑταιροτάτοις, ἱκανόν μοι τεκμηρίον ἐστίν, ὅτι ὡς ἀληθῶς μοι εἶνους εἶ. Καὶ μὴν οὐ γινώσκω οἷός ποτε παρηγοιάζεσθαι καὶ μὴ αἰσχύνεσθαι, αὐτόν τε φῆς καὶ ὁ λόγος ὃν ὀλίγον πρότερον ἔλεγες ὁμολογεῖ σοι. Ἐχει δὴ οὐτως αἰδηλὸν οὐκ οὐκ ἐννύ· ἐάν τι σὺ ἐν τοῖς λόγοις ὁμολογήσῃς μοι, βεβασανι-
 E μένον τοῦτ' ἤδη ἔσται ἱκανὸς ὅπ' ἐμοῦ σέ καὶ σοῦ, καὶ οὐκ ἐτί αὐτὸ δεήσει ἐπ' ἄλλον βάσανον ἀναφέρειν. Οὐ γὰρ ἂν ποτε αὐτὸ συνεχώρησας σὺ οὔτε σοφίας ἐνδείξῃς οὔτε αἰσχύνῃς παροῦσα, οὐδ' αὖ ἀπατῶν ἐμὲ συγχωρήσῃς ἂν φίλος γάρ μοι εἶ, ὡς καὶ αὐτὸς φῆς. Τῶν οὖν σὺν ἡ ἐμῇ καὶ ἡ σὴ ὁμολογία εἶλος ἤδη ἔξει τῆς ἀληθείας. Πάντων δὲ καλλίστη ἐστὶν ἡ σκέψις, ὃ Καλλικλείς, περὶ τούτων ὧν σὺ δή μοι ἐπειτήσας, ποῖόν τινα χρῆ ἐῖναι τὸν ἄνδρα καὶ τί ἐπιτη-
 488 δεύειν καὶ μέχρι τοῦ, καὶ προεβύτηνον καὶ νεώτερον ὄντα. Ἐγὼ γὰρ εἶ τι μὴ ὀρθῶς περῆται κατὰ τὸν βίον τὸν ἑαυτοῦ, εὐ ἴσθι τοῦτο οὐκ οὐκ ἐκὼν ἐξαμαρτάνω ἄλλ' ἀμαθῆ τῆ ἐμῆ· σὺ οὖν, ὡς περὶ ἤρως νοουθετεῖν με, μὴ ἀποστής, ἀλλ' ἱκανῶς μοι ἐνδείξῃ, τί ἐστὶν τοῦτο ὃ ἐπιτηδευτόν μοι, καὶ τίνα τρόπον κτηροίμην ἂν αὐτό, καὶ ἐάν με λάβῃς νῦν μὲν σοι ὁμολογήσαντα, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ χρόνῳ μὴ ταῦτά πρᾶττοντα ἄπερ ὁμολόγησα, πάννυ με ἡγοῦ βλάκα εἶναι καὶ

ἐνώπιον πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα προκειμένου περὶ σπουδαιωτάτων ζητημάτων. Σὺ δὲ ἔχεις ἑλα ὅσα οἱ ἄλλοι δὲν ἔχουν. Διότι· ἔχεις ἐκπαιδευθῆ καλῶς ὅπως πολλοὶ Ἀθηναῖοι· μποροῦν γὰρ ὁμολογήσου, καὶ μὲ ἀγαπάς. Πῶς τὸ συμπεραίνω τοῦτο ; Θὰ σοῦ εἴπω. Ἐγὼ γινώσκω, Καλλικλῆ, ὅτι σὺ, ὃ Τεῖσανδρος ὁ Ἀφιδναῖος, ὃ Ἀνδρῶν ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδροῦτιανος καὶ ὁ Ναιουκίδης ὁ Χολαργεὺς ἐξεπαιδευθῆτε καλῶς. Καὶ κάποτε σὰς ἤκουσα νὰ συζητῆτε μέχρι ποίου σημείου πρέπει νὰ ἀσχολῆται κανεὶς μὲ τὴν φιλοσοφίαν, καὶ γινώσκω ὅτι ἀπεκλίνατε εἰς τὴν ἐξῆς σκέψιν, νὰ μὴ ἀσχολῆσθε δηλαδὴ εἰς τὴν φιλοσοφίαν εἰς ἑλας τὰς λεπτομερείας αὐτῆς, ἀλλὰ συμβουλεύεσθε ὁ εἰς τὸν ἄλλον νὰ προφυλάττεσθε, ἵνα μὴ γενόμενοι σοφοὶ πέραν τοῦ δέοντος διαφθαρήτε χωρὶς νὰ τὸ καταλάβετε. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀκούω τώρα νὰ μοῦ εἴδῃς τὰς ἴδιαις συμβουλάς, τὰς ὅποιας εἶπιδες εἰς πολὺ στενοῦς φίλους σου, εἶναι δι' ἐμὲ ἀρκετὴ ἀπόδειξις, ὅτι πραγματικῶς μὲ ἀγαπάς. Καὶ βέβαια οὐκ ἔχεις περισσὴν ἐλευθεροστομίαν καὶ δὲν ἐντρέπεσαι, καὶ σὺ ὁ ἴδιος τὸ ἔλεγες, καὶ ὁ λόγος τὸν ὅποιον προηγουμένως ἀπήγγειλες τὸ μαρτυρεῖ. Φανερόν λοιπὸν εἶναι ὅτι περὶ τούτων οὕτω τώρα ἔχει τὸ πρᾶγμα· ἐάν δηλαδὴ σὺ εἰς τὴν συζήτησιν συμφωνήσῃς σὲ κάτι τι μὲ ἐμὲ, τοῦτο πλέον θὰ εἶναι πλήρως ἀποβε-
 δειγμένον ὅπ' ἐμοῦ καὶ σοῦ καὶ δὲν θὰ ἔχῃ πλέον ἀνάγκην ἄλλης ἀποδείξεως. Διότι οὐδέποτε σὺ θὰ συνεφώνεις εἰς τοῦτο, οὔτε ἀπὸ ἑλλησπιν γνώσεως, οὔτε ἀπὸ συστολήν, οὔτε θὰ συνεφώνεις ἀπατῶν ἐμὲ· διότι εἰσαι φίλος μου, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖς. Πραγματικῶς λοιπὸν ἡ ἴδική μου καὶ ἡ ἴδική σου ὁμολογία θὰ εἶναι πλήρης ἢ ἀλήθεια διὰ κάθε ζήτημα. Καλλίστη ἀπὸ ἑλας τὰς σκέψεις εἶναι, Καλλικλῆ, ἡ ἐξέτασις τούτων τῶν ζητημάτων, διὰ τὰ ὅποια σὺ μὲ ἐπέπληξες, ποῖος δηλαδὴ πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος, καὶ τί πρέπει νὰ πράττῃ, καὶ μέχρι τίνος σημείου, καὶ ὁ προσδύ-
 τος καὶ ὁ νεώτερος. Διότι, ἐάν ἐγὼ εἰς τὸν βίον μου δὲν πράττω τι ὀρθῶς, γινώριζε καλῶς τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ δὲν περιπίπτω ἔκουσως εἰς σφάλματα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀμαθειάν μου. Σὺ λοιπὸν, ὅπως ἤρχισας νὰ μὲ νοουθετῆς, μὴ πάσης νὰ μὲ συμβουλεύῃς, ἀλλὰ δειξέ μου σαφῶς, ποῖον εἶναι αὐτὸ τὸ ὅποιον πρέπει νὰ πράττω καὶ κατὰ ποῖον τρόπον δύναμαι νὰ τὸ ἀποκτήσω. Καὶ ἂν μὲ εὐρῆς τώρα μὲν νὰ παραδέχομαι, ἔπειτα δὲ νὰ μὴ πράττω ὅσα παρεδέχθην, θεώρησέ με

Β μηκέτι ποτέ με νοουθετήσης ἕσπερον, ὥς μηδεὸς ἄξιον ὄντα. Ἐξ ἀρχῆς δέ μοι ἐπανάλαβε, πῶς φησὶ τὸ δίκαιον ἔχειν· καὶ σὺ καὶ Πίνδαρος τὸ κατὰ φύσιν; Ἄγειν βίῃ τὸν κρείττω τὰ τῶν ἡτιόνων καὶ ἄρχειν τὸν βελτίω τῶν χειρόνων καὶ πλέον ἔχειν τὸν ἀμείνω τοῦ φαυλοτέρου; Μῆ τι ἄλλο λέγεις τὸ δίκαιον εἶναι, ἢ δροθῶς μέμνημαι;

ΚΑΔ. Ἄλλὰ ταῦτα ἔλεγον, καὶ τότε καὶ νῦν λέγω.

ΣΩ. Πότερον δὲ τὸν αὐτὸν βελτίω καλεῖς σὺ καὶ κρείττω;

Ο ὁδὲ γάρ τοι τότε οὐδὲ τ' ἢ μαθεῖν σου τί ποτε λέγεις. Πότερον τοὺς ἰσχυροτέρους κρείττους καλεῖς καὶ δεῖ ἀκροῦσθαι τοῦ ἰσχυροτέρου τοὺς ἀσθενεστέρους, οἷόν μοι δοκεῖαι καὶ τότε ἐνδείκνυσθαι, ὥς αἱ μεγάλα πόλεις ἐπὶ τὰς μικρὰς κατὰ τὸ φύσει δίκαιον ἔρχονται, οἱ κρείττους εἰσὶν καὶ ἰσχυρότεροι, ὥς τὸ κρείττον καὶ ἰσχυρότερον καὶ βέλτιον ταῦτόν ἐν, ἢ ἔστι βελτίω μὲν εἶναι, ἥτιω δὲ καὶ ἀσθενέστερον, καὶ κρείττω μὲν εἶναι, μοχθηρότερον δὲ ἢ **Δ** ὁ αὐτὸς ὄρος ἐστὶν τοῦ βελτίονος καὶ τοῦ κρείττους; Τοῦτό μοι αὐτὸ σαφῶς διόρισον, ταῦτόν ἢ ἕτερόν ἐστιν τὸ κρείττον καὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ ἰσχυρότερον;

ΚΑΔ. Ἄλλ' ἐγὼ σοι σαφῶς λέγω, οἱ ταῦτόν ἐστιν.

ΣΩ. Οὐκοῦν οἱ πολλοὶ τοῦ ἑνὸς κρείττους εἰσὶν κατὰ φύσιν; Οἱ δὴ καὶ τὸς νόμους τίθενται ἐπὶ τῷ ἐνί, ὅσπερ καὶ σὺ ἄρτι ἔλεγες.

ΚΑΔ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Τὰ τῶν πολλῶν ἄρα νόμιμα τὰ τῶν κρειττόνων ἐστίν.

ΚΑΔ. Πάνυ γε.

Β **ΣΩ.** Οὐκοῦν τὰ τῶν βελτιόνων οἱ γὰρ κρείττους βελτίους που κατὰ τὸν σὸν λόγον.

ΚΑΔ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰ τούτων νόμιμα κατὰ φύσιν καλά, κρειτόνων γε ὄντων;

βλάκα, καὶ ποτέ πλέον μὴ με νοουθετήσης, διότι δὲν θὰ ἀξίζω τίποτα. Ἐπανάλαβέ μου δὲ ἐξ ἀρχῆς, πῶς θεωρεῖς καὶ σὺ καὶ ὁ Πίνδαρος τὸ φυσικὸν δίκαιον; Ἰσχυρίζεσαι οἱ φυσικὸν δίκαιον εἶναι καὶ παίρῃν διὰ τῆς βίας ὁ δυνατώτερος τὰ πράγματα τῶν ἀδυνατωτέρων, καὶ νὰ ἀρχῇ ὁ καλύτερος τῶν χειροτέρων σου, καὶ νὰ πλεονεκτῇ ὁ ἰσχυρότερος τοῦ ὀλιγώτερου ἰσχυροῦ; Μήπως λέγεις οἱ ἄλλο τι εἶναι τὸ δίκαιον; ἢ καλῶς ἐνθυμούμαι οἱ εἶπες, πῶς αὐτὸ εἶναι τὸ δίκαιον;

ΚΑΔ. Αὐτὰ ὑπεστήριζον τότε περὶ δικαίου, καὶ τώρα τὰ ἴδια ὑποστηρίζω.

ΣΩΚΡ. Θεωρεῖς τὸ ἴδιον πράγμα, ὅταν λέγῃς καλύτερος καὶ ἰσχυρότερος; Διότι οὐτε τότε ἤδυνήθησιν νὰ ἐνοήσω τί ἄρα γε ἔλεγες. Τοὺς ἰσχυροτέρους ὀνομάζεις «κρείττους», καὶ πρέπει οἱ ἀσθενέστεροι νὰ υποτάσσωνται εἰς τὸν ἰσχυρότερον, ὅπως μὲν φαίνεται οἱ καὶ τότε ὑπεδείκνυες λέγων οἱ καὶ αἱ μεγάλα πόλεις ἐπιτίθενται ἐναντίον τῶν μικρῶν σύμφωνα μὲ τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου, διότι εἶναι «κρείσσονες» καὶ ἰσχυρότεροι, ἐπειδὴ εἶπεν τὸ «κρείσσον» καὶ ἰσχυρὸν καὶ «βέλτιον» ἐλλὰ τὸ ἴδιον πράγμα, ἢ εἶναι βυυτὸν νὰ εἶναι τις βελτίων, ἀλλὰ νὰ εἶναι κατώτερος καὶ ἀσθενέστερος, καὶ νὰ εἶναι τις «κρείττων» ἀλλὰ νὰ εἶναι ἀσθενέστερος ἢ τὸ «βελτίων» καὶ «κρείσσων» ἔχουν τὴν αὐτὴν σημασίαν; Δὲς μου αὐτοῦ τοῦ πράγματος σαφῆ ὄρισμόν. Γαυρίζονται ἢ διαφέρουν τὸ «κρείσσον», τὸ «βέλτιον» καὶ τὸ ἰσχυρότερον;

ΚΑΔ. Ἄλλ' ἐγὼ σοῦ λέγω σαφῶς οἱ «κρείσσον», «βέλτιον», ἰσχυρότατον εἶναι τὸ ἴδιον πράγμα.

ΣΩΚΡ. Οἱ πολλοὶ λοιπὸν σύμφωνα μὲ τὸ φυσικὸν δίκαιον εἶναι ἰσχυρότεροι τοῦ ἑνός, οἱ ὅποιοι νομοθετοῦν διὰ τὸ άτομον, τὸν ἕνα, καθὼς καὶ σὺ πρὸ ὀλίγου ἔλεγες.

ΚΑΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Οἱ νόμοι λοιπὸν τῶν πολλῶν εἶναι νόμοι τῶν ἰσχυροτέρων.

ΚΑΔ. Βεβαίως.

ΣΩΚΡ. Εἶναι λοιπὸν νόμοι τῶν βελτιόνων· διότι οἱ κρείσσοντες εἶναι βελτίονες, μὲν φαίνεται, σύμφωνα μὲ ὅσα εἶπες.

ΚΑΔ. Ναι.

ΣΩΚΡ. Καὶ οἱ νόμοι λοιπὸν τούτων εἶναι καλοὶ σύμφωνα μὲ τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου, ἐπειδὴ βέβαια οἱ βελτίονες εἶναι κρείσσονες.

ΚΑΛ. Φημί.

489 ΣΩ. "Αρ' οὖν οἱ πολλοὶ νομίζουσιν οὕτως, ὡς ἄρτι αὐτὸν εἶπες, δίκαιον εἶναι τὸ ἴσον ἔχειν καὶ ἀσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι; "Ἐστὶν ταῦτα ἢ οὐ; Καὶ πῶς μὴ ἀλώσει ἐναυθα σὺ ἀισχυνόμενος νομίζουσιν, ἢ οὐ, οἱ πολλοὶ τὸ ἴσον ἔχειν ἀλλ' οὐ τὸ πλεόν δίκαιον εἶναι, καὶ ἀσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι; Μὴ φθόνει μοι ἀποκρίνασθαι τοῦτ', *ὦ* Καλλικλείς, ἴν', ἐάν μοι ὁμολογήσῃς, βεβαιώσωμαι ἥδη παρὰ σοῦ, ἅτε ἱκανοῦ ἀνδρὸς διαγνώωναι ὁμολογηκότες.

ΚΑΛ. "Ἄλλ' οἳ γε πολλοὶ νομίζουσιν οὕτως.

ΣΩ. Οὐ νόμον ἄρα μόνον ἐστὶν ἀσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, οὐδὲ δίκαιον τὸ ἴσον ἔχειν, ἀλλὰ καὶ φύσει·
B ὅσπερ κινδυνεύεις οὐκ ἀληθῆ λέγειν ἐν τοῖς πρόσθετον οὐδὲ ὀρθῶς ἐμοῦ κατηγορεῖν λόγων, δὲ ἐναντίον ἐστὶν ὁ νόμος καὶ ἡ φύσις, ἃ δὴ καὶ ἐγὼ γνωρὸς μακροχρῶν ἐν τοῖς λόγοις, ἐάν μὲν τις κατὰ φύσιν λέγῃ, ἐπὶ τὸν νόμον ἄγων, ἐάν δέ τις κατὰ τὸν νόμον, ἐπὶ τὴν φύσιν.

C ΚΑΛ. Οὐτοὶ ἀνηρ οὐ παύεται φλυαρῶν. Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἀλοχίει, τηλικούτος ὢν, ὄνόματα θηρεῖων, καὶ ἐάν τις εἰρήμει ἀμάτη, ἐρημιον τοῦτο ποιούμενος; "Ἐμὲ γὰρ οἶε ἄλλο τι λέγειν, τὸ κρείττους εἶναι ἢ τὸ βελτίους; Οὐ πάσαι σοι λέγω, οὗτι ταῦτον φημι εἶναι τὸ βέλτιον καὶ τὸ κρείττον; "Ἡ οἶε με λέγειν, ἐάν συμφετός συλλεγῇ δοῦλων καὶ παντοδαπῶν ἀνθρώπων μηδεὸς ἀξίαν πλὴν ἴσως τῷ σώματι ἰσχυρίσασθαι, καὶ οὗτοι φῶσιν ἅπτα, ταῦτα εἶναι νόμιμα;

ΣΩ. Εἶπεν, ὦ σοφώτατε Καλλικλείς· οὕτω λέγεις;

D ΚΑΛ. Πάνν μὲν οὖν.

ΣΩ. "Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, ὦ δαιμόνις, καὶ αὐτὸς πάσαι το-
πάζω τοιοῦτόν τί σε λέγειν τὸ κρείττον, καὶ ἀνερωτῶ γλι-

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. "Ἀρὰ γε ἔχουν οἱ πολλοὶ αὐτὴν τὴν γνώμην, καθὼς σὺ πρὸ ὀλίγου εἶπες, δηλαδὴ ὅτι δίκαιον εἶναι τὸ ἔχειν τις ἴσα δικαιώματα μὲ τούς ἄλλους, ἀσχημότερον δὲ τὸ νὰ ἀδικῇ παρὰ τὸ ἀδικεῖσθαι; Ναὶ ἢ ἔχει; Πρόσεχε μήπως φωνῆς ὅτι ἐξ ἐντροπῆς δὲν ὁμολογεῖς. Θεωροῦν οἱ πολλοὶ ὅτι δίκαιον εἶναι τὸ νὰ ἔχουν ἴσα δικαιώματα οἱ ἄνθρωποι μεταξὺ των καὶ ἔχει τὰ πλεονα δικαιώματα ὁ εἰς τοῦ ἐτέρου, ἢ δὲν τὸ θεωροῦν; Καὶ θεωροῦν ἀσχημότερον τὸ νὰ ἀδικῇ τις παρὰ τὸ ἀδικεῖσθαι; Μὴ ἀπὸ φθόνου ἀρηθῆς καὶ μὴ ἀποκριθῆς εἰς αὐτὸ πού σε ἐρωτῶ, Καλλικλή, ἴνα, ἐάν συμφωνήσῃς μαζί μου, ἐπισυθῶ εἰς τὴν γνώμην μου διὰ τῆς βεβαιώσεώς σου, ἐπειδὴ θὰ ἔχω συμφωνήσει μαζί μου ἀνηρ ἱκανὸς νὰ διακρίνῃ.

ΚΑΛ. Οἱ πολλοὶ τοῦλάχιστον αὐτὸ πιστεύουν.

ΣΩΚΡ. Τὸ νὰ ἀδικῇ λοιπόν τις δὲν εἶναι ἀσχημότερον ἀπὸ τὸ νὰ ἀδικῆται μόνον σύμφωνα μὲ τὸν νόμον, οὐδὲ μόνον σύμφωνα μὲ τὸν νόμον δίκαιον εἶναι τὸ νὰ ἔχει τις ἴσα δικαιώματα μὲ τούς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ σύμφωνα μὲ τὸ φυσικὸν δίκαιον· ὥστε κινδυνεύει νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι δὲν εἶπες τὴν ἀλήθειαν πρωτότερα, καὶ ὅτι δὲν με κατηγορήσας δικαίως ἰσχυρίζομαι ὅτι τὸ θετὸν δίκαιον εἶναι τὸ ἀντίθετον τοῦ φυσικοῦ δικαίου, τὰ ὅποια δῆθεν ἐνόησας ἐγὼ ἐξαπατῶ εἰς τὴν συζήτησιν, ἐάν μὲν τις λέγῃ σύμφωνα μὲ τὸ φυσικὸν δίκαιον καταφεύγων εἰς τὸ θετὸν, ἐάν δὲ τις ὁμιλῇ σύμφωνα μὲ τὸ θετὸν δίκαιον, εἰς τὸ φυσικόν.

ΚΑΛ. Δὲν θὰ παύσῃ τέλος πάντων ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς τὰς μωρολογίας; εἶπέ μοι, Σωκράτη, δὲν ἐντρέπεται εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν νὰ κυνηγᾷ λέξεις καὶ νὰ θεωρῆς κατόρθωμά σου, ἂν κανεὶς ὑποπέσῃ εἰς κανένα λεκτικὸν σφάλμα; Διότι νομίζεις ὅτι θεωρῶ διάφορον τὸ «κρείττους» ἀπὸ τὸ «βελτίους»; Δὲν σοῦ τὸ εἰρήνευσα πρὸ πολλοῦ ὅτι θεωρῶ τὸ ἴδιον πρᾶγμα τὸ «βελτίους» καὶ τὸ «κρείττους»; "Ἡ νομίζεις πῶς θεωρῶ νόμιμα, ἐάν συνέλθῃ συμφετός δοῦλων καὶ πάσης ποιότητος ἀνθρώπων, πού δὲν ἀξίζουσι τίποτε, ἐκτός ἴσως νὰ κατορθώσουν κάτι διὰ τὸ σώματός, καὶ ἂν οὗτοι νομοθετήσουν κάτι, αὐτὰ νομίζεις ὅτι θεωρῶ νόμιμα;

ΣΩΚΡ. "Ἄς εἶναι, σοφώτατε Καλλικλή, αὐτὴν τὴν γνώμην ἔχεις;

ΚΑΛ. Βεβαιότατα.

ΣΩΚΡ. "Ἀλλά, καλότυχς, καὶ ἐγὼ ὀβίος πρὸ πολλοῦ ὑπο-
πτεύομαι ὅτι σὺ ἐννοεῖς τοιοῦτον, «τὸ κρείττους» καὶ ἐπα-

χόμενος σαφῶς εἰδέναι δι τι λέγεις. Οὐ γὰρ ἤδηον σὺ γε τοὺς δύο βελτίους ἡγεῖ τοῦ ἐνός, οὐδὲ τοὺς σοὺς δούλους βελτίους σοῦ, δι τι ισχυρότεροί εἰσι ν ἡ σὺ. *Ἄλλὰ πάλιν ἐξ ἀρχῆς εἰπέ, τίνας ποτε λέγεις τοὺς βελτίους, ἐπειδὴ οὐ τοὺς ισχυρότερους; Καὶ ὃ θναμοῖαι πρῶτότερον με προδιδάσκει, ἵνα μὴ ἀποφοιτήσω παρὰ σοῦ.

Ε ΚΑΑ. Εἰρωνεύει, ὃ Σώκρῃτες.

ΣΩ. Μὰ τὸν Ζῆθον, ὃ Καλλικλείς, ὃ σὺ χρώμενος πολλά νυνδὴ εἰρωνεύου πρὸς με· ἄλλ' ἴθι εἰπέ, τίνας λέγεις τοὺς βελτίους εἶναι;

ΚΑΑ. Τοὺς ἀμείνους ἔγωγες.

ΣΩ. Ὅραξ ἄρα, δι σὺ αὐτοὺς ὀνόματα λέγεις, δηλοῖς δὲ οὐδέν; Ὅχι ἔρεῖς, τοὺς βελτίους καὶ κρείττους πότερον τοὺς φρονιμωτέρους λέγεις ἢ ἄλλους τινάς;

ΚΑΑ. Ἄλλὰ καὶ μὰ Δία τοῦτους λέγω, καὶ σφόδρα γε.

ΣΩ. Πολλῆς ἄρα εἰς φρονῶν μυρίαν ἡ φρονούντων κρείττων ἔστιν κατὰ τὸν ὄν λόγον, καὶ τοῖτον ἄρχειν δεῖ, τοὺς δ' ἄρχεισθαι, καὶ πλέον ἔχειν τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων· τοῦτο γάρ μοι δοκεῖ βούλευσθαι λέγειν — καὶ οὐ ἔθματα θηρεῖω — εἰ ὃ εἰς τῶν μυρίων κρείττων.

ΚΑΑ. Ἄλλὰ ταῦτ' ἔστιν ἃ λέγω. Τοῦτο γὰρ οἶμαι ἐγὼ τὸ δίκαιον εἶναι φύσει, τὸ βελτίω ὄντα καὶ φρονιμωτέρον καὶ ἄρχειν καὶ πλέον ἔχειν τῶν φαυλοτέρων.

Β ΣΩ. Ἔχε δὴ αὐτοῦ. Τί ποτε σὺ νῦν λέγεις; Ἐὰν ἐν τῷ αὐτῷ ὄμει, ὡσπερ νῦν, πολλοὶ ἀδρόοι ἄνθρωποι, καὶ ἡμῖν ἢ ἐν κοινῷ πολλὰ οἶτα καὶ ποτῆ, ὄμει δὲ παντοδαποῖ, οἱ

1. Κατὰ τοὺς χρόνους τὸ Σωκράτους τὰ ἐπίθετα βελτίων καὶ κρείττων δὲν εἶχον διαφοράν σημασίαν, ἀφοῦ δὲ ἀπεδείχθη δι βελτίων δὲν ἦσαν οἱ σωματικῶς ισχυρότεροι φυσικὸν ἦτο νὰ ἀποβλέψῃ εἰς τοὺς διανοητικῶς ισχυρότερους.

2. Ἀφοῦ ὁ Σωκράτης ὑποδοχθῆν τὸν Καλλικλῆ ὑπέβαλεν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν προσηκουσαν λέξιν (φρονιμωτέρον) καὶ τὴν πρᾶπουσαν διατύπωσιν τοῦ νοήματος ἀπέφερε «τοῦτό μοι δοκεῖς λέγειν

ναλαμβάνω τὴν ἐρώτησιν ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ νὰ μάθω τί ἐνωεῖς. Διότι σὺ βέβαια δὲν θεωρεῖς τοὺς δύο καλυτέρους τοῦ ἐνός, οὐδὲ τοὺς βούλους σου θεωρεῖς καλυτέρους σου, διότι εἶναι ισχυρότεροι ἀπὸ σένα. Ἄλλὰ εἰπέ τὸ μοι πάλιν ἀπὸ τὴν ἀρχῆν, τί τέλος πάντων θεωρεῖς πὺς εἶναι οἱ καλυτέροι, ἐπειδὴ δὲν θεωρεῖς πὺς τὸ ισχυρότερον καὶ καλυτέρον ταυτίζονται; Καί, φίλε μου, βίβασκέ με με μεγαλυτέραν ἡρεμίαν, ἕως στου ἐνοήσῃς τὸ ζήτημα, διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῶ νὰ ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν σου.

ΚΑΑ. Με εἰρωνεύεσαι, Σωκράτη.

ΣΩΚΡ. Μὰ τὸν Ζῆθον, Καλλικλῆ, τὸν ὅποιον ἀναφέρων σὺ πολλῆς τώρα δὰ με εἰρωνεύεθες· ἄλλ' ἐμπρὸς εἰπέ, τί ἐνωεῖς με τὴν λέξιν καλυτέροι.

ΚΑΑ. Ἐγὼ τοῦλάχιστον καλυτέρους· θεωρῶ τοὺς ισχυρότερους.

ΣΩΚΡ. Βλέπεις λοιπὸν δι σὺ ὁ ἴδιος λέγεις λέξεις καὶ δὲν διασαφηνίζεις τὴν ὁσίαν τῶν πραγμάτων; Εἰπέ μοι, καλυτέρους καὶ ισχυρότερους λέγων ἐνωεῖς τοὺς φρονιμωτέρους ἢ ἄλλους τινάς;

ΚΑΑ. Ναὶ καὶ τὸν Δία, βεβαίως ταοὺς φρονιμωτέρους ἐνωεῖς, ὅταν λέγω καλυτέρους καὶ ισχυρότερους.

ΣΩΚΡ. Πολλῆς λοιπὸν ἕνας φρόνιμος εἶναι ἀνώτερος μυρίων μὴ φρονιμων σύμφομα με αὐτὰ πὺ λέγεις, καὶ πρέπει ὁ φρόνιμος νὰ ἀρχῇ, οἱ δὲ μὴ φρόνιμοι νὰ ἀρχωνται· καὶ ὁ ἀρχων νὰ πλεονεκτῇ τῶν ἀρχομένων· ζῆτι μοι φαίνεται δι αὐτὸ ἐνωεῖς (καὶ βλέπεις δι δὲν κυνηγῶ λέξεις)· ἐὰν ὁ ἕνας εἶναι ἀνώτερος τῶν πολλῶν.

ΚΑΑ. Ἄλλὰ, ὅσα ἐγὼ ὑποστηρίζω, αὐτὰ εἶναι. Διότι αὐτὸ νομίζω δι εἶναι τὸ φυσικὸν δίκαιον, δηλαδὴ ὁ ισχυρότερος καὶ φρονιμωτέρος νὰ ἀρχῇ καὶ νὰ πλεονεκτῇ τῶν ἀσθενεστέρων.

ΣΩΚΡ. Σταμάτησε λοιπὸν εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον τῆς συζητήσεώς μας. Τί τέλος πάντων ἐνωεῖς με αὐτὰ πὺ λές τώρα; Ἐὰν συναθροισθῆμι εἰς τὸ αὐτὸ μέρος πολλοὶ ἄνθρωποι, ὅπως τώρα ἔχομεν συναθροισθῆ, καὶ ὑπάρχουν πολλὰ φαγητὰ καὶ ποτῆ ἀνήκοντα ἐξ ἴσου εἰς ὅλους, καὶ ἂν εἰμθα

καὶ οἱ ρήματα θηρεῖω», ἦτοι τοῦτο μοῦ φαίνεται πὺς εἶναι τὸ νόημα σου, ἂν καὶ εἶσαι ἀνίκωνος νὰ τὸ ἐκφράσῃς διὰ καταλλήλων λέξεων. Βλέπεις δι δὲν ἐπιδικῶ νὰ ὀσ πῶσω ἀπὸ τὰς λέξεῖς σου, διότι κυρίως ἐνδιαφέρομαι διὰ τὰς ἐνωεῖς.

μὲν ἰσχυροί, οἱ δ' ἀσθενεῖς, εἰς δὲ ἡμῶν ἢ φρονιμώτερος περὶ ταῦτα, ἰατρὸς ὢν, ἢ δέ, ὁλον εἰκός, τῶν μὲν ἰσχυρότερος, τῶν δὲ ἀσθενέστερος, ἄλλο τι ἢ οὗτος, φρονιμώτερος ἡμῶν ὢν, βελτίων καὶ κρείττων ἔσται εἰς ταῦτα;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἡ οὖν τοῦτων τῶν αἰτίων πλέον ἡμῶν ἐκείον ἀ-
τῶ, διὸ βελτίων ἐστίν, ἢ τῶ μὲν ἄρχειν πάντα ἐκείον δεῖ
νέμειν, ἐν τῶ δὲ ἀναλίσκεν τε αὐτὰ καὶ καταχρησθῆναι εἰς τὸ
ἐαυτοῦ σῶμα οὐ πλεονεκτεῖτον, εἰ μὴ μέλλει ζημιουθῆναι,
ἀλλὰ τῶν μὲν πλέον, τῶν δ' ἕλαττον ἐκείον· ἐὰν δὲ τύχη
πάντων ἀσθενέστατος ὢν, πάντων ἐλάχιστον τῶ βελτίστω,
ὦ Καλλίκλεις; Οὐχ οὕτως, ὦγαθέ;

ΚΑΛ. Περὶ οἷα λέγεις καὶ ποτὰ καὶ ἰατροῦς καὶ φλυ-
D αρίας· ἐγὼ δὲ οὐ ταῦτα λέγω.

ΣΩ. Πότερον οὖν τὸν φρονιμώτερον βελτίω λέγεις;
Φάθι ἢ μή.

ΚΑΛ. Ἐγὼ γε.

ΣΩ. Ἄλλ' οὐ τὸν βελτίω πλέον δεῖν ἔχειν;

ΚΑΛ. Οὐ αἰτίων γε οὐδὲ ποτῶν.

ΣΩ. Μανθάνω, ἀλλ' ἴσως ἱματίων, καὶ δεῖ τὸν ὀφθαλ-
μικώτατον μέγιστον ἱμάτιον ἔχειν καὶ πλεῖστα καὶ κάλλιστα
ἀμπεχόμενον περιμένα;

ΚΑΛ. Ποίων ἱματίων;

ΣΩ. Ἄλλ' εἰς ὑποδήματα ὅλην διὸ δεῖ πλεονεκτεῖν τὸν
E φρονιμώτατον εἰς ταῦτα καὶ βελτίσιον· τὸν σκινοτόμον ἴσως
μέγιστα δεῖ ὑποδήματα καὶ πλεῖστα ὑποδεδμενὸν περιπατεῖν.

ΚΑΛ. Ποῖα ὑποδήματα; Φλυαρεῖς ἔχων.

ΣΩ. Ἄλλ' εἰ μὴ τὰ τοιαῦτα λέγεις, ἴσως τὰ τοιαῦτα ὁλον

πάσης σωματικῆς ἰσχύος καὶ ποιότητος ἄνθρωποι, ἄλλοι μὲν
ἰσχυροί, ἄλλοι δὲ ἀδύνατοι, ἐὰν δέ τις γνωρίζῃ καλύτερον
ἀπὸ ἡμᾶς τὰ ἀφοροῦντα τὰ φαγητὰ καὶ ποτὰ, διότι εἶναι
ἰατρός, εἶναι δὲ οὗτος, ὅπως εἶναι φυσικόν, ἀπὸ ἄλλους μὲν
ἰσχυρότερος ἀπὸ ἄλλους δὲ ἀδυνατώτερος, ἄλλο τι θὰ συμβῆ
εἰς τὴν περίστασιν αὐτήν, ἢ οὗτος, ὁ ἰατρός, ἐπειδὴ εἶναι
φρονιμώτερος ἀπὸ ἡμᾶς, θὰ εἶναι βελτίων καὶ κρείσσων, ὅσον
ἀφορᾷ τὰ φαγητὰ καὶ ποτὰ;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Σὲ ἐρωτῶ. Πρέπει λοιπὸν νὰ πάρῃ αὐτός (ὁ ἰα-
τρός;) ἀπὸ τὰ φαγητὰ καὶ ποτὰ περισσότερα ἀπὸ ἡμᾶς, διότι
εἶναι βελτίων ἡμῶν, ἢ κατ' ὃ μὲν ἄρχων πρέπει νὰ διανέμῃ
πάντα, καὶ νὰ μὴ παίρῃ περισσότερα δι' ἑἰᾶν χρῆσιν καὶ
κατανάλωσιν, ἐὰν δὲν μέλλει νὰ τιμωρηθῆ, ἀλλὰ πρέπει ἀπὸ
ἄλλους μὲν νὰ παίρῃ περισσότερα, ὀλιγώτερα δὲ ἀπὸ ὅσα
παίρνουν ἄλλοι. Ἐὰν δὲ συμβῆ νὰ εἶναι ἀδυνατώτατος ὢλων,
ἀπὸ ἄλλους ὀλιγώτερα πρέπει νὰ παίρῃ ὁ βελτίστος, Καλλι-
κλῆ; Ἔτσι δὲν εἶναι, φίλε μου;

ΚΑΛ. Ὅμιλεις διὰ φαγητὰ καὶ ποτὰ, καὶ ἰατροῦς, καὶ
λέγεις μορολογίας. Ἐγὼ, λέγων ὅσα εἶπον, δὲν ἠνθούσιν
αὐτὰ.

ΣΩΚΡ. Δὲν θεωρεῖς καλύτερον τὸν φρονιμώτερον; Ἡ πα-
ραδέξου το ἢ ἀρήσου.

ΚΑΛ. Τὸ παραδέχομαι, ὁ καλύτερος εἶναι ὁ φρονιμώ-
τερος.

ΣΩΚΡ. Δὲν πρέπει ὁ βελτίων νὰ παίρῃ περισσότερα ἀπὸ
τοὺς ἄλλους;

ΚΑΛ. Πρέπει νὰ παίρῃ περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους,
ἀλλὰ οὐ βέβαια φαγητὰ καὶ ποτὰ.

ΣΩΚΡ. Ἄ, κατάλαβα. Ἄλλ' ἴσως ἐνδύματα πρέπει νὰ
παίρῃ περισσότερα ὁ φρονιμώτερος, καὶ πρέπει ὁ ἐπιτε-
ξιώτατος εἰς τὴν ὀφθαλμικήν νὰ ἔχη πολὺ μεγάλο ἐνδύμα, καὶ
νὰ περιέρχεται ἐνδεδυμένος πολλὰ καὶ ὀφραϊστάτα ἐνδύματα.

ΚΑΛ. Τί μοῦ ὀμιλεῖς διὰ ἐνδύματα;

ΣΩΚΡ. Ἄλλὰ φανερόν εἶναι διὸ πρέπει νὰ πλεονεκτῆ εἰς
τὰ ὑποδήματα ὁ φρονιμώτατος καὶ ἄριστος ἀναφορικῶς πρὸς
αὐτὰ. ἴσως ὁ ὑποδηματοποιὸς πρέπει νὰ περικατῆ φορῶν
πλεῖστα καὶ μέγιστα ὑποδήματα.

ΚΑΛ. Ποῖα ὑποδήματα; Φλυαρεῖς.

ΣΩΚΡ. Ἄλλ' ἂν δὲν ἐνοῦσῃ αὐτὰ, ἴσως ἐνοῦσῃ τὰ ἐξῆς.

γεωργικὸν ἄνδρα περὶ γῆν φρόνιμον τε καὶ καλὸν κάγαθόν, τοῦτο δὴ Ἰσως δεῖ πλεονεκτῆν τῶν σπερμάτων καὶ ὡς πλείω σπέρματα χρῆσθαι εἰς τὴν αὐτοῦ γῆν.

ΚΑΛ. Ὡς αἰ ταῦτα λέγεις, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐ μόνον γε, ὦ Καλλίκλειε, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν.

491 ΚΑΛ. Νῆ τοὺς θεοὺς, ἀτεχνῶς γε αἰ σκυτέας τε καὶ κναφῆας καὶ μαγεύρους λέγων καὶ λατρῶς οὐδὲν παύει, ὡς περὶ τούτων ἡμῖν ὄντα τὸν λόγον.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὐ ἔρεῖς περὶ τίνων ὀκρεῖται τε καὶ φρονιμώτερος πλεόν ἔχων δικαίως πλεονεκτεῖ; Ἡ οὐτε ἔμοῦ ὑποβάλλοντος ἀνέξει οὐτ' αὐτὸς ἔρεῖς;

ΚΑΛ. Ἄλλ' ἔγωγε καὶ πάσαι λέγω. Πρῶτον μὲν τοὺς κρεῖττους οἱ εἰσιν οὐ σκυτοτόμους λέγω οὐδὲ μαγεύρους, ἀλλ' οἱ ἂν εἰς τὰ τῆς πόλεως πράγματα φρόνιμοι ᾖσιν, ὅτινα ἂν τρόπον εὖ οἰκοῦτο, καὶ μὴ μόνον φρόνιμοι, ἀλλὰ καὶ ἀνδρείοι, ἱκανοὶ ὄντες ἂ ἂν νοήσασιν ἐπιτελεῖν, καὶ μὴ ἀποκάμνωσι διὰ μαλακίαν τῆς ψυχῆς.

ΣΩ. Ὅρθῶς, ὦ βελτίστε Καλλίκλειε, ὡς οὐ ταῦτα σὺ τ' ἐμοῦ κατηγορεῖς καὶ ἐγὼ σοῦ; Σὺ μὲν γὰρ ἐμὲ φῆς αἰ ταῦτα λέγειν, καὶ μέμψει μοι· ἐγὼ δὲ σοῦ τούναντιόν, ὅτι οὐδέποτε ταῦτα λέγεις περὶ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ τοιῶ μὲν τοὺς κρεῖττους τε καὶ κρεῖττους τοὺς ἰσχυροτέρους ὠρίζου, αἷθις δὲ τοὺς φρονιμωτέρους, ἢν δ' αὖ ἑτερόν τι ἦκεις ἔχων ἀνδρείωτέροι τινες ὑπὸ σοῦ λέγονται οἱ κρεῖττους καὶ οἱ βελτίους. Ἄλλ', ὦγαθέ, εἰπὼν ἀπαλλάγηθι, τίνας ποτὲ λέγεις τοὺς βελτίους τε καὶ κρεῖττους καὶ εἰς ὅ τι.

ΚΑΛ. Ἄλλ' εἰρηκὰ γε ἔγωγε τοὺς φρονίμους εἰς τὰ τῆς πόλεως πράγματα καὶ ἀνδρείους. Τούτους γὰρ προσήκει τῶν πόλεων ἀρχεῖν, καὶ τὸ δίκαιον τοῦτ' ἐστίν, πλεόν ἔχειν τούτους τῶν ἄλλων, τοὺς ἀρχοντας τῶν ἀρχομένων.

ΣΩ. Τί δὲ αὐτῶν, ὦ εἰταρε; Τί ἡγεῖ; Ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους;

ΚΑΛ. Πῶς λέγεις;

Παραδείγματος χάριν ἕνας γεωργὸς φρόνιμος καὶ ἱκανὸς εἰς τὰ ἀφωρῶντα τὴν γεωργίαν πρέπει Ἰσως νὰ παίρνῃ περισσότερους σπέρους καὶ νὰ μεταχειρίζεται εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ ἑαυτοῦ τὸ δυνατόν περισσοτέρους.

ΚΑΛ. Πῶς πάντοτε τὰ ἴδια λέγεις, Σωκράτη. (Δὲ βαρύνει νὰ λὲς αἰωνίως τὰ ἴδια.)

ΣΩΚΡ. Ὅχι μόνον τὰ ἴδια πάντοτε λέγω, Καλλικλή, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ ἴδια πράγματα.

ΚΑΛ. Μὰ τοὺς θεοὺς, ποτὲ δὲν παύεις νὰ ἑμίλιξ διὰ ὑποδηματοποιούς καὶ βαφεῖς, καὶ μαγεύρους καὶ λατρῶς, ὡσὰν νὰ ἐπρόκειτο περὶ αὐτῶν εἰς τὴν συζήτησίν μας.

ΣΩΚΡ. Θὰ εἶπῃς οὐ λοιπὸν ὡς πρὸς τίνα πλεονεκτῆν ὁ καλύτερος καὶ φρονιμώτερος δικαίως πλεονεκτεῖ; Ἡ οὐτε τὴν ἐρώτησίν μου θὰ ἀνεχθῆς, οὐτε σὺ θὰ εἶπῃς;

ΚΑΛ. Ἄλλ' ἐγὼ τοῦλάχιστον, καὶ πρὸ πολλοῦ λέγω. Πρῶτον μὲν λέγων ἰσχυροτέρους δὲν ἐνόησά τοὺς ὑποδηματοποιούς οὐδὲ τοὺς μαγεύρους, ἀλλ' ἐκείνους ποὺ εἶναι ἱκανοὶ εἰς τὰ πολιτικά, καὶ ἐπομένως γνωρίζουν κατὰ ποῖον τρόπον διοικεῖται καλῶς μία πόλις, καὶ εἶναι ἔχι μόνον ἱκανοί, ἀλλὰ καὶ ἀνδρείοι δυνάμειοι νὰ φέρουν εἰς πέρας ὅσα σκεφθῶν καὶ νὰ μὴ σταματοῦν ἀπὸ δειλίας.

ΣΩΚΡ. Βλέπεις, φίλε Καλλικλή, ὅτι οὐτε σὺ κατηγορεῖς ἐμὲ διὰ τὰ ἴδια πράγματα οὐτε ἐγὼ σέ; Διότι σὺ μὲν λέγεις ὅτι ἐγὼ τὰ ἴδια λέγω πάντοτε καὶ μὲ κατηγορεῖς δι' αὐτό. Ἐγὼ δὲ σὲ μέμνημαι διὰ τὸ ἐναντιόν, ὅτι δηλαδὴ οὐδέποτε λέγεις τὰ ἴδια διὰ τὰ ἴδια πράγματα, ἀλλὰ ἄλλοτε μὲν λέγεις ὅτι οἱ βελτίους καὶ κρείσσοις εἶναι οἱ ἰσχυρότεροι, ἔπειτα ἔλεγες ὅτι εἶναι οἱ φρονιμώτεροι, τώρα δὲ μὰς παρουσιάζεις μὲ ἄλλον ὄρισμόν δι' αὐτούς. Ἀνδρείωτεροι λέγονται ὑπὸ σοῦ οἱ βελτίους καὶ κρείσσοις. Ἄλλὰ, φίλε μου, λέγε καὶ τελείωνε, τί τέλος πάντων ἔνοησες λέγων «βελτίους» καὶ κρείττους» καὶ εἰς τί πράγμα θεωρεῖς αὐτούς βελτίους καὶ κρείσσους;

ΚΑΛ. Ἄλλ' ἐγὼ βέβαια ἔχω εἶπε: ὅτι κρείσσους καὶ βελτίους θεωρῶ τοὺς ἱκανοὺς εἰς τὰ πολιτικά καὶ ἀνδρείους. Διότι αὐτοὶ πρέπει νὰ ἀρχουν εἰς τὰς πόλεις, καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ δίκαιον, νὰ πλεονεκτοῦν δηλαδὴ οὗτοι τῶν ἄλλων, ἦτοι οἱ ἀρχοντας τῶν ἀρχομένων.

ΣΩΚΡ. Τί δὲ νομίζεις, φίλε μου, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι διὰ τοὺς ἑαυτούς των; Ἀρχοντας ἢ ἀρχόμενοι;

ΚΑΛ. Πῶς τὸ ἐνόησες αὐτὸ ποὺ εἶπες;

οὐδὲ τὰ κακὰ τοῖς ἀνιστοῦσι. Τῶν μὲν γὰρ ἅμα παύεται, τῶν δὲ οὐ ὡς ἐτέρων ὄντων· πῶς οὖν ταῦτά ἄν εἴη τὰ ἡδέα τοῖς ἀγαθοῖς ἢ τὰ ἀνιστὰ τοῖς κακοῖς ; Ἐὰν δὲ βούλη, καὶ τῆδε
 Εἰ ἐπίσκεψαι· οἶμαι γάρ σοι οὐδὲ ταύτη ἠμολογεῖσθαι. Ἄθροισ
 δέ· τοὺς ἀγαθοὺς οὐχὶ ἀγαθῶν παρουσίᾳ ἀγαθοὺς καλεῖς,
 ὥσπερ τοὺς καλοὺς οἷς ἄν κάλλος παρῆ ;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τί δέ ; Ἀγαθοὺς ἄνδρας καλεῖς *τοὺς* ἄφρονας καὶ δειλοὺς ; Οὐ γὰρ ἄρει γε, ἀλλὰ τοὺς ἀνδρείους καὶ φρόνιμους ἔλεγες ; ἢ οὐ τούτους ἀγαθοὺς καλεῖς ;

ΚΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Τί δέ ; Παιδα ἀνόητον χαίροντα ἤδη εἶδες ;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

498 ΣΩ. Ἄνδρα δὲ οὐκ εἶδες ἀνόητον χαίροντα ;

ΚΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε· ἀλλὰ τί τοῦτο ;

ΣΩ. Οὐδέν· ἀλλ' ἀποκρίνου.

ΚΑΛ. Εἶδον.

ΣΩ. Τί δέ ; Νοῦν ἔχοντα λυπούμενον καὶ χαίροντα ;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Πότεροι δὲ μᾶλλον χαίρουσι καὶ λυποῦνται, οἱ φρόνιμοι ἢ οἱ ἄφρονες ;

ΚΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε οὐ πολὺ τι διαφέρειν.

ΣΩ. Ἄλλ' ἄρκει καὶ τοῦτο. Ἐν πολέμῳ δὲ ἦδη εἶδες ἄνδρα δειλόν ;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὐ ;

ΣΩ. Τί οὖν ; Ἀπόνητων τῶν πολεμίων πότεροι σοι ἐδόκουν μᾶλλον χαίρειν, οἱ δειλοὶ ἢ οἱ ἀνδρείοι ;

ΚΑΛ. Οἱ πρότεροι ἔμοιγε, μᾶλλον· εἰ δὲ μή, παρα-
 Β πλῆσιώς γε.

τὸ ἴδιον μὲ τὸ ἡδῦ, καὶ οἱ διαφέρει τὸ κακὸν ἀπὸ τὸ λυπηρὸν. Διότι ἀπὸ μὲν τὸ εὐχάριστον καὶ τὸ λυπηρὸν ἀπαλλάσσεται ἕκαστος συγχρόνως, οὐχὶ ὁμῶς ἀπὸ τῶ ἀγαθῶν καὶ τὸ κακὸν διότι διαφέρουν. Πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα τὸ ἡδῦ μὲ τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ λυπηρὸν μὲ τὸ κακόν ; Ἐὰν δὲ ἐπιθυμῆς ἐξετάσας τὸ ζήτημα κατ' αὐτῶν τὸν τρόπον· διότι νομίζω οἱ δὲν ἔχει ἠμολογηθῆ ὑπὸ σοῦ οὕτως ἐξεταζόμενον. Παρατήρησε δέ· τοὺς ἀγαθοὺς δὲν τοὺς ὀνομάζεις ἀγαθοὺς διὰ τὴν παρουσίαν τῶν ἀγαθῶν, ὅπως ὀνομάζεις ὄρατους εἰς ἄσους ὑπάρχει κάλλος ;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Τί δέ ; Ὀνομάζεις ἀγαθοὺς ἄνδρας τοὺς ἄφρονας καὶ δειλοὺς ; Διότι πρὸ ὀλίγου δὲν τοὺς ὀνομάζεις ἀγαθοὺς, ἀλλὰ ἔλεγες οἱ ἀγαθοὶ εἶναι οἱ ἀνδρείοι καὶ φρόνιμοι ; ἢ δὲν ἔλεγες τούτους ἀγαθοὺς ;

ΚΑΛ. Βεβαίως, τούτους ἔλεγον ἀγαθοὺς.

ΣΩΚΡ. Τί δέ ; εἶδες ἀνόητον παιδα νὰ χαίρη ;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ἄνδρα ἀνόητον δὲν ἔχεις ἰδεῖ ἀκόμη νὰ χαίρη ;

ΚΑΛ. Νομίζω οἱ ἔχω δεῖ, ἀλλὰ τί σημασίαν ἔχει τοῦτο ;

ΣΩΚΡ. Καμμίαν σημασίαν δὲν ἔχει· ἀλλὰ ἀποκρίνου.

ΚΑΛ. Εἶδον ἀνόητον ἄνδρα νὰ χαίρη.

ΣΩΚΡ. Τί δέ ; εἶδες φρόνιμον ἄνδρα νὰ λυπῆται καὶ νὰ χαίρη ;

ΚΑΛ. Μάλιστα, εἶδον.

ΣΩΚΡ. Ποιοὶ χαίρουν καὶ λυποῦνται περισσότερο, οἱ φρόνιμοι ἢ οἱ ἀνόητοι ;

ΚΑΛ. Ἐγὼ τοῦλάχιστον νομίζω οἱ δὲν ὑπάρχει μεγάλη διαφορά εἰς τὴν χαρὰν καὶ λύπην μεταξύ γνωστικῶν καὶ ἀνοήτων.

ΣΩΚΡ. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀπάντησίς σου εἶναι ἀρκετὴ· εἰς τὸν πόλεμον δὲ εἶδες μέχρι τοῦδε ἄνδρα δειλόν ;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Τί λοιπὸν συμβαίνει ; ἔταν ἀπέργωνται οἱ ἔχθροί, νομίζεις οἱ χαίρουν περισσότερο οἱ δειλοὶ ἢ οἱ ἀνδρείοι ;

ΚΑΛ. Οἱ δειλοὶ ἐφαίνοντο εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον οἱ ἔχθιρον περισσότερο, ἐὰν δὲ δὲν ἔχθιρον οἱ δειλοὶ περισσότερο, δὲν θὰ εἶχε μεγάλην διαφοράν· ἢ χαρὰ τῶν δειλῶν ἀπὸ τὴν χαρὰν τῶν ἀνδρείων.

ΣΩ. Οὐδὲν διαφέρει. Χαίρουσιν δ' οὖν και οἱ δειλοὶ ;
ΚΑΔ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Και οἱ ἄφρονες, ὡς ἔοικεν.

ΚΑΔ. Ναί.

ΣΩ. Προσιόντων δὲ οἱ δειλοὶ μόνον λυποῦνται ἢ και οἱ ἀνδρείοι ;

ΚΑΔ. Ἀμφοτέροι.

ΣΩ. Ἄρα ὁμοίως ;

ΚΑΔ. Μᾶλλον ἴσως οἱ δειλοὶ.

ΣΩ. Ἀπύοντων δ' οὐ μᾶλλον χαίρουσιν ;

ΚΑΔ. Ἴσως.

ΣΩ. Οὐκοῦν λυποῦνται μὲν και χαίρουσιν και οἱ ἄφρονες και οἱ φρόνιμοι και οἱ δειλοὶ και οἱ ἀνδρείοι παραπληγίως, ὡς οὐ φησί, μᾶλλον δὲ οἱ δειλοὶ τῶν ἀνδρείων.

ΚΑΔ. Φημί.

ΣΩ. Ἄλλὰ μὴν οἱ γε φρόνιμοι και οἱ ἀνδρείοι ἀγαθοὶ, οἱ δὲ δειλοὶ και ἄφρονες κακοὶ.

ΚΑΔ. Ναί.

ΣΩ. Παραπληγίως ἄρα χαίρουσιν και λυποῦνται οἱ ἀγαθοὶ και οἱ κακοὶ.

ΚΑΔ. Φημί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν παραπληγίως εἰσιν ἀγαθοὶ και κακοὶ οἱ ἀγαθοὶ τε και οἱ κακοὶ ἢ και εἰ μᾶλλον [ἀγαθοὶ οἱ ἀγαθοὶ και κακοὶ εἰσιν] οἱ κακοὶ.

D ΚΑΔ. Ἄλλὰ μὲν Δ' οὐκ οἶδ' ὅ τι λέγεις.

ΣΩ. Οὐκ οἶσθ' εἰ τοὺς ἀγαθοὺς ἀγαθὸν φησὶ παροῦσιν εἶναι ἀγαθοὺς, κακοὺς δὲ κακῶν ; Τὰ δὲ ἀγαθὰ εἶναι τὰς ἡδονάς, κακὰ δὲ τὰς ἄνίας ;

1. Ὀλόκληρον τὸ κεφάλαιον τοῦτο εἶναι ἕνας ἀποδεικτικὸς συλλογισμὸς, ὅτι ἡδονὴ και ἀγαθὸν δὲν εἶναι τὸ αὐτό.

Ἄγαθος εἶναι ὁ ἀνθρώπος δι' ἀγαθὸν παρουσίαν, ὅπως ὁ καλὸς καλλυκὸς παρόντος εἶναι καλός. Οἱ φρόνιμοι και οἱ ἀνδρείοι, εἰπεν ὁ Κρακλικὸς ὅτι εἶναι ἀγαθοὶ, και οἱ ἄφρονες και δειλοὶ κακοὶ. Ἄλλὰ και οἱ ἀγαθοὶ και οἱ κακοὶ ἑμοίως χαίρουσιν διὰ τὰ προξενούμενα χα-

ΣΩΚΡ. Δὲν μὰς ἐνδιαφέρει ἡ διαφορὰ τῆς χαρᾶς τῶν δειλῶν ἀπὸ τὴν χαρᾶν τῶν ἄλλων. Χαίρουσιν λοιπὸν και οἱ δειλοὶ ;

ΚΑΔ. Πάρα πολὺ χαίρουσιν.

ΣΩΚΡ. Και οἱ ἀνόητοι, ὡς φαίνεται, χαίρουσιν.

ΚΑΔ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ὅταν ἐπέρχωνται οἱ ἐχθροὶ, οἱ δειλοὶ μόνον λυποῦνται ἢ και οἱ ἀνδρείοι ;

ΚΑΔ. Και οἱ δειλοὶ και οἱ ἀνδρείοι.

ΣΩΚΡ. Ἀράγε ὁμοίως λυποῦνται ;

ΚΑΔ. Περισσότερον ἴσως λυποῦνται οἱ δειλοὶ.

ΣΩΚΡ. Ὅταν ἀπέρχωνται οἱ ἐχθροὶ δὲν χαίρουσιν περισσότερο οἱ δειλοὶ ;

ΚΑΔ. Ἴσως χαίρουσιν περισσότερο οἱ δειλοὶ.

ΣΩΚΡ. Λυποῦνται λοιπὸν και χαίρουσιν και οἱ γνῶστικοὶ και οἱ ἀνόητοι, και οἱ δειλοὶ και οἱ ἀνδρείοι ὁμοίως, καθὼς λέγεις, περισσότερο οἱ δὲ οἱ δειλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνδρείους ;

ΚΑΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ἄλλ' ὅμως οἱ φρόνιμοι βέβαια και οἱ ἀνδρείοι εἶναι ἀγαθοὶ, οἱ δὲ δειλοὶ και ἄφρονες κακοὶ.

ΚΑΔ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ὅμοιος λοιπὸν χαίρουσιν και λυποῦνται οἱ ἀγαθοὶ και οἱ κακοὶ.

ΚΑΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ἄρ' γε ὁμοίως εἶναι ἀγαθοὶ και κακοὶ οἱ ἀγαθοὶ και κακοὶ ; Ἢ εἰ περισσότερο εἶναι ἀγαθοὶ οἱ ἀγαθοὶ και κακοὶ οἱ κακοὶ ;

ΚΑΔ. Ἄλλὰ μὲν τὸν Δία δὲν καταλαβαίνω τί ἐννοεῖς.

ΣΩΚΡ. Δὲν καταλαβαίνεις πῶς λέγεις ὅτι οἱ ἀγαθοὶ εἶναι ἀγαθοὶ διὰ τὴν παρουσίαν τῶν ἀγαθῶν, και ὅτι οἱ κακοὶ εἶναι κακοὶ διὰ τὴν παρουσίαν τῶν κακῶν, και ὅτι ἀγαθὸν εἶναι ἡ ἡδονὴ και κακὸν ἡ λύπη ;

ρὰν και λυποῦνται διὰ τὰ λυπηρὰ, και κατὰ τι περισσότερο χαίρουσιν και λυποῦνται οἱ κακοὶ ἀπὸ τοὺς ἀγαθοὺς. Ἄν λοιπὸν ἡ ἡδονὴ και τὸ ἀγαθὸν ἦτο τὸ ἴδιον πρᾶγμα, θὰ συνέβαιναν ὅτι οἱ χαίροντες νὰ εἶναι ἀγαθοὶ διὰ τὸ χαίρειν και οἱ λυπούμενοι κακοὶ διὰ τὴν λύπην. Ἐπειδὴ δὲ και οἱ ἀγαθοὶ και οἱ κακοὶ χαίρουσιν και λυποῦνται ὁμοίως, καίτοι μᾶλλον οἱ κακοὶ τῶν ἀγαθῶν, εἶναι ἄρα οἱ κακοὶ και οἱ ἀγαθοὶ ὅμοιος κακοὶ και ὁμοίως ἀγαθοὶ, και κατὰ τι περισσότερο οἱ κακοὶ εἶναι ἀγαθοὶ και κακοὶ ἀπὸ τοὺς ἀγαθοὺς.

ΚΑΛ. "Εγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν τοῖς χαίρουσιν πάρεστιν ἀγαθά, αἱ ἦθε
ναί, εἴπερ χαίρουσιν ;

ΚΑΛ. Πῶς γάρ οὐ ;

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀγαθῶν παρόντων ἀγαθοὶ εἰσιν οἱ χαί-
ροντες.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Τί δέ ; Τοῖς ἀναιμένους οὐ πάρεστι τὰ κακά, αἱ
λύπαι ;

ΚΑΛ. Πάρεστιν.

ΣΩ. Κακῶν δέ γε παρουσία φησὶ οὐ εἶναι κακοὺς τοὺς
κακοὺς ἢ οὐκ εἶναι φησὶ ;

ΚΑΛ. "Εγωγε.

ΣΩ. Ἀγαθοὶ ἔρα οἱ ἂν χαιρώσιν, κακοὶ δὲ οἱ ἂν ἀνι-
ῶνται.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οἱ μὲν γε μᾶλλον μᾶλλον, οἱ δ' ἦτιον ἦτιον, οἱ δὲ
παραπλησίως παραπλησίως.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν φησὶ παραπλησίως χαιρῖν καὶ λυπεῖσθαι
τοὺς φρονίμους καὶ τοὺς ἄφρονας καὶ τοὺς δειλοὺς καὶ τοὺς
ἀνδρείους, ἢ καὶ μᾶλλον εἶ τοὺς δειλοὺς.

ΚΑΛ. "Εγωγε.

ΣΩ. Συλλόγοισι δὴ κοινῇ μετ' ἐμοῦ, τί ἡμῖν συμβαίνει
ἐκ τῶν ὁμολογημένων καὶ δις γὰρ τοι καὶ τρίς φασὶ καλὸν
490 εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ ἐπισκοπεῖσθαι. Ἀγαθὸν μὲν
εἶναι τὸν φρόνιμον καὶ ἀνδρεῖόν φασιν. Ἡ γάρ ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Κακὸν δὲ τὸν ἄφρονα καὶ δειλόν.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἀγαθὸν δὲ αὐτὸν χαιρόντα.

ΚΑΛ. Ναί.

ΚΑΛ. Μάλιστα, αὐτὸ εἶπον εἶτι ἀγαθὸν εἶναι ἢ ἡδονὴ
καὶ κακὸν ἢ λύπη.

ΣΩΚΡ. Εἰς τοὺς χαίροντας λοιπὸν ὑπάρχουν τὰ ἀγαθά,
δηλαδὴ αἱ ἡδοναί, ἐὰν βέβαια χαιρουν ;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Διὰ τὴν παρουσίαν λοιπὸν τῶν ἀγαθῶν εἶναι οἱ
χαίροντες ἀγαθοὶ ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Τί δὲ συμβαίνει ; Εἰς τοὺς λυτουμένους δὲν ὑπάρ-
χουν τὰ κακά, δηλαδὴ αἱ λύπαι ;

ΚΑΛ. Ὑπάρχουν.

ΣΩΚΡ. Σὺ βέβαια ὑποστηρίζεις εἶτι οἱ κακοὶ εἶναι κα-
κοὶ διὰ τὴν παρουσίαν τῶν κακῶν ; (διότι ὑπάρχουν τὰ κακά)
ἢ δὲν ὑποστηρίζεις πλέον τοιοῦτόν τι ;

ΚΑΛ. Μάλιστα. Ὑποστηρίζω εἶτι οἱ κακοὶ εἶναι κακοὶ
διότι ὑπάρχουν τὰ κακά.

ΣΩΚΡ. Ἀγαθοὶ λοιπὸν εἶναι οἱ χαίροντες καὶ κακοὶ οἱ
λυτούμενοι ;

ΚΑΛ. Βεβαίως.

ΣΩΚΡ. Οἱ χαίροντες βέβαια περισσότερο, εἶναι περισ-
σότερον ἀγαθοὶ, οἱ χαιρόντες ὀλιγώτερον, εἶναι ὀλιγώτερον
ἀγαθοὶ, καὶ οἱ χαιρόντες ὁμοίως μὲ ἄλλους εἶναι ἐξ ἴσου
μὲ τούτους ἀγαθοὶ.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ὑποστηρίζεις λοιπὸν εἶτι ὁμοίως χαιρουν καὶ
ὁμοίως λυπούνται οἱ γνωστικοὶ μὲ τοὺς ἀνοήτους, καὶ οἱ
δειλοὶ μὲ τοὺς ἀνδρείους, ἢ εἶτι καὶ περισσότερο ἀκόμη ἀπὸ
τοὺς ἀνδρείους χαιρουν καὶ λυπούνται οἱ δειλοὶ ;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ἄς σκεφθῶμε λοιπὸν μαζί, τί ἐξάγεται ἐξ ὧων
παραδέχθημεν. Διότι λέγουν βέβαια εἶτι καλὸν εἶναι καὶ δύο
καὶ τρεῖς φορές ἀναφέρη κανεὶς καὶ νὰ ἐξετάζη τὰ καλά.
Λέγομεν εἶτι ὁ φρόνιμος καὶ ἀνδρεῖος εἶναι ἀγαθός. Ἔτσι
δὲν εἶναι ; Τὸ λέγομεν αὐτὸ ἢ δὲν τὸ λέγομεν ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ὑποστηρίζομεν δὲ ἐπίσης εἶτι ὁ ἄφρων καὶ δειλὸς
εἶναι κακός ;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ὑποστηρίζομεν δὲ πάλιν εἶτι ὁ χαιρῶν εἶναι
ἀγαθός.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Κακὸν δὲ τὸν ἀνιδέμενον.

ΚΑΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ἀνιδέσθαι δὲ καὶ χαίρειν τὸν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ὁμοίως, ἴσως δὲ καὶ μᾶλλον τὸν κακόν.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁμοίως γίγνεται κακὸς καὶ ἀγαθὸς τῷ
B ἀγαθῷ ἢ καὶ μᾶλλον κακὸς καὶ ἀγαθὸς ὁ κακός; Οὐ ταῦτα
συμβαίνει καὶ τὰ πρότερα ἐκείνα, ἐάν τις ταῦτα φῆ ἡδέα τε
καὶ ἀγαθὰ εἶναι; Οὐ ταῦτα ἀνάγκη, ὦ Καλλίκλεις;

ΚΑΛ. Πάλαι τοί σου ἀεροῦμαι, ὦ Σωκράτες, καθομο-
λογῶν, ἐνθυμούμενος ὅτι, κἄν παίζων τίς σοι ἐνδῶ εἴποιεν,
τούτου ὁσμενος ἔχει ὄσπερα τὰ μειράκια. Ὡς δὴ σὺ οἶε ἐμὲ
ἢ καὶ ἄλλον ὄντινον ἄνθρώπων οὐχ ἡγεῖσθαι τὰς μὲν βελ-
τίους ἡδονάς, τὰς δὲ χείρους!

C ΣΩ. Ἰοῦ ἰοῦ, ὦ Καλλίκλεις, ὡς πανούργος εἶ, καὶ μοι
ὄσπερ παιδί χρῆ, τοτὲ μὲν αὐ φάσκων, οὕτως ἔχειν, τοτὲ
δὲ ἐτέρως, ἐξαπατῶν με. Καίτοι οὐκ ὄμνη γε κατ' ἀρχῆς
ὕπὸ σοῦ ἐκόντος εἶναι ἐξαπατηθῆσθαι, ὡς ὄντιος φίλου
νῦν δὲ ἐφροσύνην, καὶ ὡς εὖ οἶκιν ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν πα-
λαιὸν λόγον τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδό-
μενον παρὰ σοῦ. Ἔστιν δὲ ἡ, ὡς εἴκεν, δ νῦν λέγεις, ὅτι
ἡδοναὶ τινὲς εἶναι αἱ μὲν ἀγαθαί, αἱ δὲ κακαί. Ἡ γάρ;

ΚΑΛ. Ναί.

D ΣΩ. Ἄρ' οὖν ἀγαθαὶ μὲν αἱ ὠφέλιμοι, κακαὶ δὲ αἱ
βλαβεραί;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

1. Ἡ ταῦταις τοῦ ἀγαθοῦ μετὰ τοῦ ἡδέος ἡγάγην εἰς τὸ ἄτο-
πον, ὅτι ὁ κακὸς (ἐπειδὴ ὁμοίως λυπεῖται καὶ ὁμοίως χαίρει μὲ τὸν
ἀγαθὸν) εἶναι ὁμοίως κακὸς καὶ ὁμοίως ἀγαθὸς πρὸς τὸν ἀγαθὸν
(ὁπλαστῶ δὲν ὑπάρχει διαφορά μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ), καὶ ἂν
ὑπάρχῃ διαφορά ὁ κακὸς εἶναι μᾶλλον ἀγαθὸς τοῦ ἀγαθοῦ (διότι ὁ
δειλὸς μᾶλλον χαίρει).

2. Τὰ προαποδειχθέντα ὡς ἄτοπα εἶναι τὰ περὶ κνησιῶντων καὶ
περὶ συμπτώσεως ἡδονῆς καὶ λύπης.

ΣΩΚΡ. Παρεδέχθημεν δὲ ὅτι ὁ λυπεύμενος εἶναι κακός.
ΚΑΛ. Ἀναγκάτως, ἀφοῦ ὁ χαίρων εἶναι ἀγαθός, ὁ λυ-
πούμενος εἶναι κακός.

ΣΩΚΡ. Εἴπομεν δὲ ὅτι ὁ ἀγαθὸς καὶ ὁ κακὸς χαίρων
καὶ λυποῦνται ὁμοίως, ἴσως δὲ καὶ περισσότερον τοῦ ἀγαθοῦ
χαίρει καὶ λυπεῖται ὁ κακός.

ΚΑΛ. Ναί. Τὸ εἶπομεν αὐτό.

ΣΩΚΡ. Ὁ κακός; λοιπὸν καὶ ὁ ἀγαθὸς γίνονται ὁμοίως
ἀγαθοὶ ἢ καὶ ἄλιγόν τι περισσότερον ὁ κακὸς γίνεταί ἀγα-
θός; Δὲν μοιάζουσι αὐτὰ μὲ ἐκείνα πολὺ προηγουμένως ἀπε-
δειξαμεν ἄτοπα², ἐάν κανεῖς ὑποστηρίξῃς ὅτι τὸ ἴδιον πρᾶ-
γμα εἶναι τὸ ἡδῶ καὶ τὸ ἀγαθόν; Ταῦτα κατ' ἀνάγκη δὲν
θὰ συμβῶσι, Καλλικλή;

ΚΑΛ. Πρὸ πολλοῦ βέβαια, Σωκράτη, σὲ ἀκούω συμφω-
νῶν μαζί σου, ἔχων ὑπ' ὄψιν μου ὅτι, καὶ ἂν ἀστειεύμενος
κανεῖς συμφωνήσῃς εἰς ὅτι, δῆποτε μὲ σένα, πιάνεσαι μὲ εὐ-
χαρίστησιν ἀπὸ αὐτοῦ ὡσάν τὰ μικρὰ παιδιὰ³. Πῶς λοιπὸν
σὺ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἢ καὶ ἄλλος οἰσοδῆποτε ἄνθρωπος δὲν
κάνει διακρίσει ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἡδονῶν!

ΣΩΚΡ. Πῶ! Πῶ! Καλλικλή, πόσο πανούργος εἶσαι, καὶ
μὲ μεταχειρίζεσαι σὰν μικρὸ παιδί, ἄλλοτε μὲν λέγων ὅτι
ταῦτα εἶναι ἔτσι, ἄλλοτε δὲ ὅτι εἶναι ἄλλοιως, ἐξαπατῶν με.
Ἄν καὶ κατ' ἀρχῆς δὲν ἐπανταζόμεν βέβαια, ὅτι ἐκουσίως
θὰ μὲ ἐξαπατήσῃς, διότι εἶμαι φίλος σου. Τώρα ὁμοῦ κατά-
λαβα πῶς ἐκάμα λάθος νὰ τὸ πιστεύω αὐτό, καὶ ὅπως φαίνε-
ται, εἶναι ἀνάγκη, σύμφωνα μὲ τὴν παλαιὰν παροιμίαν, νὰ
στέργω τὸ παρὸν καὶ νὰ δέχομαι τὸ διδόμενον τοῦτο ὑπὸ σοῦ.
Αὐτὸ ποῦ ὑποστηρίζεις λοιπὸν ἄρα εἶναι καθὼς φαίνεται
τοῦτο, ὅτι ἡδοναὶ τινες εἶναι ἀλλαι μὲν ἀγαθαί, ἄλλαι δὲ κα-
καί. Ἔτσι δὲν εἶναι;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ἀγαθαὶ ἄρα γε εἶναι αἱ ὠφέλιμοι, κακαὶ δὲ αἱ
βλαβεραί;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

3. Ὁ Σωκράτης διὰ παραδειγματῶν κατέδειξε τὸ ἄτοπον τῆς
ταῦταις τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἔδειξεν εἰς τὸν Καλλι-
κλῆν τὴν ἀνάγκη τῆς διακρίσεως ἡδονῶν ἀγαθῶν καὶ ἡδονῶν κα-
κῶν. Ὁ Καλλικλῆς, ἵνα μὴ φανῇ ἀντιφάσκων, προσιποῖται ὅτι πάν-
τοτε εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ὑπάρχουν ἡδοναὶ κακαὶ καὶ ἡδοναὶ καλαί,
καὶ ὅτι παίζων ἰσχυρισθῆναι ὅτι ἡδονῆ καὶ ἀγαθὸν εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα.

ΣΩ. Ὁφέλιμοι δέ γε αἱ ἀγαθὸν τι ποιοῦσαι, κακαὶ δὲ αἱ κακόν τι;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν τὰς τοιαύδε λέγεις; Οἶον κατὰ τὸ σῶμα δε νυνδὴ ἐλέγμεν ἐν τῷ εὐθεῖν και πίνειν ἡδονάς, εἰ ἄρα τούτων αἱ μὲν ὀλίγα ποιοῦσαι ἐν τῷ σώματι, ἢ ἰσχυρὴ ἢ ἄλλην τινα ἀρετὴν τοῦ σώματος, αὐταὶ μὲν ἀγαθαί, αἱ δὲ τάναντία τούτων, κακαί;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκ οὖν και λύπαι ὄσαυτάς αἱ μὲν χρησταὶ εἰσιν, αἱ δὲ πονηραί;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Οὐκ οὖν τὰς μὲν χρηστὰς και ἡδονὰς και λύπας και αἰρετέον ἐστί και πρακτέον;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τὰς δὲ πονηρὰς οὐ;

ΚΑΛ. Δῆλον δῆ.

ΣΩ. Ἐνεκα γὰρ ποῦ τῶν ἀγαθῶν ἅπαντα ἡμῖν ἔδοξεν πρακτέον εἶναι, εἰ μνημονεύεις, ἔμοί τε και Πόλω. Ἄρα και σοὶ οὐνοδοκέ οὗτω, τέλος εἶναι ἅπασι τῶν πράξεων τὸ ἀγαθόν, και ἐκείνου ἔνεκα δεῖν πάντα τάλλα πράττεσθαι, 500 ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο τῶν ἄλλων; Σύμμηφος ἡμῖν εἰ και σὺ ἐκ τρίτου;

ΚΑΛ. Ἐγωγε.

ΣΩ. Τῶν ἀγαθῶν ἄρα ἔνεκα δεῖ και τάλλα και τὰ ἡδέα πράττειν, ἀλλ' οὐ τὰγαθὰ τῶν ἡδέων.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν παντὸς ἀνδρὸς ἐστιν ἐκλιέσασθαι, ποῖα ἀγαθὰ τῶν ἡδέων ἐστί και ὁποῖα κακά, ἢ τεχνικοῦ δεῖ εἰς ἔκαστον;

ΚΑΛ. Τεχνικοῦ.

ΣΩ. Ἀναμηθησῶμεν δῆ ὦν αὐτὸ ἐγὼ πρὸς Πῶλον και Γοργίαν ἐτύγχανον λέγων. Ἐλεγον γὰρ, εἰ μνημονεύεις,

ΣΩΚΡ. Ὁφέλιμοι βέβαια ἡδοναὶ εἶναι ἐκεῖναι ποῦ προξενοῦν ἀγαθόν τι, κακαὶ δὲ ἐκεῖναι ποῦ προξενοῦν κακόν;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Τὰς τοιαύτας ἄρα γε ἔννοεῖς; Παραδείγματος χάριν τὰς ἀπορώσας τὸ σῶμα ἡδονάς, τὰς ὁποίας ἐλέγμεν ἐτι αἰσθάνονται οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸ φαγητὸν και ποτόν, ἐάν λοιπὸν αἱ μὲν ἐκ τούτων κáιμουσι ὀλίγες και εὐραστον τὸ σῶμα ἢ ἄλλην τινα ὠφέλειαν εἰς αὐτὸ προξενοῦσι, εἶναι ἀγαθαί, ἐάν δὲ προξενοῦν εἰς τὸ σῶμα τὰ ἐναντία τούτων, δηλαδῆ ἀσθένηαν, ἀδυναμίαν, βλάβην, εἶναι κακαί;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Και αἱ λύπαι λοιπὸν ἄλλαι μὲν εἶναι ὠφέλιμοι, ἄλλαι δὲ βλαβεραί;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Και τὰς μὲν ὠφέλιμους λύπας και ἡδονὰς πρέπει νὰ προτιμῶμεν και νὰ χρησιμοποιοῦμεν;

ΚΑΛ. Βεβαίως.

ΣΩΚΡ. Τὰς βλαβεράς δὲ λύπας και ἡδονὰς δὲν πρέπει νὰ προτιμῶμεν οὔτε νὰ χρησιμοποιοῦμεν;

ΚΑΛ. Φανερόν εἶναι ἐτι τὰς βλαβεράς λύπας και ἡδονὰς οὔτε πρέπει νὰ προτιμῶμεν οὔτε νὰ χρησιμοποιοῦμεν.

ΣΩΚΡ. Συμφωνήσαμεν, μὴ φαίνεται, ἐγὼ και ὁ Πῶλος, ἐτι πάντα πρέπει νὰ πράττουν οἱ ἄνθρωποι χάριν τοῦ ἀγαθοῦ, ἐάν ἐνθυμησῶσι (τὴν συζήτησιν ἐμοῦ και τοῦ Πῶλου). Συμφωνεῖς ἄρα γε και σὺ μαζί μας, ἐτι σκοπὸς ἔλων τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ ἀγαθόν, και ἐτι χάριν αὐτοῦ εἶλα τὰ ἄλλα πρέπει νὰ πράττῶνται και ὅχι τὸ ἀγαθὸν χάριν τῶν ἄλλων; Συμφωνεῖς και σὺ ὡς τρίτος μεθ' ἡμῶν τῶν ἄλλων δύο;

ΚΑΛ. Μάλιστα, συμφωνῶ.

ΣΩΚΡ. Χάριν τῶν ἀγαθῶν λοιπὸν και εἶλα τὰ ἄλλα και τὰ ἡδέα νὰ πράττωμεν, και ὅχι τὰ ἀγαθὰ χάριν τῶν ἡδέων.

ΚΑΛ. Βεβαίως, ἔν ἐπεί νὰ πράττωμεν τὰ ἀγαθὰ χάριν τῶν ἡδέων.

ΣΩΚΡ. Δύναται ἄρα γε πᾶς ἄνθρωπος νὰ διακρίνη ποῖα ἀπὸ τὰ ἡδέα εἶναι ἀγαθὰ, και ποῖα κακά, ἢ χρειάζεται ἄνθρωπος μὲ ἐιδιχὰς γνώσεις δι' ἕκαστον;

ΚΑΛ. Χρειάζεται ἐιδιχὰς διὰ νὰ διακρίνη ποῖα ἐκ τῶν ἡδέων εἶναι ἀγαθὰ και ποῖα δὲν εἶναι.

ΣΩΚΡ. Ἄρα ἐνθυμηθῶμεν λοιπὸν πάλιν ὅσα ἐγὼ πρὸς τὸν Πῶλον και τὸν Γοργίαν ἔλεγον. Ἐλεγον δηλαδῆ, ἂν ἐν-

Β *δτι εἰεν παρασκευαί αἱ μὲν μέχρι ἡδονῆς, αὐτὸ τοῦτο μόνον παρασκευάζουσαι, ἀγνοοῦσαι δὲ τὸ βέλτιον καὶ τὸ χειρόν, αἱ δὲ γιγνώσκουσαι ὅτι τε ἀγαθὸν καὶ ὅτι κακόν· καὶ εἰτιθην τῶν μὲν περὶ τὰς ἡδονὰς τὴν μαγειρικὴν ἐμπειρίαν, ἀλλ' οὐ τέχνην, τῶν δὲ περὶ τὸ ἀγαθὸν τὴν ἱατρικὴν τέχνην. Καὶ πρὸς φίλον, ὦ Καλλίκλειε, μήτε αὐτὸς οἶον δεῖν πρὸς ἐμὲ παίζειν μηδ' ὅτι ἂν τύχησιν παρὰ τὰ δοκοῦντα ἀποκρίνουν.*
 C *μηδ' αὐτὰ παρ' ἐμοῦ οὐτως ἀποδέχου ὡς παίζοντος· ὄρθῳ γάρ, ὅτι περὶ τούτου ἡμῖν εἰσιν οἱ λόγοι, οὐ τί ἂν μᾶλλον σπουδάσει τις καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχων ἄνθρωπος, ἢ τοῦτο, ὅτινα χρῆ πρόπον ζῆν, πότερον ἐπὶ δὴν οὐ παρακαλεῖς ἐμὲ, τὰ τοῦ ἀνδρός δὴ ταῦτα πράττοντα, λεγόντων τε ἐν τῷ δήμῳ καὶ δητορικὴν ἀσκοῦντα καὶ πολιτευόμενον τοῦτον τὸν τρόπον, ὃν ἡμεῖς νῦν πολιτεύεσθε, ἢ ἐπὶ τόνδε τὸν βίον τὸν ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ τί ποτ' ἐστὶν οὗτος ἐκείνου διαφέρων, ἴσως οὖν βέλτιστόν ἐστιν, ὡς ἄρτι ἐγὼ ἐπεχείρησα, διαιρεῖ-*
 D *σθαι, διελόμενους δὲ καὶ ὁμολογήσαντας ἀλλήλοισι, εἰ ἐστὶ τοῦτω διττὸ τὸ βίω, σκέψασθαι, τί τε διαφέρειον ἀλλήλοισιν καὶ ὁπότερον βιωτέον αὐτοῖν. Ἴσως οὖν οὕτω οἴσθαι τί λέγω.*

ΚΑΑ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἄλλ' ἐγὼ οὐ σαφέστερον ἐρῶ. Ἐπειδὴ ὁμολογήκαμεν ἐγὼ τε καὶ οὐ εἶναι μὲν τι ἀγαθόν, εἶναι δὲ τι ἡδύ, ἕτερον δὲ τὸ ἡδύ τοῦ ἀγαθοῦ, ἑκατέρου δὲ αὐτοῖν μελέτην τινα εἶναι καὶ παρασκευὴν τῆς κτήσεως, τὴν μὲν τοῦ ἡδέος θήσαν Ε *τὴν δὲ τοῦ ἀγαθοῦ — αὐτὸ δὲ μοι τοῦτο πρῶτον ἢ σύμφαθαι ἢ μή. Σύμφαθι :*

ΚΑΑ. Οὐτως φημί.

ΣΩ. Ἴθι δῆ, ἄ καὶ πρὸς τούσδε ἐγὼ εἶπον, διομολώ

θυμῆσαι, ὅτι ὑπάρχουν παρασκευαί, τῶν ὁποίων αἱ ἐνέργειαι δὲν ἐκτείνονται πέραν τῆς ἡδονῆς, καὶ αἱ ὁποῖαι παρασκευάζουν μόνον τοῦτο, δηλαδὴ ἡδονὴν, ἀγνοοῦν δὲ τὸ καλύτερον καὶ τὸ χειρότερον, ὑπάρχουν δὲ καὶ ἄλλαι (παρασκευαί) αἱ ὁποῖαι γνωρίζουν τί εἶναι ἀγαθὸν καὶ τί εἶναι κακόν. Καὶ κατέταξα τὴν μαγειρικὴν τέχνην εἰς ἐκείνας τὰς παρασκευάς, ποῦ μᾶς παρέχουν ἡδονήν, δὲν εἶπον δὲ ἐπιστήμην τὴν μαγειρικὴν, τὴν ἱατρικὴν δὲ ἐπιστήμην κατέταξα εἰς ἐκείνας τὰς παρασκευάς ποῦ μᾶς παρέχουν τὸ ἀγαθόν. Καὶ δι' ὄνομα τὸ προστάτου τῆς φίλας Διός, Καλλικλῆ, μὴ νόμιζε ὅτι πρέπει νὰ ἀστειεύσῃαι μὲ μένα, καὶ μὴ ἀποκρίνου δτι σοῦ κατέθη στὸ κεφάλι παρὰ τὰς πεποπιθήσεις σου, μήτε πάλιν νὰ παραδέχῃσαι τὰ λεγόμενά μου ἀβασανίστως πιστεύων ὅτι ἀστειεύομαι. Ὅτι βλέπεις ὅτι συζητοῦμεν περὶ τούτου τοῦ ζητήματος, ἀπὸ τὸ ὅποιο τί περισσότερον δύναται τις καὶ μικρὸν νοῦν ἔχων ἄνθρωπος νὰ σπουδάσῃ παρὰ τοῦτο, δηλαδὴ κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ ζῆ, μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς ζωῆς εἰς τὸν ὅποιον οὐ προκαλεῖς ἐμὲ νὰ ζῶ πράττων αὐτὰ τὰ εἰς σπουδαίους ἀνδρας ἀρμόζοντα ἔργα, ἐμιλῶν εἰς τὸν λαόν καὶ ἀσκήν τὴν ρητορικὴν καὶ πολιτευόμενος κατὰ τὸν τρόπον, καθ' ὃν αἰεὶς πολιτεύεσθε, ἢ νὰ τραπῆ κανεὶς εἰς τὸν φιλοσοφικὸν βίον καὶ κατὰ τί τέλος πάντων ὁ φιλοσοφικὸς βίος ὑπερέχει τοῦ βίου τῶν ρητόρων καὶ πολιτευόμενων, ἴσως λοιπὸν εἶναι καλύτερον νὰ διαιρέσωμεν καὶ νὰ λάβωμεν ὅπ' εἴην δύο τρόπους ζωῆς, καθεὶς ἐγὼ πρὸ ἄλλου ἐπεχείρησα νὰ κάμω, ἀφοῦ δὲ διαιρέσωμεν καὶ συμφωνήσωμεν μεταξύ μας, ἐὰν ὑπάρχουν οἱ δύο αὐτοὶ τρόποι τῆς ζωῆς, νὰ σκεφθῶμεν κατὰ τί διαφέρουν μεταξύ των, καὶ ποῖον τρόπον ζωῆς ἐξ αὐτῶν πρέπει νὰ προτιμῆσωμεν εἰς τὸν βίον μας. Ἴσως δὲν κατάλαβες ἀκόμη τί ἐνοῶ.

ΚΑΑ. Βεβαίωτατα, δὲν κατάλαβα.

ΣΩΚΡ. Ἄλλὰ θὰ σοῦ τὸ εἶπω σαφέστερα. Ἐπειδὴ παρεδέχθημεν καὶ ἐγὼ καὶ σὺ, ὅτι ὑπάρχει κάτι τι, τὸ ὅποιον λέγομεν ἀγαθόν, ὑπάρχει δὲ καὶ κάτι, ποῦ τὸ λέγομεν ἡδύ, καὶ ὅτι τὸ ἡδύ διαφέρει τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι εἶναι δὲ μελέτη τις καὶ παρασκευὴ τῆς ἀποκτήσεως ἑκατέρου ἐξ αὐτῶν, ἢ μὲν τοῦ ἡδέος, ἢ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ—πρῶτον εἰπέ μοι ἄν συμφωνῆς ἢ ὄχι εἰς αὐτό. Συμφωνεῖς ;

ΚΑΑ. Συμφωνῶ ἔτσι, ὅπως τὸ λέγεις.

ΣΩΚΡ. Ἐμπρὸς λοιπὸν, παραδέξου καὶ ὅσα ἐγὼ εἶπον

γῆσαί μοι, εἰ ἄρα σοι ἔδοξα τότε ἀληθῆ λέγειν. "Ἐλεγον δὲ
 501 σου, ὅτι ἡ μὲν ὀρωποικὴ οὐ μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι ἀλλ'
 ἐμπειρία, ἡ δ' ἱατρικὴ, λέγον σου ἡ μὲν τούτου οὐ θερα-
 πεύει καὶ τὴν φύσιν ἐσκεπταί καὶ τὴν αἰτίαν ὧν πρόκειται,
 καὶ λόγον ἔχει τούτων ἐκάστου δοῦναι, ἡ ἱατρικὴ ἢ δ' ἔτέρα
 τῆς ἡδονῆς, πρὸς ἢ ἢ θεραπείᾳ αὐτῆ ἐστὶν ἅπασα, κομιδῆ
 ἀτέχνως ἐπ' αὐτὴν ἐρχεται, οὕτε τι τὴν φύσιν οὐκ ἐμαρμένη τῆς
 ἡδονῆς οὕτε τὴν αἰτίαν, ἀλόγως τε παντάπασιν, ὡς ἔπος
 εἶπειν, οὐδὲν διαριθμοσαμένη, τριβῆ καὶ ἐμπειρία μνήμη
 μόνον σφαιρομένη τοῦ εἰωθότος γίνεσθαι, ὧ δὴ καὶ πορίζε-
 B ται τὰς ἡδονάς. Ταῦτ' οὖν πρῶτον σκοπεῖ εἰ δοκεῖ σοι ἱκα-
 νῶς λέγεσθαι, καὶ εἶναι τινες καὶ περὶ ψυχῆν τοιαῦται ἄλ-
 λαι πραγματεῖαι, αἱ μὲν τεχνικαί, προμήθιαν τινὰ ἔχουσαι
 τοῦ βελτίου περὶ τὴν ψυχῆν, αἱ δὲ τούτου μὲν ὀλιγοροῦ-
 σαι, ἐσκεμμένα δ' αὐ, ὡσπερ ἐκεῖ, τὴν ἡδονὴν μόνον τῆς
 ψυχῆς, τίνα ἂν αὐτῆ τρόπον γίνοιτο, ἧτις δὲ ἢ βελτίον ἢ
 χειρόν τῶν ἡδονῶν, οὕτε σκοποῦνται οὕτε μέλον αὐταῖς
 C ἄλλο ἢ χαρίζεσθαι μόνον, εἶτε βέλτιον εἶτε χειρόν. Ἐμοὶ μὲν
 γάρ, ὧ Καλλικλείς, δοκοῦσιν τε εἶναι, καὶ ἐργαγέ φημι τὸ
 τοιοῦτον κολακείαν εἶναι καὶ περὶ σῶμα καὶ περὶ ψυχῆν καὶ
 περὶ ἄλλο ὅτου ἂν τις τὴν ἡδονὴν θεραπείῃ, ἀσκέτως ἔχων
 τοῦ ἀμεινόνος τε καὶ τοῦ χειρόνος· οὐ δὲ δὴ πότερον συγκα-
 ταίθεσσι ἡμῖν περὶ τούτου τὴν αὐτὴν δόξαν ἢ ἀνίφης ;

ΚΑΑ. Οὐκ ἐργαγε, ἀλλὰ συγχωρῶ, ἴνα σοι καὶ περανθῆ
 ὁ λόγος καὶ Γοργιά ἐπὶδε χαρίζομαι.

D ΣΩ. Πότερον δὲ περὶ μὲν μίαν ψυχῆν ἐστὶ τοῦτο, περὶ
 δὲ δύο καὶ πολλὰς οὐκ ἐστὶν ;

1. Τὸν Πάλον καὶ τὸν Γοργίαν.

2. Ἡ ἐμπειρία μόνον μνήμη τοῦ συνήθως γινόμενου διασώ-
 ζει, ἀγνοεῖ δὲ καὶ οὐδέποτε φροντίζει νὰ μῆθρ τὸ διατῆ, καὶ ἂν
 καλῶς ἢ κακῶς γίνεταί τι ὅς γίνεταί. Ἡ ἔσθρασι τοῦ διατῆ οὕτω
 γίνεταί καὶ ἂν καλῶς ἢ κακῶς γίνεταί εἶναι· «τὸ λόγον ἔχειν καὶ
 διαριθμεῖσθαι».

πρὸς αὐτοὺς ἐδῶ¹, ἐὰν βέβαια σοῦ ἐφάνη εἶτι ἀληθῆ τότε
 ἔλεγον. Ἐλεγον δὲ, μοῦ φαίνεται, εἶτι δὲν θεωρῶ τὴν μα-
 γειρικὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ ἐμπειρίαν, τὴν δὲ ἱατρικὴν ἔλε-
 γον εἶτι θεωρῶ ἐπιστήμην, ὀποστηρίζων εἶτι ἡ μὲν ἱατρικὴ
 λαμβάνει ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς φυσικὰς ιδιότητάς ἐκείνων τοῦ
 θεραπεύει, καὶ γνωρίζει τὸν λόγον ἐκείνων μόνον πρόκειται,
 καὶ ἡμπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ ἕκαστον ἐκ τῶν πραττομένων. Ἡ
 δὲ μαγειρικὴ ἐπιδιώκει μόνον τὴν ἡδονὴν, πρὸς τὴν ὅποιαν
 κυρίως ἀποβλέπει, ἐντελῶς ἄνευ ἐπιστημονικῆς γνώσεως
 προχωρεῖ πρὸς αὐτὴν (ἡδονὴν) χωρὶς νὰ γνωρίζῃ οὕτε τὴν
 φύσιν τῆς ἡδονῆς οὕτε τὸν λόγον τῶν πραττομένων πρὸς ἐπί-
 τευξιν αὐτῆς, ἄνευ οὐδεμιᾶς αἰτιολογίας, καὶ γενικῶς χωρὶς
 οὐδὲν νὰ διακρίνῃ ἂν καλῶς ἢ κακῶς γίνεταί τι, εἶναι
 ἀσχητὶς καὶ ἐμπειρία διατηροῦσα μόνον τὴν ἀνάμνησιν τοῦ
 συνήθους καὶ κατ' ἐπανάληψιν γινόμενου², δι' οὗ ἀκριβῶς
 τρόπον καὶ πᾶρχει τὰς ἡδονάς. Σκέψου λοιπὸν ταῦτα
 πρῶτον, ἐὰν φαίνονται εἰς σὲ εἶτι ἐλέγχθησαν ἱκανοποιητι-
 κῶς, καὶ ἐὰν σοῦ φαίνονται εἶτι ὑπάρχουν ἄλλαι τιαῦται
 ἐνέργειαι ἀφορῶσαι τὴν θεραπείαν τῆς ψυχῆς ἐπιστημονικαί
 φροντίζουσαι διὰ τὸ ὠφέλιμον εἰς τὴν ψυχῆν, ἄλλαι δὲ πα-
 ραμελοῦσαι μὲν τὸ ὠφέλιμον, φροντίζουσαι δὲ πάλιν καθῶς
 διὰ τὸ σῶμα ἢ μαγειρικῆ, διὰ τὴν εὐχαρίστησιν μόνον τῆς
 ψυχῆς, κατὰ τίνα τρόπον εἶναι δυνατόν νὰ γεννηθῆ, ποῖα δὲ
 ἀπὸ τὰς ἡδονῶν εἶναι ὠφελιμωτέρα ἢ ἐπιβλαβεστέρα οὕτε
 ἐξετάζουσαι οὕτε φροντίζουσαι παρὰ μόνον πῶς νὰ γεννη-
 θῶν εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ψυχῆν, εἶτε ὠφέλιμον εἶτε βλα-
 βερᾶν. Διότι εἰς ἐμὲ μὲν, Καλλικλῆ, φαίνεται εἶτι ὑπάρ-
 χουν τοιαῦται διὰ τὴν θεραπείαν τῆς ψυχῆς ἐνέργειαι,
 καὶ ἐγὼ τοῦλάχιστον λέγω εἶτι ἡ τοιαύτη ἐνέργεια ἐπιδιώ-
 κουσα μόνον τὴν ἡδονὴν εἶναι κολακεία καὶ διὰ τὸ σῶμα
 καὶ διὰ τὴν ψυχῆν, καὶ δι' ὁσονδήποτε ἄλλο, τοῦ ὁποίου τις
 τὴν ἡδονὴν μόνον θεραπεύει, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν
 τὸ ὠφέλιμον καὶ τὸ βλαβερὸν. Σὺ δὲ λοιπὸν ἔχεις τὴν ἴδιαν
 γνώμην μὲ ἡμᾶς περὶ τούτων τῶν ζητημάτων, ἢ διαφωνεῖς ;

ΚΑΑ. Δὲν διαφωνῶ, ἀλλὰ συμφωνῶ διὰ νὰ τελειώσῃ
 πρὸς χάριν σου ἡ συζήτησις, καὶ διὰ νὰ εὐχαριστήσω καὶ
 τὸν παριστάμενον Γοργίαν.

ΣΩΚΡ. Τὰ λεχθέντα ὑπ' ἐμοῦ ἀφοροῦν μίαν μόνον ψυ-
 χῆν, δηλαδῆ ἢ κολακεία τῆς ψυχῆς ἐπιδιώκει καὶ δύναται
 νὰ γεννησῇ ἡδονὴν εἰς μίαν μόνον ψυχῆν ἢ καὶ εἰς δύο καὶ
 πολλὰς ;

ΚΑΛ. Οὐκ, ἀλλὰ καὶ περὶ δύο καὶ περὶ πολλὰς.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἀθρόα ἅμα χαρίζεσθαι ἔστι, μὴ δὲ σκοποῦμενον τὸ βέλτιστον;

ΚΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε.

ΣΩ. Ἐχεις οὖν εἰπεῖν, αἰτινὲς εἶναι αἱ ἐπιτηδεύσεις αἰ τοῦτο ποιοῦσαι; Μᾶλλον δέ, εἰ βούλει, ἐμοῦ ἑρωτῶντος, ἢ μὲν ἂν σοι δοκῇ τοῦτων εἶναι, φράθι, ἢ δ' ἂν μὴ, μὴ φράθι.
 Ε. Πρῶτον δὲ σκεψώμεθα τὴν ἀθλητικὴν. Οὐ δοκεῖ σοι τοιαύτη τις εἶναι, ὡς Καλλιπικεῖς, τὴν ἡδονὴν ἡμῶν μόνον διώκειν, ἄλλο δ' οὐδὲν φροντίζειν;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ αἱ τοιαῖδε ἄσασαι, οἶον ἡ καθαριστικὴ ἢ ἐν τοῖς ἀγῶσιν;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Τί δὲ ἡ τῶν χορῶν διδασκαλία καὶ ἡ τῶν διθυράμβων ποίησις; Οὐ τοιαύτη τίς σοι καταφαίνεται; Ἡ ἡγεῖται φροντίζειν Κινησίαν τὸν Μέλητος, ὅπως ἔρεῖ τι τοιοῦτον, ὅθεν ἂν οἱ ἀκούοντες βελτίους γίνονται μᾶλλον, ἢ ὅ τι μέλλει χαριεῖσθαι τῷ ὄχλῳ τῶν θεατῶν;

ΚΑΛ. Ἀθλον δὴ τοῦτο γε, ὡ Σώκρατες, Κινησίου γε πέρι.

ΣΩ. Τί δὲ ὁ πατήρ αὐτοῦ Μέλης; Ἡ πρὸς τὸ βέλτιστον βλέπων ἐδόκει σοι κινηραφεῖν; Ἡ ἐκεῖνος μὲν οὐδὲ πρὸς τὸ ἥδιον ἠγία γὰρ ἄδων τοὺς θεατάς· ἀλλὰ δὴ σκόπει·

1. Ἡ ἀθλητικὴ ἔθεταίτο ὡς κατώτερον εἶδος μουσικῆς ὡς ἐκθέται ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἀλκιβιάδου.

2. Οἱ διθυραμβικοὶ χοροὶ ἐτελοῦντο κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Διονύσου, ἦσαν κυκλικοί, ὅπως εἶναι καὶ σήμερον οἱ ἑλληνικοὶ χοροί. Ὁ κορυφαῖος τραγῳδῆαι τὸ διθυραμβικὸν ἅμα κατὰ στροφὴν καὶ οἱ συγχορευταὶ τὸ ἀπαναλαμβάνον. Ὁ χορὸς συνέκειτο ἐντοῦ ἐκ πενήτη κοντα προσώπων, ἔτινε προσηγνάζοντο· ἐκ τοῦ διθυραμβικοῦ χοροῦ προήλθεν ὁ τραγικὸς χορὸς καὶ ἡ τραγῳδία.

3. Ὁ Κινησίας ἦτο νεωτεριστὴς εἰς τὴν ποίησιν τῶν διθυραμβικῶν φοιμάτων, εἰς τὸ χειρότερον ὅμως. Ἐτέρητε μὲν τὸν ὄχλον

ΚΑΛ. Ὅχι εἰς μίαν καὶ εἰς δύο, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰς. ΣΩΚΡ. Εἶναι δυνατόν λοιπὸν καὶ εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους μᾶζι νὰ προσεγγί τις εὐχαρίστησιν χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὅπ' ἔψιν ἂν ἡ παρεχομένη εὐχαρίστησις εἶναι ὠφέλιμος εἰς αὐτούς;

ΚΑΛ. Ἐγὼ τοῦλάχιστον νομίζω ὅτι δυνατόν τις καὶ εἰς πολλοὺς μᾶζι νὰ προσεγγί εὐχαρίστησιν μὴ λαμβάνων ὅπ' ἔψιν τὸ ὠφέλιμον.

ΣΩΚΡ. Μπορεῖς νὰ μοῦ εἴπῃς ποῖα εἶναι αἱ τέχναι τοῦ κάμουν αὐτό; Προτιμότερον δὲ εἶναι, ἂν θέλῃς, ἔταν ἐγὼ ἑρωτῶ, ἐκεῖνη μὲν ποῦ θὰ σοῦ φανῇ ὅτι εἶναι ἐξ αὐτῶν τῶν τεχνῶν, εἰπὲ ὅτι εἶναι, ἐκεῖνη δέ, ποῦ θὰ σοῦ φανῇ, ὅτι δὲν εἶναι ἐξ αὐτῶν, εἰπὲ ὅτι δὲν εἶναι. Πρῶτον μὲν ἄς ἐξετάσωμεν τὴν ἀθλητικὴν¹. Δὲν σοῦ φαίνεται, Καλλιπικῆ, ὅτι εἶναι τοιαύτη τις, ὥστε ἐπιδιώκει μόνον τὴν εὐχαρίστησιν μας καὶ ὅτι περὶ οὐδενὸς ἄλλου φροντίζει;

ΚΑΛ. Μάλιστα, μοῦ φαίνεται ὅτι ἐπιδιώκει μόνον τὴν εὐχαρίστησιν, καὶ ὅτι περὶ οὐδενὸς ἄλλου φροντίζει.

ΣΩΚΡ. Καὶ εἶαι λοιπὸν αἱ τοιοῦτου εἶδους τέχναι, παραδείγματος χάριν ἡ καθαριστικὴ, ἢ εἰς τοὺς διαγωνισμοὺς τῶν κιθαρῶν μεταξύ των, νομίζεις ὅτι ἐπιδιώκει μόνον νὰ προσεγγίσῃ εὐχαρίστησιν;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ἡ διδασκαλία δὲ τῶν χορῶν καὶ ἡ ποίησις τῶν διθυραμβικῶν² ᾠμάτων, δὲν σοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι κολακεία τῆς ψυχῆς, ἢ ἔχει τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ Κινησίας³ ὁ υἱὸς τοῦ Μέλητος φροντίζει νὰ εἴπῃ τι ἀπὸ τὸ ὅποιον εἶναι δυνατόν νὰ ὠφελήσῃ οἱ ἀκούοντες μᾶλλον ἢ ὅτι φροντίζει νὰ εἴπῃ ὅσα εὐχαρίστησιν τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν;

ΚΑΛ. Τοῦτο βέβαια εἶναι φανερόν, Σωκράτη, τὸ περὶ Κινησίας.

ΣΩΚΡ. Πῶς σοῦ φαίνεται ὁ Μέλης ὁ πατήρ τοῦ Κινησίας; Ἀληθῶς σοῦ φαίνεται ὅτι ἐπαίξε τὴν κιθάραν τοῦ ἀποβλέπων εἰς τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀκροατῶν, ἢ ὅτι ἐκεῖνος μὲν οὐδὲ εἰς τὴν εὐχαρίστησιν ἀπέβλεπε· διότι μὲ τὴν μουσικὴν τοῦ ἐπροξέεινε ἄνταν εἰς τοὺς θεατάς. Ἀλλὰ σκέψου λοιπὸν.

ἀλλ' οἱ σοφροὶ πολῖται εὐρισκον τὴν ποίησιν τοῦ καὶ τὰς ὀρχηστικὰς κινήσεις λαν ἀσέμου. Διευρῆτο ὑπὸ τῶν κομικῶν ποιητῶν. Ὁ Κινησίας ἦτο Ἀθηναῖος διθυραμβοποιὸς ἔχους τὸ δεύτερον ἡμῶν τοῦ δου αἰῶνος π.Χ.

οὐχί ἦ τε καθαφδικὴ δοκεῖ σοι πᾶσα καὶ ἡ τῶν διθυράμβων ποίησις ἡδονῆς χάριν εὐρησθαι ;

ΚΑΔ. Ἔμοιγε.

Β ΣΩ. Τί δὲ δὴ ἡ σεμνὴ αὐτὴ καὶ θανυμαστὴ, ἡ τῆς τραγωδίας ποίησις ; [Ἐφ' ὃ ἐροπούδακεν ;] Πότερόν ἐστιν αὐτῆς τὸ ἐπιχειροῦν καὶ ἡ σπουδή, ὡς σοι δοκεῖ, χαρίζεσθαι τοῖς θεαταῖς μόνον, ἢ καὶ διαμάχεσθαι, ἂν τι αὐτοῖς ἡδὺ μὲν ἦ καὶ κεχαρισμένον, ποιηρὸν δέ, ὅπως τοῦτο μὲν μὴ ἔρεῖ, εἰ δέ τι τυγχάνῃ ἀηδὲς καὶ ὠφέλιμον, τοῦτο δὲ καὶ λέξει καὶ ἕσεται, ἂν τε χαίρωσιν ἂν τε μή ; Ποιτέρως σοι δοκεῖ παρεσκευασθαι ἡ τῶν τραγωδιῶν ποίησις ;

ΚΑΔ. Ἀἴλον δὴ τοῦτο γε, ὦ Σώκρατες, ἐπιπρόσ τὴν ἡδονὴν μᾶλλον ὄρωμαι καὶ τὸ χαρίζεσθαι τοῖς θεαταῖς.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ τοιοῦτον, ὦ Καλλίκλειε, ἔφαμεν νυνδὴ κολακείαν εἶναι ;

ΚΑΔ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Φέρε δὴ, εἴ τις περιέλοιτο τῆς ποιήσεως πάσης τὸ τε μέλος καὶ τὸν ὕμνον καὶ τὸ μέτρον, ἄλλο τι ἢ λόγοι γίνονται τὸ λειπόμενον ;

ΚΑΔ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Οὐκοῦν πρὸς πολλὸν ὄχλον καὶ δῆμον οὗτοι λέγονται οἱ λόγοι ;

ΚΑΔ. Φημί.

ΣΩ. Δημηγορία ἄρα τίς ἐστιν ἡ ποιητικὴ.

ΚΑΔ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἠγορικὴ δημηγορία ἂν εἴη ἢ οὐ ἠγορεῦναι δοκοῦσά σοι οἱ ποιεῖται ἐν τοῖς θεάτροις ;

ΚΑΔ Ἔμοιγε.

ΣΩ. Νῦν ἄρα ἡμεῖς εὐρηκάμεν ἠγορικὴν τινα πρὸς δῆμον τοιοῦτον ὅλον παίδων τε ὁμοῦ καὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, καὶ δούλων καὶ ἐλευθέρων, ἦν οὐ πάνυ ἀγάμεθα κολακικὴν γὰρ αὐτὴν φαμεν εἶναι.

ΚΑΔ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Εἴτεν τί δὲ ἡ πρὸς τὸν Ἀθηναίων δῆμον ἠγορικὴ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν δῆμους τοὺς

Δὲν σοῦ φαίνεται ἐπιπρόσ τὴν καθαφδικὴν καὶ ἡ ποίησις τῶν διθυράμβων εὐρέθησαν διὰ τὸ προσενοῦν εὐχαρίστησιν :

ΚΑΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Τί δὲ σοῦ φαίνεται ἐπιπρόσ τὴν εὐχαρίστησιν ἡ ποίησις τῆς τραγωδίας ; [εἰς τί ἀσχολεῖται ;] Ποία εἶναι ἡ ἐνέργεια αὐτῆ καὶ ἡ φροντίς, κατὰ τὴν γνώμην σου, τὸ προσενοῦν μόνον εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς θεατάς, ἢ καὶ τὸ ἀγωνίζεσθαι, ἂν τι εἶναι ἡδὺ μὲν καὶ εὐχάριστον εἰς αὐτούς, βλαπτικὸν ὅμως, πῶς νὰ μὴ εἴπη μὲν τοῦτο, ἂν δὲ ὑπάρχη τι δυσάρεστον καὶ ὠφέλιμον, νὰ ἀγωνίζεται τοῦτο καὶ νὰ εἴπη καὶ νὰ ψάλλῃ, εἰτε εὐχαριστοῦνται οἱ θεαταὶ εἰτε δυσάρεστοῦνται ; Κατὰ ποῖον ἐκ τῶν δύο τρόπων σοῦ φαίνεται ἐπιπρόσ τὴν ποίησις τῶν τραγωδιῶν ; [Ἐπιδιώκει τὸ ὠφέλιμον εἰς τοὺς θεατάς ἢ τὸ εὐχάριστον ;]

ΚΑΔ. Φανερόν βέβαια εἶναι τοῦτο, Σωκράτη, δηλαδὴ ἐπιδιώκει τὸ ἡδὺ μᾶλλον καὶ τὸ νὰ προσενοῦν εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς θεατάς.

ΣΩΚΡ. Τὸ τοιοῦτον λοιπόν, Καλλικλή, τώρα δὲ τὸ ὠνομάσαμεν κολακείαν ;

ΚΑΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ἐμπρὸς ἂς ἐξετάσωμεν τὸ ἐξῆς, ἂν κανεὶς ἀφαιρέσῃ ἀπὸ ἕλης τὴν μελωδίαν, τὸν ρυθμὸν καὶ τὸ μέτρον, τὸ ὑπόλοιπον δὲν εἶναι λόγοι ;

ΚΑΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Οἱ λόγοι λοιπὸν αὐτοὶ λέγονται πρὸς πολλὸν ὄχλον καὶ τὸν λαόν ;

ΚΑΔ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ἡ ποιητικὴ λοιπὸν εἶναι δημηγορία κάπως.

ΚΑΔ. Φαίνεται πῶς ἡ ποιητικὴ εἶναι κάπως δημηγορία.

ΣΩΚΡ. Δύναται λοιπὸν νὰ εἶναι ἡ ποιητικὴ ρητορικὴ δημηγορία ἢ νομίζεις ἐπιπρόσ τὸν δὲν ρητορεῖσιν οἱ ποιεῖται εἰς τὰ θεάτρα ;

ΚΑΔ. Νομίζω ἐπιπρόσ τὸν ρητορεῖσιν.

ΣΩΚΡ. Τώρα λοιπὸν εὐρωμεν ἐπιπρόσ τὴν ποιητικὴν εἶναι ρητορικὴν τίς πρὸς πλεῖστον συγκείμενον ἐκ παίδων ὁμοῦ καὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν καὶ δούλων καὶ ἐλευθέρων, τὴν ὅποιαν οὐδὲως θαυμάζομεν διότι λέγομεν ἐπιπρόσ τὴν εἶναι ρητορικὴ κολακτικὴ.

ΚΑΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ἔστω. Τί τέλος πάντων μᾶς φαίνεται ἐπιπρόσ τὴν ρητορικὴν, ποῦ μεταχειρίζονται οἱ ρήτορες ὁμιλοῦντες εἰς

τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν, τί ποτε ἤμιν αὐτῆ ἐστί ; Πότερόν σοι δοκοῦσιν πρὸς τὸ βέλτιστον ἀεὶ λέγειν οἱ ῥήτορες, τούτου στοχαζόμενοι, ὅπως οἱ πολῖται ὡς βέλτιστοι ἔσονται διὰ τοὺς αὐτῶν λόγους, ἢ καὶ οὗτοι πρὸς τὸ χαρίζεσθαι τοῖς πολῖταις ὠρμημένοι, καὶ ἔνεκα τοῦ ἴδιου τοῦ αὐτῶν ὀλιγορροῦντος τοῦ κοινού, ὥσπερ παιοὶ προσομιλοῦσι τοῖς ἀήμοις, χαρίζεσθαι αὐτοῖς περιόμενοι μόνον, εἰ δέ γε
508 βελτίους ἔσονται ἢ χείρους διὰ ταῦτα οὐδὲν φροντίζουσιν ;

ΚΑΑ. Οὐχ ἄπλοῦν ἔτι τοῦτο ἐρωτᾷς· εἰοὶ μὲν γὰρ οἱ κηδόμενοι τῶν πολιτῶν λέγουσιν ἃ λέγουσιν, εἰοὶ δὲ καὶ οἶους οὐ λέγειν.

ΣΩ. Ἐξαρκεῖ. Εἰ γὰρ καὶ τοῦτό ἐστι διπλοῦν, τὸ μὲν ἕτερόν που τούτου κολακεία ἂν εἴη καὶ αἰσχρὰ δημογορία, τὸ δ' ἕτερον καλόν, τὸ παρασκευάζειν ὅπως ὡς βέλτισται ἔσονται τῶν πολιτῶν αἱ ψυχαί, καὶ διαμάχεσθαι λέγοντα τὸ βέλτιστα, εἴτε ἡδίω εἴτε ἀηδέστερα ἔσται τοῖς ἀκούουσιν.
B Ἄλλ' οὐ πάποτε οὐ ταῦτην εἶδες τὴν ῥητορικὴν· ἢ εἰ τινα ἔχεις τῶν ῥητόρων τοιοῦτον εἰπεῖν, τί οὐχὶ καὶ ἐμοὶ αὐτὸν ἔφρασα τίς ἐστιν ;

ΚΑΑ. Ἄλλὰ μὰ Δία οὐκ ἔχω ἐγώ γε σοὶ εἰπεῖν τῶν γε νῦν ῥητόρων οὐδένα.

ΣΩ. Τί δέ ; Τῶν παλαιῶν ἔχεις τινὰ εἰπεῖν, δι' ὄντινα αἰτίαν ἔχουσιν Ἀθηναῖοι βελτίους γεγονέναι, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἤρξαστο δημογορεῖν, ἐν τῷ πρόσθερ χρόνῳ χείρους ὄντες ; Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδα τίς ἐστιν οὗτος.

ΚΑΑ. Τί δέ ; Θεμιστοκλέα οὐκ ἀκούεις ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα καὶ Κίμωνα καὶ Μιλτιάδην καὶ Περικλέα τουτοῖν τὸν νεωστὶ τετελευτηκότα, οὐ καὶ οὐ ἀκήμοις ;

ΣΩ. Εἰ ἐστὶ γε, ὦ Καλλίκλεις, ἢν πρότερον οὐ ἔλεγες ἀρετὴν, ἀληθῆς, τὸ τὰς ἐπιθυμίας ἀπομιμῆναι καὶ τὰς αὐτοῦ καὶ τὰς τῶν ἄλλων· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλ' ὅπερ ἐν τῷ ὑστέρῳ λόγῳ ἠγαγκάσθημεν ἡμεῖς ὁμολογεῖν, ἐτι αἰ μὲν τῶν ἐπιθυμιῶν πληρούμεναι βελτίω τοιοῦσι τὸν ἄνθρωπον,

τὸν ἀθηναϊκὸν λαόν, καὶ γενικῶς οἱ ὁμιλοῦντες εἰς τὰς πόλεις ἐνόπιον τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν ; Νομίζεις ἐτι οἱ ῥήτορες ὁμιλοῦν ἀποβλέποντες πάντοτε εἰς τὴν ὠφέλειαν τοῦ λαοῦ, ἔχοντας τοῦτο εἰς τὸν νοῦν του, πῶς θὰ γίνουσι καλῶτεροι οἱ πολῖται διὰ τὰς λόγων των, ἢ καὶ οὗτοι ὁμιλοῦν μὲ πρόθεσιν νὰ εὐχαριστήσων τοὺς πολῖτας, παραμειοῦντες χάριν τοῦ ἰδικοῦ των συμφέροντος ἐκείνου ποῦ συμφέρει εἰς τὸν λαόν, καὶ ὁμιλοῦν εἰς τὸν λαόν σὰν νὰ μιλοῦν σὲ μικρὰ παιδιὰ, προσπαθοῦντες μόνον νὰ τὸν εὐχαριστήσων, ἂν δὲ ὁ λαὸς γίνῃ καλῶτερος ἢ χειρότερος, ἂν ὠφελῆθῃ ἢ βλαβῇ οὐδὲ ὅλως φροντίζουσι ;

ΚΑΑ. Αὐτὸ ποῦ ἐρωτᾷς δὲν εἶναι ἀκόμη ἄπλοῦν. Διότι ὑπάρχουν μὲν οἱ λέγοντες, ὅσα λέγουσι, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τὸ συμφέρον τῶν πολλῶν, ὑπάρχουν δὲ καὶ τοιοῦτοι, ὅπως οὐ προηγουμένως περιέγραψες.

ΣΩΚΡ. Ἄρκεῖ. Διότι ἂν καὶ τοῦτο εἶναι διπλοῦν, τὸ μὲν ἐν αὐτοῦ, μοῦ φαίνεται, θὰ εἶναι κολακεία καὶ αἰσχρὰ δημογορία, τὸ δὲ ἄλλο θὰ εἶναι καλόν, τὸ νὰ παρασκευάζῃ δηλαδὴ ὁ ῥήτωρ βελτίους τὰς ψυχὰς τῶν πολιτῶν, καὶ νὰ ἀγωνίζεσθαι λέγων τὰ ὠφελιμώτατα, εἴτε εὐάριστα εἴτε δυσάριστα θὰ εἶναι εἰς τοὺς ἀκούοντας. Ἄλλ' οὐδέποτε μέχρι τοῦδε εἶδες σὺ τοιούτους ῥήτορας· ἢ ἂν δύνασαι νὰ ἀναφέρῃς τοιοῦτον ῥήτορα, διατὶ δὲν τὸν εἶπες καὶ εἰς ἐμὲ ποῖος εἶναι αὐτός ;

ΚΑΑ. Ἄλλὰ μὰ τὸν Δία, οὐδένα ἀπὸ τοῦς σημερινοῦς ῥητορας δύναμαι νὰ σοῦ ἀναφέρω ὡς τοιούτου.

ΣΩΚΡ. Τί δέ ; Δύνασαι νὰ μοῦ εἴπῃς κανέναν ἀπὸ τοῦς παλαιούς ῥητορας, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποῦ λέγεταί, ἐτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐγένοντο καλῶτεροι, ἀφ' ὅτου ἐκεῖνος ἤρξις εὐ ὁμιλῆ εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ, ἐνῶ πρωτύτερα ἦσαν χειρότεροι ; Διότι ἐγὼ δὲν γνωρίζω ποῖος εἶναι αὐτός ὁ ῥήτωρ.

ΚΑΑ. Τί συμβαίνει ; Δὲν ἔχεις ἀκούσει ἐτι ὑπῆρξεν ὠφέλιμος ῥήτωρ ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Κίμων καὶ ὁ Μιλτιάδης, καὶ ὁ Περικλῆς ὁ πρὸ ὀλίγου ἀποθανών, τὸν ὁποῖον καὶ σὺ ἤκουσας ἀγορεύοντα ;

ΣΩΚΡ. Ἐὰν βέβαια, Καλλίκλι, ἀληθῆς ἀρετῆ τοῦ ῥητορος εἶναι ἐκεῖνο ποῦ σὺ προηγουμένως ἔλεγες ἀρετὴν, δηλαδὴ τὸ νὰ θεραπεύῃ ὁ ῥήτωρ καὶ τὰς ἰδικὰς του ἐπιθυμίας καὶ τὰς τῶν ἄλλων, ἐὰν ὅμως δὲν εἶναι τοῦτο ἢ ἀληθῆς ἀρετῆ τοῦ ῥητορος, ἀλλ' ἀρετῆ ἀληθῆς τοῦ ῥητορος εἶναι ἐκεῖνο ποῦ ἠγαγκάσθημεν νὰ παραδεχθῶμεν εἰς τὴν προηγουμένην συζήτησιν, ἐτι, ὅσα μὲν ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας ἐκπηροῦμεναι

ταύτας μὲν ἀποτελεῖν, αἱ δὲ χεῖρας, μὴ τοῦτο δὲ τέχνη τις εἶναι **** τοιοῦτον ἄνδρα τοῦτον τινὰ γενομέναι ἔχεις εἰπεῖν ;
ΚΑΛ. Οὐκ ἔχω ἔγωγε πῶς εἶπω.

ΣΩ. Ἄλλ' ἔάν ζητῆς καλῶς, εὐρήσεις' ἴδωμεν δὴ οὐτωὶ ἀτρέμα σκοπούμενοι, εἴ τις τοῦτων τοιοῦτος γέγονεν. Φέρε γάρ, ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιστον λέγων, ἂν λέγῃ, ἄλλο τι οὐκ εἰκὴ ἔρεῖ, ἀλλ' ἀποβλέπων πρὸς τι ; Ὡσπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες δημιουργοὶ βλέποντες πρὸς τὸ
E αὐτῶν ἔργον ἕκαστος οὐκ εἰκὴ ἐκλεγόμενος προσφέρει **** πρὸς τὸ ἔργον τὸ αὐτοῦ, ἀλλ' ὅπως ἂν εἰδῶς τι αὐτῷ σῆμῃ τοῦτο δ' ἐργάζεται. Ὅσον εἰ βούλει ἰδεῖν τοὺς ζωγράφους, τοὺς οἰκοδόμους, τοὺς ναυπηγούς, τοὺς ἄλλους πάντας δημιουργούς, ὅντινα βούλει αὐτῶν, ὡς εἰς τάξιν τινὰ ἕκαστος ἕκαστον τίθησιν δ' ἂν τιθῆ, καὶ προαναγκάζει τὸ ἔτερον τῷ
504 ἑτέρῳ πρέπον τ' εἶναι καὶ ἀρμόδιον, ἕως ἂν τὸ ἅπαν συστήσῃται τεταγμένον τε καὶ κεκοσμημένον πρᾶγμα· καὶ ὅτε δὴ ἄλλοι δημιουργοὶ καὶ οὐδ' οὐδὲν ἐλέγομεν, οἱ περὶ τὸ σῶμα, παιδοστέρβια τε καὶ ἰατροί, κοσμοῦσι πον τὸ σῶμα καὶ συντάττουσιν. Ὅμοιοιόμενον οὕτω τοῦτ' ἔχειν ἢ οὐ ;

ΚΑΛ. Ἔστω τοῦτο οὕτω.

ΣΩ. Τάξεως ἄρα καὶ κόσμου τυχοῦσα οἰκία χρησθὴ ἂν εἶη, ἀταξίας δὲ μοχθηρὰ ;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ πλοῖον ὡσαύτως ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ τὰ σώματα φαμεν τὰ ἡμέτερα ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τί δ' ἢ ἡ ψυχὴ ; Ἀταξίας τυχοῦσα ἔσται χρησθὴ, ἢ τάξεώς τε καὶ κόσμου τινός ;

I. Παραδέχθησαν προηγουμένως ὅτι χρειάζεται τεχνικός ἄνθρωπος, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ποῖα ἐκ τῶν ἡθέλων εἶναι ἀγαθὰ καὶ ποῖα κακά. Τὸ τέχνη λοιπὸν εἶδος σημαίνει εἰδικὴ γνῶσις, κατάρτισις. Τοὺς ἔχοντας

κάμιον καλύτερον τὸν ἄνθρωπον, ἀρετὴ εἶναι νὰ τὰς ἐκπληροῦμεν, ὅσαι δὲ κάμιον χειρότερον, νὰ μὴ τὰς ἐκπληροῦμεν. Τοῦτο δὲ παρεδέχθημεν ὅτι εἶναι κάποια τέχνη'. Δύνασαι νὰ εἴπῃς ἂν κανεὶς ἀπὸ αὐτοῦς φάνη τοιοῦτος ;

ΚΑΛ. Δὲν ξέρω τί νὰ σοῦ ἀπαντήσω.

ΣΩΚΡ. Ἄλλ' ἔάν ζητῆς καλῶς θὰ εὕρῃς, ἂν ὑπῆρξαν τοιοῦτοι ἄνδρες. Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν ἐξετάζοντες τὸ ζήτημα εἶται μὲ νηφαλιότητα, ἂν κανεὶς ἐξ αὐτῶν ἐγένετο τοιοῦτος. Διότι εἶλα ἄς ἐξετάσωμεν, ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος καὶ ὁ λέγων διὰ τὸ νὰ ὑπελήσῃ, ὅσα λέγει, δὲν θὰ εἴπῃ ἄλλο τι ἀπλῶς καὶ ὡς ἐτύχε, ἀλλὰ θὰ ὁμιλῇ ἀποβλέπων εἰς τί ; Καθὼς καὶ ὅσοι οἱ ἄλλοι τεχνῖται ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἰδέαν ποῦ ἔχουν εἰς τὴν ψυχῆν των, χωρὶς νὰ ἐκλέγουν τυχαίως, προσφέρουν ὅσα προσφέρουν εἰς τὸ ἔργον τους, ἀλλὰ προσέχουν ὅπως τὸ εἰς χεῖρας των ἔργον λάβῃ τὴν μορφήν τῆς ἐν τῇ ψυχῇ των ἰδέας τοῦ ἔργου. Παραδειγματὸς χάριν ἂν θελήσῃς νὰ παρατηρήσῃς τοὺς ζωγράφους, τοὺς κτίστας, τοὺς ναυπηγούς, ὅλους τοὺς ἄλλους τεχνῖτας, ὅποιον θέλεις ἐξ αὐτῶν, θὰ ἴδῃς πῶς ἕκαστος θέτει εἰς τάξιν ὅ, τι θέτει, καὶ ἀναγκάζει νὰ ταιριάζῃ καὶ νὰ προσαρμύξῃ τὸ ἔνα εἰς τὸ ἄλλο, ἕως ὅτου καταστήσῃ τὸ σύνολον κάτι τι ποῦ νὰ ἔχη ἁρμονίαν καὶ χάριν· καὶ οἱ ἄλλοι βέβαια τεχνῖται οὕτω πράττουσι, περὶ τῶν ὁποίων τώρα δὲ ἐκάμαμεν λόγον, οἱ ἀσκολοῦμενοι μὲ τὸ σῶμα, ἐηλαδῆ οἱ γυμνασταὶ καὶ οἱ ἰατροί, παρέχουν, μοῦ φαίνεται, ἁρμονίαν καὶ χάριν εἰς τὸ σῶμα. Παραδεχόμεθα ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει ἢ δὲν τὸ παραδεχόμεθα ;

ΚΑΛ. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει.

ΣΩΚΡ. Ἐάν λοιπὸν μία οἰκία ἔχη ἁρμονίαν καὶ χάριν εἶναι καλὴ, ἔάν δὲ ἀταξίαν θὰ εἶναι εἰς κακὴν κατάστασιν ;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Καὶ διὰ τὸ πλοῖον λοιπὸν τὸ ἴδιον συμβαίνει ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Καὶ διὰ τὰ σώματά μας τὸ ἴδιον συμβαίνει ;

ΚΑΛ. Βεβαίως.

ΣΩΚΡ. Τί δὲ γίνεται ἢ ἡ ψυχὴ ; Ἐάν τύχῃ ἀταξίας θὰ εἶναι χρησθὴ, ἢ ἂν τύχῃ τάξεως καὶ κόσμου ;

τὴν τέχνην ταύτην τοὺς ὀνομάζει τεχνικούς καὶ ἀγαθούς. Τεχνικός εἶναι ὁ κατέχων τὴν τέχνην νὰ κίνη νὰ βλαστήσῃ ἢ δικαιωσθῆν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πολιτῶν. Εἶναι ὁ ἐπιστήμιον ὁ ἔχων τὰς ἀπαιτούμενας διὰ τὸ ἔργον τὸ γνῶσισις.

στα ἢ ποτὰ ἢ ἀλλ' οὐκ οὖν, ὃ μὴ ὀνήσει αὐτὸ ἐσθ' οὐκ πλεον,
ἢ τοῦναντίον κατὰ γε τὸν δίκαιον λόγον καὶ ἔλαττον; "Ἔστι
ταῦτα;

505 ΚΑΔ. "Ἔστι.

ΣΩ. Οὐ γάρ, οἶμαι, λυαίτελεῖ μετὰ μοχθηρίας σώμα-
τος ζῆν ἀνθρώπων; ἀνάγκη γάρ οὕτω καὶ ζῆν μοχθηρῶς;
ἢ οὐχ οὕτως;

ΚΑΔ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἀπομιμνήσκει, οἷον
πεινῶντα φαγεῖν ἄσπον βούλεται ἢ διψῶντα πιεῖν, θυγαί-
νοντα μὲν ἔδωιν οἱ ἱατροὶ ὡς τὰ πολλὰ, κάμνοντα δὲ ὡς
ἔπος εἰπεῖν οὐδέποτε ἔδωιν ἐμπιμπλάσθαι ὧν ἐπιθυμεῖ;
Συγχαρεῖς τοῦτό γε καὶ σὺ;

B ΚΑΔ. "Ἐγωγε.

ΣΩ. Περὶ δὲ ψυχὴν, ὃ ἄριστε, οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος;
"Ἔως μὲν ἂν πονηρὰ ἦ, ἀνόητός τε οὖσα καὶ ἀκόλαστος
καὶ ἄδικος καὶ ἀνόσιος, εἰργεῖν αὐτὴν δεῖ τῶν ἐπιθυμῶν
καὶ μὴ ἐπιτρέπειν ἀλλ' ἅττα ποιεῖν ἢ ἀφ' ὧν βελτίων ἔσται.
φῆς ἢ οὐ;

ΚΑΔ. Φημί.

ΣΩ. Οὕτω γάρ που αὐτῇ ἄμεινον τῆ ψυχῇ;

ΚΑΔ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ εἰργεῖν ἐστὶν ἀφ' ὧν ἐπιθυμεῖ κολάζειν;

ΚΑΔ. Ναί.

ΣΩ. Τὸ κολάζεσθαι ἄρα τῆ ψυχῇ ἄμεινόν ἐστιν ἢ ἡ ἀκο-
λασία, ὥσπερ οὐ νυνδὴ φῶν.

C ΚΑΔ. Οὐκ οἶδ' ἅττα λέγεις, ὃ Σώκράτες, ἀλλ' ἄλλον
τινὰ ἔρωτα.

ΣΩ. Οὗτος ἀνὴρ οὐχ ὑπομένει ὠφελούμενος καὶ αὐτὸ
τοῦτο πάσχων περὶ οὗ ὁ λόγος ἐστὶ, κολαζόμενος.

θὰ ὠφελήσῃ, ἐὰν ἐβίδομεν εἰς τοιοῦτον σῶμα φαγητὰ καὶ
ποτὰ κατὰ τὸ προσήκον μέτρον ἢ καὶ ὀλιγώτερα τοῦ προσή-
κοντος; Τὸ παραδέχεσθαι αὐτό;

ΚΑΔ. "Ἄς τὸ παραδεχθῶ.

ΣΩΚΡ. Διότι δὲν ὠφελεῖ, μοῦ φαίνεται, τὸν ἀνθρώπον
νὰ ζῆ ἔχων σῶμα εὐρισκόμενον εἰς κακὴν ὑγεινήν κατὰ-
στασιν· διότι τότε κακὴν κακῶς θὰ διέρχεται τὸν βίον του.
Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἢ δὲν ἔχει οὕτως;

ΚΑΔ. Ναί, οὕτως ἔχει.

ΣΩΚΡ. Καὶ τὰς ἐπιθυμίας λοιπὸν νὰ ἱκανοποιῇ, παρα-
δείγματος χάριν νὰ τρώγῃ ἄσπον θέλει ὁ πεινῶν καὶ νὰ πίνῃ
ἄσπον θέλῃ ὁ διψῶν, εἰς τὸν ὑγιή μὲν τὸ ἐπιτρέπουν οἱ ἱατροὶ
ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὸν ἀσθενή δέ, διὰ νὰ εἴπω συντά-
μως, οὐδέποτε ἐπιτρέπουν νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ ὅσα ἐπι-
θυμεῖ. Συμφωνεῖς εἰς τοῦτο καὶ σὺ;

ΚΑΔ. Μάλιστα. Συμφωνῶ.

ΣΩΚΡ. "Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ψυχὴν, φίλε μου, δὲν ἐφαρμό-
ζεται ὁ ἴδιος τρόπος; "Ἔως οὗτο μὲν εὐρίσκεται εἰς κακὴν
κατάστασιν, οὕσα ἀνόητος καὶ ἀκόλαστος καὶ ἄδικος καὶ
οὐκ ἀγνή πρέπει· νὰ τὴν ἐμποδίζωμεν ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας
καὶ νὰ μὴ τῆς ἐπιτρέπωμεν νὰ πράττῃ ἄλλα παρὰ ἔκείνα
ἀπὸ τὰ ὅποια θὰ γίνῃ καλυτέρα ἀπὸ ὅ, τι εἶναι. Τὸ παραδέ-
χεσθαι ἢ οὐχ;

ΚΑΔ. Τὸ παραδέχομαι.

ΣΩΚΡ. Διότι ἔτσι, κατὰ τὴν γνώμην μου, εἶναι καλύ-
τερον διὰ τὴν ἰδίαν τὴν ψυχὴν.

ΚΑΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Τὸ νὰ τὴν ἐμποδίζωμεν λοιπὸν ἀπὸ ὅσα ἐπιθυ-
μεῖ σημαίνει νὰ τὴν τιμωροῦμεν;

ΚΑΔ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Τὸ νὰ τιμωρῆται λοιπὸν εἶναι καλύτερον διὰ τὴν
ψυχὴν παρὰ νὰ μὴ τιμωρῆται, καθὼς τώρα δὲ ἐφρόνεις καὶ
δικηθρυσσες.

ΚΑΔ. Δὲν καταλαβαίνω τί λές, Σωκράτη, ἐρώτα περὶ
τούτου κανέναν ἄλλον.

ΣΩΚΡ. Αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος δὲν ὑπομένει νὰ ὠφελῆται
καὶ πάσχει τὸ ἴδιον τὸ ὅποσον πάσχει ἔκλεινος περὶ τοῦ
ὅποσου συζήτοῦμεν, δηλαδὴ ὁ κολαζόμενος¹.

1. Ὁ κολασμὸς γίνεται χάριν τοῦ πάσχοντος, ἵνα οὗτος ὠφελήθῃ,
ἢ δὲ τιμωρία χάριν τοῦ ἀνεργοῦστος ἵνα οὗτος ἀποπληρωθῇ.

ΚΑΔ. Οὐδὲ γέ μοι μέλλει οὐδὲν ὄν οὐ λέγεις, καὶ ταῦτα σοὶ Γοργίου χάριν ἀπεκρινάμεν.

ΣΩ. Ἐπὶ τὸν δὴ ποιήσομεν; Μεταξὺ τὸν λόγον καταλύσομεν;

ΚΑΔ. Αὐτὸς γνώσει.

ΣΩ. Ἄλλ' οὐδὲ τοὺς μύθους φασὶ μεταξὺ θέμις εἶναι καταλείπειν, ἀλλ' ἐπιθέντας κεφαλῆν, ἵνα μὴ ἄνευ κεφαλῆς περιίη. Ἀποκρίναι οὖν καὶ τὰ λοιπὰ, ἵνα ἡμῖν ὁ λόγος κεφαλῆν λάβῃ.

ΚΑΔ. Ὡς βίαιος εἶ, ὦ Σώκρατες. Ἐὰν δὲ ἐμοὶ πείθῃ, ἔσσεις χαίρειν τοῦτον τὸν λόγον, ἢ καὶ ἄλλω τῷ διαλέξει.

ΣΩ. Τίς οὖν ἄλλος ἐθέλει; Μὴ γάρ τοι ἀτελεῖ γε τὸν λόγον καταλείπωμεν.

ΚΑΔ. Αὐτὸς δὲ οὐκ ἂν δύναται διελθεῖν τὸν λόγον, ἢ λέγων κατὰ σαυτὸν ἢ ἀποκρινόμενος σαυτῷ;

ΣΩ. Ἴνα μοι τὸ τοῦ Ἐπιχάρμου γένηται, ἃ πρὸ τοῦ δύο ἄνδρες ἔλεγον, εἰς ὃν ἱκανὸς γένομαι; Ἄταρ κινδυνεύει ἀναγκαϊώτατον εἶναι. Οὐτως μέντοι ποιήσωμεν οἴμαι ἔγωγε χρῆναι πάντας ἡμᾶς φιλοτικῶς ἔχειν πρὸς τὸ εἰδέναι τὸ ἀληθὲς τί ἐστιν περὶ ὧν λέγομεν καὶ τί ψεύδος κοινὸν γὰρ ἀγαθὸν ἅπασιν φανερὸν γενέσθαι αὐτό. Δίειμι μὲν οὖν τῷ λόγῳ ἐγὼ ὡς ἂν μοι δοκῆ ἔχειν· ἐὰν δὲ τῷ ἑμῶν μὴ τὰ ὄντα δοκῶ ὁμολογεῖν ἑμαυτῷ, χρῆ ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ ἔλέγχειν. Οὐδὲ γάρ τοι ἔγωγε εἰδὼς λέγω ἢ λέγω, ἀλλὰ ζητῶ κοινῇ μετ' ἑμῶν, ὥστε, ἂν τι φαίνεται λέγων ὁ ἀμφισβητῶν ἐμοί, ἐγὼ πρῶτος συγχωρήσομαι. Λέγω μέντοι ταῦτα, εἰ δοκεῖ χρῆναι διαπερανθῆναι τὸν λόγον· εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἔωμεν δὴ χαίρειν καὶ ἀπιώμεν.

1. Τοῦτο προήλθεν ἀπὸ θρησκευτικῶν φόβων. Ὁ διηγούμενος ὤφειλε νὰ διηγῆται ὁλόκληρον τὸν μῦθον ἵνα μὴ διατετρῆ τὴν ὀργὴν τῶν ὄντων.

2. Ὁ Ἐπιχάρμος ἀγεννήθη εἰς τὴν Κῶ καὶ ἀπαιδευθὲν ἐν Μεγάροις τῆς Σικελίας σπουδάζει ἱατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν, ἐγένετο δὲ ἐπιφα-

ΚΑΔ. Δὲν δίνω μιὰ πεντάρα δι' ἑκατὸς λέγεις, καὶ εἰς ἑκατὸς ἀπεκρίθην, τὸ ἕκατος πρὸς χάριν τοῦ Γοργία.

ΣΩΚΡ. Ἔστω. Τί θὰ κάμωμεν λοιπόν, θὰ ἀφήσωμεν εἰς τὸ μέσον τὴν συζήτησιν;

ΚΑΔ. Κάμε δτι, θέλεις, ἐγὼ δι' αὐτὸ δὲν σκοτίζομαι.

ΣΩΚΡ. Ἄλλὰ λέγουσιν οἱ οὐδὲ τοὺς μύθους εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ἀφήνωμεν ἀτελειώτους, ἀλλὰ θέσαστες τὴν κεφαλῆν ἔτσι νὰ τοὺς ἀφίνωμεν, ἵνα μὴ ὁ μῦθος περιέρχεται ἀκέφαλος. Ἀποκρίνον λοιπόν καὶ εἰς τὰ ὑπόλοιπα διὰ νὰ τεθῇ τὸ ἐπιστέγασμα εἰς τὴν συζήτησίν μας.

ΚΑΔ. Πόσον βίαιος εἶσαι, Σωκράτη. Ἐὰν δὲ ἀκούεις καὶ μένα, θὰ ἀφήσῃς τὴν συζήτησιν αὐτὴν νὰ πάη τὸ καλὸ ἢ θὰ συζητήσῃς με ἄλλον τινά.

ΣΩΚΡ. Πῶς ἄλλος λοιπόν θέλει νὰ συζητήσωμεν; Ἄς μὴ ἀφήσωμεν ἀτελειώτων τὴν συζήτησιν.

ΚΑΔ. Σὺ δὲν δύνασαι νὰ τελειώσῃς μόνος τὴν συζήτησιν ἢ ὁμιλῶν εἰς συνεχῆ λόγον ἢ ὁ ἴδιος ἐρωτῶν καὶ ὁ ἴδιος ἀποκρινόμενος;

ΣΩΚΡ. Μὲ συμβουλευεῖς νὰ πράξω οὕτω, ἵνα μοὺ συμβῆ αὐτὸ πὺ ἐπράξεν ὁ Ἐπιχάρμος¹, δηλαδὴ ἑκατὸς πρῶτερον ἔλεγον δύο, νὰ λέγω μόνος; Ἄλλ' ὅμως κινδυνεύει νὰ εἶναι ἀναγκαϊώτατον νὰ πράξω οὕτω. Ἄς πράξωμεν ὅμως τὸ ἐξῆς· ἐγὼ τοῦλάχιστον νομίζω δτι ἔλοι μας πρέπει φιλοτιμῶς νὰ ἀγωνιζώμεθα διὰ νὰ μάθωμεν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ψεῦδος δι' ἑκατὸς συζητούμεν. Διότι εἶναι κοινὸν δ' ἑλοὺς ἀγαθὸν νὰ γίνῃ αὐτὸ φανερόν. Θὰ διεξέλθω λοιπόν ἐγὼ διὰ τοῦ λόγου πῶς νομίζω δτι ἔχει τὸ ζήτημα. Ἐὰν δὲ εἰς κανέναν ἀπὸ σᾶς φαίνομαι δτι δὲν συμφωνῶ πρὸς ἑμαυτόν, πρέπει νὰ μὲ σταματᾶτε καὶ νὰ μὲ ἐλέγχετε, διότι οὐδὲ ἐγὼ λέγω, ἑκατὸς λέγω, με ἀπόλυτον πεποιθῆσιν περὶ τῆς ἀκριβείας αὐτῶν, ἀλλὰ ζητῶ ἀπὸ κοινῆς με σᾶς, ὥστε, ἂν ὁ διαφωνῶν πρὸς ἐμὲ ἀποδειχθῇ δτι ἔχει δίκαιον, ἐγὼ πρῶτος θὰ συμφωνήσω μετὰ τοῦ. Τὰ λέγω ὅμως αὐτά, εἰς ἣν περίπτωσιν νομίζετε δτι πρέπει νὰ τελειώσῃ ἡ συζήτησις, ἐὰν δὲ δὲν θέλετε νὰ τὴν τελειώσωμεν, ἄς τὴν ἀφήσωμεν λοιπόν νὰ πάη στὸ καλὸ καὶ ἄς ἀπέλθωμεν.

νῆς διὰ τὰς κομφιδίας του. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὰ εἶναι μεσαι φιλοσοφικῶν γνησῶν ὁ φιλόσοφος ἔχον ὄψιν ταύτας. Εἰς τινὰ κομφιδίαν του εἰσάγει δύο διαλογουμένους, καὶ ὕστερον εἰς ἕκ τῶν δύο ἀπαναλαμβάνει ἑκατὸς δύο προηγουμένως συνεζήτητον.

ΓΟΡ. Ἄλλ' ἔμοι μὲν οὐ δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, χρῆναι β παρ' ἀπίστους, ἀλλὰ διελεῖσθαι σε τὸν λόγον φαίνεται δέ μοι καὶ τοῖς ἄλλοις δοκεῖν. Βούλομαι γὰρ ἔγωγε καὶ αὐτὸς ἀκούσαι σου αὐτοῦ διόντος τὰ ἐπιλοῖπα.

ΣΩ. Ἄλλὰ μὲν δὴ, ὦ Γοργία, καὶ αὐτὸς ἡδέως μὲν ἂν Καλλικλῆϊ τούτῳ εἴη διελεγόμεν, ἕως αὐτῷ τὴν τοῦ Ἄμφιφρονος ἀπέδωκα ῥῆσιν ἀντὶ τῆς τοῦ Ζήθου· ἐπειδὴ δὲ σὺ, ὦ Καλλίκλεις, οὐκ ἐθέλεις συνδιαπεράναι τὸν λόγον, ἀλλ' οὐδ' ἔμοι γε ἀκούων ἐπιλαμβάνου, ἐάν τί σοι δοκῶ μὴ καλῶς λέγειν. Καί με ἐάν ἐξελέγῃς, οὐκ ἀχθεσθήσομαι σοι C ὥσπερ οὐδ' ἔμοι, ἀλλὰ μέγιστος εὐεργέτης παρ' ἔμοι ἀναγεγράφει.

ΚΑΛ. Λέγε ὦραθὲ, αὐτὸς καὶ πέραινε.

ΣΩ. Ἄκουε δὴ ἐξ ἀρχῆς ἐμοῦ ἀναλαβόντος τὸν λόγον. Ἄρα τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀγαθὸν τὸ αὐτὸ ἐστίν; Οὐ ταῦτόν, ὡς ἐγὼ καὶ Καλλικλῆς ὡμολογήσαμεν. Πότερον δὲ τὸ ἡδὺ ἔνεκα τοῦ ἀγαθοῦ πρακτέον, ἢ τὸ ἀγαθὸν ἔνεκα τοῦ ἡδέος; Τὸ ἡδὺ ἔνεκα τοῦ ἀγαθοῦ. Ἡδὺ δὲ ἐστὶ τοῦτο, οὐ παραγε- D νομένον ἡδόμεθα, ἀγαθὸν δὲ οὐ παρόντος ἀγαθοῦ ἔσμεν; Πάνυ γε. Ἄλλὰ μὴν ἀγαθὸν γέ ἔσμεν καὶ ἡμεῖς καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ὅσ' ἀγαθὰ ἐσίν, ἀρετῆς υἱος παραγενομένης. Ἐμοιοῦε δοκεῖ ἀναγκαῖον εἶναι, ὦ Καλλίκλεις. Ἄλλὰ μὲν δὴ ἢ γε ἀρετὴ ἐκάστου, καὶ σκεύους καὶ σώματος καὶ ψυ- χῆς αὐ καὶ ζῶου παντός, οὗτοι εἰπῆ [κάλλιστα] παραγίγνε- ται, ἀλλὰ τάξει καὶ ὀρθότητι καὶ τέχνῃ, ἥτις ἐκάστῳ ἀπο- δέδοται αὐτῶν· ἄρα ἐσὶ ταῦτα; Ἐγὼ μὲν γάρ φημι. Τά- E ξει ἄρα τεταγμένον καὶ κεκοσμημένον ἐστὶν ἢ ἀρετὴ ἐκά- στου; Φαίην ἂν ἔγωγε. Κόσμος τις ἄρα ἐγγενόμενος ἐν ἐκάστῳ ὁ ἐκάστου οἰκείος ἀγαθὸν παρέχει ἕκαστον τῶν ὄν-

ΓΟΡ. Ἄλλ' ἐγὼ μὲν νομίζω, Σωκράτη, εἶτι δὲν πρέπει νὰ ἀπέλθωμεν ἀκόμη, ἀλλὰ νὰ τελειώσῃς σὺ τὸν λόγον, νομίζω δέ, εἶτι καὶ οἱ ἄλλοι ἔχουν τὴν ἴδιαν γνώμην μὲ ἐμέ. Διότι καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος τοῦλάχιστον ἐπιθύμῳ νὰ σὲ ἀκούσω νὰ ἐκθέτῃς τὸ ὑπόλοιπον τῆς συζήτησεως.

ΣΩΚΡ. Ἄλλὰ καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος βεβαίως, Γοργία, εὐχαρί- στως θὰ συνεζήτησιν μὲ τὸν Καλλικλῆ, ἕως ἔστου νὰ ἀπο- δῶσω εἰς αὐτὸν τὴν ῥῆσιν τοῦ Ἄμφιφρονος ἀντὶ τῆς τοῦ Ζήθου. Ἐπειδὴ δὲ σὺ, Καλλικλῆ, δὲν θέλεις νὰ τελειώσῃς μαζὶ μου τὴν συζήτησιν, ἀλλὰ ἀκούων τοῦλάχιστον ἐμέ σταμά- τα με, ἐάν σοῦ φαίνωμαι εἶτι κάτι δὲν τὸ λέγω ὀρθῶς. Καὶ ἂν μὲ ἐξελέγῃς καὶ μὲ ἀποδεικνύῃς σφαλόμενον δὲν θὰ ἀγανακτῶσθαι ἐναντίον σου, ὅπως σὺ ἠγανάκτησες ἐναντίον ἐμοῦ, ἀλλὰ (εἰς τὴν ψυχὴν μου) θὰ σὲ ἀναγράψω καὶ θὰ σὲ θεωρῶ μέγιστον εὐεργέτην μου.

ΚΑΛ. Λέγε, φίλε μου, καὶ τελείωνε.

ΣΩΚΡ. Ἀκουέ με λοιπὸν ἀρχίζοντα τὸν λόγον ἐξ ἀρχῆς. Ἄρα γε εἶναι τὸ ἴδιον πράγμα τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀγαθόν;— Δὲν εἶναι τὸ ἴδιον, καθὼς ἐγὼ καὶ ὁ Καλλικλῆς ἐσυμφωνή- σαμεν. Ποῖον ἐκ τῶν δύο συμβαίνει, τὸ ἡδὺ πρέπει νὰ πράτ- τωμεν χάριν τοῦ ἀγαθοῦ ἢ τὸ ἀγαθὸν χάριν τοῦ ἡδέος;— Τὸ ἡδὺ χάριν τοῦ ἀγαθοῦ.— Ἡδὺ δὲ εἶναι ἐκεῖνο πού, ἔταν ὑπάρχη αἰσθανόμεθα εὐχαρίστησιν, ἀγαθὸν δὲ ἐκεῖνο πού, ἔταν ὑπάρχη εἰμῆθα ἀγαθὸ!—Μάλιστα.— Ἄλλ' ὅμως ἀγα- θοὶ βέβαια εἰμῆθα καὶ ἡμεῖς καὶ κατὰ τὰ ἄλλα πάντα, ὅσα εἶναι ἀγαθὰ, ἔταν ὑπάρχη κάποια ἀρετῆ.—Μοῦ φαίνεται εἶτι εἶναι ἀνάγκη, Καλλικλῆ, νὰ ὑπάρχη κάποια ἀρετῆ.— Ἄλλ' ὅμως ἢ ἀρετὴ βέβαια ἐκάστου καὶ σκεύους καὶ σώματος καὶ ψυ- χῆς πάλιν καὶ παντός ζῶου δὲν παρουσιάζεται κάλλιστα εἶτι ἀπλῶς καὶ ὡς εὖχος, ἀλλὰ μὲ τάξιν καὶ ὀρθότητα καὶ τέχνῃ, ἢ ὅποια ἔχει δοθῆ εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν. Εἶναι ἄρα γε ἀληθῆ ταῦτα; Ἐγὼ βέβαια διατείνωμαι εἶτι εἶναι ἀληθῆ.— Ἡ ἀρετὴ λοιπὸν ἐκάστου μὲ τάξιν εἶναι τεταγμένη καὶ κεκοσμημένη.— Ἐγὼ βεβαίως τὸ παραδέχομαι. Ἡ τάξις λοιπὸν ἐκάστου ἐκ τῶν ὄντων καθιστᾷ ἀγαθὸν ἕκαστον

1. Ὁ Σωκράτης μετὰ παιδείᾳ ὑπομιμνήσκει τὸν ὄπὸ τοῦ Καλ- λικλέους μνημονυθέντα μῦθον τοῦ Ἄμφιφρονος, ἧθελε δηλαδὴ δεχθῆ

τὸ πρόσωπον τοῦ Ἄμφιφρονος καὶ καταδείξει εἶτι ἡ φιλοσοφία εἶναι ἕντως τὸ ἀληθὲς πρόβλημα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Ὁ Ζήθος ἐκπροσω- πεῖ τὴν πολιτικὴν, ὁ δὲ Ἄμφιφρον τὴν φιλοσοφίαν.

των; "Εμοίγε δοκεῖ. Καὶ ψυχὴ ἄρα κόσμον ἔχουσα τὸν ἑαυτῆς ἀμείνων τῆς ἀκομήτου. Ἀνάγκη. Ἄλλὰ μὴν ἢ γε κόσμον ἔχουσα κοσμία. Πῶς γὰρ οὐ μέλλει; "Ἦ δέ γε κοσμία σώφρων. Πολλὴ ἀνάγκη. Ἡ ἄρα σώφρων ψυχὴ αγαθή. Ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω παρὰ ταῦτα ἄλλα φάναι, ὦ φίλε Καλλίκλειε; οὐ δ' εἶ ἔχεις, δίδασθε.

ΚΑΛ. Λέγ', ὠγαθέ.

ΣΩΚΡ. Λέγω δὴ ὅτι, εἰ ἡ σώφρων αγαθὴ ἐστίν, ἡ τοῦναντίον τῇ σώφρονι πεπονητὰ κακὴ ἐστίν ἤν δὲ αὕτη ἡ ἄφρων τε καὶ ἀκόλαστος. Πάνυ γε. Καὶ μὴν ὁ γε σώφρων τὰ προσήκοντα πράττει ἂν καὶ περὶ θεοῦ καὶ περὶ ἀνθρώπων; οὐ γὰρ ἂν σωφρονοῖ τὰ μὴ προσήκοντα πράττειν. Ἀνάγκη ταῦτ' εἶναι οὕτω. Καὶ μὴν περὶ μὲν ἀνθρώπων τὰ προσήκοντα πράττειν δίκαι' ἂν πράττει, περὶ δὲ θεοῦ δίκαια τὸν δὲ τὰ δίκαια καὶ δίκαια πράττειν ἀνάγκη δίκαιον καὶ δίκαιον εἶναι. Ἔστι ταῦτα. Καὶ μὲν δὴ καὶ ἀνδρείον γε ἀνάγκη; οὐ γὰρ δὴ σώφρονος ἀνδρὸς ἐστίν οὕτε διώκειν οὕτε φεύγειν ἢ μὴ προσήκει, ἀλλ' ἂν δεῖ καὶ πράγματα καὶ ἀνθρώπων καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας φεύγειν καὶ διώκειν, καὶ ὑπομένοντα καρτερεῖν ὅπου δεῖ; ὥστε πολλὴ ἀνάγκη, ὦ Καλλίκλειε, τὸν σώφρονα, ὥσπερ διηγήσομαι, δίκαιον οὕτω καὶ ἀνδρείον καὶ δίκαιον αγαθὸν ἄνδρα εἶναι τελῶς, τὸν δὲ αγαθὸν εὐδ τε καὶ καλῶς πράττειν ἂν καὶ πράττει, τὸν δ' εὐδ πράττειν μακάριόν τε καὶ εὐδαίμονα εἶναι, τὸν δὲ πονηρὸν καὶ κακῶς πράττειν ἀθλιὸν οὕτως δ' ἂν εἴη ὁ ἐναντίως ἔχων τῷ σώφρονι, ὁ ἀκόλαστος, ὃν οὐ ἐπήνεις.

Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα οὕτω τίθειμαι καὶ φημι ταῦτα ἀληθῆ εἶναι· εἰ δὲ ἐστὶ ἀληθῆ, τὸν βουλομένον, ὡς εἰκεν, 1) εὐδαίμονα εἶναι σωφροσύνην μὲν διωκτέον καὶ ἀσκητέον, ἀκολασίαν δὲ φευκτέον ὡς ἔχει ποδῶν ἕκαστος ἡμῶν, καὶ παρασκευαστέον μάλιστα μὲν μηδὲν δεῖσθαι τοῦ κολάζεσθαι, ἐὰν δὲ δεηθῆ ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλος τις τῶν οὐκείων, ἢ ἰδιώτης ἢ πόλις, ἐπιθετέον δίκην καὶ κολαστέον, εἰ μέλλει εὐδαίμων

ἔξ αὐτῶν.—Μάλιστα.—Καὶ ἡ ψυχὴ λοιπὸν ἔχουσα τὴν ἰσικὴν τῆς τάξεως εἶναι καλυτέρα τῆς στερουμένης τάξεως.—Ἐξ ἀνάγκης εἶναι καλυτέρα τῆς στερουμένης τάξεως.—Ἄλλ' ὅμως ἡ τάξις ἔχουσα ψυχὴν εἶναι κοσμία. Πῶς δὲν μέλλει νὰ εἶναι κοσμία ἡ κόσμον ἔχουσα ψυχὴ;—Ἡ κοσμία ψυχὴ εἶναι βέλαια σώφρων.—Ἐξάπαντος εἶναι σώφρων.—Ἡ σώφρων ψυχὴ λοιπὸν εἶναι αγαθὴ. Ἐγὼ μὲν, φίλε μου Καλλίκλειε, δὲν ἔχω νὰ εἶπω ἄλλα ἀπὸ αὐτά; σὺ δὲ, ἂν ἔχῃς, δίδασκέ μας.

ΚΑΛ. Λέγε, φίλε μου.

ΣΩΚΡ. Λέγω λοιπὸν ὅτι, ἂν ἡ σώφρων ψυχὴ εἶναι αγαθὴ, ἡ εἰς ἐναντίον κατάστασις πρὸς τὴν σώφρονα εὐρισκομένη ψυχὴ εἶναι κακὴ; εἶναι δὲ αὕτη ἡ ἄφρων καὶ ἀκόλαστος.—Μάλιστα.—Καὶ βέλαια ὁ σώφρων πράττει τὰ πρόποντα καὶ εἰς τοὺς θεοὺς καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους; διότι, ἐὰν δὲν πράττει τὰ πρόποντα δὲν εἶναι νὰ εἶναι σώφρων.—Ἀναγκαίως ταῦτα οὕτως ἔχουν.—Καὶ βέλαια, ἐὰν μὲν πράττει τὰ πρόποντα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, πράττει δίκαια, ἐὰν δὲ πράττει τὰ πρόποντα εἰς τοὺς θεοὺς, πράττει δίκαια ἐκεῖνος δὲ ποὺ πράττει τὰ δίκαια καὶ δίκαια ἀναγκαίως εἶναι δίκαιος καὶ δίκαιος.—Μάλιστα.—Καὶ βέλαια ὁ δίκαιος καὶ σώφρων ἀναγκαίως εἶναι καὶ ἀνδρῆς. διότι ὁ σώφρων, ἀνὴρ οὕτε ἐπιδιώκει οὕτε ἀποφεύγει βία δὲν πρέπει, ἀλλὰ ἀποφεύγει καὶ ἐπιδιώκει καὶ πράγματα καὶ ἀνθρώπων καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας, βία πρέπει νὰ ἀποφεύγει καὶ νὰ ἐπιδιώκει, καὶ ὑπομένων καρτερεῖ, ὅπου πρέπει νὰ δεικνύη καρτερίαν. Ὥστε εἶναι πολλὴ ἀνάγκη, Καλλίκλειε, ὁ σώφρων; ὅπως εἴπαμε, ἐπεὶ δὴ εἶναι δίκαιος καὶ ἀνδρῆς καὶ δίκαιος, νὰ εἶναι τελῶς αγαθὸς ἀνὴρ, ὁ αγαθὸς νὰ πράττει δρθίως καὶ καλῶς βία πράττει, ὁ δὲ αγαθὸς ἀναγκαίως εἶναι μακάριος καὶ εὐδαίμων, ὁ δὲ πονηρὸς καὶ ἀθλιὸς δυστυχῆς. Οὕτως εἶναι ὁ ἐναντίος τοῦ σώφρονος, δηλαδὴ ὁ ἀκόλαστος τὸν ὅποιον σὺ ἐπήνεις.

Ἐγὼ λοιπὸν ἀποφαινομαι ὅτι ταῦτα ἐτοί εἶναι καὶ ἰσχυρίζομαι ὅτι εἶναι ἀληθῆ; ἐὰν εἶναι ἀληθῆ ὁ ἐπιθυμῶν καθὼς φαίνεται νὰ εἶναι εὐτυχῆς πρέπει τὴν σωφροσύνην μὲν νὰ ἐπιδιώκει καὶ νὰ ἀσκή, τὴν ἀκολασίαν δὲ νὰ ἀποφεύγει μὲ ὅλην του τὴν ταχύτητα, βίαν βαστοῦν τὰ πόδια του, καὶ πρέπει νὰ παρασκευάζεται ὥστε νὰ μὴ λάθῃ ποτὲ ἀνάγκην τιμωρίας, ἐὰν δὲ ποτε λάθῃ ἀνάγκην τιμωρίας ἢ ὁ ἴδιος ἢ ἄλλος ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων ἢ πόλις ἢ ἰδιώτης, πρέπει νὰ τιμωρῆται καὶ νὰ κολάζεσθαι, ἐὰν μέλλῃ νὰ εἶναι εὐτυ-

είναι. Ούτος ἔμοιγε δοκεῖ ὁ σκοπὸς εἶναι, πρὸς ὃν βλέποντα δεῖ ζῆν, καὶ πάντα εἰς τοῦτο τὰ αὐτοῦ συντινόντα
 E καὶ τὰ τῆς πόλεως, ὅπως δικαιοσύνη παρέσται καὶ σωφροσύνη τῷ μακαρίῳ μέλλοιτι ἐσεσθαι, οὕτω πᾶσι τειν, οὐκ ἐπιθυμίας ἔδωτα ἀκολάστους εἶναι καὶ ταύτας ἐπιχειροῦντα πληροῦν, ἀνήνυτοι κακῶν, ληστοῦ βίον ζῶντα. Οὕτε γὰρ ἂν ἄλλω ἀνθρώπῳ προσφιλεῖς ἂν εἴη ὁ τοιοῦτος οὕτε θεῶν· κωινωεῖν γὰρ ἀδύνατος· διῶ δὲ μὴ ἐν κοινωνίᾳ, φίλια οὐκ ἂν
 508 εἴη. Φασὶ δ' οἱ σοφοί, ὃ Καλλικλείς, καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους τὴν κοινωνίαν συνέχειν καὶ φίλιαν καὶ κοσμιότητα καὶ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην, καὶ τὸ ὅλον τοῦτο διὰ ταῦτα κόσμον καλοῦσιν, ὃ ἔταίρε, οὐκ ἄκοσμίαν οὐδὲ ἀκολασίαν. Σὺ δὲ μοι δοκεῖς οὐ προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις, καὶ ταῦτα σοφὸς ὢν, ἀλλὰ κληθέν σε δι' ἡ ἰσότης ἡ γεωμετρικὴ καὶ ἐν θεοῖς καὶ ἐν ἀνθρώποις μέγα δύνανται· οὐ δὲ πλεονεξίαν οἷε δεῖν ἀσκεῖν· γεωμετρίας γὰρ ἀμελεῖς. Ἐπὲν ἢ
 B ἐξελεγκτέος δὴ οὗτος ὁ λόγος ἡμῖν ἔστιν, ὡς οὐ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης κτήσοι εὐδαίμονες οἱ εὐδαίμονες, κακίας δὲ οἱ ἀθλοῖο*, ἢ εἰ οὗτος ἀληθὴς ἔστιν, σκεπτόν τί τὰ συμβαίνοντα. Τὰ πρόσθεν ἐκεῖνα, ὃ Καλλικλείς, συμβαίνει πάντα, ἐφ' οἷς σὺ με ἤρουν, εἰ σπουδάζον λέγοιμι, λέγοντα οὕτω κατηγορητόν εἴη καὶ αὐτοῦ καὶ ἕως καὶ ἔταίρου, ἐάν τι ἀδικῆ, καὶ τῆ ἠρητορικῆ ἐπὶ τοῦτο χρηστέον· καὶ ἂ Πάβλον αἰσχύνῃ ἤνουν συγχωρεῖν, ἀληθῆ ἄρα ἦν, τὸ εἶναι τὸ

χῆς. Αὐτὸς μου φαίνεται οὕτω εἶναι ὁ σκοπὸς πρὸς τὸν ὅποιον ἀποβλέπων κατέπειται· καὶ ζῆν, πάντα καὶ τὰ ἰδικά του καὶ τὰ τῆς πόλεως κατευθύνων εἰς τοῦτο, δηλαδὴ πῶς θὰ εἶναι δίκαιος καὶ σώφρων, ἐκεῖνος τοῦ μέλλει νὰ εἶναι εὐτυχῆς, οὕτω νὰ πράττῃ, δηλαδὴ χωρὶς νὰ ἀφῆνῃ ἀγαλιωτόους τὰς ἐπιθυμίας του, χωρὶς νὰ ἐπιχειρῆ νὰ εκπληρώσῃ ταύτας, ὅπως εἶναι κακῶν ἀτελείων, ζῶν βίον ληστοῦ¹. Ὁ τοιοῦτος ἀνθρώπος οὕτε εἰς ἄλλον ἀνθρώπων οὕτε εἰς θεὸν θὰ ἦτο προσφιλεῖς· διότι εἶναι ἀδύνατος ὁ τοιοῦτος νὰ ἐπικοινωνῆ με τοὺς ὁμοίους του. Ὅποιος δὲν ἔχει ἐπικοινωνίαν με τοὺς ἄλλους ἀδύνατος νὰ ἔχη καὶ φίλιαν. Λέγουν δὲ οἱ σοφοί², Καλλικλή, οὕτω καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἡ ἐπικοινωνία συνέχει καὶ ἡ φίλια καὶ ἡ κοσμιότης καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ δι' αὐτὸ τὸ ὅλον τοῦτο κόσμον ὀνομάζουσι, φιλε μου, καὶ οὐκ ἄκοσμίαν οὕτε ἀκολασίαν. Μοῦ φαίνεται δὲ οὕτω οὐ δὲν προσέχεις εἰς αὐτά, μολοντί εἶσαι σοφός, ἀλλὰ σοῦ διέφυγε χωρὶς καὶ οὐ νὰ τὸ καταλάβῃς, οὕτω ἡ γεωμετρικὴ ἰσότης³ ἔχει μεγάλην δύναμιν καὶ εἰς τοὺς θεοὺς καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Σὺ δὲ νομίζεις οὕτω πρέπει νὰ θέτιμεν εἰς ἐνέργειαν τὴν πλεονεξίαν. Παραμελεῖς δὲ τὴν γεωμετρίαν⁴. Ἔστω. Ἡ πρέπει νὰ ἐλεγχθῆ ὑφ' ἡμῶν αὐτὸς ὁ λόγος, καὶ νὰ ἀποδειχθῆ οὕτω οἱ εὐδαίμονες δὲν εἶναι εὐδαίμονες ἐκ τῆς ἀποκτήσεως τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς σωφροσύνης, καὶ οἱ δυστυχεῖς δὲν εἶναι δυστυχεῖς ἐκ τῆς ἀποκτήσεως τῆς κακίας, ἢ ἂν ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι ἀληθὴς πρέπει νὰ σκεπθῶμεν ποῖα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα. Τὰ προηγουμένα ἐκεῖνα (τὰ συζητηθέντα μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ Πάβλου), Καλλικλή, εἶλα συμβαίνουν, γιὰ τὰ ὅποια σὺ με ἠρώτας, ἂν τὰ λέγω σοβαρῶς, ὅπως ἔλεγον οὕτω ὁ καθένας πρέπει νὰ κατηγορῆ καὶ τὸν ἑαυτοῦ του καὶ τὸν υἱὸν του καὶ τὸν φίλον του, ἐάν διαπράττῃ ἀδικίαν τινά, καὶ οὕτω πρέπει γιὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν νὰ μεταχειρίζεται τὴν ρητορικὴν. Καὶ ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὅποια ἐνόμιζες οὕτω συμφωνεῖ ὁ Πάβλος μαζὶ μου ἀπὸ ἐντροπῆς, ἦσαν ἀληθῆ, τὸ οὕτω δηλαδὴ εἰ-

1. Ὅπως ὁ ληστής δὲν γνωρίζῃ νόμον καὶ τάξιν, οὕτω καὶ ὁ ἀκόλαστος, καὶ ὅπως τὸν ληστὴν πάντες ἀποτροπιάζονται καὶ οὐδεὶς ἐρχεται εἰς ἐπικοινωνίαν μετ' αὐτοῦ, οὕτω καὶ τὸν ἀκόλαστον ὅλοι ἀποφεύγουσι.

2. Σοφοὺς ἐνταῦθα ἐνόησε τοὺς Πυθαγορείους καὶ ἰδίᾳ τὸν Ἐμπεδοκλέα εἰπόντα «τὴν φίλιαν ἐνοῦν τὸν σφαῖρον καὶ ἐνοποιῶν εἶναι». Λέγεται δὲ οὕτω πρῶτος ὁ Πυθαγόρας ὀνόμασε τὸ σῆμα κόσμον ἀποβλέψας εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν τάξιν τῶν οὐρανίων σωμάτων.

3. Γεωμετρικὴν ἰσότητα λέγει τὴν δικαιοσύνην, τὴν ὅποιαν εἰς τοὺς νόμους καλεῖ ἄδικ κρίσις.

4. Ὁ Πλάτων θεωρεῖ τὴν μᾶθσιν τῆς γεωμετρίας ὡς προπαιδείαν εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Διὰ τοῦτο ἡ ἐπιγραφὴ τῆς Ἀκαδημίας ἦτο «οὐδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσὶτω μου τὴν στήλην».

δικαίῳ τῷ ἀδικεῖσθαι, δυσφωρ αἰσχίον, τοσοῦτον κάκιον·
 C και τὸν μέλλοντα ὀρθῶς ὀρηγορικῶν εἰσεσθαι δίκαιον ἄρα δεῖ
 εἶναι και ἐπιστήμονα τῶν δικαίων, ὃ αὐτὸ Γοργίαν εἶρη Πά-
 λος δι' αἰσχύνην ὁμολογήσαι.

Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων σκεψώμεθα, τί ποτ' ἐστὶν ἃ
 σὺ ἐμοὶ θνεῖδίξεις· ἄρα καλῶς λέγεται ἢ οὐ, ὡς ἄρα ἐγὼ
 οὐχ οὐδὲ τ' ἐμὸν βοηθήσαι οὐδὲ ἐμναίει οὐτε, τῶν φίλων
 οὐδενὶ οὐδὲ τῶν οικείων, οὐδ' ἐκώσσαι ἐκ τῶν μεγίστων
 κινδύνων, εἰμὶ δὲ ἐπὶ τῷ βουλομένῳ ὥσπερ οἱ ἄτιμοι τοῦ
 D ἐθέλοντος, ἄν τε τύπτειν βούληται, τὸ νεανικὸν δὴ τοῦτο
 τοῦ σοῦ λόγου, ἐπὶ κόρησ, ἐάν τε χρῆματα ἀφαιρείσθαι,
 ἐάν τε ἐκβάλλειν ἐκ τῆς πόλεως, ἐάν τε, τὸ ἔσχατον, ἀπο-
 κτείναι; Και οὕτω διακείσθαι πάντων δὴ αἰσχιστόν ἐστιν·
 ὡς ὁ σὸς λόγος. Ὁ δὲ δὴ ἐμὸς σους, πολλὰκις μὲν ἦδη
 εἴρηται, οὐδὲν δὲ κάκιον και ἐπι λέγουσθαι· οὐ φημι, ὦ
 Καλλικλείς, τὸ τύπτεισθαι ἐπὶ κόρησ ἀδίκως αἰσχιστον εἶναι,
 E οὐδὲ γε τὸ τέμνεσθαι οὐτε τὸ σῶμα τὸ ἐμὸν οὐτε τὸ βαλλάν-
 τιον, ἀλλὰ τὸ τύπτειν και ἐμὲ και τὰ ἐμὰ ἀδίκως και τέ-
 μνειν και αἰσχίον και κάκιον, και κλέπειν γε ἄμα και ἀνδρα-
 ποδίξασθαι και τοιχαρυνγεῖν και συλλήβδην διουῖν ἀδικεῖν
 και ἐμὲ και τὰ ἐμὰ τῷ ἀδικούντι και κάκιον και αἰσχίον
 εἶναι ἢ ἐμοὶ τῷ ἀδικουμένῳ. Ταῦτα ἡμῖν ἄνω ἐκεῖ ἐν τοῖς
 πρόσθε λόγοις οὕτω φανεῖντα, ὡς ἐγὼ λέγω, κατέχεται και
 50B δόδεσται, και ἐὶ ἀγροικότερον αὐ ἐπιείν ἐστι, σιδηροῖς και
 ἀδαμαντίνους λόγοις, ὡς γοῦν ἄν δόξειεν οὕτως, οὐς σὺ ἐί
 μὴ λύσεις ἢ σοῦ τις νεανικώτερος, οὐχ οἷόν τε ἄλλως λέγοντα
 ἢ ὡς ἐγὼ νῦν λέγω καλῶς λέγειν· ἐπεὶ ἐμοιγε ὁ αὐτὸς λόγος
 ἐστὶν ἀεὶ, ἐτι ἐγὼ ταῦτα οὐκ οἶδα ὅπως ἔχει, ἐτι μέντοι
 ἄν ἐγὼ ἐντετύχημα, ὥσπερ νῦν, οὐδεὶς οὐδὲ τ' ἐστὶν ἄλλως
 λέγων μὴ σὺ καταγέλαστος εἶναι. Ἐγὼ μὲν οὖν αὐτὸ τίθημι

ναὶ τὸ νὰ ἀδικῆ κανεὶς ὅσο ἀσχημότερο τόσο και ἐπιπλαθέ-
 στερο ἀπὸ τὸ νὰ ἀδικηθῆται. Και ἐτι ὁ μέλλων νὰ εἶναι πρα-
 γματικὸς ρήτωρ πρέπει νὰ εἶναι δίκαιος και βαθὺς γνώστης
 τῶν δικαίων, τὸ ὅποιον πάλιν εἶπεν ὁ Πάλος ἐτι ὁ Γοργίας
 ἀπὸ ἐντροπήν τὸ παρεδέχθη.

Ἀφού ταῦτα εἶναι ἔτσι, ἄς σκεψώμεν τί τέλος πάντων
 εἶναι ἐκεῖνο διὰ τὸ ὅποτον μὲ κατηγορεῖς· εἶναι ἄραγε ἀλη-
 θές ἢ δὲν εἶναι ἐκεῖνο ποῦ λέγουν, πῶς τάχα ἐγὼ δὲν μπορῶ
 νὰ βοηθήσω οὔτε τὸν ἐαυτόν μου οὔτε κανένα ἄλλον ἀπὸ
 τοῦς φίλους και συγγενεῖς, οὔτε νὰ σώσω ἀπὸ τοῦς μεγίστους
 κινδύνους, ἐτι δὲ εἶμαι εἰς τὴν διάθεσιν οὐδουδήποτε ἐπιθυ-
 μούστος νὰ μὲ κακοποιήσῃ, καθὼς οἱ ἀποκηρυγμένοι ἀπὸ
 τινας κοινωνίας εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ τυχόντος, και ἂν
 θέλῃ νὰ τοῦς ραπίξῃ, νὰ κάμην δηλαδὴ αὐτὸ τὸ ὀδριστικόν
 (τὸ ράπισμα) ὅπως εἶπες, και ἂν θέλῃ νὰ τοῦ ἀφαιρῇ τὴν
 περιουσίαν του, ἂν θέλῃ νὰ τὸν ἐκδιώκῃ ἀπὸ τὴν πόλιν, και
 ἂν θέλῃ τέλος νὰ τὸν φονεῖ; :

Και τὸ νὰ εἰρίσκεται κανεὶς εἰς τοιαύτην κατάστασιν
 εἶναι αἰσχιστον ἀπὸ ἅλα τὰ ἄλλα, καθὼς λέγεις. Ἐγὼ δὲ
 λέγω ἐκεῖνο, ποῦ πολλὰκις εἶπον, τίποτα δὲ δὲν ἐμποδίζει
 νὰ τὸ εἶπω μίαν φοράν ἀκόμη. Ἀνοῦμαι, Καλλικλῆ, ἐτι
 εἶναι αἰσχιστον νὰ ραπίξεται κανεὶς ἀδίκως οὔτε αἰσχιστον
 εἶναι νὰ τέμνεται ἀδίκως τὸ σῶμα μου, οὔτε αἰσχιστον εἶναι
 νὰ ἀφαιρῆται τὸ βαλάντιόν μου, ἀλλὰ ἀσχημότερον και ἐπι-
 πλαθέστερον εἶναι τὸ νὰ κτυπᾶ κανεὶς ἐμὲ και τοῦς ἰδικούς
 μου ἀδίκως και νὰ τέμνῃ και νὰ κλέπτῃ, και νὰ πωλῆ ὡς
 δοῦλους, και νὰ διαρρηγνύῃ τοίχους διὰ νὰ κλέπτῃ και γει-
 νικῶς νὰ ἀδικῆ ἐμὲ και τοῦς ἰδικούς μου διὰ τὸν ἀδικούσιντα
 εἶναι και βλαβερώτερον και ἀσχημότερον παρά δι' ἐμὲ τὸν
 ἀδικούμενον. Ταῦτα προηγουμένως και εἰς τὴν προηγηθεῖ-
 σαν συζήτησιν τοιαῦτα ἀποδειχθέντα εἰς ἡμᾶς, ὅπως ἐγὼ
 λέγω, κατέγονται και ἔχουν θεσθῆ, ἂν και κάπως εἶναι τραχὺ
 νὰ εἶπῃ τις, διὰ σιδηρῶν και ἀδιαρρήκων· ἴδον και συμ-
 παρασμάτων, ὅπως τοῦλάχιστον ἐκ πρώτης ὄψεως οὕτω θὰ
 ἐβλεπέ τις τοῦς λόγους τούτους, τοῦς ὁποίους ἂν δὲν ἀναι-
 ρέσης σὺ ἢ ἄλλος σοῦ ρωμαλεώτερος, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ
 λέγῃ τις καλῶς ὑποστηρίζων ἄλλα ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ἐγὼ λέγω·
 διότι ἐγὼ πάντοτε λέγω τὸ ἴδιον, ἐτι δηλαδὴ δὲν γνωρίζω
 πῶς ἔχουν ταῦτα, ἐτι ἴδιος ἀπὸ ὅσα ἐξέθῃκα πρὸς ὑμᾶς,
 ὅπως τὰ ἐξέθῃκα, οὐδεὶς δύναται ἄλλως λέγων νὰ μὴ γίνῃ
 καταγέλαστος. Ἐγὼ λοιπὸν θεωρῶ πάλιν ἐτι ταῦτα οὕτως

1. Ἀδαμάντινος λόγος. Ἀδαμάντινον εἶναι πᾶν τὸ ἐκ χάλυβος
 κατασκευασμένον. Ἡ λέξις ἀδάμας πρὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου δὲν ἐση-
 μαίνει τὸν γνῶστον πολέμιον λίθον ἀλλὰ τὸν χάλυβα.

B ταῦτα οὕτως ἔχειν· εἰ δὲ οὕτως ἔχει καὶ μέγιστον τῶν κακῶν ἔστιν ἡ ἀδικία τῷ ἀδικούντι καὶ ἐτι τούτου μείζον μάλιστα ὄντος, εἰ οἷόν τε, τὸ ἀδικούντα μὴ διδόναι δίκην, τίνα δὴ βοήθειαν μὴ δυνάμενος ἄνθρωπος βοηθεῖν ἑαυτῷ καταγέλαστος ἂν τῇ ἀληθείᾳ εἴη; Ἄρα οὐ ταύτην, ἥτις ἀποτρέψει τὴν μεγίστην ἡμῶν βλάβην; Ἄλλὰ πολλὴ ἀνάγκη ταύτην εἶναι τὴν ἀσχίστην † βοήθειαν, μὴ δύνασθαι βοηθεῖν μήτε αὐτῷ μήτε τοῖς αὐτοῦ φίλοις τε καὶ οικείοις,

C δευτέραν δὲ τὴν τοῦ δευτέρου κακοῦ καὶ τρίτην τὴν τοῦ τρίτου καὶ ἄλλα οὕτως, ὡς ἕκαστον κακοῦ μέγεθος πέφυκεν, οὕτω καὶ κάλλος τοῦ δυνατόν εἶναι ἐφ' ἕκαστα βοηθεῖν καὶ ἀσχύνῃ τοῦ μὴ. Ἄρα ἄλλως ἢ οὕτως ἔχει, ὧ Καλλικλείς;

ΚΑΛ. Οὐκ ἄλλως.

ΣΩ. Ἄνοϊν οὖν ὄντων, τοῦ ἀδικεῖν τε καὶ ἀδικεῖσθαι, μείζον μὲν φαιμεν κακὸν τὸ ἀδικεῖν, ἔλαττον δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι. Τί οὖν ἂν παρασκευασάμενος ἄνθρωπος βοηθήσειεν αὐτῷ, ὥστε ἀμφοτέρας τὰς ὠφελείας ταύτας ἔχειν, τὴν τε ἀπὸ τοῦ μὴ ἀδικεῖν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι; Πότερα δύναμις ἢ βούλησις; Ὡδε δὲ λέγω· πότερον ἐὰν μὴ βούληται ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἀδικήσεται, ἢ ἐὰν δύναμις παρασκευασῆται τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἀδικήσεται;

ΚΑΛ. Ἀἴλον δὴ τοῦτο γε, εἰ ἐὰν δύναμις.

ΣΩ. Τί δὲ δὴ τοῦ ἀδικεῖν; Πότερον ἐὰν μὴ βούληται ἀδικεῖν, ἱκανὸν τοῦτ' ἔστιν — οὐ γὰρ ἀδικήσει — ἢ καὶ ἐπι E τοῦτο δεῖ δύναμιν τινὰ καὶ τέχνην παρασκευασθαι, ὡς,

ἔχουν· ἐὰν δὲ ταῦτα ἔχουν οὕτως, καὶ μέγιστον κακὸν εἰς τὸν ἀδικούντα εἶναι ἡ ἀδικία καὶ ἀκόμη μεγαλύτερον τοῦτο μάλιστα ὄντος κακοῦ, ἐὰν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ, τὸ νὰ μὴ τιμωρῆται ὁ ἀδικῶν, τίνα βοήθειαν μὴ δυνάμενος ἄνθρωπος νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ θά εἶναι ἀληθῶς καταγέλαστος; Ἄραγε θά εἶναι καταγέλαστος, ἂν δὲν προσφέρῃ ταύτην τὴν βοήθειαν, ἢ ὅποια θά ἀποτρέψῃ τὴν μεγίστην βλάβην; Ἄλλὰ ἐξ ἀνάγκης τοῦτο εἶναι ἀσχίστον¹, τὸ νὰ μὴ δυνατόν τις δηλαδὴ νὰ προσφέρῃ ταύτην τὴν βοήθειαν μήτε εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ, μήτε εἰς τοὺς φίλους τοῦ, μήτ' οικείου τοῦ, δεύτερον δὲ κατὰ τὸ ἀσχος εἶναι²· νὰ τις νὰ ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, καὶ τοὺς φίλους τὸ δεύτερον κατὰ τὸ μέγεθος, τρίτην κατὰ τὸ ἀσχος βοήθεια εἶναι τὸ νὰ μὴ δυνατόν τις νὰ ἀποτρέψῃ τὸ τρίτον κατὰ τὸ μέγεθος κακὸν, καὶ τὰ ἄλλα οὕτως ἔχουν, ὅσον δηλαδὴ εἶναι τὸ μέγεθος ἕκαστου κακοῦ, τόσον εἶναι καὶ τὸ κάλλος τοῦ νὰ δυνατόν τις εἰς ἕκαστον νὰ βοηθῇ, καὶ τόση εἶναι ἡ ἀσχύνῃ τοῦ νὰ μὴ δυνατόν. Ἄραγε ταῦτα οὕτως ἔχουν, Καλλικλή, ἢ ἄλλως;

ΚΑΛ. Δὲν ἔχουν κατ' ἄλλον τρόπον. Ἔτσι εἶναι ὅπως τὰ ἐξέθηκες.

ΣΩΚΡ. Ἐνῶ τὰ κακὰ εἶναι δύο, τὸ νὰ ἀδικῆται δηλαδὴ κανεῖς καὶ τὸ νὰ ἀδικῇ, εἶπομεν ὅτι μεγαλύτερον εἶναι τὸ νὰ ἀδικῇ, μικρότερον δὲ τὸ νὰ ἀδικῆται. Τί λοιπὸν παρασκευάσας ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ βοηθήσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ὥστε νὰ ἔχῃ καὶ τὰς δύο ταύτας ὠφελείας, καὶ τὴν προερχομένην ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἀδικῇ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἀδικῆται; Δύναμις ἢ βούλησις πρέπει νὰ παρασκευάσῃ; Ἐννοῶ τὸ ἐξῆς· ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν θέλει νὰ ἀδικηθῇ, δὲν θά ἀδικηθῇ, ἢ ἐὰν παρασκευάσῃ δύναμιν διὰ τὸ νὰ μὴ ἀδικῆται, δὲν θά ἀδικηθῇ;

ΚΑΛ. Αὐτὸ δὲ εἶναι φανερόν, δηλαδὴ εἰ δὲν θά ἀδικηθῇ, ἐὰν παρασκευάσῃ δύναμιν.

ΣΩΚΡ. Τί ἂν παρασκευάσῃ διὰ τὸ νὰ μὴ ἀδικῇ, δὲν θά ἀδικῇ; Ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ ἀδικῇ θά εἶναι τοῦτο ἀρκετὸν (διότι δὲν θά ἀδικήσῃ, ἐὰν δὲν θέλῃ), ἢ καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ παρασκευάσῃ δύναμιν τινὰ καὶ τέχνην; Διότι ἐὰν

¹ τὸ ἀδικεῖν, τρίτην δὲ κατὰ τὸ ἀσχος βοήθεια τὸ νὰ μὴ δυνατόν τις νὰ ἀποτρέψῃ τὸ ἀδικεῖσθαι, ὅπου ὁ Σωκράτης θεωρεῖ μικρότερον κακὸν, ἐνῶ ὁ Καλλικλῆς τὸ θεωρεῖ μέγιστον.

1. Ἄλλὰ πολλὴ ἀνάγκη ταύτην εἶναι τὴν ἀσχίστην βοήθειαν. Εἶναι εὐδύμηρον, σημαίνει τὴν ἀσχίστην ἀποθησαύριον¹ τὸ νὰ μὴ δυνατόν τις νὰ βοηθῆσῃ ἑαυτὸν, τοὺς οικίους καὶ φίλους τὴν βοήθειαν, ἥτις θά ἀποτρέψῃ τὸ μέγιστον κακὸν, τὸ νὰ μείνουν δηλαδὴ ἀτιμώρητοι, ἐνῶ ἠδίκησαν. Δευτέρα δὲ κατὰ τὸ ἀσχος βοήθεια εἶναι τὸ νὰ μὴ δυνατόν τις νὰ ἀποτρέψῃ τὸ δεύτερον κατὰ τὸ μέγεθος κακὸν,

ἐὰν μὴ μάθῃ αὐτὰ καὶ ἀσκήσῃ, ἀδικήσῃ; Τί οὐκ αὐτό γε μοι τοῦτο ἀπεκρίνω, ὦ Καλλικλείς, πότερόν σοι δοκοῦμεν ὀρθῶς ἀναγκασθῆναι ὁμολογεῖν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις ἐγὼ τε καὶ Πῶλος ἢ οὐ, ἤντικα ὁμολογήσαμεν μηδένα βουλόμενον ἀδικεῖν, ἀλλ' ἀκοντίας τοὺς ἀδικούντας πάντας ἀδικεῖν;

510 ΚΑΔ. Ἔστω σοι τοῦτο, ὦ Σώκρατες, οὕτως, ἵνα διαπεράνης τὸν λόγον.

ΣΩ. Καὶ ἐπὶ τοῦτο ἄρα, ὡς εἴκειν, παρασκευαστέον ἐστὶν δυνάμιν τινα καὶ τέχνην, ὅπως μὴ ἀδικήσομεν.

ΚΑΔ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τίς οὖν ποι' ἐστὶν τέχνη τῆς παρασκευῆς τοῦ μηδὲν ἀδικεῖσθαι ἢ ὡς ὀλίγιστα; Σκέψαι εἰ σοὶ δοκεῖ ἥπερ εἶμι. Ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ ἡδε ἢ αὐτὸν ἄρχειν δεῖν ἐν τῇ πόλει ἢ καὶ τυραννεῖν, ἢ τῆς ὑπαρχούσης πολιτείας ἐταῖρον εἶναι.

ΚΑΔ. Ὅρθως, ὦ Σώκρατες, ὡς ἐγὼ ἐτοιμὸς εἶμι ἐπεινεῖν, ἂν τι καλῶς λέγῃς; Τοῦτό μοι δοκεῖς πάνυ καλῶς εἰρηκέναι.

ΣΩ. Σκόπει δὴ καὶ τότε ἐὰν σοὶ δοκῶ εἶ λέγειν. Φίλος μοι δοκεῖ ἕκαστος ἕκαστῳ εἶναι ὡς οἷόν τε μάλιστα, ὅπερ οἱ παλαιοὶ τε καὶ σοφοὶ λέγουσιν, ὁ ὁμοῖος τῷ ὁμοίῳ. Οὐ καὶ σοί;

ΚΑΔ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἔπου τυράννος ἐστὶν ἀρχων ἄγριος καὶ ἀπαίδευτος, εἴ τις τούτου ἐν τῇ πόλει πολλὰ βελτίων εἴη, φοβόιτο δῆπου ἂν αὐτὸν ὁ τυράννος καὶ τούτῳ ἐξ ἄπαντος τοῦ νοῦ οὐκ ἂν ποτε δύναιτο φίλος γενέσθαι;

ΚΑΔ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐδὲ γε εἴ τις πολλὸν φανυλότερος εἴη, οὐδ' ἂν οὕτως καταφρονοῖ γὰρ ἂν αὐτοῦ ὁ τυράννος καὶ οὐκ ἂν ποτε ὡς πρὸς φίλον σπουδάσειεν.

ΚΑΔ. Καὶ ταῦτ' ἀληθῆ.

ΣΩ. Δεῖνται δὴ ἐκείνους μόνους ἄξιους λόγον φίλος τῷ τοιούτῳ, ὅς ἂν ὁμοίῃς ᾖ, ταῦτα ψέγων καὶ ἐπαινῶν,

δὲν μάθῃ ἢ τὰ δίκαια, καὶ δὲν ἀσκήσῃ εἰς αὐτά, θὰ ἀδικήσῃ; Διὰ τὴν δὲν ἀπεκρίθης εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀκριβῶς, Καλλικλῆ, νομίζεις ὅτι ὀρθῶς ἠγαγκασθῆμεν νὰ ὁμολογήσωμεν ἐγὼ καὶ ὁ Πῶλος εἰς τὴν προηγουμένην συζήτησιν ἢ δὲν νομίζεις ὅτι ὁμολογήσαμεν ὀρθῶς, ἐταν ὁμολογήσαμεν ὅτι οὐδεὶς ἀδικεῖ ἔκουσίως, ἀλλ' ὅτι ἀκουσίως πάντες οἱ ἀδικούντες ἀδικοῦν;

ΚΑΔ. Ἄς παραθεθῶ πρὸς χάριν σου, Σωκράτη, ὅτι τοῦτο εἶναι ὅπως τὸ λέγεις, διὰ τὴν τελειώσῃς τὸν λόγον.

ΣΩΚΡ. Καὶ δι' αὐτὸ λοιπόν, ὡς φαίνεται, πρέπειε νὰ παρασκευάσωμεν δυνάμιν τινα καὶ τέχνην, δηλαδὴ διὰ τὴν μὴ ἀδικήσωμεν.

ΚΑΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ποῖα λοιπὸν τέλους πάντων εἶναι ἢ τέχνη τῆς παρασκευῆς τοῦ νὰ μὴ ἀδικώμεθα, ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἀδικώμεθα ἐλάχιστα. Σκέψου διὰ τὴν ἴδωμεν, ἂν νομίζῃς τὴν τέχνην τῆς παρασκευῆς τοῦ νὰ μὴ ἀδικώμεθα ὁμοίαν μὲ ἐκείνην ποῦ νομίζω ἐγὼ. Διότι ἐγὼ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ἔχω τὴν ἐξῆς γνώμην· δηλαδὴ ἢ πρέπειε νὰ ἄρχῃ τις σύμφωνα μὲ τοὺς κειμένους νόμους, ἢ νὰ ἔχῃ ἀπόλυτον ἐξουσίαν, ἢ νὰ εἶναι ὁμόφρων μὲ τὸ διοικοῦν τὴν πόλιν κόμμα.

ΚΑΔ. Βλέπεις, Σωκράτη, ὅτι εἶμαι ἐτοιμὸς νὰ ἐπαίνω, ἂν τι λέγῃς ὀρθῶς; Νομίζω πολλὸ σωστὸ εἶναι αὐτὸ ποῦ εἶπες.

ΣΩΚΡ. Πρόσεχε λοιπὸν καὶ τὸ ἐξῆς διὰ τὴν ἴδωμεν ἂν θὰ σοῦ φανῇ ὅτι τὸ λέγω ὀρθῶς. Ἐκαστος μὲ τὸν ὁμοῖόν του μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι πάρα πολλὸ φίλος, καθὼς λέγουσιν οἱ παλαιοὶ καὶ σοφοὶ «ὁ ὁμοῖος στὸν ὁμοῖον». Δὲν ἔχεις καὶ σὺ αὐτὴν τὴν γνώμην;

ΚΑΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ὅπου λοιπὸν ἄρχῃ τυράννος ἄγριος καὶ ἀπαίδευτος, ἐὰν εἰς τὴν πόλιν ὑπάρχῃ τις πολλὸ καλύτερος τοῦτου, θὰ φοβῆται ἀσφαλῶς αὐτὸν ὁ τυράννος, καὶ οὐδέποτε θὰ ἀγαπήσῃ αὐτὸν μὲ δῆλην τὴν καρδίαν;

ΚΑΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Οὐδὲ ἐὰν ὑπάρχῃ τις χειρότερος τοῦ τυράννου, θὰ ἀγαπηθῇ ἐπ' αὐτοῦ, διότι ὁ τυράννος τὸν περιφρονεῖ, καὶ οὐδέποτε θὰ εὖως σημασίαν εἰς αὐτόν.

ΚΑΔ. Καὶ αὐτὰ ἀληθῆ εἶναι.

ΣΩΚΡ. Ὑπολείπεται λοιπὸν ὡς μόνος ἄξιος φίλος τοῦ τοιούτου ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχων τὸν ἴδιον χαρακτήρα, τὰ

ἐθέλη ἄρχεσθαι καὶ ὑποκαίεσθαι τῷ ἄρχοντι. Οὗτος μέγα ἐν ταύτῃ τῇ πόλει δυνήσεται, τοῦτον οὐδεὶς χαίρων ἀδικήσει. Οὐχ οὕτως ἔχει;

ΚΑΔ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ ἄρα τις ἐννοήσειεν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει τῶν νέων, τίνα ἂν τρόπον ἐγὼ μέγα δυναίμην καὶ μηδεὶς με ἀδικῶν, αὐτὴ, ὡς εἴοικεν, αὐτῷ ὁδὸς ἐστίν, εὐθὺς ἐκ νέου ἐθίζειν αὐτὸν τοῖς ἀποῖσι χαίρειν καὶ ἄρχεσθαι τῷ δεσπότη, καὶ παρασκευάζειν ὅπως ὅ τι μάλιστα ὁμοίος ἔσται ἐκείνῳ. Οὐχ οὕτως;

ΚΑΔ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν τούτῳ τὸ μὲν μὴ ἀδικεῖσθαι κατ' ἐμὴν δύνασθαι, ὡς ὁ ὑμέτερος λόγος, ἐν τῇ πόλει διατεπράξεται.

ΚΑΔ. Πάνυ γε.

ΣΩ. "Ἄρ' οὖν καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖν;" Ἡ πολλοὺ δεῖ, εἴπερ ὁμοίος ἔσται τῷ ἄρχοντι ὄντι ἀδικῶ καὶ παρὰ τούτῳ μέγα δυνήσεται; "Ἄλλ' οἴμαι ἔγωγε, πᾶν τοῦναντίον οὕτωσι ἡ παρασκευὴ ἔσται αὐτῷ ἐπὶ τὸ ὄφ' τε εἶναι ὡς πλεῖστα ἀδικεῖν καὶ ἀδικοῦντα μὴ δίδονα δίκην" ἡ γάρ;

ΚΑΔ. Φαίνεται.

511 ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ μέγιστον αὐτῷ κακὸν ἐπάξει μοχθηρῶ ὄντι τὴν ψυχὴν καὶ λελωθῆμένῳ διὰ τὴν μίμησιν τοῦ δεσπότη καὶ δύναμιν.

ΚΑΔ. Οὐκ οἶδ' ὅτι στρέφεις ἐκάστοτε τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω, ὡς Σόκράτης· ἡ οὐκ οἶσθα οὕτως ὁ μιμούμενος τὸν μὴ μιμούμενον ἐκείνον ἀποκτενεῖ, ἐὰν βούληται, καὶ ἀφαιρήσεται τὰ ὄντα;

B ΣΩ. Οἶδα, ἀγαθὲ Καλλίκλεις, εἰ μὴ κωφός γ' εἰμί, καὶ σοῦ ἀκούων καὶ Πῶλον ἄρτι πολλάνικς καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγου πάντων μὲν ἐν τῇ πόλει· ἀλλὰ καὶ σὺ ἐμοῦ ἄκουε, ὅτι ἀποκτενεῖ μὲν, ἂν βούληται, ἀλλὰ πονηρὸς ὢν καλὸν ἀγαθὸν ὄντα.

ΚΑΔ. Οὐκοῦν τοῦτο δὴ καὶ τὸ ἀναγκαστῶν!

ἴδια μὲ τὸν τύραννον κατηγορῶν καὶ ἐπεινῶν θέλει νὰ ἀρχεται καὶ νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸν ἄρχοντα. Αὐτὸς θὰ ἔχῃ μεγάλην δύναμιν εἰς ταύτην τὴν πόλιν, τοῦτον οὐδεὶς θὰ ἀδικῶν χωρὶς εἰς τιμωρηθῆ. "Ἔτσι δὲν εἶναι;

ΚΑΔ. Ναί.

ΣΩΚΡ. "Ἐὰν λοιπὸν κερθεῖς ἀπὸ τοῦ νέου ταύτης τῆς πόλεως σκεψθῆ, διὰ τίνος τρόπου εἶναι θὰ δυναθῆ νὰ ἀποκτήσω μεγάλην δύναμιν, καὶ πῶς οὐδεὶς θὰ μὴ ἀδικῶν, αὐτὸς ὁ τρόπος, καθὼς φαίνεται, ὑπάρχει εἰς αὐτόν, δηλαδὴ ἀμέσως ἀπὸ τὴν νεαρὰν τοῦ ἡλικίαν νὰ συνηθίσῃ νὰ χαίρῃ καὶ νὰ λυπῆται μὲ τὰ ἴδια ποῦ χαίρει καὶ λυπεῖται ὁ δεσπότης, καὶ νὰ παρασκευάζεται φροντίζων πῶς θὰ γίνῃ ὁμοίωτος μὲ ἐκείνον." Ἔτσι δὲν εἶναι;

ΚΑΔ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ὁ τύραννος λοιπὸν νὰ κάμῃ νὰ μὴ ἀδικῶν οὕτως καὶ νὰ ἔχῃ μεγάλην δύναμιν εἰς τὴν πόλιν, καθὼς σεὶ λέγεται.

ΚΑΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. "Ἄρα γε θὰ κάμῃ ὁ τύραννος καὶ νὰ μὴ ἀδικῶν οὕτως; Ἡ πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ τὸν κάμῃ νὰ μὴ ἀδικῶν, ἐὰν βέβαια εἶναι ὁμοίος μὲ τὸν ἄρχοντα, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀδικος, καὶ ἐὰν θὰ ἔχῃ μεγάλην δύναμιν πλησίον τοῦ τυράννου; "Ἄλλὰ κατὰ τὴν γνώμην μου ὅπως τὸ ἐναντίον ἡ παρασκευὴ του θὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ δύναται νὰ διαπραγματῆ πλεῖστα ἀδικίας καὶ ἀδικῶν νὰ μὴ τιμωρῆται." Ἔτσι εἶναι;

ΚΑΔ. Φαίνεται ὅτι ἔτσι εἶναι.

ΣΩΚΡ. Θὰ ὑπάρξῃ λοιπὸν εἰς αὐτὸν τὸ μέγιστον κακὸν, διότι ἡ ψυχὴ του θὰ εἶναι διεφθαρμένη καὶ βεβλαμμένη διὰ τὴν μίμησιν τοῦ δεσπότη καὶ τὴν δύναμιν (ποῦ ἀποκτενεῖ νὰ ἀδικῶν).

ΚΑΔ. Δὲν καταλαμβάνω πῶς ἐκάστοτε στρέφεις τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω, Σοκράτη, ἡ δὲν ἐννοεῖς ὅτι οὗτος ὁ μιμούμενος τὸν δεσπότην θὰ φονεύσῃ, ἂν θέλῃ, τὸν μὴ μιμούμενον καὶ θὰ τοῦ ἀφαιρήσῃ τὴν παρουσίαν;

ΣΩΚΡ. Τὸ ἐννοῶ, φίλε μου, Καλλίκλη, ἐκτός βέβαια ἂν εἶμαι κωφός, ἀκούων καὶ σένα, καὶ τὸν Πῶλον πρὸ ὀλίγου καὶ ἄκουε σκεδὸν τοὺς πολίτας· ἀλλὰ καὶ σὺ ἄκουε ἔμενα, ὅτι θὰ φονεύσῃ μὲν ἂν θέλῃ, ἀλλὰ πονηρὸς αὐτὸς ὢν τὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν θὰ φονεύσῃ.

ΚΑΔ. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀξίζει περισσότερον νὰ ἀναγκασθῆμεν!

ΣΩ. Οὐ νοῦν γε ἔχουν, ὡς ὁ λόγος σημαίνει. "Η οὐκ εἶναι τοῦτο παρασκευάζεσθαι ἀνθρώπων, ὡς πλείστον χρόνον ζῆν, καὶ μελετᾶν τὰς τέχνας ταύτας, αἱ ἡμᾶς ἀεὶ ἐκ τῶν κινδύνων ἀφύουσι, ὥσπερ καὶ ἦν οὐ κελύεις ἐμὲ μελετᾶν τὴν ἱστορικὴν τὴν ἐν τοῖς δικαστηρίοις διασφύουσαν;

ΚΑΑ. Ναὶ μὰ Δία ὀρθῶς γέ σοι συμβουλεύων.

ΣΩ. Τί δέ, ὦ βέλτεστε; "Η καὶ ἡ τοῦ νεῖν ἐπιστήμη σεμνὴ τίς σοι δοκεῖ εἶναι;

ΚΑΑ. Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩ. Καὶ μὴν σφίξει γε καὶ αὕτη ἐκ θανάτου τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν εἰς τοιοῦτον ἐμπέσωσι, οὐ δεῖ ταύτης τῆς ἐπιστήμης. Εἰ δ' αὕτη σοι δοκεῖ οἰκνῶ εἶναι, ἐγὼ σοὶ μείζονα ταύτης ἔρω, τὴν κυβερνητικὴν, ἣ οὐ μόνον τὰς ψυχὰς σφίξει, ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ χρέματα, ἐκ τῶν ἐσχάτων κινδύνων, ὥσπερ ἡ ἱστορικὴ· καὶ αὕτη μὲν προσεσταλμένη ἐστὶ καὶ κοσμία, καὶ οὐ σεμνύνεται ἐοχηματισμένη ὡς ὑπερῆφανόν τι διαπραττομένη, ἀλλὰ ταῦτα διαπραττομένη τῇ δικαιοκίῃ, ἐάν μὲν ἐξ Αἰγίνης δεῦρο σῶσῃ, οἶμαι δὲ ὀβολοὺς ἐπράξατο, ἐάν δὲ ἐξ Αἰγύπτου ἢ ἐκ τοῦ Πόντου, ἐάν πάμπαν, ἐάν ταύτης τῆς μεγάλης εὐεργεσίας, σώσασα ἂ νυνδὴ ἔλεγον, καὶ αὐτὸν καὶ παῖδας καὶ χρέματα καὶ γυναικῶνα, ἀποβιβάσασ' εἰς τὸν λιμένα δύο δραχμάς ἐπράξατο, καὶ αὐτὸς ὁ ἔχων τὴν τέχνην καὶ ταῦτα διαπραξάμενος ἐκβάς παρὰ τὴν θάλατταν καὶ τὴν ναῦν περιπατεῖ ἐν μετρίῳ σχήματι. Λογίζεσθαι γάρ, οἶμαι, ἐπίσταται, οὐκ ἀδελῶν ἐστιν, οὐσὶνας τε ὠφέληκεν τῶν συμπελεύοντων οὐκ ἕσασα καταποντωθῆναι καὶ οὐσῆνας ἔβλαψεν, εἰδὼς οὐκ οὐδὲν αὐτοῦς βελτίους αὐτὸς καὶ οὐσῆνας ἔβλαψεν, οὐτε τὰ σώματα οὐτε τὰς ψυχάς. 512 ἔξεβίβασεν ἢ οἱ ἐνέβησαν, οὐτε τὰ σώματα οὐτε τὰς ψυχάς. Λογίζεται οὖν, οὐκ οὐκ, εἰ μὲν τις μεγάλιος καὶ ἀνιάτοις νοσήμασι κατὰ τὸ σῶμα συνεχόμενος μὴ ἀπεπνίγη, οὗτος μὲν ἀθλιός ἐστιν διὸ οὐκ ἀπέθανεν, καὶ ὁδὲν ὑπ' αὐτοῦ ὠφέληται· εἰ δὲ τις ἄρα ἐν τῷ τοῦ σώματος τιμωτέρῳ, τῇ

ΣΩΚΡ. Οἱ ἀνόητοι πρέπει νὰ ἀγανακτοῦν δι' αὐτό, ὅπως ἡ γενομένη συζήτησις ἐδείξεν (ὅτι τὸ νὰ ἀδικηταί τις εἶναι ἐλάχιστον κακόν, τὸ δὲ νὰ ἀδικῆ μέγιστον), ἢ νομίζεις ὅτι τοῦτο πρέπει νὰ παρασκευάζῃ ὁ ἄνθρωπος, ὥστε νὰ ζῆ ὅσον τὸ δυνατόν πλείστον χρόνον, καὶ νὰ μελετᾷ τὰς τέχνας ταύτας, αἱ ὅποια ἐκάστοτε σώζουσι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν κινδύνων καθὼς καὶ σὺ μεν προτρέπεις νὰ μελετῶ τὴν ρητορικὴν τὴν δυναμένην νὰ σώζῃ τοὺς δικαζομένους;

ΚΑΑ. Ναί, μὰ τὸν Δία, τοῦτο σὲ συμβουλεύω νὰ κάμῃς ὀρθῶς συμβουλεύων σε.

ΣΩΚΡ. Τί δὲ συμβαίνει, φίλε μου; "Αληθῶς σοὺ φαίνεται πὼς καὶ ἡ τέχνη τοῦ κολυμβήματος εἶναι σοβαρὰ τέχνη; ΚΑΑ. Μὰ τὸν Δία δὲν μοῦ φαίνεται σοβαρὰ.

ΣΩΚΡ. Καὶ ὅμως σώζει βέβαια καὶ αὕτη ἀπὸ τὸν θάνατον τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν περιπέσουν εἰς τοιοῦτον τινὰ κίνδυνον, ποῦ δὲ νὰ σωθῶν χρειάζεται αὕτη ἡ τέχνη. Ἐάν δὲ νομίζεις ὅτι αὕτη εἶναι μικρὰ, ἐγὼ θὰ σοὺ εἴπω σοβαρωτέραν ἀπὸ ταύτην, τὴν τέχνην τῶν κυβερνητικῶν πλοίων, ἢ ὅποια ἔχει μόνον τὴν ζωὴν τοῦ ἐλευθέρου πολιτῶν σώζει, ἀλλὰ καὶ τοὺς δούλους, καὶ τὰ πράγματα ἀπὸ τοὺς μεγίστους κινδύνους ὅπως καὶ ἡ ρητορικὴ. Καὶ αὕτη μὲν εἶναι συνεσταλμένη καὶ κοσμία, καὶ δὲν ὑπερῆφανεύεται λαμβάνουσα ὑπερῆφανον σχῆμα, ἐπειδὴ δὴθεν κατορθώνει σπουδαῖον τι ἔργον, ἀλλ' ἐνὸς πράττει ὅσα καὶ ἡ εἰς τὰς δικαίας ἀρχολογημένη ρητορικὴ, ἐάν μὲν ἐξ Αἰγίνης σώσους μᾶς φέρῃ ἐνταῦθα, δύο ὀβολοὺς, μοῦ φαίνεται, εἰσπράττει, ἐάν δὲ ἐξ Αἰγύπτου ἢ ἐκ τοῦ Πόντου σώσους μᾶς φέρῃ, ὡς ἀνώτατον ἔριον τοῦ ναύλου, διὰ ταύτην τὴν μεγάλην εὐεργεσίαν, σώσασα, ὅσα τῶρα δὲ ἔλεγον, καὶ τὸν ἴδιον τὸν ἐπιβάτην καὶ τοὺς παῖδας καὶ τὰ πράγματα τοῦ καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ, ἀποβιβάσασα εἰς τὸν λιμένα εἰσπράττει δύο δραχμάς, καὶ αὐτὸς ὁ γνωρίζων ταύτην τὴν τέχνην καὶ ταῦτα κατορθώσας ἀποβιβασθεὶς περιπατεῖ πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ πλοίου τοῦ μετρίαν περιβολῆν. Διότι γνωρίζει, νομίζω, νὰ σκέπτεται ὅτι εἶναι ἀθλιὸς τοῖς ἐκ τῶν συμπελεύοντων ὠφέλησε μὴ ἀφήσας αὐτοὺς νὰ πνιγῶσιν, καὶ τοῖους ἔβλαψεν, γνωρίζων ὅτι οὐδὲ ὅπως καλυτέρους ἀπέβιβασεν αὐτοὺς ἀπὸ ὅτι ἦσαν κατὰ τὴν ἐπιβίωσίν των εἰς τὸ πλοῖον, οὐτε κατὰ τὰ σώματα οὐτε κατὰ τὰς ψυχάς. Δὲν σκέπτεται λοιπὸν ὅτι, ἐάν μὲν κανεὶς ἔχων πολλὰ καὶ μέγαρα νοσήματα τοῦ σώματος, ἐάν δὲν ἐπνίγη εἶναι δυστυχής, διότι δὲν ἀπέθανε, καὶ ὅτι οὐδὲ ὅπως ὅτι αὐτοῦ (τοῦ κυβερνήτου) ὠφέληθη. Ἐάν δὲ λοιπὸν ἔχη καιεὶς εἰς τὴν ψυχῆν, ἥτις εἶναι

ψυχῆ, πολλά νοσήματα ἔχει καὶ ἀνίατα, τούτῳ δὲ βιωτέον
 εἶναι καὶ τούτων ἀνήσει, ἂν τε ἐκ θαλάττης ἂν τε ἐκ δικασ-
 τηρίου ἐάν τε ἄλλοθεν ὀποθευθῶν σώσῃ, ἀλλ' οἶδεν, ὅτι οὐκ
 ἄμεινόν ἐστιν ζῆν τῷ μοχθηρῷ ἀνθρώπῳ· κακῶς γὰρ ἀνάγκη
 εἶναι ζῆν.

Διὰ ταῦτα οὐ νόμος ἐστὶ σεμνύνεσθαι τὸν κυβερνήτην,
 καίπερ σφίζονται ἡμᾶς· οὐδὲ γε, ὧ θανμάσι, τὸν μηχανο-
 ποιόν, ὅς οὔτε στρατηγῷ, μὴ δὲ κυβερνήτῳ, οὔτε ἄλλου
 οὐδενὸς ἐλάττω ἐνιοιτε δύνатаи σφίζειν· πόλεις γὰρ ἔστιν ὅτε
 βλασ σφίζει. Μῆ σοι δοκεῖ κατὰ τὸν δικανικὸν εἶναι; Καίτοι
 εἰ βούλοιο λέγειν, ὧ Καλλιμάχῃς, ἅπερ ὑμεῖς, σεμνύνων τὸ
 πρῶγμα, καταχάσσειεν ἂν ἡμᾶς τοὺς λόγους, λέγων καὶ πα-
 ρακαλῶν ἐπὶ τὸ δεῖν γίνεσθαι μηχανοποιούς, ὡς οὐδὲν
 τᾶλλα ἐστίν· ἱκανὸς γὰρ αὐτῷ ὁ λόγος. Ἄλλὰ οὐ οὐδὲν ἦτιον
 αὐτοῦ καταφρονεῖς καὶ τῆς τέχνης τῆς ἐκείνου, καὶ ὡς ἐν
 δνείδει ἀποκαλέοιαι ἂν μηχανοποιόν, καὶ τῷ δεῖ αὐτοῦ οὐτ'
 ἂν δοῦναι θυγατέρα ἐθλοῖσι, οὔτ' ἂν ἀδ λαβεῖν τὴν ἐκείνου.
 Καίτοι ἐξ ὧν τὰ σαυτοῦ ἐπαινεῖς, τίνοι δικαίῳ λόγῳ τοῦ
 μηχανοποιοῦ καταφρονεῖς καὶ τῶν ἄλλων ἂν νυνδὴ ἔλεγον;
 Οἷδ' ὅτι φαίης ἂν βέλτιον εἶναι καὶ ἐξ βέλτιονων. Τὸ δὲ
 βέλτιον εἰ μὴ ἔστιν ὁ ἐγὼ λέγω, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ἐστὶν ἀρε-
 τή, τὸ σφίζειν αὐτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὄντα ὁποῖός τις ἔτιχεν,
 καταγέλαστός σοι ὁ ψόγος γίγνεται καὶ μηχανοποιοῦ καὶ
 ἱατροῦ καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν, ὅσαι τοῦ σφίζεν ἐνεκα πε-
 πόληνται. Ἄλλ', ὧ μακάριε, ὅρα μὴ ἄλλο τι τὸ γενναῖον καὶ
 τὸ ἀγαθὸν ἦ ἢ τὸ σφίζειν τε καὶ σφίζεσθαι. Μῆ γὰρ τοῦτο
 ἐμὲν, τὸ ζῆν ὀποσονδῆ χρόνον, τόν γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα
 ἑατέον ἐστὶν καὶ οὐ φιλοφυνητέον, ἀλλὰ ἐπιτρέψαντα περὶ
 τούτων τῷ θεῷ καὶ πιστεύσαντα ταῖς γυναιξίν, διὰ τὴν εἰ-
 μαρμένῃν οὐδ' ἂν εἰς ἐκράνῳι, τὸ ἐπὶ τούτῳ σκοπεῖται, τί^ν
 ἂν τρόπον τούτων δν μέλλοι χρόνον βιώναι ὡς ἄριστα βιοίῃ,

πολυτιμωτέρα τοῦ σώματος, πολλὰ καὶ ἀνίατα νοσήματα (δὲν
 ἐσκαφθῆ ὁ κυβερνήτης) ὅτι οὗτος πρέπει νὰ ζῆ, καὶ ὅτι ἂν
 ὠφελήσῃ τούτων, ἂν ἐκ τῆς θαλάσσης, ἂν ἐκ τοῦ δικαστη-
 ρίου ἢ ἀπὸ οἰονδηποτε ἄλλο τὸν σώσῃ, ἀλλὰ γνωρίζει, ὅτι
 εἰς τὸν κακὸν δὲν εἶναι καλύτερον νὰ ζῆ· διότι εἶναι ἀνάγκη
 νὰ ζῆ κακῶς.

Δι' αὐτὸ δὲν συνθηρίζεται νὰ ὑπερφηρανεύεται ὁ κυβερνή-
 της, ἂν καὶ μάς σώζει. Οὐδὲ ὑπάρχει συνθηθεῖα νὰ ὑπερφηρα-
 νεύεται ὁ μηχανοποιός¹, ὁ ὁποῖος οὔτε στρατηγῷ, ὅχι μόν-
 ων κυβερνήτῳ οὔτε ἄλλου οὐδενὸς ὀλιγώτερον δύναται νὰ
 σώσῃ. Διότι ἐνιοιτε σώζει δλοκλήρους πόλεις. Μήπως σοῦ
 φαίνεται ὅτι εἶναι ἰσότημας μετ' τὸν ρήτορα; Καὶ ὅμως ἂν
 ἦθελε νὰ λέγῃ ὅσα σεῖς λέγεται, Καλλιμάχῃ, μεγαλοποιῶν
 τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου του θὰ σὰς ἐξηφάνιζε μετ' τοὺς
 λόγους του, λέγων καὶ προτρέπον ὅτι πρέπει νὰ γίνωμεν μη-
 χανοποιοί, διότι τὰ ἄλλα ἐν σχέσει πρὸς τὴν τέχνην τοῦ μη-
 χανοποιοῦ οὐδὲν ἀξίζουσι. Διότι ἂν ἔχῃ μεγάλην ἀφθονίαν
 λόγων (διὰ τὴν ἐπαινήσῃ τὴν τέχνην του). Ἄλλὰ οὐ οὐχ
 ἦτιον περιφρονεῖς αὐτὸν καὶ τὴν τέχνην του, καὶ μετὰ περι-
 φρονήσεως τοῦ ἀποδίδεις τὴν προσηγορίαν τοῦ μηχανοποιοῦ
 καὶ δὲν θὰ κατεδέχεσο νὰ δώσης σύζυγον τὴν θυγατέρα σου
 εἰς τὸν υἱὸν του, οὔτε θὰ κατεδέχεσο ὁ υἱὸς σου νὰ λάβῃ σύ-
 ζυγον τὴν θυγατέρα ἐκείνου. Καὶ ὅμως κρίνων ἐκ τούτων
 τῶν ἐπαινῶν τοὺς ὁποῖους λέγεις διὰ τὸ ἐπάγγελμά σου, με-
 ποῖον δικαίον λόγον κατηγορεῖς τὸν μηχανοποιὸν καὶ τοὺς
 ἄλλους, διὰ τοὺς ὁποῖους τῶρα δὰ ὀμίλουι; Γνωρίζω πῶς
 θὰ πῆς ὅτι εἶσαι εὐγενής καὶ κατὰγεσαι ἐξ εὐγενῶν. Ἐθ-
 γένηται δὲ, ἐάν δὲν εἶναι αὐτὸ ποῦ ἐννοῶ ἐγὼ, ἀλλ' ἂν ἡ
 ἀρετὴ εἶναι αὐτὸ τοῦτο, δηλαδῆ νὰ σώζῃ οἰοσδηποτε ἡμᾶς
 καὶ τὰ ὑπάρχοντά μας, εἶναι γέλοια ἡ περιφρονησις ποῦ κά-
 μνεις τοῦ μηχανοποιοῦ, τοῦ ἱατροῦ καὶ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν
 ὅσοι ἔχουν ἐξευρεθῆ διὰ τὸ σώζουσι. Ἄλλὰ, φίλε μου, πρόσχε
 μήπως ἄλλο τι εἶναι τὸ γενναῖον καὶ τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τὸ νὰ
 σώζῃ τις καὶ νὰ σώζεται. Δίςτι πρόσχε μήπως τοῦτο μὲν,
 τὸ νὰ ζῆσῃ δηλαδῆ κανεῖς ὀσονδηποτε χρόνον, ὁ ἀληθῆς
 ἀνὴρ πρέπει νὰ ἀφήσῃ, καὶ μήπως δὲν πρέπει νὰ ἀγαπᾷ
 ὑπερβολικὰ τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἀποῦ ἀναθέσῃ τὴν περὶ τούτων
 μέριμναν εἰς τὸν θεόν, καὶ ἀποῦ πιστεύσῃ εἰς τὰς γυναῖκας
 ποῦ λέγουν ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὸ πεπρωμένον,
 μήπως τὸ μετὰ τοῦτο πρέπει νὰ σκεφθῆ κατὰ τίνα τρόπον θὰ
 ζῆσῃ οὗτος ἄριστα κατὰ τὸν χρόνον καθ' ὃν μέλλει νὰ ζῆσῃ;

1. Ὁ κατασκευαστὴς μηχανῶν πρός ὑπεράσπιον τῶν πόλεων.

518 ἄρα ἑξομοιωῶν αὐτὸν τῇ πολιτεία ταύτῃ ἐν ἣ ἂν οἰκῆ; Καὶ νῦν δὲ ἄρα δεῖ σε ὡς ὁμοιώτατον γίνεσθαι τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων, εἰ μέλλεις τούτῳ προσφιλέως εἶναι καὶ μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει· τοῦθ' ἄρα εἰ σοὶ λυσιτελεῖ καὶ ἐμοί, ὅπως μὴ, ὡ δαιμόνιε, πεισόμεθα ἄλλο φασὶ τὰς τὴν σελήνην καθαιρούσας, τὰς Θεταλάδας· οὐν τοῖς φιλάτοις ἡ ἀφροσύνη ἡμῶν ἔστιται ταύτης τῆς δυνάμεως τῆς ἐν τῇ πόλει. Εἰ δὲ σοὶ οὔτις δυνιτοῦν ἀνθρώπων παραδόσειν τέχνην τινὰ τοι-
 B αὐτῇ, ἥτις σε ποιήσει μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει ἤτις ἀνόμοιοι οὐκ αὐτῇ πολιτεία εἰτ' ἐπὶ τὸ βέλτιον εἰτ' ἐπὶ τὸ χειρόν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐκ ὀρθῶς βουλεύεις, ὦ Καλλίκλειε· οὐ γὰρ μιμητὴν δεῖ εἶναι ἄλλ' ἀπορροῦς ὁμοίον τούτοις, εἰ μέλλεις τι γνήσιον ἀπεργάζεσθαι εἰς φίλταν τῷ Ἀθηναίων δήμῳ καὶ ναὶ μὰ Δία τῷ Πυριλάμπου γε πρὸς. Ὅστις οὖν σε τούτοις ὁμοιώτατον ἀπεργάζεται, οὐτός σε ποιήσει, ὡς ἐπι-
 C θυμεις πολιτικὸς εἶναι, πολιτικὸν καὶ ἡγετορικόν· τῷ αὐτῶν γὰρ ἦθει λεγομένων τῶν λόγων ἕκαστοι χαίρουσι, τῷ δὲ ἄλλοτρίῳ ἀχθονται· εἰ μὴ τι οὐ ἄλλο λέγεις, ὡ φίλη κεφαλή. Λέγουμέν τι πρὸς ταῦτα, ὦ Καλλίκλειε;

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ὄντινά μοι ἄνθρωποι δοκεῖς εὖ λέγειν, ὦ Σώκρατες· πέπονθα δὲ τὸ τῶν πολλῶν πάθος· οὐ πάνν σοι πείθομαι.

ΣΩ. Ὁ δῆμον γὰρ ἔβρω, ὦ Καλλίκλειε, ἐνὼν ἐν τῇ ψυχῇ τῇ σῇ ἀνιστατέ μοι· ἄλλ' ἐὰν πολλάκις ἴσως καὶ βέλτιον
 D ταῦτα ταῦτα διασκοπώμεθα, πεισθήσεται. Ἀναμνήσθητι δ' οὐν, ὅτι δὴ ἔβραμεν εἶναι τὰς παρασκευὰς ἐπὶ τὸ ἕκαστον θεραπεύειν, καὶ οἷμα καὶ ψυχῆν, μίαν μὲν πρὸς ἡδονῆν

1. Αἱ Θεσσαλίδες κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἦσαν διαβόητοι μάγισσαι καὶ φαρμακώτριαι, ἐπιστάτω δὲ εἶπε εἶχον τὴν δύναμιν νὰ καταβιάζωσιν τὴν σελήνην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν, ἀλλ' εἰ αἱ τοῦτο πράττουσαι ἔχοντο τοὺς ὀφθαλμοὺς των καὶ τοὺς παύδας των. Ἐλέγτο δὲ καὶ ἡ παροιμία «ἐπὶ αὐτῇ τὴν σελήνην καθάλλει» ἐπὶ τῶν ἐπισκοπιμένων εἰς αὐτοὺς δυστυχίας.

ἀρὰ γε θὰ ζήσῃ ἄριστα ἑξομοιωῶν ἑαυτὸν πρὸς τὴν πολιτείαν εἰς τὴν ὅποιαν κατοικεῖ· Καὶ τώρα λοιπὸν πρέπει νὰ γίνῃς ὁμοιώτατος μὲ τὸν ἀθηναϊκὸν λαόν, ἐὰν μέλλῃς νὰ εἶσαι ἀγαπητός εἰς αὐτὸν καὶ νὰ ἔχῃς μεγάλην δύναμιν εἰς τὴν πόλιν. Ἄς προσέξωμεν λοιπὸν, ἂν τοῦτο μὰς ὠφελῇ, μήπως, φίλε μου, πάθομεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον λέγουσιν ὅτι ἐπαθόν αἱ τὴν σελήνην καταβιάζουσαι εἰς τὴν γῆν Θεσσαλίδες¹, μήπως ἡ προθυμία ταύτης τῆς δυνάμεως εἰς τὴν πόλιν γίνῃ μὲ τὴν ἀπόλειαν τῆς φιλάτων μας. Ἐὰν δὲ νομίζῃς ὅτι οἰσθητοτε ἀνθρώπο· θὰ διδάξῃ σε ὡς τοιαύτην τέχνην, ἡ ὅποια θὰ σὲ κάμῃ νὰ ἔχῃς μεγάλην δύναμιν εἰς ταύτην τὴν πόλιν, ἐνῶ εἶσαι ἀνόμοιος τῶν συμπολιτῶν σου εἶτε πρὸς τὸ καλύτερον εἶτε πρὸς τὸ χειρότερον², δὲν σκέπτεσαι ὀρθῶς, κατὰ τὴν γνώμην μου, Καλλίκλειε. Διότι δὲν πρέπει νὰ εἶσαι ἀπλῶς μιμητής, ἀλλ' ἐκ φύσεως ὁμοῖος μὲ τούτους, ἐὰν πρόκειται νὰ κατορθώσῃς τι ἄλλο ἀποδείξῃ γνησίαν τὴν ἐκ μέρους σου ἀγάπην πρὸς τὸν ἀθηναϊκὸν λαόν, καὶ ναί, μὰ τὸν Δία, πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Πυριλάμπου προσέτι. Ὅποιοι λοιπὸν σὲ καταστήσῃ ὁμοιώτατος μὲ τούτους (τὸν ἀθηναϊκὸν λαόν) αὐτὸς θὰ σὲ κάμῃ ῥήτορα καὶ πολιτικόν, καθὼς ἐπιθυμεις νὰ εἶσαι πολιτικὸς. Διότι ἕκαστος χαίρει νὰ ἀκούῃ λόγους ἀπὸ ἀνθρώπων ἔχοντα τὸν ἴδιον χαρακτῆρα μὲ τὸν ἴδικόν του, στενοχωρεῖται δὲ ὅταν ὁ ὁμιλῶν ἔχῃ διάφορον χαρακτῆρα τοῦ ἴδικού του. Ἐκτός ἐὰν σὺ, φίλατέ μου, διαφωνῆς. Λέγομέν τι ἀναφορικῶς πρὸς ταῦτα, Καλλίκλειε;

ΚΑΛ. Δὲν ξέρω πῶς μοι φαίνεται ὅτι ὀρθῶς ὁμιλεῖς, Σωκράτη, ἔχω πάθει δὲ ἐκεῖνο πρὸς παθαίνουσι οἱ πολλοί. Δὲν πείθομαι ἀπολύτως εἰς τοὺς λόγους σου.

ΣΩΚΡ. (Δὲν πείθομαι ἀπολύτως εἰς τοὺς λόγους μου), Καλλίκλειε, διότι ἡ ἐνυπόκρισις εἰς τὴν ψυχῇ σου ἀγάπῃ τῆς δημαγωγίας ἀνθίσταται εἰς τοὺς λόγους μου. Ἄλλα ἴσως θὰ πεισθῆς, ἐὰν πολλάκις καὶ καλύτερον τὸ ἴδιον ταῦτα σκεψθῶμεν καὶ συζητήσωμεν. Ἐνθυμήσου λοιπὸν δὲ εἰπομεν πῶς δύο ὑπάρχοντο παρασκευαὶ διὰ τὴν θεραπείαν ἐκάστου σώματος καὶ ἐκάστης ψυχῆς, ἡ μία μὲν ἀποβλέπει εἰς

2. Ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἰσχυρισμὸν τοῦ ὅτι εἰς πᾶσαν πολιτείαν ὁ πολιτευόμενος, ἵνα ἀδοκιμῆσῃ, ἀνάγκη νὰ ἑξομοιωθῆται πρὸς αὐτὴν ἐν ἀγαθῇ μὲν γινόμενος βελτίων, ἐν κακῇ δὲ χειρόν ἑαυτοῦ

ὀμιλεῖν, τὴν ἐτέραν δὲ πρὸς τὸ βέλτιστον, μὴ καταχαρίζομενον ἀλλὰ διαμαχόμενον. Οὐ ταῦτα ἦν ἂ τότε ὀριζόμεθα ;
ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἡ μὲν ἐτέρα, ἡ πρὸς ἡδονὴν, ἀγεννῆς καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ κολακεία τυγχάνει οὕσα· ἡ γὰρ ;

Ε ΚΑΛ. Ἔστω, εἰ βούλει, σοὶ οὕτως.

ΣΩ. Ἐ δέ γε ἐτέρα, ὅπως ὡς βέλτιστον ἔσται τοῦτο, εἴτε σῶμα τυγχάνει ἐν εἴτε ψυχῇ, ὃ θεραπεύομεν ****

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἄρ' οὐν οὕτως ἐπιχειρητέον ἡμῖν εἶναι τῇ πόλει καὶ τοῖς πολίταις θεραπεύειν, ὡς βελτίστους αὐτοὺς τοὺς πολίτας ποιοῦντας ; Ἄνευ γὰρ δὴ τούτου, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εὐρίσκομεν, οὐδὲν ὄφελος ἄλλην εὐεργεσίαν οὐδεμίαν 514 προσφέρειν, ἢ ἀν μὴ καλῇ ἀγαθῇ ἢ διάνοια ἢ τῶν μελλόντων, ἢ χρήματα πολλὰ λαμβάνειν ἢ ἀρχῆν τινῶν ἢ ἄλλην δύναμιν ἡντινοῦν. Ὅμως οὕτως ἔχειν ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε, εἰ σοὶ ἤθιον.

ΣΩ. Εἰ οὐν παρεκαλοῦμεν ἀλλήλους, ὃ Καλλικλείς, δημοσίᾳ πράξοντες τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐπὶ τὰ οἰκοδομικά, ἢ τειχῶν ἢ νεωρίων ἢ ἱερῶν ἐπὶ τὰ μέγιστα οἰκοδομήματα, πότερον εἶδει ἂν ἡμᾶς σκέψασθαι ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ 515 ἐξετάσαι, πῶτον μὲν εἰ ἐπιστάμεθα τὴν οἰκοδομικήν, καὶ παρὰ τοῦ ἐμάθομεν ; Ἔδει ἂν ἢ οὐ ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν δεύτερον αὐτὸ τότε, εἰ τι πώποτε οἰκοδόμημα ᾗκοδομήκαμεν ἰδίᾳ ἢ τῶν φίλων τινὶ ἢ ἡμέτερον αὐτῶν, καὶ τοῦτο τὸ οἰκοδόμημα καλὸν ἢ αἰσχρὸν εἶναι καὶ εἰ μὲν εὐρίσκομεν σκοποῦμενοι διδασκάλους τε ἡμῶν ἀγαθοὺς καὶ ἰλλογίμως γεγονότας καὶ οἰκοδομήματα πολλὰ 516 μὲν καὶ κατὰ μετὰ τῶν διδασκάλων ᾗκοδομημένα ἡμῖν, πολλὰ δὲ καὶ ἰδίᾳ ἡμῶν, ἐπειδὴ τῶν διδασκάλων ἀπηλλαγμην, οὕτω μὲν διακειμένους νοῦν ἐχόντων ἦν ἂν ἴνασι ἐπὶ τὰ δημόσια ἔργα· εἰ δὲ μήτε διδασκαλὸν εἶχομεν ἡμῶν αὐ-

τὴν εὐχαρίστησιν, ἢ δὲ ἄλλη εἰς τὸ ὠφέλιμον, χωρὶς νὰ χαρίζεται ἢ μία πρὸς τὴν ἄλλην, ἀλλὰ διαγωνίζεται. Δὲν ἦσαν αὐτὰ ποῦ τότε καθωρίσαμεν ;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ἐ μὲν μία λοιπὸν ἢ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἡδονὴν εἶναι εὐτελής, καὶ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ κολακεία· ἔτσι εἶναι ;

ΚΑΛ. Ἄς εἶναι καὶ ἔτσι, ἂν ἐπιθυμῆς.

ΣΩΚΡ. Ἐ δὲ ἄλλη βέβαια εἶναι ἐκείνη ἢ ὅποια φροντίζει, πῶς θὰ εἶναι ἄριστον τὸ θεραπευόμενον, εἴτε σῶμα εἶναι εἴτε ψυχῇ.

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ἄρα γε τοιοῦτρόπως πρέπει νὰ ἐπιχειρῶμεν νὰ θεραπεύομεν τὴν πόλιν καὶ τοὺς πολίτας, καθιστώντες αὐτοὺς ὅσον τὸ δυνατόν ἄριστους ; Διότι ἄνευ αὐτοῦ, ὅπως εἰς ἡν προηγουμένην συζήτησιν εὐρομεν, οὐδὲλως ὠφελοῦμεν μὲ τὸ νὰ προσφέρωμεν ἄλλην εὐεργεσίαν, ἂν μὴ καταστῇ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἢ διάνοια τῶν μελλόντων ἢ χρήματα πολλὰ νὰ λαμβάνουσι, ἢ ἐξουσίαν τινά, ἢ ἄλλην οἰκονομικὴν δύναμιν. Νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχουσι ;

ΚΑΛ. Μάλιστα. Ἐὰν σοῦ ἀρέσῃ.

ΣΩΚΡ. Ἐὰν λοιπὸν παρορῶμεν ἀλλήλους, Καλλικλή, νὰ ἀναμιχθῶμεν εἰς τὰ πολιτικά καὶ ὀρισμένους εἰς τὰ οἰκοδομικά τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, δηλαδὴ εἰς τὴν οἰκοδομησιν τειχῶν, ναυστάθμων, ναῶν, εἰς τὰ μέγιστα δηλαδὴ οἰκοδομήματα, ἔπρεπε νὰ σκεφθῶμεν καὶ νὰ ἐξετάσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, πῶτον μὲν ἂν γνωρίζωμεν τὴν οἰκοδομικὴν τέχνην, ἢ δὲν τὴν γνωρίζωμεν, καὶ παρὰ τίνας τὴν ἐμάθαμεν ; Ἐὰν ἔπρεπε ἢ δὲν θὰ ἔπρεπε ;

ΚΑΛ. Μάλιστα, θὰ ἔπρεπε.

ΣΩΚΡ. Δεύτερον λοιπὸν πάλιν θὰ ἔπρεπε νὰ σκεφθῶμεν τὸ ἐξῆς, ἂν ἔχωμεν οἰκοδομήσει μέχρι τοῦδε ἰδιωτικῶν οἰκοδόμημα ἢ κανεὸς φίλου μας ἢ ἱσικὸν μας, καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ σκεφθῶμεν ἂν αὐτὸ τὸ οἰκοδόμημα εἶναι ὠραῖον ἢ ἀσχημον καὶ ἂν μὲν ἐξετάζοντες τὸ πρᾶγμα εὐρίσκομεν ὅτι εἶχομεν διδασκάλους ἱκανοὺς καὶ ἐπιφανεῖς, καὶ ὅτι εἶχομεν οἰκοδομήσει μετὰ τῶν διδασκάλων πολλὰ καὶ ὠρατὰ οἰκοδομήματα, πολλὰ δὲ καὶ μόνου μας, ἂψ' ὅτου ἐπαύσαμεν νὰ διδασκώμεθα, ἂν εὐρίσκομεν ὅτι πάντα τὰ προσόντα ταῦτα τὰ ἔχομεν, θὰ ἔδεικνύμεθα συνετοὶ ἂν ἐπιχειρῶμεν τὴν οἰκοδομικὴν τῶν δημοσίων ἔργων. Ἐὰν δὲ οὐτε διδασκαλὸν μας 15

ἐάν τις σε ταῦτα ἐξετάξῃ, ὦ Καλλίκλεις, τί ἐρεῖς; Τίνα φήσεις βελτίω πεποιημένοι ἄνθρωπον τῆ συνομοία τῆ σῆ; Ὅκνεῖς ἀποκρινασθαι, εἴπερ ἔστιν τι ἔργον σὸν ἐτι ἰδιωτέουτος, πρὶν δημοσιεῦσιν ἐπιχειρεῖν;

ΚΑΔ. Φιλόνικος εἰ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἄλλ' οὐ φιλονικία γε ἐρωτῶ, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς βουλόμενος εἰδέναι, ὄντινά ποτε τρόπον οἷε δεῖν πολιτεῦσθαι ἐν ἡμῖν, εἰ ἄλλον του βρα ἐπιμελήσει ἡμῖν ἐλθὼν ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως πράγματα ἢ ὅπως δ τι βέλτιστοι πολῖται ὄμεν; Ἡ οὐ πολλὰκίς ἤδη ὠμολογήκαμεν τοῦτο δεῖν πράττειν τὸν πολιτικὸν ἄνδρα; Ὁμολογήκαμεν ἢ οὐ; Ἀποκρίνου. Ὁμολογήκαμεν ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ ἀποκρινοῦμαι. Εἰ τοίνυν τοῦτο δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα παρασκευάζειν τῆ ἐαυτοῦ πόλει, νῦν μοι ἀναμνησθεῖς εἰπέ περὶ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ὧν ὀλίγω πρότερον ἔλεγες, εἰ ἐτι σοι δοκοῦσιν ἀγαθοὶ πολῖται γερονέ-
D ναι, Περικλῆς καὶ Κίμων, καὶ Μιλιτιάδης καὶ Θεμιστοκλῆς.

ΚΑΔ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ ἀγαθοί, ἦλον δι ἕκαστος αὐτῶν βελτίους ἐποίησε τοὺς πολῖτας ἀντὶ χειρόνων. Ἐποίηε ἢ οὐ;

ΚΑΔ. Ναι.

ΣΩ. Οὐκοῦν δτε Περικλῆς ἤρχειτο λέγειν ἐν τῷ δήμῳ, χειρους ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι ἢ δτε τὰ τελευταῖα ἔλεγεν;

ΚΑΔ. Ἴσως.

ΣΩ. Οὐκ ἴσως δῆ, ὦ βέλτιστε, ἀλλ' ἀνάγκη ἐκ τῶν ὠμολογημένων, εἴπερ ἀγαθός γ' ἦν ἐκεῖνος πολῖτης.

E ΚΑΔ. Τί σὸν δῆ;

ΣΩ. Οὐδέν· ἀλλὰ τότε μοι εἰπέ ἐπὶ τούτῳ, εἰ λέγονται Ἀθηναῖοι διὰ Περικλέα βελτίους γερονένας, ἢ πᾶν τούναντιον διαφθαγγῆαι ὑπ' ἐκείνου. Ταυτὶ γὰρ ἔγωγε ἀκούω, Περικλέα πεπονημένα Ἀθηναίους ἀργούς καὶ δει-

κνεῖς σοῦ κάμῃ αὐτὰς τὰς ἐρωτήσεις. Καλλίκλῃ, τί θὰ εἴπῃς; Ποῖος ἄνθρωπος θὰ εἴπῃς δτι ἔγινε καλύτερος ἐκ τῆς μετὰ σοῦ συναγαστροφῆς; Διστάξεις νὰ ἀποκριθῆς σκεπτόμενος ἐάν ὑπάρχῃ τι ἰδικὸν σου ἔργον, δτε ἦσο ἰδιώτης, προτοῦ δηλαδῆ ἐπιχειρήσῃς νὰ πολιτεῦσαι;

ΚΑΔ. Σοῦ ἀρῶσαι νὰ ἐπιδεικνύῃς τὴν νίκην σου, Σωκράτη.

ΣΩΚΡ. Ἄλλὰ δὲν σὲ ἐρωτῶ ἀπὸ ἐπιθυμίας νὰ φανῶ νικητῆς εἰς τὴν συζήτησιν, ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλω νὰ μάθω κατὰ ποῖον τέλος πάντων τρόπον νομίζεις πὼς πρέπει νὰ πολιτεῦσθαι τις εἰς τὴν πόλιν μας, ἐάν δηλαδῆ φροντίσῃς δι' ἄλλο τι περὶ ἡμῶν ἀρχόμενος νὰ πολιτεῦσαι ἢ θὰ φροντίσῃς πὼς θὰ γίνωμεν ἀριστοὶ πολῖται; Ἡ δὲν ἐσυμφωνήσαμεν πολλὰκίς μέχρι τοῦδε εἰς τὴν συζήτησιν δτι αὐτὸ πρέπει νὰ πράττῃ ὁ πολιτικός; Ἐσυμφωνήσαμεν ἢ οὐχι;— Ἐσυμφωνήσαμεν—ἐγὼ θὰ ἀποκριθῶ γιὰ σένα. Ἐάν λοιπὸν ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ τοῦτο πρέπει νὰ παρασκευάζῃ εἰς τὴν πόλιν του, τώρα, ἀφοῦ ἐνθυμηθῆς, εἰπέ μοι περὶ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν περὶ τῶν ὁποίων ὠμίλεις ὀλίγον πρότερον, δηλαδῆ τοῦ Περικλέους, τοῦ Κίμωνος, τοῦ Μιλιτιάδου, τοῦ Θεμιστοκλέους, ἂν σοῦ φαίνονται δτι ἐγένοντο ἀγαθοί.

ΚΑΔ. Μάλιστα. Μοῦ φαίνεται δτι ἐγένοντο ἀγαθοί.

ΣΩΚΡ. Ἐάν λοιπὸν ἦσαν ἀγαθοί, εἶναι φανερόν δτι ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἔκαμε καλύτερους τοὺς πολῖτας ἀντὶ χειρότερους. Τοὺς ἔκαμεν ἢ οὐχι;

ΚΑΔ. Ναι. Τοὺς ἔκαμεν.

ΣΩΚΡ. Ὅτε λοιπὸν ὁ Περικλῆς ἤρχεισε νὰ πολιτεῦσθαι, ἦσαν αἱ Ἀθῆναι χειρότεροι ἢ κατὰ τὸ τέλος τοῦ πολιτικοῦ του σταδίου;

ΚΑΔ. Ἴσως κατὰ τὸ τέλος τοῦ πολιτικοῦ σταδίου τοῦ Περικλέους οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν χειρότεροι.

ΣΩΚΡ. Ὅχι ἴσως, φίλε μου, ἀλλ' ἀναγκάως ἐξ ἑσων συνεζητήσαμεν καὶ ἐσυμφωνήσαμεν, ἐάν βέβαια ἦτο ἐκεῖνος ἀγαθὸς πολῖτης.

ΚΑΔ. Τί συμβαίνει λοιπὸν;

ΣΩΚΡ. Τίποτα. Ἄλλὰ τὸ ἐξῆς εἰπέ μοι ἐπάνω εἰς τὸ ζήτημα αὐτό· ἐάν λέγεται δτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐξ αἰτίας τοῦ Περικλέους ἐγένοντο καλύτεροι, ἢ ἄλλως δτι ἐναντίον, δτι δηλαδῆ διεφθάρησαν ὑπ' ἐκείνου. Διότι ἐγὼ τοῦλάχιστον αὐτὰ ἀκούω, δτι δηλαδῆ ὁ Περικλῆς ἔκαμε τοὺς Ἀθηναίους φυ-

λους και λάλους και φιλαργύρους, εις μισθοφορίαν πρώτον καταστήσαντα.

ΚΑΛ. Τῶν τὰ ὧτα καταγότων ἀκούεις ταῦτα, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἄλλὰ τὰδε οὐκ εἶμι ἀκούω, ἀλλ' οἶδα σαφῶς και ἐγὼ και σύ, ὅτι τὸ μὲν πρώτων ἠθροκίμει Περικλῆς και οὐδεμίαν αἰσχρὰν δίκην κατεψηφίσαντο αὐτοῦ Ἀθηναῖοι, ἥνίκα χείρους ἦσαν· ἐπειδὴ δὲ καλοὶ γάγαθοὶ ἐγγόνεσαν 516 ἐπ' αὐτοῦ, ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου τοῦ Περικλέους, κλοπὴν αὐτοῦ κατεψηφίσαντο, ὄλιγον δὲ και θανάτου ἐτίμησαν, δηλον ὅτι ὡς πονηροῦ ἄνετος.

ΚΑΛ. Τί οὖν; Τούτου ἔνεκα κακὸς ἦν Περικλῆς;

ΣΩ. Ὅνων γοῦν ἂν ἐπιμελητῆς και ἱππων και βοῶν τοιοῦτος ὢν κακὸς ἂν ἐδόκει εἶναι, εἰ παραλαβὼν μὴ λακκίζοντας αὐτοὺς μηδὲ κυριεττοντας μηδὲ δάκνοντας ἀπέδειξε ταῦτα ἅπαντα ποιούντας δι' ἀγριότητα. Ἦ οὐ δὸς κοκεῖ σοι 5 κακὸς εἶναι ἐπιμελητῆς ὅστισοῦν ὄτουσοῦν ζῶου, ὃς ἂν παραλαβὼν ἡμερώτερα ἀποδείξει ἀγριώτερα ἢ παρὲλαβε; Δοκεῖ ἦ οὐ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε, ἴνα σοι χαρίζομαι.

ΣΩ. Και τότε τοῖνον μοι χάρισι ἀποκρινόμενος· πρότερον και ὁ ἀνθρωπος ἐν τῶν ζῶων ἐστὶν ἦ οὐ;

1. Ἐκαμει ἀργούς, διότι μέγα πλῆθος ἐπρότιμα τὸν εὐταλῆ διακατικὸν μισθὸν ἀπὸ τὰ ἐκ τῆς γεωργίας και χειροτεχνίας προσερχόμενα κέρη, διότι τὸν μισθὸν ἐλάμβανον ἀκούως. Δειλοὺς δὲ διότι ὁ Περικλῆς κατὰ τὴν ἐναρξίν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἀπέτρεπε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐξέρχονται τῶν ταυχῶν και νὰ συνάπτουν μάχας ἐκ τῶν συστάθην πρὸς τοὺς πολεμικοὺς. Ἀλλοὺς δὲ διότι ἡ φιλαρτία εἶναι φυσικὸν ἀπακολούθημα τῆς ἀργίας.

Φιλαργύρους διότι συνήθισαν οἱ πολῖται νὰ λαμβάνουν μισθὸν ἀπὸ τὸ δημόσιον ταμεῖον διὰ πᾶσαν προσφερόμενην ὑπηρεσίαν και ἀπόλωσα· οἱ μὲν πλοῦστοι τῆς ἐλευθεριότητα, ἡ ὅποια πρότερον ἔγένετα τὴν ἀμίλλαν τοῦ τίς νὰ ὑπερβάλῃ τὸν ἕτερον δαπανῶν ὑπὲρ τῶν δημοσίων ἀναγκῶν, οἱ δὲ πτωχοὶ ἀπέλωσαν τὸ εὐγενὲς αἰσθημα νὰ ὑπηρετοῦν τὴν πατρίδα ἀφιλοκαρῶς. Πάντα ταῦτα ἕως μετὰ τινος ὑπερβολῆς κατηγοροῦνται τοῦ Περικλέους.

γοπόνους και δειλοὺς και φιλάρους και φιλαργύρους¹, διότι πρώτος εἰσήγαγε τὴν πληρωμὴν μισθῶν διὰ τὰς εἰς τὴν πόλιν προσφερομένας ὑπηρεσίας ὑπὸ τῶν πολιτῶν.

ΚΑΛ. Αὐτά, Σωκράτη, τὰ ἀκούεις ἀπὸ τοὺς λακωνίζοντας².

ΣΩΚΡ. Ἄλλὰ τὰ ἐξῆς δὲν τὰ ἀκούω ἀπὸ ἄλλους, ἀλλὰ τὰ γνωρίζω ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως και ἐγὼ και σύ, ὅτι δηλαδὴ κατ' ἀρχὰς εἶχε μεγάλην ὑπόληψιν ὁ Περικλῆς, και ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι οὐδέποτε κατεψήφισαν αὐτὸν εἰς οὐδεμίαν αἰσχρὰν δίκην, ἐφ' ὅσον ἦσαν χειρότεροι· ἔταν δὲ εἶχον γίνεαι καλοὶ και ἀγαθοὶ, κατὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ Περικλέους κατεδίκασαν αὐτὸν διὰ κλοπὴν³, ὄλιγον εἰλείψε δὲ νὰ τὸν καταδικάσουν εἰς θάνατον, ἐπειδὴ δῆθεν ἦτο πονηρὸς.

ΚΑΛ. Τί λοιπὸν φρονεῖς; Δι' αὐτὸ ἦτο κακὸς ὁ Περικλῆς;

ΣΩΚΡ. Ὅνων τοῦλάχιστον και ἱππων και βοῶν θὰ ἐφαίνετο ὅτι εἶναι κακὸς ἐπιμελητῆς, ἐάν ἦτο τοιοῦτος, ἐάν δηλαδὴ παραλαβὼν τὰ ζῶα ταῦτα μὴ λακκίζοντα αὐτόν, μὴ κεραιζόντα, μὴ δάκνοντα τὰ ἔκαμει νὰ πράττουν πάντα ταῦτα δι' ἀγριότητα. Ἦ δὲν νομίζεις ὅτι εἶναι κακὸς ποιμὴν οἰουδήποτε ζῶου, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος παραλαβὼν ἡμερώτατα ζῶα τὰ καταστήσῃ ἀγριώτερα ἀπὸ ὅτι τὰ παρὲλαβε; Συμφωνεῖς ἦ οὐχί;

ΚΑΛ. Πάρα πολὺ βέβαια, διὰ νὰ σὲ εὐχαριστήσω.

ΣΩΚΡ. Κάμει μοι ἀποκρινόμενος και τὴν ἐξῆς χάριν. Ὁ ἀνθρωπος εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ζῶα ἦ οὐχί;

2. Τὰ ὧτα καταγότων. Ἐνωσεῖ ὁ Πλάτων τοὺς ἐν Ἀθῆναις λακωνίζοντας, τῶν ὁποίων ὁ θαυμασμός παντός σπαρτιατικοῦ προσβαίνει μέχρι τοῦ κόπτεσθαι τὰ ὧτα ἴνα φαίνονται ἐκπλαγωγμημένοι ὡς οἱ Σπαρτιάται. (Πρωτ. 342 β. <οἱ μὲν τὰ ὧτα τε κατάνυνται μιμοῦμενοι αὐτοὺς και ἱμάντας περιαιτῶνται και φιλογυμναστοὶ και βραχέας ἀναβολὰς φοροῦσιν, ὡς δὴ τοῦτοιοι κραυγῶντας τῶν Ἐλλήνων τοὺς Λακωνιμοῦσας>).

3. Ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου εἶδον τὰ κτήματα τῶν καταστρόφεμα ὄργισθον κατὰ τοῦ Περικλέους, ὁποῦ ἀγορεύσας τοὺς μετέπειτα, ἀλλ' ἡ ὄργη τὸν δὲν ἔπαυσα μέχρις ὅτου καταδίκασαν αὐτὸν εἰς χρηματικὴν ποινὴν (Θουκ. β. 65 <οἱ μὲντοι πρότερον γε οἱ εὐμπαντες ἐπαύσαντο ἐν ὄργῃ ἔχοντες αὐτὸν πρὶν ἐζημίωσαν χρημασίαν>).

ΚΑΑ. Πῶς γὰρ οὐ ;

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀνθρώπων Περικλῆς ἐπεμείλετο ;

ΚΑΑ. Ναί.

ΣΩ. Τί οὖν ; Οὐκ ἔδει αὐτοῦ, ὡς ἄρι ὁμολογοῦμεν, δικαιότερους γερονταί ἀντι ἀδικωτέρων ὑπ' ἐκείνου, εἴπερ
C ἐκεῖνος ἐπεμείλετο αὐτὸν ἀγαθὸς ὢν τὰ πολιτικά ;

ΚΑΑ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν οἱ γε δίκαιοι ἡμεροί, ὡς ἐφη Ὀμηρος. Σὺ δὲ τί φῆς ; Οὐχ οὕτως ;

ΚΑΑ. Ναί.

ΣΩ. Ἄλλὰ μὴν ἀγριωτέρους γε αὐτοὺς ἀπέφηνεν ἢ οὓς παρέλαβεν, καὶ ταῦτ' εἰς αὐτὸν, ὃ ἦμιστ' ἂν ἔβούλετο.

ΚΑΑ. Βούλει σοι ὁμολογήσω ;

ΣΩ. Εἰ δοκῶ γέ σοι ἀληθῆ λέγειν.

ΚΑΑ. Ἔστω δὴ ταῦτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ ἀγριωτέρους, ἀδικωτέρους τε καὶ χείρους ;

D ΚΑΑ. Ἔστω.

ΣΩ. Οὐκ ἄρ' ἀγαθὸς τὰ πολιτικά Περικλῆς ἦν ἐκ τοῦτου τοῦ λόγου.

ΚΑΑ. Οὐ σὺ γε φῆς.

ΣΩ. Μὰ Δι' οὐδέ γε σὺ ἐξ ὧν ὁμολόγεις. Πάλιν δὲ λέγε μοι περὶ Κίμωνος· οὐκ ἐξωστράφισαν αὐτὸν οὔτοι οὓς ἐθεράπευεν, ἵνα αὐτοῦ δέκα ἐτῶν μὴ ἀκούσειαν τῆς φωνῆς ; Καὶ Θεμιστοκλέα ταῦτά τεταῖρα ἐποίησαν καὶ φυγῆ πρὸς ἑξημίωσαν ; Μιλτιάδην δὲ τὸν ἐν Μαραθῶνι εἰς τὸ βάραθρον ἐμβάλειν ἐψηφίσαντο, καὶ εἰ μὴ διὰ τὸν πρῦτανιν, ἐπέπεσον ἂν ; Καίτοι οὔτοι, εἰ ἦσαν ἀνδρες ἀγαθοί, ὡς σὺ

1. Ἐξωστράφισαν. Ὁ ἐξωστράφισμός ἦτο ἔξορία ἐκ τῆς πόλεως προσώπου ἐπιφανοῦς, ὅταν τὸ ὄπκιπτεθόνο δτι ἐπιβουλεύεται τὸ πολίτευμα. Ἡ ἔξορία ἦτο θαλασπής, ἀκτὸς ἂν ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεκαλεῖτο ὁ ἔξοριότης. Ὁ ἐξωστράφισμός οὐδὲν ἄλλο κακὸν ἔπασχεν πλὴν τῆς στερήσεως τῆς πατρίδος.

ΚΑΑ. Βεβαίωτατα.

ΣΩΚΡ. Ὁ Περικλῆς ἐπεμείλετο ἀνθρώπων ;

ΚΑΑ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Τί λοιπὸν συμβαίνει ; Δὲν ἔπρεπε αὐτοί, καθὼς πρὸ ὀλίγου ὁμολογήσαμεν, νὰ ἔχουν γίνεαι ὑπ' ἐκείνου δικαιοτέροι ἀντι ἀδικωτέρων, εἰὰν βέβαια ἐκεῖνος ἱκανὸς ὢν εἰς τὰ πολιτικά ἐπεμείλετο αὐτῶν ;

ΚΑΑ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Οἱ δίκαιοι βέβαια εἶναι ἡμεροί, καθὼς εἶπεν ὁ Ὀμηρος· σὺ δὲ τί φρονεῖς ; Δὲν ἔχεις τὴν ἴδιαν γνώμην ;

ΚΑΑ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Ἄλλ' ἔμωσ ἀγριωτέρους βέβαια κατέστησεν αὐτοὺς ἀπὸ β,τι τοὺς παρέλαβε, καὶ μάλιστα εἰς τὸν ἑαυτὸν του, τὸ ὅποιον διόλου δὲν θὰ ἐπεθόμει.

ΚΑΑ. Θέλεις δὲ συμφωνήσω μαζὶ σου ;

ΣΩΚΡ. Ἐὰν νομίζεις πὼς λέγω πράγματα ἀληθῆ.

ΚΑΑ. Ἄς τὰ παραδεχθῶ λοιπὸν αὐτά.

ΣΩΚΡ. Ἐὰν βέβαια τοὺς κατέστησε ἀγριωτέρους, τοὺς ἔκαμε ἀδικωτέρους καὶ χειροτέρους ;

ΚΑΑ. Ἄς ὑποθέσωμεν δτι τοὺς ἔκαμε χειροτέρους.

ΣΩΚΡ. Δὲν ἦτο λοιπὸν ἱκανὸς εἰς τὰ πολιτικά ὁ Περικλῆς ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς συζήτησεως.

ΚΑΑ. Σὺ βέβαια τὸ λέγεις δτι δὲν ἦτο ἱκανὸς πολιτικός.

ΣΩΚΡ. Μὰ τὸν Δία, καὶ σὺ λέγεις πὼς δὲν ἦτο ἱκανὸς ἐξ ὅσων ὁμολογεῖς. Πάλιν δὲ λέγε μου διὰ τὸν Κίμωνα. Δὲν τὸν ἐξώρισαν ὁ ἴδιοι ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους περιποιεῖτο, διὰ νὰ μὴ ἀκούουν ἐπὶ δέκα ἐτη τὴν φωνὴν του ; Καὶ διὰ τὸν Θεμιστοκλῆ τὰ ἴδια ἔκαμαν καὶ προσέτι τὸν κατεδίκασαν εἰς ἔξορίαν ὁ δὲ δικαστικῆς ἀποφάσεως ; Τὸν Μιλτιάδην δὲ, ὅστις εἰς τὸν Μαραθῶνα ἐνίκησε τοὺς Πέρσας ἐψηφίσαν νὰ τὸν ρίψουν εἰς τὸ βάραθρον, καὶ ἂν τὸ ψήφισμα δὲν ἐματαιούτο ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ, θὰ ἐρίπτετο ; Καὶ ἔμωσ ἂν οὔτοι ἦσαν ἀνδρες ἱκανοί, καθὼς σὺ

2. Ἡ φυγῆ ἦτο ποιητὴ ἐπιβαλλομένη ὑπὸ ποινικοῦ δικαστηρίου ὁ καταδικαζόμενος εἰς φυγὴν ἄστερετο τῶν πολιτικῶν τὸν δικαιοῦτων καὶ ἡ παρουσία του ἀθημῶτο. Ὁ Θεμιστοκλῆς κατεδικάσθη ὡς συννενοσ τοῦ Παιουανίου ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Πέρσας.

φής, οὐκ ἄν ποτε ταῦτα ἔπασχον. Οὐκουν ὃ γὰρ ἀγαθοὶ ἡνίοχοι κατ' ἀρχὰς μὲν οὐκ ἐκπίπτουσιν ἐκ τῶν ζευγῶν, ἐπειδὴν δὲ θεραπεύσονται τὸν ἐπὶ αὐτοὶ ἀμείνους γέγονται ἡνίοχοι, τότε ἐκπίπτουσιν· οὐκ ἔστι ταῦτ' οὐτ' ἐν ἡνιοχείᾳ οὐτ' ἐν ἀλλῷ ἔργῳ οὐδενί· ἢ δοκεῖ σοι;

ΚΑΛ. Οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩ. Ἀληθεῖς ἄρα, ὡς ἔοικεν, οἱ ἐμπροσθεν λόγοι ἦσαν, 517 διὸ οὐδένα ἡμεῖς ἴσμεν ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα τὰ πολιτικὰ ἐν τῆδε τῇ πόλει. Σὺ δὲ ὠμολόγεις τῶν γε νῦν οὐδένα, τῶν μέντοι ἐμπροσθεν, καὶ προείλον τούτους τοὺς ἄνδρας· οὗτοι δὲ ἀνεφάνησαν ἐξ Ἰσου τοῖς νῦν ὄντες, ὥστε, εἰ οὗτοι εἴητορες ἦσαν, οὐτε τῇ ἀληθινῇ ἐητορικῇ ἐχρῶντο — οὐ γὰρ ἂν ἐξέπεσον — οὐτε τῇ κολακικῇ.

ΚΑΛ. Ἀλλὰ μέντοι πολλοῦ γε δεῖ, ὃ Σώκρατες, μή 5 Β ποτέ τις τῶν νῦν ἔργα τοιαῦτα ἐργάσεται, ὅλα τούτων δε βούλει εἰργασταί.

ΣΩ. Ὡ δαιμόνιε, οὐδ' ἐγὼ φέγω τούτους ὡς γε διακό-
νους εἶναι πόλεις, ἀλλὰ μοι δοκοῦσι τῶν γε νῦν διακονι-
κώτεροι γεγενῆσθαι καὶ μᾶλλον οἱοῖ τε ἐκπορίζειν τῇ πόλει
ὄν ἐπεθύμει· ἀλλὰ γὰρ μεταβιβάσειν τὰς ἐπιθυμίας καὶ μὴ
ἐπιτρέπειν, πείθοντας καὶ βιαζόμενοι ἐπὶ τοῦτο, ὅθεν ἐμελ-
λον ἀμείνους ἕσσεσθαι οἱ πολῖται, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν τού-
των διέφερον ἐκείνοι· ὅπερ μόνον ἔργον ἐστὶν ἀγαθοῦ πολί-
του. Ναῦς δὲ καὶ τεῖχη καὶ βεβόαι καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα
καὶ ἐγὼ σοι ὁμολογῶ δεινότερους εἶναι ἐκείνους τούτων
ἐκπορίζειν. Πρῶγμα ὄν γελῶτον ποιῶμεν ἐγὼ τε καὶ σὺ ἐν
τοῖς λόγοις· ἐν παντί γὰρ τῷ χρόνῳ, ὃν διαλεγόμεθα, οὐ-
δὲν παρόμεθα εἰς τὸ αὐτὸ ἀεὶ περιφερόμενοι καὶ ἀγνοοῦν-
τες ἀλλήλων ὅ τι λέγομεν. Ἐγὼ οὖν σε πολλὰκις οἶμαι ὠμο-
5 D λογηκέναι καὶ ἐγνωκέναι, ὡς ἄρα διττῆ αὐτῆ τις ἡ πραγμα-
τεία ἐστιν καὶ περὶ τὸ σῶμα καὶ περὶ τὴν ψυχὴν, καὶ ἡ μὲν

1. Τὸ νὰ ἐπιτυγχάνη δηλαδὴ κανεὶς εἰς ἓν ἔργον, δταν εἶναι μετρίως ἱκανός, νὰ ἀποτυγχάνη δέ, δταν καταστῆ ἱκανώτερος.

δισαχυρίζεσαι, οὐδέποτε θὰ ἐπάθειαν αὐτὰ ποῦ ἔπαθον. Οἱ ἱκανοὶ τοῦλάχιστον ἡνίχοι δὲν ρίπτονται ἀπὸ τὰς ἀμάξιας τῶν τότε, ἔταν περιποιηθῶν τὸς ἵππους τῶν, καὶ γίνουσι καὶ αὐτοὶ καλῶτεροι ἡνίοχοι, ἀλλὰ ρίπτονται στὴν ἀρχὴ τῆς ἡνιοχείας τῶν. Αὐτὰ δὲ γίνονται ὅτε εἰς τὴν ἡνιοχείαν ὅτε εἰς κανένα ἄλλο ἔργον. ἢ ἔχεις τὴν γνώμην πῶς γίνονται;

ΚΑΛ. Δὲν νομίζω πῶς γίνονται.

ΣΩΚΡ. Ἀληθῆ λοιπὸν ἦσαν ὅσα προηγουμένως ἐλέγο-
μεν, ὅτι δηλαδὴ ἡμεῖς οὐδένα ἄνδρα γνωρίζομεν νὰ ἐχῆ γίνεαι ἱκανὸς εἰς ταύτην ἐδῶ τὴν πόλιν. Σὺ δὲ ὠμολόγεις ὅτι ἀπὸ τούτων σημερινῶν τοῦλάχιστον πολιτικῶν οὐδεὶς εἶναι ἱκανός, ἔλεγες ὅμως ὅτι τινὲς ἀπὸ τούτων παλαιότερους πολιτικῶν ἦσαν ἱκανοί, καὶ πρόκριτες τούτους τοὺς ἄνδρας. Ἐδειχθῆ ὅμως ὅτι καὶ οὗτοι ἦσαν ὅμοιοι μὲ τούτους σημερινούς, ὥστε, ἐὰν οὗτοι ἦσαν ρήτορες, ὅτε τὴν ἀληθινὴν ρητορικὴν θὰ μετεχειρίζοντο (βιδίτι δὲν θὰ ἐξουρίζοντο), ὅτε τὴν κολακικὴν μετεχειρίζοντο (βιδίτι τότε θὰ ἦσαν προσφιλεῖς εἰς τούτους πολῖτας κατακεῖνους αὐτούς).

ΚΑΛ. Ἄλλ' ὅμως, Σωκράτης, οὐδεμία ἐλπίς ὑπάρχει μή-
πως κανεὶς ἀπὸ τούτων σημερινῶν πράξῃ τοιαῦτα ἔργα, ὅποια ἔχει διαπράξει ἕκαστος ἀπὸ τούτων παλαιῶν, οἷσός ἴητε θέλεις νὰ εἶναι οὗτος.

ΣΩΚΡ. Οὐδ' ἐγὼ, καλὸς τυχε φέγω τούτους διὰ τὴν χρησι-
μότητα τοῦλάχιστον αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ μοῦ φαίνου-
ται ὅτι ἐγένοντο χρησιμώτεροι βέβαια τῶν σημερινῶν, καὶ ὅτι ἦσαν ἱκανώτεροι νὰ ἐξευρίσκουν διὰ τὴν πόλιν ὅσα αὐτῇ ἐπέθύμει. (Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀξιοὶ νὰ ἐπαινώνται διὰ τοῦτο), διότι οὐδὲλως ἀπὸ τούτων σημερινῶν πολιτικῶν διέφε-
ρον εἰς τὸ νὰ κατευθύνουν τὰς ἐπιθυμίας τῶν πολιτῶν καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπουν, πείθοντας τούτους πολῖτας καὶ ἐξαναγκάζον-
τες εἰς τοῦτο, ὁπῶθεν, διὰ νὰ εἴπω συντόμως, ἐμελλον οἱ πολί-
ται νὰ γίνουσι καλῶτεροι. Τὸ ὅποῖον βέβαια εἶναι τὸ μονα-
δικὸν ἔργον τοῦ ἀγαθοῦ πολίτου. Πλεμικὰ δὲ πλοῖα, καὶ φρούρια, καὶ ναυστάθμους καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα καὶ ἐγὼ συμφωνῶ μαζὶ σοῦ θὰ ἦσαν ἱκανώτεροι ἐκείνοι ἀπὸ τούτων σημερινῶν νὰ προμηθεύουν εἰς τὴν πόλιν. Γελῶτον πρῶγμα λοιπὸν κἀμνομεν ἐγὼ καὶ σὺ εἰς τὴν συζήτησίν μας. Διότι καθ' ἑλγὴν τὴν διάρκειαν αὐτῆς εἰς τὰ αὐτὰ πάντοτε περιστρεφόμεθα ἀγνοοῦντες τοὺς λόγους ἀλλήλων. Ἐγὼ λοιπὸν νομίζω ὅτι σὺ πολλὰκις ὠμολόγησες, καὶ ὅτι ἔχεις πεισθῆ πῶς ὑπάρχει ἐνεργεῖα τις διπλῆ καὶ δσον ἀφορᾷ τὸ σῶμα,

ἔτερα διακονική ἐστιν, ἣ δυνατόν εἶναι ἐκπορῆζειν, ἐὰν μὲν
 πειρῆ τὰ σώματα ἡμῶν, οἷτα, ἐὰν δὲ διψῆ, ποτά, ἐὰν δὲ
 ριγῶ, ἰμάτια, στρώματα, ὑποδήματα, ἄλλ' ὅν ἔχεται σώ-
 ματα εἰς ἐπιθυμίαν· καὶ ἐξεπίτηδός σοι διὰ τῶν αὐτῶν εἰ-
 κόνων λέγω, ἵνα ὄσον καταμάθῃς. Τούτων γάρ ποριστικόν
 εἶναι ἢ κήληλον ὄντα ἢ ἔμπορον ἢ δημιουργόν του αὐτῶν
 E τούτων, οἰτοποιὸν ἢ ὄνοποιόν ἢ ὑφάντην ἢ σκιοτόμοιον ἢ
 σκυτοδευρόν, οὐδὲν θαυμαστόν, ἐστὶν ὄντα τοιοῦτον δόξαι καὶ
 αὐτῶ καὶ τοῖς ἄλλοις θεραπευτῆν εἶναι σώματος, παντὶ τῶ
 μὴ εἰδῶτι, ὅτι ἐστὶν τις παρὰ ταύτας ἀπάσας τέχνη γυμνα-
 στική τε καὶ ἱατρική, ἣ δὴ τῶ ὄντι ἐστὶν σώματος θερα-
 πεία, ἣν περ καὶ προσῆκει τοῦτον ἄρχειν πασῶν τῶν τεχνῶν
 καὶ χρῆσθαι τοῖς τούτων ἔργοις διὰ τὸ εἰδέναι, ὅ τι χρη-
 στὸν καὶ πονηρὸν τῶν οἰτίων ἢ ποιῶν ἐστὶν εἰς ἀρετὴν σώ-
 518 ματος, τὰς δ' ἄλλας πάσας ταῦτα ἀγνοεῖν· διὸ δὴ καὶ ταύτας
 μὲν δουλοπρεπεῖς τε καὶ διακονικάς καὶ ἀνελευθέρους εἶναι
 περὶ σώματος πραγματείας, τὰς ἄλλας τέχνας, τὴν δὲ γυ-
 μναστικὴν καὶ ἱατρικὴν κατὰ τὸ δίκαιον ὀνοποιῖν εἶναι τού-
 των. Ταῦτα οὖν ταῦτα ὅτι ἐστὶν καὶ περὶ ψυχῆν, τοτὲ μὲν
 μοι δοκεῖς μανθάνειν [ἵτε λέγω] καὶ ὁμολογεῖς ὡς εἰδὸς
 ὅ τι ἐγὼ λέγω· ἦκεις δὲ ὀλίγον ὕστερον λέγων, ὅτι ἄνθρω-
 6 B ποι καλοὶ κἀγαθοὶ γέγονασιν πολλοὶται ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐπει-
 δὴν ἐγὼ ἔρωτό οἵτινες, δοκεῖς μοι ὁμοιοτάτους προτείνε-
 σθαι ἀνθρώπους περὶ τὰ πολιτικά, ὥσπερ γὰν εἰ περὶ τὰ
 γυμναστικά ἐμοῦ ἐρωτῶντος, οἵτινες ἀγαθοὶ γέγονασιν ἢ εἰ-
 σὶν σωμάτων θεραπευταί, ἕλεγες μοι πάνν σπουδάζων, Θεα-
 ρίων ὁ ἄρτοκόπος καὶ Μίθαικος ὁ τὴν ὄνοποιαν συγγε-
 γραφὸς τὴν Σικελικὴν καὶ Σάραμβος ὁ κήληλος, ὅτι οὗτοι
 θαυμαστοὶ γέγοναν σωματίων θεραπευταί, ὁ μὲν ἄρτους θαυ-
 7 C μαστοὺς παρασκευάζων, ὁ δὲ ὄψον, ὁ δὲ οἶνον.

1. Ἄθηντος περίφημος ἄρτοποιός. Σάραμβος, Ἄθηντος οἰνοπό-
 λης. Ὁ Μίθαικος ἦτο Συρακόσιος καὶ ἔγραψε μαγειρικὴν ἐπιγραφο-
 μένην «ὄψαρτετικόν».

καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ψυχὴν, καὶ ἣ μὲν μία εἶναι ἐξυπηρετική,
 διὰ τῆς ὁποίας δύναται κανεῖν ἀ προμηθεύει, ἐὰν μὲν πεινᾷ
 τὸ σῶμα μας, φαγητά, ἐὰν δὲ διψᾷ, ποτά, ἐὰν δὲ κρυώη
 ἐνδύματα, στρώματα, ὑποδήματα καὶ ἄλλα, ποὺ τὸ σῶμα
 ἐπιθυμεῖ. Καὶ ἐξεπίτηδες σοῦ φέρω τὰ ἴδια παραδείγματα
 διὰ τὰ τὸ ἐννοήσης καλύτερον. Ταῦτα βέβαια προμηθεύουν ὁ
 μεταπράτης, ὁ ἔμπορος, ὁ τεχνίτης· τινὲς ἐκ τούτων (ποῦ
 ἀνέφερα ἀνωτέρω), δηλαδὴ ὁ ἄρτοποιός, ὁ μάγειρος, ὁ ὄψαν-
 τής, ὁ ὑποδηματοποιός, ὁ βυρσοδέψης, οὐδὲλλως δὲ εἶναι πα-
 ράξενον τὰ νομίση καὶ αὐτός, ἂν καὶ εἶναι τοιοῦτος, καὶ οἱ
 ἄλλοι ὅτι εἶναι θεραπευτῆς τοῦ σώματος, (οὐδὲλλως εἶναι πα-
 ράξενον τὰ νομίση) ὅτι εἶναι θεραπευτῆς τοῦ σώματος καὶ
 πᾶς ὁ μὴ γνωρίζων, ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὰς τέχνας αὐτὰς ὑπάρ-
 χει ἢ γυμναστικὴ καὶ ἢ ἱατρικὴ ἐπιστήμη, ἣ ὁποία πραγμα-
 τικῶς θεραπεύει τὸ σῶμα, ἢ ὁποία βέβαια πρέπει τὰ ἀρχή
 πασῶν τούτων τῶν τεχνῶν, καὶ τὰ μεταχειρίζεται· τὰ ἔργα
 τούτων, διότι γνωρίζει ποῖον ἀπὸ τὰ φαγητά καὶ ποτά εἶναι
 ὠφέλιμον καὶ ποῖον εἶναι βλαβερὸν διὰ τὴν γυεῖαν τοῦ σώ-
 ματος, διότι δὲ ὅλαι αἱ ἄλλαι τέχναι τὰ ἀγνοοῦν αὐτά, διὰ
 τοῦτο ἀκριβῶς (ὁμολόγησες, ὅτι αὐταὶ αἱ περὶ τὴν θερα-
 πείαν τοῦ σώματος ἐνασχολήσεις εἶναι δουλοπρεπεῖς καὶ ἐξυ-
 πηρετικαὶ καὶ ἀνάρμοστοι εἰς ἐλευθέρους ἀνθρώπους, αἱ δὲ
 ἄλλαι ἐπιστήμαι, δηλαδὴ ἢ γυμναστικὴ καὶ ἢ ἱατρικὴ (ὁμολό-
 γησες) ὅτι δικαίως εἶναι ἡγεμονίδες τούτων. Τὰ ἴδια δὲ
 ταῦτα ὅτι ὑπάρχον καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ψυχὴν, ἄλλοτε μὲν
 μοῦ φαίνεσαι ὅτι ἐννοεῖς [ἵταν ὁμιλῶ], καὶ ὁμολογεῖς, ἐπει-
 δὴ δῆθεν καταλαβαίνεις τί λέγω. Ἐχεις δὲ ἔρθει ὀλίγον ὕστε-
 ρον λέγων ὅτι ὑπῆρξαν εἰς τὴν πόλιν καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ πολ-
 λιτευόμενοι, καὶ εἰαν δὲ ἐρωτῶ ποῖοι ἦσαν αὐτοί, μοῦ φαί-
 νεται ὅτι μοῦ φέρεις ὡς παράδειγμα διὰ τὰ πολιτικά ὁμοιο-
 τάτους ἀνθρώπους, ὅπως θὰ μοῦ ἔλεγες σπουδασιολογῶν, ἐὰν
 ἡρώτων διὰ τὰ γυμναστικά, ποῖοι ὑπῆρξαν ἢ ὑπάρχον ἱκα-
 νοὶ θεραπευταὶ σωματίων, ὅτι Θεαρίων ὁ ἄρτοποιός καὶ Μί-
 θαικος ὁ συγγράφας τὴν σικελικὴν μαγειρικὴν καὶ Σάραμ-
 βος ὁ κήληλος ὑπῆρξαν θαυμαστοὶ θεραπευταὶ τῶν σωματίων,
 ὁ μὲν παρασκευάζων θαυμαστῶς ἄρτους, ὁ δὲ φαγητά, ὁ δὲ
 οἶνον.

"Ισως ἂν οὖν ἡγανάκτεις, εἴ σοι ἔλεγον ἐγὼ ὅτι ἀνθρώ-
 πε, ἐπαίεις οὐδὲν περὶ γυμναστικῆς· διακόνους μοι λέγεις
 καὶ ἐπιθυμιῶν παρασκευαστὰς ἀνθρώπους, οὐκ ἐπαίοντας
 καλὸν ἀγαθὸν οὐδὲν περὶ αὐτῶν, οἶ, ἂν ὅτι τύχῳσιν, ἐμ-
 πλήσαντες καὶ παχύνοντες τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, ἐπαι-
 νούμενοι ὑπ' αὐτῶν, προσαπολοῦσιν αὐτῶν καὶ τὰς ἀρχαίας
 D σάρκας· οἱ δ' αὖ δι' ἀπειρίαν οὐ τοὺς ἐσιώπωντας αἰτιάσονται
 τῶν νόσων αἰτίους εἶναι καὶ τῆς ἀποβολῆς τῶν ἀρχαίων
 σαρκῶν, ἀλλ' οἱ ἂν αὐτοῖς τύχῳσι τότε παρόντες καὶ συμ-
 βουλεύοντές τι, ὅταν δῆ αὐτοῖς ἦκη ἢ τότε πλησμονὴ νόσου
 φέρουσα συγχρῶ ὑστερον χρόνῳ, ἅτε ἄνευ τοῦ ὑγιεινοῦ γε-
 γονῆα, τοῦτους αἰτιάσονται καὶ ψέξουσιν καὶ κακὸν τι
 ποιήσουσιν, ἂν ὁλοὶ τ' ὦσι, τοὺς δὲ προτέρους ἐκείνους καὶ
 E αἰτίους τῶν κακῶν ἐγκωμιάζουσιν. Καὶ οὐ νῦν, ὦ Καλλι-
 κλεις, ὁμοίωται τούτῳ ἐργάζει· ἐγκωμιάζεις ἀνθρώπους,
 οἱ τοῦτους εἰσιτάκασιν ἐδοῶχοντες ὧν ἐπεθύμουν, καὶ φασὶ
 μεγάλην τὴν πόλιν πεποιηκέναι αὐτούς· διὸ δὲ οἶδεῖ καὶ
 519 ὑπουλός ἐστιν δι' ἐκείνους τοὺς παλαιούς, οὐκ αἰσθάνον-
 ται. Ἄνευ γὰρ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης λιμένων καὶ
 νεωρίων καὶ τευχῶν καὶ φόρων καὶ τοιούτων φλυαριῶν
 ἐμπληθῆκασι τὴν πόλιν· διὰν οὖν ἔλθῃ ἡ καταβολὴ αὐτῆ τῆς
 ἀσθενείας, τοὺς τότε παρόντας αἰτιάσονται συμβούλους, Θε-
 μοστοκλέα δὲ καὶ Κίμωνα καὶ Περικλέα ἐγκωμιάζουσιν,
 τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν σοῦ δὲ ἰσως ἐπιλήθονται, ἔαν μὴ
 εὐλαβῆ, καὶ τοῦ ἐμοῦ ἑταίρου Ἀλκιβιάδου, ὅταν καὶ τὰ ἀρ-
 B χαῖα προσαπολλύωσι πρὸς οἷς ἐκήθοντο, οὐκ αἰτίων ὄντων
 τῶν καλῶν ἀλλ' ἰσως συναίτιων. Καίτοι ἐγωγε ἀνόητον
 πρᾶγμα καὶ νῦν ὀρθῶ γιγνόμενον καὶ ἀκούω τῶν παλαιῶν
 ἀνδρῶν περὶ. Αἰσθάνομαι γὰρ, ὅταν ἡ πόλις τινα τῶν πολιτι-

"Ισως θὰ ἡγανάκτεις, ἂν σοῦ ἔλεγον ὅτι, ἀνθρώπε, ἀγο-
 εῖς ἐντελῶς τὴν γυμναστικὴν, διότι μοῦ ἀναφέρεις ἀν-
 θρώπους ὑπηρέτας καὶ παρασκευαστὰς ἐπιθυμιῶν, οἱ
 ὅποιοι οὐδὲν καλὸν καὶ ἀγαθὸν γνωρίζουν περὶ αὐτῶν,
 (γυμναστικῆς καὶ ἱατρικῆς) οἱ ὅποιοι, ἰσως κατὰ τύχην ὤφε-
 λήσουν, ἀφοῦ γεμισθῶν καὶ παχύνον τὰ σώματα τῶν ἀν-
 θρώπων, ἂν καὶ ἐπαινοῦνται ὑπ' αὐτῶν· θὰ καταστρέψουν
 καὶ τὰς προηγουμένως ὑπαρχούσας σάρκας αὐτῶν, οἱ ὅποιοι
 πάλιν δι' ἄγνοιαν δὲν θὰ κατηγορήσουν ἐκείνους πού τοὺς
 ἐτάξιζαν ὡς αἰτίους τῶν νόσων καὶ τῆς ἀπωλείας τῶν πα-
 λαίων σαρκῶν, ἀλλ' ὄσους τύχῃ νὰ παρευρεθῶν τότε καὶ νὰ
 τοὺς συμβουλεύσουν τι, ἔταν πλέον φθᾶση εἰς αὐτοὺς ἡ πο-
 λυσαρκία φέρουσα μετ' ὀλίγον χρόνον νόσον, διότι ἐγένετο
 ἀνθυγεινῶς, τούτους θὰ θεωρήσουν ὡς αἰτίους τῆς νόσου, θὰ
 τοὺς κατηγορήσουν καὶ θὰ τοὺς τιμωρήσουν, ἂν δυνηθῶν,
 τοὺς προτέρους δὲ ἐκείνους καὶ αἰτίους τῶν βλασάνων τῶν θὰ
 τοὺς ἐγκωμιάζουσιν. Καὶ σὺ τώρα, Καλλικλῆ, ὁμοίωτατα μὲ
 σοα σοῦ ἀνέφερα πράττεις· ἐγκωμιάζεις ἀνθρώπους, οἱ
 ὅποιοι παρέθεσαν τράπεζαν εἰς τοὺτους (τοὺς Ἀθηναίους) μὲ
 πλοσιώτατα φαγητὰ καὶ ποτὰ σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμίαν
 τους, καὶ λέγουν (εἰ πολῖται) ὅτι οἱ πολιτικοὶ ἔκαμον με-
 γάλην τὴν πόλιν, δὲν αἰσθάνονται δὲ ὅτι εἶναι ἐξωγκωμῆν¹,
 ὅτι ἔχει ὑποδόσκουσαν ἀφανῆ νόσον ἐξ αἰτίας ἐκείνων τῶν
 παλαιῶν πολιτικῶν. Διότι χωρὶς σωφροσύνης καὶ δικαιοσύ-
 νης ἐγέμισαν τὸ κράτος λιμένας, ναυστάθμους, φρούρια,
 φόρους καὶ τοιαῦτα μυρολογήματα· ἔταν δὲ καταλάβῃ τὴν
 πόλιν ἡ ἀσθένεια, θὰ κατηγορήσουν οἱ πολῖται τοὺς τότε
 παρόντας συμβούλους, τὸν Θεμιστοκλῆ δὲ τὸν Κίμωνα καὶ
 τὸν Περικλῆ τοὺς αἰτίους τῶν συμφορῶν θὰ τοὺς ἐγκωμιάζ-
 ουν. Θὰ ἐπιτεθοῦν δὲ ἰσως ἐναντίον σου, ἔαν δὲν προφυλα-
 χθῆς, καὶ τοῦ φίλου μου Ἀλκιβιάδου, ἔταν χάσουν καὶ τὰ
 παλαιὰ ἐκτός ἐκείνων πού ἀπέκτησαν, ἂν καὶ δὲν θὰ εἰσθε
 αἰτίοι τῶν συμφορῶν τῆς πόλεως, ἀλλ' ἰσως θὰ εἰσθε συναί-
 τιοι. Καὶ ὅμως ἐγὼ καὶ τώρα βλέπω νὰ γίνετασι διὰ τοὺς
 παλαιούς ἀνδρας ἀνόητον πρᾶγμα καὶ πληροφοροῦμαι ὅτι
 ἐγίνετο καὶ εἰς τὸ παρελθόν. Διότι βλέπω ὅτι ἀγανακτεῖ
 καὶ παραπονεῖται ὅταν ἡ πόλις μεταχειρίζεται τινα τῶν πο-

1. Οἶδεῖ: σημεῖωται τὴν νοσηρὰν πάχυνσιν. Ἐδῶ δταινίσσεται
 τὸν ἔγκον πού ἔλασεν ἡ πόλις ἐπὶ Κίμωνος καὶ Περικλέους διὰ τῆς
 οὐσάσεως τῆς μεγάλης Ἀθηναϊκῆς συμμάχιας.

κῶν ἀνδρῶν μεταχειρίζεται ὡς ἀδικοῦντα, ἀναγκαστοῦνται καὶ σχελιαζόσιν ὡς δεινὰ πάσχουσι· πολλὰ καὶ ἀγαθὰ τὴν πόλιν πεποιηκότες ἄρα ἀδίκως ὑπ' αὐτῆς ἀπόλλυνται, ὡς δ' **C** τούτων λόγος· τὸ δὲ ἅλων ψευδὸς ἔστιν. Προστάτης γὰρ πόλεως οὐδ' ἂν εἰς ποτε ἀδίκως ἀπόλοιτο ὑπ' αὐτῆς τῆς πόλεως ἢς προστατεῖ· κινδυνεύει γὰρ ταῦτον εἶναι, ὅσοι τε πολιτικοὶ προσποιοῦνται εἶναι καὶ ὅσοι σοφισταί. Καὶ γὰρ οἱ σοφισταί, τᾶλλα σοφοὶ ὄντες, τοῦτο ἄτοπον ἐργάζονται πρῶτα· φάσκοντες γὰρ ἀρετῆς διδάσκαλοι εἶναι πολλάκις κατηγοροῦσιν τῶν μαθητῶν, ὡς ἀδικοῦσι σφᾶς αὐτούς, τοὺς τε μισθὸς ἀποστεροῦντες καὶ ἄλλην χάριν οὐκ ἀποδιδόντες, εἰ παθόντες **D** ὑπ' αὐτῶν· καίτοι τοῦτο τοῦ λόγου τί ἂν ἀλογώτερον εἴη πρῶτα, ἀνθρώπους ἀγαθούς καὶ δικαίους γενομένους, ἐξαιρεθέντας μὲν ἀδικίαν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, σχόντας δὲ δικαιοσύνην, ἀδικεῖν τούτῳ δ' οὐκ ἔχουσι· Ὁ δὲ δοκεῖ σοὶ τοῦτο ἄτοπον εἶναι, ὧ ἐταίρε· Ὡς ἀληθῶς δημηγορεῖν με ἠνάγκασας, ὧ Καλλίκλειε, οὐκ ἐθέλων ἀποκρίνεσθαι.

ΚΑΔ. Σὺ δ' οὐκ ἂν οἶός τ' εἶης λέγειν, εἰ μὴ τίς σοι ἀποκρίνοιτο·

E **ΣΩ.** Ἔοικά γε· νῦν γοῦν συκροῦς τείνω τῶν λόγων, ἐπειδὴ μοι οὐκ ἐθέλεις ἀποκρίνεσθαι. Ἄλλ', ὧ γαθέ, εἰπέ πρὸς φίλου, οὐ δοκεῖ σοι ἄλογον εἶναι ἀγαθὸν φάσκοντα πεποιημέναι τινα μέμψασθαι τούτῳ, ὅτι ὑπ' ἑαυτοῦ ἀγαθὸς γεγονὸς τε καὶ ὧν ἔπειτα πονηρὸς ἔστιν·

ΚΑΔ. Ἐμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀκούεις τοιαῦτα λεγόντων τῶν φασκόντων παιδεύειν ἀνθρώπους εἰς ἀρετὴν·

ΚΑΔ. Ἐργαζε· ἀλλὰ τί ἂν λέγοις ἀνθρώπων περὶ οὐδέ- **820** νος ἀξίων·

ΣΩ. Τί δ' ἂν περὶ ἐκείνων λέγοις, οἱ φάσκοντες προ-

1. Ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀδικίαν τὴν ὅποιαν ὑποτίθεται ὅτι ἀπέ-
βαλον διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν σοφιστῶν.

λιτικῶν ἀνδρῶν ὡς ἀδικοῦντα ἐπειδὴ θῆθεν πάσχει ἀδίκως· ἂν καὶ εὐηργέτησαν λειπὸν τὴν πόλιν, ἀδίκως ὑπ' αὐτῆς καταστρέφονται, καθὼς ἰσχυρίζονται· εἶναι τελείως ψευδός. Διότι οὐδεὶς προστάτης πόλεως εἶναι δυνατόν νὰ καταστραφῇ ἀδίκως ὑπὸ τῆς ἰδίας πόλεως τῆς ὁποίας εἶναι προστάτης. Διότι κινδυνεύει νὰ εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ὅσοι ἐπαγγέλλονται τοὺς πολιτικούς καὶ ὅσοι ἄσκειν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ σοφιστοῦ. Διότι καὶ οἱ σοφισταί, ἐνθ' κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι σοφοί, πρᾶττον τοῦτο τὸ ἄτοπον ἐνθ' ἠγλαδῆ διακηρύσσουσιν εἶναι διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς, πολλάκις κατηγοροῦν τοὺς μαθητὰς τῶν εἰ ἀδικοῦν αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, διότι ἀρνοῦνται νὰ πληρώσουν τὰ διδάκτρα, καὶ διότι δὲν τοὺς εὐγνωμονοῦν ἂν καὶ εὐηργετήθησαν ὑπ' αὐτῶν· καὶ τούτου τοῦ λόγου τί παραλογώτερον πρᾶγμα δύναται νὰ ὑπάρξῃ; Ἀγλαδῆ ἀνθρώποι γενόμενοι ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, ἀποβαλόντες μὲν τὴν ἀδικίαν μὲν τὴν βοήθειαν τοῦ διδασκάλου, ἔχοντες δὲ τὴν δικαιοσύνην, νὰ ἀδικοῦν δι' ἐκείνου· πού δὲν ἔχουσι; Δὲν σοῦ φαίνεται αὐτό, φίλε μου, παράξενο; Μὲ ἠνάγκασας, Καλλικλή, νὰ κάμω σωστὴ δημηγορία, μὲ τὸ νὰ μὴ θέλγῃς νὰ ἀποκρίνεσαι.

ΚΑΔ. Σὺ δὲ δὲν ἠμπορεῖς νὰ λέγῃς, ἐὰν δὲ σοῦ ἀποκρί-
νεται κάποιος·

ΣΩΚΡ. Φαίνεται βέβαια ὅτι ἠμπορῶ. Τώρα τοῦλάχιστον μακρολογῶ, ἐπειδὴ δὲν θέλεις νὰ μοῦ ἀποκρίνεσαι. Ἄλλὰ, φίλε μου, εἰπέ, δι' ὄνομα τοῦ προστάτου τῆς φιλαίας Διός, δὲν σοῦ φαίνεται παράλογον, ἐνθ' λέγει τις ὅτι ἔχει κάμει κάποιον ἀγαθὸν νὰ μέμψεται τούτον, διότι γενομένος ὑπ' αὐτοῦ ἀγαθὸς καὶ ὧν πραγματικὸς τοιοῦτος ἔπειτα εἶναι πονηρὸς·

ΚΑΔ. Μάλιστα, μοῦ φαίνεται παράλογον.

ΣΩΚΡ. Ἀκούεις νὰ λέγουν τοιαῦτα οἱ ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἐκπαιδεύουν τοὺς ἀνθρώπους διὰ νὰ γίνων ἀγαθοί·

ΚΑΔ. Μάλιστα. Τί ἠμπορεῖς νὰ πῆς γιὰ τέτοιους ἀνα-
ξίους ἀνθρώπους·

ΣΩΚΡ. Τί ἠμπορεῖς νὰ λέγῃς περὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι

2. Εἶναι οἱ τοιοῦτοι ἀνάξιοι λόγου. Δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ὀμιλῇ κανεὶς περὶ τοιούτων ἀναξίων ἀνθρώπων.

οτάναι τῆς πόλεως καὶ ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ὡς βελτίστη
 ἔσται, πάλιν αὐτῆς κατηγοροῦσιν, ἕταν τύχῳιν, ὡς πονη-
 ροτάτης; Οἷε τι διαφέρει τούτους ἐκείνων; Ταῦτόν, ὃ
 μακάρι', ἐστὶν σοφιστῆς καὶ ῥήτωρ, ἢ ἑγγὺς τι καὶ παρα-
 πῆσιον, ὅσπερ ἐνῶ ἔλεγον πρὸς Πῶλον· οὐ δὲ δι' ἄγνοιαν
 B τὸ μὲν πάγκαλόν τι οἷε εἶναι, τὴν ἔητορικὴν, τοῦ δὲ κατα-
 φρονεῖς. Τῇ δὲ ἀληθείᾳ κἀλλίον ἔστιν σοριστικῆς ἔητορικῆς
 ὁσπερ νομοθετικῆς δικαστικῆς καὶ γυμναστικῆς ἱατρικῆς·
 μόνοις δ' ἔρωγε καὶ ᾤμην τοῖς δημηγόροις τε καὶ σοφι-
 σταῖς οὐκ ἔγωρεῖν μέμφεσθαι τούτῳ τῷ πράγματι, ὃ αἰδοῦ
 παιδεύουσιν, ὡς πονηρὸν ἔστιν εἰς σφᾶς, ἢ τῷ αὐτῷ λόγῳ
 τούτῳ ἅμα καὶ ἑαυτῶν κατηγορεῖν, ὅτι οὐδὲν ὠφελῆκασι
 C οὗς φασὶν ὠφελεῖν. Οὐχ οὕτως ἔχει;

ΚΑΔ. Πάνν γε.

ΣΩ. Καὶ προῦσαι γε δήπου τὴν εὐεργεσίαν ἄνευ μι-
 σθοῦ, ὡς τὸ εἰκόσ, μόνοις τούτους ἐνεχώρει, εἴπερ ἀληθῆ
 ἔλεγον. Ἄλλην μὲν γὰρ εὐεργεσίαν τις εὐεργετηθεὶς, οἷον
 ταχὺς γενόμενος διὰ παιδοτρῖβην, ἴσως ἂν ἀποστερήσει
 τὴν χάριν, εἰ προσῆτο αὐτῷ ὃ παιδοτρῖβης καὶ μὴ συνθέ-
 D χους αὐτῷ μισθὸν δὲ τι μάλιστα ἅμα μεταδιδοῦς τοῦ τά-
 χους λαμβάνου τὸ ἀργύριον. Οὐ γὰρ τῇ βραδυτῆτι, οἷμαι,
 ἀδικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἀδικία· ἢ γὰρ;

ΚΑΔ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴ τις αὐτὸ τοῦτο ἀφαιρῆ, τὴν ἀδικίαν,
 οὐδὲν δεινὸν αὐτῷ μήποτε ἀδικηθῆ, ἀλλὰ μόνω ἀσφαλὲς
 ταύτην τὴν εὐεργεσίαν προῦσθαι, εἴπερ τῷ ὄντι δύναιτό τις
 ἀγαθοῦς ποιεῖν. Οὐχ οὕτω;

ΚΑΔ. Φημί.

ΣΩ. Διὰ ταῦτ' ἄρα, ὡς ἔοικε, τὰς μὲν ἄλλας συμβουλὰς

ἰσχυρίζομενοι ὅτι προῖστανται τῆς πόλεως καὶ ὅτι φροντί-
 ζουν πῶς θὰ γίνῃ καλύτερα, πάλιν τὴν κατηγοροῦν ἀποκα-
 λούντες πονηροτάτην, ἕταν τύχῃ; Νομίζεις ὅτι οὗτοι διαφέ-
 ρουν ἀπὸ ἐκείνων (τοῦς σοφιστᾶς); Τὸ ἴδιον, φίλε μου, εἶναι
 ὁ σοφιστῆς καὶ ὁ ῥήτωρ, ἢ κάπως παραπῆσιον, καθὼς πρὸς
 τὸν Πῶλον ἔλεγον; Σὺ δὲ ἀπὸ ἄγνοιαν θεωρεῖς τὴν μὲν ρητορι-
 κὴν ὡς κάτι τι πάγκαλον, τὴν δὲ σοφιστικὴν καταφρονεῖς.
 Καὶ πραγματικῶς ἢ σοφιστικῆς εἶναι καλύτερα τῆς ρητορι-
 κῆς, καθὼς καλύτερα εἶναι ἢ νομοθετικῆς τῆς δικαιοσύνης
 καὶ ἢ γυμναστικῆς τῆς ἱατρικῆς. Ἐγὼ τοῦλάχιστον ἐνόμιζον
 ὅτι εἰς μόνοις τοῦς ῥήτορας καὶ τοῦς σοφιστᾶς δὲν ἐπιτρέπε-
 ται νὰ κατηγοροῦν τοῦτο τὸ πρᾶγμα ποῦ αὐτοὶ διδάσκουν
 ὅτι τοῦς βλάπτει, ἀλλως ἀνάγκη πᾶσα μὲ τὸν ἴδιον τούτου
 λόγον νὰ κατηγοροῦν συγχρόνως καὶ τὸν ἑαυτὸν τους, διότι
 οὐδὲλλω ὠφελῆκασι ἐκείνων ποῦ ἰσχυρίζονται ὅτι ὠφελοῦν.
 Ἔτσι δὲν εἶναι;

ΚΑΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Καὶ μόνον εἰς τούτους ἐπέτρεπετο βεβαίως, ὡς
 εἶναι φυσικόν, νὰ παράσχουν τὴν εὐεργεσίαν τῶν ἄνευ συμ-
 πεφωνημένης ἀμοιβῆς, ἕαν ἔλεγον τὴν ἀλήθειαν¹. Διότι
 ἕαν τις λάβῃ παρά τινος ἄλλην εὐεργεσίαν, ἕαν παραδεί-
 γματος χάριν γίνῃ κανεὶς ταχὺς διὰ τῆς διδασκαλίας γυμνα-
 στοῦ, ἴσως νὰ ἀρνηθῆ νὰ ἀποδώσῃ τὴν ὀφειλομένην χάριν,
 ἕαν ὁ γυμναστής εἰδίασκεν αὐτὸν ἄνευ συμπεφωνημένης
 ἀμοιβῆς, καὶ ἂν μὴ κατόπιν συμφωνίας ἐλάβανε τὸν μι-
 σθὸν ἔσον τὸ δυνατόν συγχρόνως μὲ τὴν εἰς τὸν μαθητὴν δι-
 δασκαλίαν τῆς ταχύτητος. Διότι, νομίζω, οἱ ἄνθρωποι δὲν
 ἀδικοῦν μὲ τὴν βραδυτῆτα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀδικίαν. Ἔτσι
 δὲν εἶναι;

ΚΑΔ. Ναί.

ΣΩΚΡ. Ἐάν τις λοιπὸν ἀφαιρῆ αὐτὸ τοῦτο, δηλαδὴ τὴν
 ἀδικίαν, οὐδεὶς φόβος ὑπάρχει εἰς αὐτὸν μήπως ποτὲ ἀδι-
 κηθῆ, ἀλλ' ἀσφαλὲς εἶναι νὰ παρέχῃ ταύτην τὴν εὐεργεσίαν
 εἰς τὸν εὐεργετούμενον ἄνευ ἔγγυθσεων, ἂν πραγματικῶς
 εἶναι δυνατόν νὰ κάμῃ τις ἀγαθοῦς τοῦς ὅπ' αὐτοῦ διδασκο-
 μένους. Οὕτως δὲν ἔχει τὸ πρᾶγμα;

ΚΑΔ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Δι' αὐτὸ λοιπόν, καθὼς φαίνεται, δὲν θεωρεῖται
 ἀσχημὸν νὰ συμβουλεύῃ τις περὶ ἄλλων πραγμάτων λαμβά-

1. Ἀφοῦ οἱ μαθηταὶ θὰ ἐδίδασκοντο ἀπὸ τοῦς σοφιστᾶς δικαιο-
 σύνην καὶ θὰ ἐγίνοντο τὰ δίκαια ἦτο περιττὴ ἢ προσφιλῆς διὰ τυ-
 χὸν καθυστερήσει τῶν διδασκτρῶν, διότι δίκαιοι γίνονται δικαίως
 θὰ ἐξῶφλουν τὰς ὑποχρεώσεις των οἱ μαθηταὶ των.

συμβουλευέιν λαμβάνοντα ἀργύριον, ὅλον οἰκοδομίας περί ἢ τῶν ἄλλων τεχνῶν, οὐδὲν αἰσχρὸν.

E ΚΑΛ. Ἔοικέ γε.

ΣΩ. Περί δέ γε ταύτης τῆς πράξεως, ὅτιν' ἂν τις ἐρό-
πον ὡς βέλτιστος εἴη καὶ ἀριστα τὴν αὐτοῦ οἰκίαν διοικοῖ
ἢ πόλιν, αἰσχρὸν γενόμεναι μὴ φάναι συμβουλευέιν, ἔάν
μὴ τις αὐτῷ ἀργύριον διδῷ. Ἢ γάρ;

ΚΑΛ. Ναι.

ΣΩ. Ἀπλὸν γὰρ εἶναι τοῦτο αἰτιὸν ἔστιν, εἰ μόνη αὐτῆ
τῶν εὐεργεσιῶν τὸν εὐ παθόντα ἐπιθυμεῖν ποιεῖ ἀντ' εὐ
ποιεῖν, ὥστε καλὸν δοκεῖ τὸ σημεῖον εἶναι, εἰ εὐ ποιήσας
ταύτην τὴν εὐεργεσίαν ἀντ' εὐ πείσεται· εἰ δὲ μὴ, οὐ. Ἔστι
ταῦτα οὕτως ἔχοντα;

521 ΚΑΛ. Ἔστιν.

ΣΩ. Ἐπὶ ποτέραν οὖν με παρακαλεῖς τὴν θεραπείαν
τῆς πόλεως, διόρισόν μοι· τὴν τοῦ διαμύχεσθαι Ἀθηναίους,
ἢ ὡς βέλτιστοι ἔσονται, ὡς ἱατρῶν, ἢ ὡς διακονήσονται
καὶ πρὸς χάριν οὐκίωσεν; Τάληθ' ἢ μοι εἰπέ, «δ' Καλλι-
κλείς· δίκαιος γὰρ εἰ, ὥσπερ ἤρξω παρηγοιάζεσθαι πρὸς
ἐμέ, διαταλεῖν ἂ νοεῖς λέγων· καὶ νῦν εἰ καὶ γενναῖος εἰπέ.

ΚΑΛ. Λέγω τοίνυν εἶναι ὡς διακονήσονται.

B ΣΩ. Κολακεύοντα ἄρα με, ὦ γενναῖότατε, παρακαλεῖς.

ΚΑΛ. Εἰ σοι Μυσῶν ἦδιον εἶναι λείαν, ὦ Σώκρατες·
ὡς εἰ μὴ ταῦτά γε ποιήσεις—

ΣΩ. Μὴ εἴπης δὲ πολλάκις εἰρηκας, εἰ ἀποκτενεῖ με ὁ
βουλόμενος, ἵνα μὴ αὐ καὶ ἐγὼ εἶπω, εἰ πωηρός γε ὢν
ἀγαθὸν ὄντα· μηδ' εἰ ἀφαιρήσεται ἔάν τι ἔχω, ἵνα μὴ αὐ
ἐγὼ εἶπω εἰτι ἄλλ' ἀφελόμενος οὐχ ἔξει δὲ τι χρῆσθαι αὐτοῖς,
C ἄλλ' ὥσπερ με ἀδίκως ἀφείλετο, οὕτως καὶ λαβὼν ἀδίκως

ἢν χρήματα παραδείγματος χάριν περὶ οἰκοδομικῆς ἢ περὶ
ἄλλων τεχνῶν.

ΚΑΛ. Βεβαίως, φαίνεται εἶναι δὲν εἶναι ἀσχημον.

ΣΩΚΡ. Περὶ ταύτης δὲ τῆς πράξεως, δηλαδὴ κατὰ
πῶσον τρόπον θὰ γίνῃ τις ἀριστος, καὶ πῶς θὰ γίνωμαι καλῶς
τὴν οἰκογένειάν του καὶ τὴν πόλιν θεωρεῖται ἀσχημον νὰ
ἀρνηθῆ κανεῖς νὰ συμβουλεύῃ, ἔάν τις δὲν τὸν πληρώσῃ.
Ἔτσι εἶναι;

ΚΑΛ. Ναι.

ΣΩΚΡ. Διότι φανερόν εἶναι εἶναι αἰτία εἶναι ἡ ἐξῆς, εἰ
δηλαδὴ μόνη αὐτῆ ἀπὸ τὰς εὐεργεσίας κάμνει τὸν εὐεργε-
τηθέντα νὰ ἐπιθυμῇ νὰ ἀποδώσῃ τὴν εὐεργεσίαν, ὥστε ἡ
ἀπόδειξις φαίνεται πῶς εἶναι καλῆ, ἔάν παρασχῶν τις ταύ-
την τὴν εὐεργεσίαν ἀντευεργετηθῆ ὑπὸ τοῦ εὐεργετηθέντος,
ἔάν δὲ δὲν εὐεργετηθῆ, φαίνεται εἶναι δὲν εἶναι καλῆ ἀπό-
δειξις'. Ταῦτα οὕτως ἔχουν;

ΚΑΛ. Ναι.

ΣΩΚΡ. Ποῖα ἐκ τῶν δύο λοιπὸν εἶναι ἡ θεραπεία τῆς
πόλεως εἰς τὴν ὅποιαν με προσκαλεῖς—προσδιόρισον μου—
μὲ προσκαλεῖς εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ νὰ διαγωνίζωμαι ὡς
ἱατρὸς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, πῶς θὰ γίνωμαι ἀριστος, ἢ εἰς
τὴν θεραπείαν τοῦ νὰ ὑπερητῶ καὶ νὰ κολακεύω τοὺς Ἀθη-
ναίους; Εἰπέ μοι τὴν ἀληθεῖαν, Καλλικλέη. Διότι δίκαιον
εἶναι καθὼς ἤρχισας μετὰ παρηγορίας νὰ λέγῃς τὴν γνώμη
σου, νὰ λέγῃς μέχρι τέλους εἰτι ἔχεις εἰς τὸν νοῦν. Καὶ
τώρα λοιπὸν καλῶς καὶ μετὰ παρηγορίας ἠμύλησον.

ΚΑΛ. Λέγω λοιπὸν εἶναι ὡς προσκαλῶ εἰς τὴν θεραπείαν
τῶν Ἀθηναίων διὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃς αὐτοῦς.

ΣΩΚΡ. Μὲ προσκαλεῖς λοιπὸν, φίλε μου, εἰς τὴν ἐξυπη-
ρέτησιν τῶν Ἀθηναίων διὰ νὰ τοὺς κολακεύω.

ΚΑΛ. Ἐάν σοῦ ἀρέσῃ καλότερα, Σωκράτη, νὰ γίνῃς λεία
τῶν Μυσῶν', διότι ἔάν δὲν πράξῃς βέβαια αὐτά...

ΣΩΚΡ. Μὴ μοι εἴπης ἐκείνο πού πολλάκις μοῦ εἶπες
εἶτι θὰ μὲ φονεύσῃ ὅποιος θελήσῃ, ἵνα μὴ πάλιν καὶ ἐγὼ
εἶπω εἶτι θὰ φονεύσῃ πονηρός ἐμὲ τὸν ἀγαθόν, μηδὲ νὰ μοῦ
εἴπῃς εἶτι ὁ βουλόμενος θὰ μοῦ ἀφαιρήσῃ εἶτι ἔχω, ἵνα
πάλιν ἐγὼ εἶπω, ἀλλ' ἀφαιρέσας δὲν θὰ ἤρξωμαι πῶς νὰ τὰ
μεταχειρισθῆ, ἀλλὰ καθὼς ἀπὸ ἐμέ ἀδίκως τὰ ἀφῆρεςαι,
οὕτω καὶ λαβὼν ταῦτα ἀδίκως χρῆσαι αὐτῶν θὰ κάμῃ, ἔάν
δὲ τὰ μεταχειρισθῆ ἀδίκως θὰ τὰ μεταχειρισθῆ αἰσχρῶς,

1. Ἡ ἔννοια τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ἡ ἐξῆς: Τὸ νὰ εὐεργε-
τηθῆ ὁ εὐεργετήσας ὑπὸ τοῦ ὄντ' αὐτοῦ εὐεργετηθέντος εἶναι ἀπόδει-
ξις εἶτι ὄντως εὐεργετήσεν. Τὸ νὰ μὴ εὐεργετηθῆ ὁ εὐεργετήσας ὑπὸ
τοῦ παρ' αὐτοῦ εὐεργετηθέντος δὲν φαίνεται καλῆ ἀπόδειξις εἶτι
εὐεργετήσεν.

2. Μυσῶν λεία. Παροιμία ἐπὶ τῶν κακῶς διαπραζομένων.

χρήσεται, εἰ δὲ ἀδίκως, αἰσχρῶς, εἰ δὲ αἰσχρῶς, κακῶς.

ΚΑΛ. Ὡς μοι δοκεῖ Σωκράτης πιστεύει μὴδ' ἂν ἐν τούτων παθεῖν, ὡς οἰκῶν ἐκποδῶν και οὐκ ἂν εἰσαχθεὶς εἰς δικαστήριον ὑπὸ πάντων ἰσως μοχθηροῦ ἀνθρώπου και φαύλου.

ΣΩ. Ἄνοητος ὄρα εἰμὶ, ὦ Καλλικλείς, ὡς ἀληθῶς, εἰ μὴ οἶομαι ἐν τῆδε τῇ πόλει ὄντινούν ἂν, ὃ τι τύχοι, τοῦτο παθεῖν. Τόδε μέντοι εὐ οἶδ' ὅτι, ἄνθρωπε εἰσὶν εἰς δικαστήριον περὶ τούτων τινας κινδυνεύων ὧν οὐ λέγεις, πονηρὸς τίς μ' ἔσται ὁ εἰσαγών· οὐδὲς γάρ ἂν χρηστός μὴ ἀδικοῦντι' ἀνθρώπων εἰσαγάγοι· και οὐδέν γε ἄτοπον εἰ ἀποθάνοιμι. Βούλει σοι εἶπω δι' ὃ τι ταῦτα προσδοκῶ ;

ΚΑΛ. Πάνν γε.

ΣΩ. Οἶμαι μετ' ὀλίγων Ἀθηναίων, ἵνα μὴ εἶπω μόνος, ἐπιχειρεῖν τῇ ὡς ἀληθῶς πολιτικῇ τέχνῃ και πράττειν τὰ πολιτικά μόνος τῶν νῦν· ἅτε οὐκ οὐδ' ἔτι πρὸς χάριν λέγων τοὺς λόγους οὐδ' λέγω ἕκαστοτε, ἀλλὰ πρὸς τὸ βέλτιστον, οὐ πρὸς τὸ ἥδιστον, και οὐκ ἐθέλω ποιεῖν ἄ οὐ παραίνεις, τὰ κομψὰ ταῦτα, οὐχ ἔξω ὃ τι λέγω ἐν τῷ δικαστηρίῳ. Ὁ αὐτὸς δὲ μοι ἦκει λόγος, ὅτι πρὸς Πῶλον ἔλεγον· κρινούμαι γάρ ὡς ἐν παιδίῳ λατρός ἂν κρινόιτο κατηγοροῦντος ἄνομοιοῦ. Σκόπει γάρ, τί ἂν ἀπολογοῖτο τοιοῦτος ἄνθρωπος ἐν τούτοις ληφθεὶς, εἰ αὐτοῦ κατηγοροῖ τί λέγων ὅτι «ὦ παῖδες, πολλὰ ὑμᾶς και κακὰ ὄδε εἴργασται ἀνῆρ, και αὐτὸς και τοὺς νεωτῆτους ὑμῶν διαφθείρει τέμνον τε και 522 κᾶν, και ἰσχυαίνων και πνίγων ἄπορεῖν ποιεῖ πικρότατα πῶματα διδοὺς και πεινῆν και διψῆν ἀναγκάζων, οὐχ ὅσπερ ἐγὼ πολλὰ και ἡδέα και παντοδαπὰ εὐδύων ὑμᾶς·» τί ἂν οἶε ἐν τούτῳ τῷ κακῷ ἀποληφθὲντα λατρὸν ἔχειν εἶπειν ; Ἡ *εἰ* εἶποι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ταῦτα πάντα ἐγὼ ἐποίουν, ὦ παῖδες, ὄντινούν, πόσον οἶε ἂν ἀναβοῆσαι τοὺς τοιοῦτους δικαστὰς ; Οὐ μέγα ;

1. Κακῶς. Δηλαδή βλαπτικῶς. * αὐτὸν τὸν αἰσχρῶς ἀφελόμενον, διότι ὁ Σωκράτης ἀπαύειε τὸ ἀγαθὸν μὲ τὸ ἀφελίμον και τὸ κακὸν μὲ τὸ βλαβερόν.

ἂν δὲ τὰ μεταχειρισθῆ αἰσχρῶς ἢ τὰ μεταχειρισθῆ κακῶς'.

ΚΑΛ. Πῶς μοι φαίνεται, Σωκράτη, ὅτι πιστεύεις πῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πάθῃ κανὲν τοιοῦτον κακόν, διότι εὐρίσκειαι ἐν ἀσφαλείᾳ και δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἰσαχθῆς εἰς δικαστήριον ὑπὸ μοχθηροῦ τινοῦ ἀνθρώπου και φαύλου.

ΣΩΚΡ. Εἶμαι πραγματικῶς ἀνόητος λοιπόν, Καλλικλή, ἂν δὲν νομίζω ὅτι εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν πόλιν ὅστισδήποτε δύναται νὰ πάθῃ ὃ τι τύχῃ, τὸ ἐξῆς ἕως γινώριζε καλῶς ὅτι, ἂν εἰσαχθῆ εἰς δικαστήριον κινδυνεύων διὰ τὸ ἐκ τούτων πού λέγεις, ὁ καταγγέλλων με και ἀναγκάζων νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὸ δικαστήριον θὰ εἶναι πονηρὸς· διότι οὐδεὶς χρηστός ἄνθρωπος εἶναι δυνατόν νὰ καταγγεῖλι μὴ ἀδικούντα και οὐδόλους εἶναι παράδοξον, ἂν καταδικασθῶ εἰς θάνατον. Θέλεις νὰ σοῦ εἶπω διατὶ τὸ περιμένω αὐτό ;

ΚΑΛ. Μάλιστα. Θέλω.

ΣΩΚΡ. Νομίζω ὅτι μὲ ὀλίγων Ἀθηναίους, διὰ νὰ μὴ εἶπω μόνος, ἀσχετῶ τὴν πραγματικὴν πολιτικὴν τέχνην, και μόνος ἀπὸ τοῦ συγχρόνου πολιτεύομαι ὀρθῶς. Διότι, ὅσα ἕκαστοτε λέγω, δὲν τὰ λέγω διὰ νὰ εὐχαριστήσω τοὺς ἀκούοντας, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς ἀφελήσω, ὅχι διὰ νὰ τοὺς τέρψω, και ἐπειδὴ δὲν θέλω νὰ πράττω ὅσα οὐ μὲ παρακινεῖς, αὐτὰ τὰ κομψὰ, δὲν θὰ ἠξυῶρω τί νὰ εἶπω εἰς τὸ δικαστήριον. Μοῦ ἔχουν ἔλθει εἰς τὸν νοῦν ὅσα εἶπον εἰς τὸν Πῶλον. Θὰ κριθῶ δηλαδὴ ὅπως θὰ ἐκρίνετο ὁ λατρός, ἂν ὁ μὲ γειρος τὸν κατηγορεῖ ἐνώπιον παιδιῶν. Διότι σκέψου τί ἡδύνατο νὰ ἀπολογηθῆ ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος περιπλακεὶς εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν, ἂν τις κατηγορῆ αὐτὸν λέγων ὅτι «Παιδιά, αὐτὸς ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος ἔχει κᾶμε πολλὰ κακὰ, και εἰς σὰς τοὺς ἰδίους και τοὺς νεωτέρους ἀπὸ σᾶς, σὰς βασανίζει κᾶμων ἐγγειρήσεις και καυτηριαμοὺς και ὑποχρεῶνων εἰς νηστείας, βασανίζων σὰς ἐμβάλλει εἰς στερήσεις, παρέχων πικρότατα φάρμακα και ἀναγκάζων σὰς νὰ πεινᾶτε και νὰ διψάτε μὴ παρέχων εἰς σὰς ὅσα φαγητὰ παντοειδῆ και νόστιμα σὰς ἐδίδον ἐγὼ». Τί νομίζεις ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ εἶπῃ ὁ λατρός περιπλακεὶς εἰς τοιαύτην συμφορὰν ; Ἡ ἂν εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν ὅτι ταῦτα ὄλα ἐγὼ ἔπραττον, παιδιὰ μου, χάριν τῆς ὄψεως σᾶς, πόσον δυνατὰ νομίζεις πῶς θὰ φωνάζουν ἀποδοκιμάζοντες αὐτὸν ὁ τοιοῦτος δικασταὶ ; Δὲν θὰ φωνάζουν πολλὸ δυνατόν :

ΚΑΛ. ἴσως ὄσονται γε χροῖ.

ΣΩ. Οὐκ οὖν οἶει ἐν πάσῃ ἀπορίᾳ ἂν αὐτὸν ἔχουσαι,
B δ τι χροῖ εἰπεῖν ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τοιοῦτον μέντοι καὶ ἐγὼ οἶδ' ὅτι πάθος πάθοιμι
ἂν εἰσελθὼν εἰς δικαστήριον. Οὕτε γὰρ ἡδονὰς ἄς ἐκπεπό-
ρικα ἔξω αὐτοῖς λέγουσι, ἄς οὗτοι εὐεργεσίας καὶ ὠφελείας
νομίζουσιν, ἐγὼ δὲ οὐτε τοὺς πορίζοντας ζηλῶ οὐτε οἷς πο-
ρίζεται· ἐάν τί τις με ἢ νεωτέρους φῆ διαφθεῖρειν ἀπορεῖν
ποιοῦνται, ἢ τοὺς πρεσβυτέρους κακηγορεῖν λέγοντα πικροῦς
λόγους ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ, οὕτε τὸ ἀληθὲς ἔξω εἰπεῖν, δι
C δικαίως πάντα ταῦτα ἐγὼ λέγω, καὶ πράττειν τὸ ὑμέτερον
δὴ τοῦτο, ὃ ἄνθρωποι δικασταί, οὕτε ἄλλο οὐδὲν ὥστε ἴσως,
δ τι ἂν τύχω, τοῦτο πείσομαι.

ΚΑΛ. Δοκεῖ οὖν σοι, ὦ Σώκρατες, καλῶς ἔχειν ἄνθρω-
πος ἐν πόλει οὕτως διακείμενος καὶ ἀδύνατος ὢν ἐαυτῷ
βοηθεῖν ;

ΣΩ. Εἰ ἐκεῖνό γε ἐν αὐτῷ ὑπάρχει, ὦ Καλλιμάχης, δ
οὐ πολλάκις ὁμολόγησας· εἰ βεβηθηκῶς εἶη αὐτῷ, μήτε
D περὶ ἀνθρώπων μήτε περὶ θεοῦ ἀδικον μὴδὲν μήτε εἰρη-
κῶς μήτε εἰργασμένως. Αὕτη γὰρ ἡ βοήθεια ἐαυτῷ πολλάκις
ἡμῖν ὁμολόγηται κραισίτη εἶναι. Εἰ μὲν οὖν ἐμὲ τις ἐξε-
λέγχοι ταύτην τὴν βοήθειαν ἀδύνατον ὄντα ἐμαυτῷ καὶ ἄλ-
λω βοηθεῖν, αἰσχρνοίμην ἂν καὶ ἐν πολλοῖς καὶ ἐν ὀλίγοις
ἐξελεγχόμενος καὶ μόνος ὑπὸ μόνου, καὶ εἰ διὰ ταύτην τὴν
ἀδυναμίαν ἀπονηθόκοιμι, ἀγανακτοῖην ἂν εἰ δὲ κολακίης
E ἤθροικις ἐνδεία τελευτῶν ἔγωγε, εὐ οἶδα δι τι θραδῶς ἴδοις
ἂν με φέροντα τὸν θάνατον. Αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ ἀπονηθῆσκειν
οὐδείς φοβεῖται, οὓτις μὴ παντάπασιν ἀλόγιότις τε καὶ

ΚΑΛ. ἴσως θὰ φωνάξουν δυνατά. Πρέπει νὰ τὸ φαντα-
σθῶμεν πὼς θὰ φωνάξουν.

ΣΩΚΡ. Δὲν νομίζεις λοιπὸν ὅτι ὁ ἱατρός θὰ εὐρίσκαται
εἰς μεγάλην δυσχέρειαν τί πρέπει νὰ κάμῃ ;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Τοιοῦτον πάθημα βεβαίως γνωρίζω ὅτι θὰ πάθω
καὶ ἐγὼ, ἐάν εἰσαχθῶ εἰς δικαστήριον διὰ νὰ δικασθῶ.
Διότι δὲν θὰ δύναμαι νὰ λέγω εἰς τοὺς δικαστὰς τὰς εὐχα-
ριστίας, ποὺ τοὺς ἔκαμα νὰ αἰσθανθοῦν, τὰς ὅποιαις οὗτοι
μὲν θεωροῦν εὐεργεσίας καὶ ὠφελείας, ἐγὼ δὲ οὐτε ἔκεινους
ποὺ τὰς παρέχουν ζηλεῖω, οὐτε ἔκείνους ποὺ τὰς δέχονται· ἐάν
κανεὶς λέγῃ ὅτι ἐγὼ ἢ τοὺς νεωτέρους διαφθεῖρω κά-
μων αὐτοὺς νὰ εὐρίσκωνται εἰς ἀμηχανίαν, ἢ ὅτι τοὺς πρεσ-
βυτέρους κατηγορῶ λέγων εἰς αὐτοὺς δυσαρέστους λόγους ἢ
C ἰδιαίτερος ἢ ἐνώπιον ἄλλων, οὕτε θὰ δύναμαι νὰ εἰπω τὴν
ἀλήθειαν ὅτι δικαίως πάντα ταῦτα λέγω, καὶ φροντίζω διὰ
τὸ συμφέροντας, κύριοι δικασταί, καὶ δι' οὐδὲν ἄλλο. Ὡστε
ἴσως θὰ πάθω δ τι τύχη.

ΚΑΛ. Νομίζεις λοιπὸν, Σωκράτη, ὅτι εἶναι καλὸ πρᾶ-
γμα νὰ εὐρίσκαται εἰς τοιαύτην κατάστασιν ὁ ἄνθρωπος εἰς
τὴν πόλιν καὶ νὰ μὴ δύναται νὰ βοηθῆσθαι τὸν ἑαυτὸν του ;

ΣΩΚΡ. Ἐάν βέβαια, Καλλιμάχῃ, ἔχη ἐν, τὸ ἐξῆς, τὸ
ὅποῖον σὺ πολλάκις ὁμολόγησας. Ἐάν ἔχη βοηθήσει τὸν
ἑαυτὸν του μὲ τὸ νὰ μὴ εἰπῇ καὶ νὰ μὴ πράξῃ οὐδὲν ἀδικον
οὔτε εἰς θεοὺς οὔτε εἰς ἀνθρώπους. Διότι αὕτη ἡ βοήθεια
πολλάκις ἡμεῖς ὁμολογήσαμεν ὅτι εἶναι ἡ ἀρίστη βοήθεια
διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Ἐάν λοιπὸν ἐξελέγξῃ τις ἐμὲ καὶ ἀπο-
δείξῃ ὅτι δὲν δύναμαι νὰ παράσχω ταύτην τὴν βοήθειαν
καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν μου καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, θὰ ἐντραπέμην
καὶ ἐνώπιον πολλῶν ἐλεγχόμενος τοὺς πολλοὺς καὶ ἐνώ-
πιον ὀλίγων τοὺς ὀλίγους καὶ μόνος ὑπὸ μόνου ἐλεγχόμενος
θὰ ἐντραπέμην τὸν ἑαυτὸν μου καὶ ἂν κατεδικάζμην εἰς
θάνατον διὰ ταύτην τὴν ἀδυναμίαν μου, θὰ ἡγανάκτουσιν¹,
ἐάν δὲ ἀπέθνησκον δι' ἑλλειψίν κολακευτικῆς ρητορικῆς,
καλῶς γνωρίζω ὅτι θὰ μὲ ἴδῃς ἀγογγύστως νὰ ὑποφέρω τὸν
θάνατον. Διότι τὸν θάνατον οὐδείς φοβεῖται, ποὺ δὲν εἶναι
τελειῶς ἀνόητος καὶ ἀνάηδρος, τὴν ἀδικίαν ὅμως τὴν φο-

1. Τοῦτο εἶναι τὸ ἐμπερίθετατον πάντων, τὸ νὰ αἰσχρνεῖται δη-
λαδὴ κανεὶς τὸν ἑαυτὸν του δι' ἀδικον πράξιν πράχθεισαν δι' αὐτοῦ
καὶ ἂν οὐδείς ἄλλος ἔλαβε γνῶσιν τῆς διαπραχθείσης ἀδικίας.

2. Οὐχὶ διὰ τὴν καταδίκην εἰς θάνατον ἀλλὰ διὰ τὴν συνείδη-
σιν τῆς κακίας του.

ἀνανδρός ἐστιν, τὸ δὲ ἀδικεῖν φοβεῖται· πολλῶν γὰρ ἀδικημάτων γέμοντα τὴν ψυχὴν εἰς Ἄιδου ἀρικεσθαι πάντων ἔσχατον κακῶν ἐστιν. Εἰ δὲ βούλει, σοὶ ἐγώ, ὡς τοῦτο οὕτως ἔχει, ἐθέλω λόγον λέξαι.

ΚΑΛ. Ἄλλ' ἐπιπέτε γε καὶ τάλλα ἐπέρανας, καὶ τοῦτο πέρανον.

523 ΣΩ. Ἄκουε δὴ, φασί, μάλα καλοῦ λόγου, ὃν σὺ μὲν ἤγῃσει μῦθον, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ἐγὼ δὲ λόγον· ὡς ἀληθῆ γὰρ ὄντα σοὶ λέξω ἢ μέλλω λέγειν. Ὡσπερ γὰρ Ὀμηρος λέγει, διενείμαντο τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ Ἠλότων, ἐπειδὴ παρὰ τοῦ πατρὸς παρελάβον. Ἦν οὖν νόμος ὁδε περὶ ἀνθρώπων ἐπὶ Κρόνου, καὶ αἶε καὶ νῦν ἔτι ἐστὶν ἐν θεοῖς, τῶν ἀνθρώπων τὸν μὲν δικαίως τὸν βίον διελθόντα καὶ δόσιως, ἐπειδὴν τελευτήσῃ, εἰς μακάρων νήσους ἀπίοντα οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτός κακῶν, τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς τίσεώς τε καὶ δίκης δεσμοτήριον, ὃ δὴ Τάρταρον καλοῦσιν, ἵεναι. Τούτων δὲ δικασταὶ ἐπὶ Κρόνου καὶ ἔτι νεωστὶ τοῦ Διὸς τὴν ἀρχὴν ἔχοντις ζῶντες ἦσαν ζῶντων, ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ δικάζοντες ἢ μέλλοιεν τελευτᾶν. Κακῶς οὖν αἱ δίκαι ἐκρίνοντο· ὅτε οὖν Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ οἱ ἐκ μακάρων νήσων ἴόντες ἔλεγον πρὸς τὸν Δία, ὅτι φοιτῶντες σφίσιν ἀνθρώποι οἱ ἐκατέρωσε ἀνάξιοι. Εἶπεν οὖν ὁ Ζεὺς· Ἄλλ' ἐγώ, ἔφη, παύσω τοῦτο γιγνόμενον. Νῦν μὲν γὰρ κακῶς αἱ δίκαι δικάζονται. Ἀμπερόμενοι γὰρ, ἔφη, οἱ κρινόμενοι κρίνονται· ζῶντες γὰρ κρίνονται. Πολλοὶ οὖν, ἢ δ' ὅς, ψυχὰς πονηρὰς ἔχοντες ἡμφοισμένο εἰσὶ σώματά τε καλὰ καὶ γένη καὶ πλοῦτους, καί, ἐπειδὴν ἰ

θεῖται. Διότι εἶναι ἡ μεγαλύτερα ἐξ ὅλων τῶν συμφορῶν νὰ μεταβῆς εἰς τὸν Ἄδην ἔχων τὴν ψυχὴν σου πλήρην ἀδικημάτων. Ἐὰν δὲ θέλῃς, εἶμαι πρόθυμος νὰ σοῦ διηγηθῶ, πῶς τοῦτο ἔχει τοιουτοτρόπως.

ΚΑΛ. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ ἄλλα ζητήματα ἐτελείωσας, τελείωσε καὶ τοῦτο.

ΣΩΚΡ. Ἄκουε λοιπόν, λένε πολὺ καλὸν λόγον, τὸν ὅποιον σὺ μὲν θὰ νομίσῃς μῦθον, ὡς μοῦ φαίνεται, ἐγὼ δὲ ἀληθινὴν διήγησιν· διότι ὡς ἀληθινὰ θὰ σοῦ εἰπω, ὅσα πρόκειται νὰ σοῦ διηγηθῶ. Ὁ Ζεὺς, ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Πλούτων, ὡς διηγεῖται ὁ Ὀμηρος¹, παραλαβόντες παρὰ τοῦ πατρὸς των τὴν ἐξουσίαν διένειμαν ταύτην μεταξύ των. Ἐπῆρχε λοιπόν ὁ ἐξῆς νόμος περὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κρόνου καὶ τώρα ἀκόμη ὑπάρχει εἰς τοὺς θεοὺς, ἐκεῖνος δηλαδὴ ὁ ἀνθρωπίνος ποῦ διέληθ' τὸν βίον τοῦ σύμφωνοι μὲ τὸς θεοὺς καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, ὅταν ἀποθάῃ νὰ κατοικῆ εἰς τὰς νήσους τῶν μακάρων εὐτυχησέναι μακροπάσης δυστυχίας, ὃ δὲ διελθὼν τὸν βίον τοῦ παραβαίνων τὸς θεοὺς καὶ ἀνθρωπίνους νόμους νὰ ρίπτεται εἰς τὸ δεσμοτήριον, τὸ ὅποιον ὀνομάζουσι Τάρταρον, διὰ τὰ δικασθῆ καὶ τιμωρηθῆ. Δικασταὶ δὲ τούτων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κρόνου καὶ κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς ἐξουσίας τοῦ Διὸς ἦσαν ζῶντες ἄνθρωποι δικάζοντες ζῶντας κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ βίου των. Αἱ ὑποθέσεις λοιπόν δὲν ἐδικάζοντο ἀμερολήπτως. Καὶ ὁ Πλούτων λοιπόν καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῶν νήσων τῶν μακάρων ἔλεγον πρὸς τὸν Δία ὅτι ὑπάρχουν ἐκεῖ ἄνθρωποι ἀνάξιοι νὰ μεταβῶν εἰς τὰς νήσους τῶν μακάρων, καὶ εἰς τὸν Τάρταρον ὑπάρχουν τινὲς οἱ ὅποιοι ἀδίκως ἐστάλησαν ἐκεῖ. Εἶπε λοιπόν ὁ Ζεὺς «Ἄλλ' ἐγώ, εἶπε, θὰ ἐμποδίσω νὰ γίνεταί τοῦτο. Διότι τώρα αἱ δίκαι δὲν διεξάγονται ἀμερολήπτως· διότι, εἶπε, οἱ δικαζόμενοι δικάζονται ἐνδεδυμένοι· διότι δικάζονται ζῶντες. Πολλοὶ λοιπόν, εἶπεν οὕτως, ἔχοντες πονηρὰς ψυχὰς εἶναι ἐνδεδυμένοι ὡραία σώματα καὶ εὐγενῆ καταγωγῆν καὶ πλοῦτον, καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δίκης ἐρ-

1. Ἰλιάδ. Ο, 187.

Ἦν γὰρ ἔκ Κρόνου εἰμὲν ἀδελφοί, οὗς τέκετο Πῆα Ζεὺς καὶ ἐγώ, τρίτατος δ' Ἀΐδης ἐνέροισι ἀνάστων. Τριχῆ δὲ πάντα ὀδῆασται, ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς. Ἦ τοὶ γῶν ἔλαγον πολὴν ἔλα νάειπεν αἰεὶ παλλομένον, Ἀΐδης δ' ἔλαχε ἴσον ἠερῶντα, Ζεὺς δ' ἔλαχ' οὐρανὸν ἐρῶν ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλησιν, γαῖα δ' ἔτι ξυγὴ πάντων καὶ μακρὸς Ὀλύμπος.

κρίσις ἤ, ἔρχονται αὐτοῖς πολλοὶ μάρτυρες, μαρτυρήσοντας
 D ὡς δικαίως βεβιώκασιν· οἱ οὖν δικασταὶ ὑπὸ τούτων ἐκ-
 πλήττονται, καὶ ἄμα καὶ αὐτοὶ ἀμπεχόμενοι δικάζουσι, πρὸ
 τῆς ψυχῆς τῆς αὐτῶν ὀφθαλμοῦς καὶ ὄτα καὶ ὄλον τὸ σῶμα
 προκεκαλυμμένοι. Ταῦτα δὴ αὐτοῖς πάντα ἐπίπροσθεν γί-
 γνεται, καὶ τὰ αὐτῶν ἀμφιέσματα καὶ τὰ τῶν κρινομένων.
 Πρῶτον μὲν οὖν, ἔφη, παυστόν' εἶτιν προεδρίας αὐτοῦς
 τὸν θάνατον· νῦν γὰρ προϊῶσαι. Τοῦτο μὲν οὖν καὶ δὴ εἴ-
 E ρηται τῷ Προμηθεῖ ὅπως ἂν παύσῃ αὐτῶν. Ἔπειτα γυ-
 μνοὺς κριτέον ἀπάντων τούτων· τεθνεώτας γὰρ δεῖ κρίνεσθαι.
 Καὶ τὸν κριτὴν δεῖ γυμνὸν εἶναι, τεθνεώτα, αὐτῇ τῇ ψυχῇ
 αὐτὴν τὴν ψυχὴν θεωροῦντα ἐξαίφνης ἀποθανόντος ἐκάστου,
 ἐρῆμον πάντων τῶν συγγενῶν καὶ καταλιπόντα ἐπὶ τῆς γῆς
 πάντα ἐκείνον τὸν κόσμον, ἵνα δικαία ἡ κρίσις ἤ. Ἐγὼ μὲν
 οὖν ταῦτα ἔγνωκός πρότερος ἢ ὑμεῖς ἐπιουσιότας δικαστὰς
 οὕτις ἑμαυτοῦ, δύο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, Μίνω τε καὶ Ῥαδά-
 52a μανθον, ἕνα δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης, Αἰακόν· οὗτοι οὖν ἐπι-
 δὰν τελεντήσωσι, δικάσουσιν ἐν τῷ λειμῶνι, ἐν τῇ τριόδῳ,
 ἐξ ἧς φέρετον τὸ δῶδ', ἡ μὲν εἰς μακάρων νήσους, ἡ δ' εἰς
 Τάρταρον. Καὶ τοὺς μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας Ῥαδάμανθος κρινεῖ,
 τρὸς δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης Αἰακός· Μίνω δὲ προεβέβα δώσω
 ἐπιδιακρίνειν, ἂν ἀποκητόν τι τὸ ἐτέρω; Ἴνα ὡς δικαιο-
 τάτη ἡ κρίσις ἤ περὶ τῆς πορείας τοῖς ἀνθρώποις".

Ταῦτ' ἔστιν, ὁ Καλλικλεις, ὁ ἐγὼ ἀκηκόων πιστεύω
 B ἀληθῆ εἶναι· καὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων τοιοῦδε τι λογίζομαι
 συμβαίνει. Ὁ θάνατος τυγχάνει ὄν, ὡς ἔμοι δοκεῖ, οὐδὲν
 ἄλλο ἢ οὐοῖν πραγμάτων διάλυσις, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώ-
 ματος, ἀπ' ἀλλήλων· ἐπειδὴ δὲ διαλυθῆτον ἄρα ἀπ' ἀλλή-
 λων, οὐ πολὺ ἦτον ἐκάτερον αὐτοῖν ἔχει τὴν ἐξίν τὴν αὐ-
 τοῦ, ἤνπερ καὶ δεῖ εἶναι ὁ ἀνθρώπος, τό τε σῶμα τὴν φύσιν

χονται πρὸς χάριν αὐτῶν πολλοὶ μάρτυρες καὶ μαρτυρήσουσιν
 ὅτι ἔχουν διελθεῖ τὸν βίον των σύμφωνα μετὰ τὰς ἐπιταγὰς
 τῆς δικαιοσύνης. Οἱ δικασταὶ λοιπὸν ὑπὸ τούτων ταρασσόν-
 ται καὶ δὲν δύνανται νὰ κρίνουν ὀρθῶς, συγχρόνως καὶ αὐ-
 τοὶ ἐνδεδυμένοι δικάζουσι, ἔχοντας ὡς προκάλυμμα τῆς ψυ-
 χῆς των τοὺς ὀφθαλμοῦς, τὰ ὄτα καὶ ὄλον τὸ σῶμα. Αὐτὰ
 ἅλα λοιπὸν γίνονται ἐμπόδιον εἰς αὐτοὺς, δηλαδὴ καὶ τὰ
 προκαλύμματα τῆς ἰδικίης των ψυχῆς καὶ τὰ τῆς ψυχῆς των
 κρινομένων. Πρῶτον λοιπὸν, εἶπε, πρέπει νὰ ἐμποδίσω αὐ-
 τοὺς νὰ γνωρίζουν πότε θὰ ἀποθάνουν· διότι τώρα τὸ γνω-
 ρίζουν. Παρηγγέλλθη λοιπὸν ὁ Προμηθεὺς νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς
 ἀνθρώπους νὰ γνωρίζουν πότε θὰ ἀποθάνουν. Εἰς τὸ ἐξῆς πρέ-
 πει νὰ δικάζονται ἀνευ τούτων· διότι μετὰ τὸν θάνατον πρέπει
 νὰ κρίνονται. Καὶ ὁ κριτὴς πρέπει νὰ εἶναι γυμνός, ἀποθαμέ-
 νος, ὄχι ζῶν, βλέπων μὲ μόνην τὴν ψυχὴν, μόνην τὴν ψυχὴν
 ἐκάστου εὐθὺς μόλις ἀποθάνῃ, (πρέπει νὰ τὸν κρίνῃ ἕκαστον)
 ἔστερτημένον πάντων τῶν συγγενῶν, καὶ καταλιπόντα ἐπὶ τῆς
 γῆς ὄλον ἐκείνον τὸν στολισμόν, διὰ νὰ εἶναι ἡ κρίσις δι-
 καία. Ἐγὼ λοιπὸν κατανοήσας πρωύτερα ἀπὸ πάντων τὰς γι-
 νομένας ἀδικίας, διώρισα δικαστὰς τοὺς υἱοῦς μου, δύο μὲν
 ἐκ τῆς Ἀσίας, τὸν Μίνωα· καὶ τὸν Ῥαδάμανθον, ἕνα δὲ ἐκ τῆς
 Εὐρώπης, τὸν Αἰακόν· οὗτοι λοιπὸν, ἔταν ἀποθάνουν, θὰ
 δικάζουν εἰς τὸν λειμῶνα, εἰς τὴν τριόδον, ἐκ τῆς ὁδοῦς
 φέρουν δύο δρόμοι, ὁ μὲν εἰς τὰς νήσους τῶν μακάρων,
 ὁ δὲ ἄλλος εἰς τὸν Τάρταρον. Καὶ τοὺς μὲν καταγομένους
 ἐκ τῆς Ἀσίας θὰ δικάζῃ ὁ Ῥαδάμανθος, τοὺς δὲ ἐξ Εὐρώ-
 πης καταγομένους ὁ Αἰακός· εἰς τὸν Μίνωα δὲ θὰ δώσω τὸ
 προνόμιον νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ὀριστικὴν κρίσιν εἰς ἀπορίας τοῦ
 ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ἐκ τῶν κυρίως δικαστῶν, διὰ νὰ εἶναι δι-
 καιοστάτη ἡ κρίσις εἰς ποῖον δρόμον πρέπει νὰ πορεύεται
 ἕκαστος ἀνθρώπος».

Ταῦτα εἶναι, Καλλικλή, ἕσα ἀκούσας πιστεύω εἶναι
 ἀληθῆ. Καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς διηγήσεως σκέπτομαι ὅτι ἐξάγε-
 ται τὸ ἐξῆς συμπέρασμα. Τίποτε ἄλλο, κατὰ τὴν γνώμην
 μου, δὲν εἶναι ὁ θάνατος ἢ διαχωρισμὸς δύο πραγμάτων, τῆς
 ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Ὅταν λοιπὸν διαχωρισθῶν ἀπ'
 ἀλλήλων, ἐκάτερον ἔχει σχεδὸν ἐπίσης τὰς ἰδίας ιδιότητας,
 τὰς ὁποίας εἶχε καὶ δεῖ εἶναι ὁ ἀνθρώπος, καὶ τὸ σῶμα ἔχει

1. Ὀνομάζονται Ἀσιανοὶ οἱ δύο Κρήτες ἀδελφοί, διότι ἦσαν
 υἱοὶ τῆς Εὐρώπης τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐκ Φοινίκης καταγομένου Κρό-
 νου.

μου. Ὑπῆρχε διαδεδομένη ἡ παράδοσις ὅτι ὁ Μίνωας ἦτο Ἐπηλιὸς ἐκ
 Κρήτης.

τὴν αὐτοῦ καὶ τὰ θεραπεύματα καὶ τὰ παθήματα ἐνόηλα
 C πάντα. Οἷον εἶ τινος μέγα ἦν τὸ σῶμα φύσει ἢ τροφή ἢ
 ἀμφοτέρω ζῶντος, τούτου καὶ ἐπειδὴν ἀποθάνῃ ὁ νεκρὸς
 μέγας, καὶ εἰ παχὺ, παχὺς καὶ ἀποθανόντος, καὶ ἴδιλλα οὐ-
 τως· καὶ εἰ αὐ ἐπιτήθειε κομῶν, κομήτης τούτου καὶ ὁ
 νεκρὸς. Μαστιγίας αὐ εἶ τις ἦν καὶ ἰχνη εἶχε τῶν πληγῶν
 οὐλὰς ἐν τῷ σώματι ἢ ὑπὸ μαστίγων ἢ ἄλλων τραυματίων
 ζῶν, καὶ τεθνεώτος τὸ σῶμα ἔστιν ἰδεῖν ταῦτα ἔχον· καὶ*
 D κατεργότα εἶ του ἦν μέλη ἢ διεστραμμένα ζῶντος, καὶ τε-
 θνεώτος ταῦτα ἐνόηλα. Ἐνὶ δὲ λόγῳ, ὅσος εἶναι παρεσκευά-
 σιο τὸ σῶμα ζῶν, ἐνόηλα ταῦτα καὶ τελευτήσαντος ἢ πάντα
 ἢ ἰὰ πολλὰ ἐπὶ τινα χρόνον. Ταῦτόν δὴ μοι δοκεῖ τοῦτ'
 ἄρα καὶ περὶ τὴν ψυχὴν εἶναι, ὃ Καλλίκλεις· ἐνόηλα πάντα
 ἔστιν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐπειδὴν γυμνωθῆ τοῦ σώματος, τὰ τε τῆς
 φύσεως καὶ τὰ παθήματα, ἃ διὰ τὴν ἐπιτήθειον ἐκάστον
 πράγματος ἔσχεν ἐν τῇ ψυχῇ ὁ ἄνθρωπος. Ἐπειδὴν οὖν
 E ἀφίκνεται παρὰ τὸν δικαστήν, οἱ μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας παρὰ
 τὸν Ῥαδάμανθυν, ὁ Ῥαδάμανθος ἐκείνους ἐπιστήσας θεῶ-
 να ἐκάστον τὴν ψυχὴν, οὐκ εἰδὸς οὗτο ἔστιν, ἀλλὰ πολλὰ-
 κισ τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐπιλαβόμενος ἢ ἄλλου οὐτουοῦ
 βασιλέως ἢ δυνάτου κατείδεν οὐδὲν ὑμέεις ὄν τῆς ψυχῆς,
 ἀλλὰ διαμεμαστιγωμένην καὶ οὐλῶν μεστὴν ὑπὸ ἐπιουκίων
 B καὶ ἀδικίας, ἃ ἐκάστη ἢ πράξις αὐτοῦ ἐξωμόρξατο εἰς τὴν
 ψυχὴν, καὶ πάντα σκολιὰ ὑπὸ ψεύδους καὶ ἀλαστονείας καὶ
 οὐδὲν ἐνθὺ διὰ τὸ ἀνευ ἀληθείας τεθράφθαι· καὶ ὑπὸ ἔσου-
 σίας καὶ τροφῆς καὶ ὕβρεως καὶ ἀκρατείας τῶν πράξεων
 ἀσυμμετρίας τε καὶ αἰσχροτήτος γέμουσαν τὴν ψυχὴν εἶδεν·
 ἰδὼν δὲ αἰτίμως ταύτην ἀπέπευον ἐνθὺ τῆς φρονησῆς, οἱ
 μέλλει ἐλθούσα ἀναλθῆναι τὰ προσήκοντα πάθη. Προσῆκει
 δὲ παντὶ τῷ ἐν τιμωρίᾳ ὄντι, ὑπ' ἄλλου ὁρθῶς τιμωρου-
 B μένῳ, ἢ βέλτερον γίγνεσθαι, καὶ ὀνίνασθαι ἢ παραδείγματι
 τοῖς ἄλλοις γίγνεσθαι, ἵνα ἄλλοι ὁρῶντες πάσχοντα ἃ ἂν
 πάσχη φοβούμενοι βελτίους γίγνωνται. Εἰσὶν δὲ οἱ μὲν
 ὀφελούμενοι τε καὶ δίκην διδόντες ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώ-

τὰς φυσικὰς ἰδιότητας, τὰς ἐπικτητοῦς, καὶ τὰ παθήματα
 εἶλα φανερά. Παραδείγματος χάριν, ἐάν τις ζῶν ἦτο μεγαλό-
 σωμος ἢ ἐκ φύσεως, ἢ ἀπὸ βίαιταιν ἢ καὶ ἀπὸ τὰ δύο, καὶ
 μετὰ θάνατον τὸ πτόμα του εἶναι μεγάλον, ἐάν ἦτο παχὺς
 παχὺ εἶναι καὶ τὸ πτόμα, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα τὸ ἴδιο συμ-
 βαίνει, καὶ ἂν πάλιν ζῶν συνήθιζε νὰ τρέφῃ κόμην, καὶ τὸ
 πτόμα τούτου μακρὰν ἔχει κόμην, καὶ ἂν τις ζῶν ἐκτυπήθῃ
 διὰ μαστίγους, καὶ εἶχεν οὐλὰς ὡς καὶ ἰχνη τῶν πληγῶν εἰς
 τὸ σῶμα του τῶν γενομένων ὑπὸ μαστίγων ἢ ἄλλων τραυμά-
 των, βλέπει καὶ τὸ πτόμα τοῦτο νὰ ἔχῃ τοιαῦτα· καὶ ἐάν
 εἶχε σπασμένα μέλη τοῦ σώματός του ἢ παραμορφωμένα ἐφ'
 ὅσον ἔζη, ταῦτα φαίνονται ὁμοίως ἔχοντα καὶ θταν ἀποθάνῃ.
 Μὲ λίγα λόγια δὲ, ὁποῖος ἦτο κατὰ τὸ σῶμα ἐφ' ὅσον ἔζη
 τοιοῦτος φαίνεται καὶ θταν ἀποθάνῃ καθ' ἕλα ἢ κατὰ τὰ πε-
 ρισσότερα ἐπὶ τινα χρόνον. Τὸ ἴδιον λοιπόν, μοῦ φαίνεται,
 Καλλικλῆ, ὅτι συμβαίνει καὶ διὰ τὴν ψυχὴν, φανερόντωνται
 εἶλα εἰς αὐτήν, θταν ἀπαλλαγῆ τοῦ σώματος καὶ αἱ φυσικαὶ
 τῆς καὶ αἱ ἐπικτητοῦ ἰδιότητες ὅσας ἐκ τῆς ἐπιδόσεώς του
 εἰς ἐκάστον πράγμα ἀπέκτησεν εἰς τὴν ψυχὴν του ὁ ἄνθρωπος.
 Ὅταν λοιπόν φθάσουν εἰς τὸν δικαστήν οἱ μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας
 ἐρχόμενοι εἰς τὸν Ῥαδάμανθυν, οἱ δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς
 τὸν Αἰακόν, ὁ Ῥαδάμανθος σταματήσας τοὺς ἐξ Ἀσίας ἐρχο-
 μένους παρατηρεῖ τὴν ψυχὴν ἐκάστον, καὶ χωρὶς νὰ ἡξέσθη
 τίνας εἶναι, ἀλλὰ πολλὰκις ἐξετάσας τὸν βασιλέα τῶν Περ-
 σῶν ἢ οἰονδήποτε ἄλλον βασιλέα ἢ ἄλλον ἰσχυρὸν ἄρχοντα
 βλέπει ὅτι ἡ ψυχὴ του οὐδόλωσ· εἶναι ὑγιής, ἀλλ' ὅτι ἔχει
 κτυπηθῆ διὰ μαστίγους καὶ εἶναι πλήρης οὐλῶν ὑπὸ ἐπιου-
 κίων καὶ ἀδικίας, τὰς ὁποίας οὐλὰς ἐκάστη πράξις αὐτοῦ
 ἀπετύπωσεν εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ ὅτι εἶλα εἶναι διεστραμμένα
 ὑπὸ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀλαστονείας, καὶ ὅτι οὐδὲν εἶναι
 εἰλικρινὲς ἐν τῇ ψυχῇ, διότι ἀνετράφη ἔνευ ἀληθείας· καὶ
 βλέπει τὴν ψυχὴν πλήρη ἀλαστονείας καὶ ἀκολασίας καὶ
 ὑπερηφανείας καὶ ἀσταθείας καὶ ἀδικακρίας καὶ αἰσχροτή-
 τος· παρατηρήσας ταύτην ἀποστέλλει περιφρονητικῶς εἰς τὸ
 δεσμοτήριον, ὅπου ἐλθούσα μέλλει νὰ ὑποστῇ τὰς προση-
 κούσας τιμωρίας.

Πρέπει δὲ ὁ τιμωρούμενος ὑπ' ἄλλου ὁρθῶς τιμωρούμενος ἢ
 νὰ γίνετα καλύτερος καὶ νὰ ὠφεληται, ἢ νὰ γίνετα παρά-
 δεῖγμα εἰς τοὺς ἄλλους, ἵνα ἄλλοι βλέποντες ὅσα πάσχη
 γίνωνται καλύτεροι φοβόμενοι τὰς τιμωρίας. Οὗτοι εἶναι
 οἱ τιμωρούμενοι ὑπὸ θεῶν καὶ ἀνθρώπων καὶ ὠφελοῦμενοι,

πων οὔτοι, οἱ ἂν λάσιμα ἁμαρτήματα ἁμαρτωίων· ὅμως δὲ δι' ἀληθῶνων και ὀδυνῶν γίγνεται αὐτοῖς ἡ ὠφέλεια και ἐνθάδε και ἐν "Αἰδου· οὐ γὰρ οἶόν τε ἄλλως ἀδικίας ἀπαλ-
 C λάττεσθαι. Οἱ δ' ἂν τὰ ἔσχατα ἀδικήσωσι και διὰ τοιαῦτα ἀδικήματα ἀνάται γέγονται, ἐκ τούτων τὰ παραδείγματα γίγνεται, και οὔτοι αὐτοὶ μὲν οὐκέτι δίνανται οὐδὲν, ἅτε ἀνάται ὄντες, ἄλλοι δὲ δύνανται οἱ τούτους ὀρῶντες διὰ τὰς ἁμαρτίας τὰ μέγιστα και ὀδυνηρότατα και φοβερώτατα πάθη πάσχοντας τὸν ἀεὶ χρόνον, ἀτεχνῶς παραδείγματα ἀνητημένους ἐκεῖ ἐν "Αἰδου ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, τοῖς ἀεὶ
 D τῶν ἀδικῶν ἀφικνουμένοις θεάματα και νοουτήματα. Ὡν ἐγὼ φημι ἔνα και "Αρχέλαον ἔσεσθαι, εἰ ἀληθῆ λέγει Πῶλος, και ἄλλον ὅστις ἂν τοιοῦτος τύραννος ἦ· οἶμαι δὲ και τοὺς πολλοὺς εἶναι, τοὺς τούτων τῶν παραδειγμάτων ἐκ τυράνων και βασιλέων και δυναστῶν και τῶν πόλεων πράξαντων γεγονότας· οὔτοι γὰρ διὰ τῶν ἔξουσιν μέγιστα και ἀνοσιώτατα ἁμαρτήματα ἁμαρτάνουσι. Μαρτυρεῖ δὲ τού-
 E τοις και "Ομηρος· βασιλέας γὰρ και δυνάστας ἐκεῖνος πεποίηκεν τοὺς ἐν "Αἰδου τὸν ἀεὶ χρόνον τιμαρουμένους, Τάνταλον και Σίσυφον και Τυτῶν· Θεορίτην δὲ, και εἰ τις ἄλλος πονηρὸς ἦν ἰδιώτης, οὐδεὶς πεποίηκεν μεγάλας τιμωρῆαις συνεχόμενος ὡς ἀνάται· οὐ γὰρ, οἶμαι, ἐξῆν αὐτῷ· διὸ και ἐὸδαίμονεστερος ἦν ἡ οἷς ἐξῆν. "Αλλὰ γὰρ, ὦ Καλλιχλεις, ἐκ τῶν δυναμένων εἶσι και οἱ σφόδρα πονηροὶ γιγνώ-
 526 μνοι ἄνθρωποι· οὐδὲν μὴ καλύει και ἐν τούτοις ἀγαθούς ἄνδρας ἐγγίγνεσθαι, και σφόδρα γε ἄξιον ἀγαθῶν τῶν γι-

ῶσοι διαπράττουν ἁμαρτήματα δυνάμενα νὰ θεραπευθοῦν· ἀλλ' ὅμως μὲ πόνους και θλίψεις ὠφελοῦνται και εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον και εἰς τὸν "Αἶθρον· διότι δὲν εἶναι δυνατόν π... ἄλλον τρόπον νὰ ἀπαλλαγῶν τῆς ἀδικίας. "Οσοι ὅμως διαπράξουν μέγιστα ἀδικήματα, και ἔνεκα τῶν τοιούτων καθίστανται ἀθεράπευτοι, ἐπὶ τούτων ἐφαρμίζονται αἱ παραδειγματικαι και ποιναι και καθίστανται παραδείγματα εἰς τοὺς ἄλλους, αὐτοὶ μὲν οἱ ἴδιοι οὐδὲλως πλέον ὠφελοῦνται, διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ θεραπευθοῦν, οἱ ἄλλοι ὅμως ὠφελοῦνται οἱ βλά-
 ποντες αὐτούς νὰ ὄφιστανται ἔνεκα τῶν ἁμαρτημάτων τῶν μεγίστων, φοβερωτάτων και ὀδυνηροτάτων τιμωρίας αἰωνίως, και ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ εἶναι ἀνητημένοι· ἐκεῖ εἰς τὸ δεσμοτήριον τοῦ "Αἶδου ὡς παραδείγματα και ὡς θεάματα και νοου-
 θετήματα εἰς τοὺς ἐκάστοτε ἀφικνουμένους ἀδίκους. "Ισχυρίζομαι ὅτι εἰς ἐκ τούτων ὅα εἶναι και ὁ "Αρχέλαος, ἐὰν ἀληθῆ λέγει ὁ Πῶλος, και οἰσοδῆποτε ἄλλος δημοῖς του τυράνου. Νομίζω δὲ ὅτι οἱ περισσότεροι οἱ ὄντες τοιαῦτα παραδείγματα εἶναι αὐτοὶ ποὺ ὀπῆραν τυράννοι, βασιλεῖς, ἄρχοντες πόλεων και πολιτεύμενοι· διότι αὐτοὶ, ἔνεκα τῆς ἐξουσίας ποὺ ἔχουν, διαπράττουν μέγιστα και ἀνοσιώτατα ἁμαρτήματα. Συμφωνεῖ δὲ εἰς τοῦτο και ὁ "Ομηρος· διότι παρέστηκεν εἰς τὰ ποιήματα τοὺ βασιλεῖς και ἄρχοντας τοὺς αἰωνίως εἰς τὸν "Αἶθρον τιμαρουμένους, Τάνταλον· και Σίσυφον· και Τυτῶν· Τὸν Θεορίτην· δὲ και οἰονδῆποτε ἄλλον φαῖλον ἰδιώτην οὐδεὶς ποῖησῆς παρουσίαν τιμαρουμένον μὲ μεγάλας τιμωρίας και ἀθεράπευτον. Διότι δὲν ἦδύνατο, νομίζω, αὐτὸς ἀθεράπευτα ἁμαρτήματα νὰ διαπράττῃ, διὰ τοῦτο ἦτο και εὐτυχέστερος ἀπὸ ἐκείνου οἱ ὅποιοι ἦδύνατο. "Αλλ' ἐάν, Καλλιχλῆ, ἀπὸ τοὺς ἔχοντας δύναναι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐγένοντο πάρα ποῦ φαῖλοι, τίποτε ὅμως δὲν ἐμποδίζει και μεταξὺ αὐτῶν νὰ ὀπάρχουν ἀγαθοὶ και ἀξι-
 ζει νὰ τοὺς θαμιάζωμεν πολὺ, διότι εἰδείχθησαν ἀγαθοὶ

1. Γίως τοῦ Διὸς, βασιλεὺς τῆς Λυδίας, πατήρ τοῦ Πέλοπος· ἔκλεψε και παρέδωκεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ μυστήρια τοῦ Διὸς. Ἐτιμωρήθη νὰ ἐθροισκεται εἰς τὸν "Αἶθρον ἐντὸς ὥραίας λίμνης μέχρι λαμοῦ, νὰ κρῆμωναται δὲ ἄνω τῆς κεφαλῆς του κλάδοι πλήρεις καρπῶν. Ἐδωσανετο ὀπὸ τῆς πείνης και δίψης, και ὅταν ἐκυπτε νὰ πῆχ τὸ ὄδωρ ἀπεσῆρτο, ὅταν δὲ ἔστεινε τὰς χεῖρας νὰ θρέψῃ καρποὺς τὰ δένδρα ἐξηφανίζοντο.

2. Γίως τοῦ Αἰόλου, ἰερωτῆς τῆς Κορίνθου· ἐτιμωρήθη ὀπὸ τῶ θεῶν, διὰ τὴν ἀλαζονείαν του, νὰ κυλιῆ στρωγγίλον βράχον εἰς τὸν "Αἶθρον προσπαθῶν νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς τὴν κορυφὴν λόφου· ἔταν ἐπιη-
 οῖσεν εἰς τὸ τέμα εἰ λίθος ἠελοσβαιαν ἐκ τῶν χερσῶν του και ἔθρηνεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου και ἡ προσπάθειαν ἐπανελαμ-
 βάνατο ἐκάστοτε μὲ τὸν ἴδιον τρόπον.

3. Γίως τοῦ Αἰός. Ἐτοξέθη ὀπὸ τῆς Ἀρτέμιδος δι' ἀσεβείαν πρὸς τὴν Ἀθηά. Ἐδῶθη ἐν τῷ "Αἶθρῳ και γῆρας κατέτραγον τὸ ἦπαρ του.

4. Εἰς τῶν ἐναντίον τῆς Τροίας στρατεύσαντων, προσηπῆς και μεμφίμορος. Ἰθρίσας τὸν Ἀγαμέμνονα εἰσάρη ὀπὸ τοῦ "Οδοσσεῦς.

γνομένων χαλεπὸν γάρ, ὦ Καλλίκλεις, καὶ πολλοῦ ἐπαίνου ἄξιον ἐν μεγάλῃ ἐξουσίᾳ τοῦ ἀδικεῖν γεγόμενον δικαίως διαβιῶναι. Ὅλιγοὶ δὲ γίνονται οἱ τοιοῦτοι· ἐπεὶ καὶ ἐνθάδε καὶ ἄλλοιθι γεγόναισι, οἶμαι δὲ καὶ ἔσονται· καλοὶ ἀγαθοὶ ταύτην τὴν ἀρετὴν *τὴν* τοῦ δικαίως διαχειρίζεσθαι εἰ ἂν τις B ἐπιτρέψῃ· εἰς δὲ καὶ πάνυ ἐλλόγιμος γέγονεν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους· Ἕλληνας, Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου· οἱ δὲ πολλοί, ὦ ἄριστε, κακοὶ γίνονται τῶν δυναστῶν. Ὅπερ οὖν ἔλεγον, ἐπειδὴν ὁ Ῥαδάμανθους ἐκεῖνος τοιοῦτόν τινα λάβῃ, ἄλλο μὲν περὶ αὐτοῦ οὐκ οἶδεν οὐδέν, οὐδ' ὅστις οὐδ' ὄντινον, ὅτι δὲ πονηρὸς τις· καὶ τοῦτο καιδιὼν ἀπέπεμψεν εἰς Τάρταρον, ἐπισημηγνάμενος, ἐάν τε ἰσίοσις ἐάν τε ἀνίαιτος δοκῇ C εἶναι· ὁ δὲ ἐκεῖσε ἀφικόμενος τὰ προσήκοντα πάσχει. Ἐνίστε δ' ἄλλην εἰσιδὼν ὁσίως βεβιωκυῖαν καὶ μετ' ἀληθείας, ἀνδρὸς ἰδιώτου ἢ ἄλλου τινός, μάλιστα μὲν, ἔγωγέ φημι, ὦ Καλλίκλεις, φιλοσόφου τὰ αὐτοῦ πράξαντος καὶ οὐ πολυπραγμονήσαντος ἐν τῷ βίῳ, ἡγάσθη· καὶ ἐξ μακάρων νήσους ἀπέπεμψε. Ταῦτα δὲ ταῦτα καὶ ὁ Αἰακός· ἐκάτερος τοῦτων ὁράβων ἔχων δικάζει· ὁ δὲ Μίνως ἐπισκοπῶν D κἀθήται, μόνος ἔχων χρυσοῦν σκήπτρον, ὡς φησιν Ὀδυσσεὺς ὁ Ὀμήρου ἰδεῖν αὐτὸν

χρῦσειον σκήπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νέκυσιον.

Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Καλλίκλεις, ὑπὸ τούτων τῶν λόγων πέπεισμαι, καὶ σκοπῶ ὅπως ἀποφανοῦμαι τῷ κριτῇ ὡς ὑγιεστάτην τὴν ψυχὴν· χαίρειν οὖν ἔσας τὰς τιμὰς τὰς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀλήθειαν σκοπῶν πειράσομαι τῷ ὄντι ὡς ἂν δύνάμαι βέλτιστος ὢν καὶ ζῆν καὶ ἐπειδὴν ἀπο- E θνήσκω ἀποθνήσκω. Παρακαλῶ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ἀνθρώπους, καθ' ὅσον δύνάμαι, καὶ δὴ καὶ σὲ ἀντιπαρακαλῶ ἐπὶ τούτῳ τὸν βίον καὶ τὸν ἀγῶνα τούτου, ὃν ἐγὼ φημι ἀντὶ πάντων τῶν ἐνθάδε ἀγῶνων εἶναι, καὶ ὄνει-

διότι εἶναι δύσκολον, Καλλικλή, καὶ ἄξιον πολλοῦ ἐπαίνου νὰ διέλθῃ τὸν βίον του δικαίως ἐκεῖνος ποῦ ἔχει μεγάλην εὐχέρεϊαν νὰ ἀδικῇ. Ὅλιγοὶ εἶναι οἱ τοιοῦτοι· διότι καὶ ἐδῶ καὶ εἰς ἄλλα μέρη ὑπῆρξαν, κατὰ τὴν γνώμην μου δὲ καὶ θὰ υπάρξουν εἰς τὸ μέλλον καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ ἔχοντες τὴν ἀρετὴν νὰ διαχειρίζονται δικαίως ὅσα κανεῖς τοὺς ἐμπιστεύεται. Εἰς δὲ ἔχει γίνεαι ὀνομαστός εἰς ἔλλην τὴν Ἑλλάδα, ὁ Ἀριστείδης· ὁ υἱὸς τοῦ Λυσιμάχου. Οἱ περισσότεροι τῶν λαμβανόντων δυνάμιν γίνονται, φίλε μου, κακοί.

Ἐπανέρχομαι λοιπὸν εἰς ἐκεῖνα ποῦ πρὸ ὀλίγου ἔλεγον, ὅταν ὁ Ῥαδάμανθους συλλάβῃ τινὰ ἐξ ἐκείνων τοιοῦτον, οὐδὲν ἄλλο περὶ αὐτοῦ γνωρίζῃ, οὔτε ποῖος εἶναι, οὔτε ἀπὸ ποίου καταγεται, γνωρίζει μόνον ὅτι εἶναι κάποιος πονηρὸς· καὶ ὅταν ἴδῃ τοῦτο τὸν στέλλει εἰς τὸν Τάρταρον, ἀφοῦ ἐπιθέσῃ ἐπ' αὐτοῦ τὴν σφραγίδα θεοκρούσαν, ἂν τὰ ἀμαρτήματά του εἶναι ἀνίατα ἢ ἰσίοσις, ἐκεῖνος δὲ ἐλθὼν εἰς τὸν Τάρταρον πάσχει ὅσα πρέπει νὰ πάθῃ· ἐνίστε δὲ ἰδὼν ἄλλην ψυχὴν ἀνδρὸς ἰδιώτου ἢ ἄλλου τινός ζήσασαν μετὰ δσιότητος καὶ μετ' ἐφρόνησιν, ἐγὼ μὲν μάλιστα ἰσχυρίζομαι, Καλλικλή, ψυχὴν φιλοσόφου μείναντος ἔχει ἐνθα ἔταξεν αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ μὴ πολυπραγμονήσαντος εἰς τὸν βίον του, τὴν θεμιάζει· καὶ τὴν στέλλει εἰς τὴν νῆσον τῶν μακάρων. Τὰ ἴδια πράττει καὶ ὁ Αἰακός· ἕκαστος δ' ἐκ τούτων δικάζει κρατῶν ράβδον· ὁ δὲ Μίνως κἀθήται ἐπιβλέπων, μόνος αὐτὸς κρατῶν χρυσοῦν σκήπτρον, καθὼς λέγει ὁ ἰδὼν αὐτὸν ὀμηρικὸς Ὀδυσσεύς·

(Μίνως) κρατεῖ χρυσοῦ ραβδί καὶ τοὺς νεκροὺς δικάζει·

Ἐγὼ λοιπὸν, Καλλικλή, ἔχω πεισθῆ ὑπ' αὐτῶν τῶν διηγήσεων, καὶ σκέπτομαι πῶς θὰ παρουσιάσω εἰς τὸν κριτὴν τὴν ψυχὴν ὑγιεστάτην· ἀφοῦ ἀφήσω λοιπὸν νὰ πᾶνε στὸ καλὸ οἱ ὑπὸ τῶν πολλῶν θεωρούμενοι εὐτυχεῖς, ἀποβλέπων εἰς τὴν ἀλήθειαν, θὰ προσπαθῶμαι νὰ διέρχωμαι τὸν βίον μου ὡν πραγματικῶς ὅσον δύναμαι βέλτιστος καὶ νὰ ἀποθάνω τοιοῦτος ὅταν ἀποθάνω. Προσκαλῶ δὲ καὶ ἄλλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, μετ' ἄλλας μου τὰς δυνάμεις, καὶ μάλιστα καὶ εἰς σὲ κάμνω ἀντίθετον πρόσκλησιν, ἀπὸ ἐκείνην ποῦ σὺ μὲ ἔκαμες, εἰς τούτου τὸν βίον καὶ τούτου τὸν ἀγῶνα, ὁ ὅποιος ἐγὼ ἰσχυρίζομαι ὅτι εἶναι ὑπέρτερος τῶν ἐνταῦθα

1. Ἀθηναῖος υἱὸς τοῦ Λυσιμάχου (540—467) ὁ ἐπικληθεὶς Δικαιός.

δίζω σοι, ὅτι οὐχ οὐδὲ τ' ἔσει σαντιφῶ βοηθήσαι, διὰν ἡ δίκη σοι ἦ καὶ ἡ κρίσις ἦν νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον, ἀλλὰ ἐλθὼν παρὰ 527 τὸν δικαστὴν τὸν τῆς Αἰγίνης ὄν, ἐπειδὴ σου ἐπιλαβόμενος ἄγη, χαρμήσει καὶ ἰλιγγιάσεις οὐδὲν ἦτον ἡ ἐγὼ ἐνθάδε σὺ ἐκεῖ, καὶ σε ἴσως τυπήσει τις ἐπὶ κόρησ καὶ πάντως προσηλακίει.

Τάχα δ' οὖν ταῦτα μῦθος σοι δοκεῖ λέγεσθαι ὄσπερ γραδὸς καὶ καταφρονεῖς αὐτῶν, καὶ οὐδὲν γ' ἂν ἦν θαυμαστὸν καταφρονεῖν τούτων, εἴ πη ζητοῦντες εἴχομεν αὐτῶν βελτίω καὶ ἀληθέστερα εὐρεῖν νῦν δὲ οὐρεῖ, ὅτι τρεῖς ὄντες ἡμεῖς, ὄσπερ σοφώτατοί ἐστε τῶν νῦν Ἑλλήνων, σὺ τε 5 καὶ Πῶλος καὶ Γοργίας, οὐκ ἔχετε ἀποδειξαι, ὡς δεῖ ἄλλον τινὰ βίον ζῆν ἢ τούτων, ὄσπερ καὶ ἐκεῖσε φαίνεται συμφέρων. Ἄλλ' ἐν τοσοῦτοις λόγοις τῶν ἄλλων ἐλεγχόμενον μόνος οὗτος ἡρμεῖ ὁ λόγος, ὡς εὐλαβητέον ἐστὶν τὸ ἀδικεῖν μᾶλλον ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι, καὶ παντὸς μᾶλλον ἀνδρὶ μελετήεον οὐ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθὸν ἀλλὰ τὸ εἶναι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ· ἐὰν δὲ τις κατὰ τι κακὸς γίγηται, κολαστέος ἐστί, 6 καὶ τοῦτο δεύτερον ἀγαθὸν μετὰ τὸ εἶναι δίκαιον, τὸ γίνεσθαι καὶ κολαζόμενον διδόναι δίκην· καὶ πᾶσαν κολακείαν καὶ τὴν περὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν περὶ τοὺς ἄλλους, καὶ περὶ ὀλίγους καὶ περὶ πολλούς, φευκτέον· καὶ τῇ ἐρητοικῇ οὕτω χρηστέον ἐπὶ τὸ δίκαιον εἶναι, καὶ τῇ ἄλλῃ πᾶσιν πράξει.

Ἔμοι οὖν πειθόμενος ἀκολούθησον ἐναυθῆ, οἱ ἀφικόμενος εὐδαιμονήσεις καὶ ζῶν καὶ τελευτήσας, ὡς ὁ νῦν λόγος σημαίνει. Καὶ ἔσόν τινὰ σου καταφρονῆσαι ὡς ἀνοήτου καὶ προσηλακίσαι, ἐὰν βούληται, καὶ ναὶ μὰ Δία σ' ἐπὶ 7 κόρησ πατάξει τὴν ἄξιμον ταύτην πληγὴν· οὐδὲν γὰρ δεῖνόν πεῖσει, ἐὰν τῷ ὄντι ἦς καλὸς ἀγαθός, ἀσκήν ἀρε-

αγώνων, καὶ σὲ κατακρίνω, διότι δὲν θὰ δύνασαι νὰ βοηθήσῃς τὸν ἑαυτὸν σου, ἐταν φθάσῃ δι' ἐσὲ ἡμέρα τῆς κρίσεως περὶ τῆς ὁποίας τώρα δὰ ὠμίλου, ἀλλὰ σὰν ἐλθῃς πρὸς τὸν δικαστὴν τὸν υἱὸν τῆς Αἰγίνης, ἐταν συλλαβῶν σε ὀδηγῆ θὰ χαρμήσει καὶ θὰ ζαλισθῆς σὺ πολὺ περισσότερον ἀπὸ ἐτι θὰ ζαλισθῶ ἐγὼ ἐβῶ ἐρχόμενος εἰς δικαστήριον καὶ ἴσως θὰ σὲ ραπίσῃ τις ἐξευτελιστικῶς καὶ κατὰ πάντα τρόπον σὲ ἐξευτελίσῃ.

ἴσως νομίσεις ἐτι αὐτὰ εἶναι ἀνόητο παραμύθι γραίας καὶ τὰ περιφρονεῖς, καὶ οὐδὲλως θὰ ἦτο περιέργων νὰ τὰ περιφρονῆς, ἐὰν ζητοῦντες ἡδυνάμεθα νὰ εὐρωμεν καλύτερα καὶ ἀληθινώτερα ἀπὸ αὐτὰ· τώρα ἔμωσ βλέπεις ἐτι, ἂν καὶ εἴσθε τρεῖς, οἱ ὅσοιτο εἴσθε οἱ σοφώτατοι τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων, σὺ καὶ ὁ Πῶλος καὶ ὁ Γοργίας δὲν δύνασθε νὰ ἀποδείξετε, ἐτι πρέπει νὰ διαγόμεν τὸν βίον κατ' ἄλλον τρόπον ἀπὸ αὐτῶν ὁ ὅποιος καὶ ἐκεῖ φαίνεται ἐτι ὠφέλει. Ἄλλ' εἰς τόσον μακρὰν συζήτησιν, ἐνθ' τὰ ἄλλα ἀποδεικνύονται ἀνακριθῆ, μόνος αὐτὸς ὁ λόγος εἶναι σταθερός, ἐτι δηλαδὴ πρέπει περισσότερον νὰ προσέχωμεν νὰ μὴ ἀδικώμεν παρὰ νὰ μὴ ἀδικώμεθα, καὶ ἐτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ φροντίζῃ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο ὄχι τὸ νὰ φαίνεται ἐτι εἶναι ἀγαθός, ἀλλὰ τὸ νὰ εἶναι πραγματικῶς τοιοῦτος καὶ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν καὶ εἰς τὸν δημόσιον βίον του· ἐὰν δὲ τις εἰς τι κακὸς, πρέπει νὰ τιμωρῆται, καὶ ἐτι τοῦτο εἶναι· δεύτερον ἀγαθὸν ὑπερον ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ διαπράξῃ τις οὐδεμίαν ἀδικίαν, τὸ νὰ γίγη δηλαδὴ τις δίκαιος καὶ τιμωρούμενος νὰ δώσῃ λόγον τῶν πράξεών του, καὶ ἐτι πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ ὁ ἄνθρωπος πᾶσαν κολακείαν καὶ τὴν ἀπορωσαν τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν ἀπορωσαν τοὺς ἄλλους εἶτε ὀλίγους εἶτε πολλούς· καὶ ἐτι πρέπει νὰ μεταχειρίζεται οὕτω τὴν ρητορικὴν εἰς τὸ δίκαιον πάντοτε, καὶ πᾶσαν ἄλλην πράξιν. Πειθόμενος λοιπὸν εἰς ἐμὲ ἀκολούθησον· καὶ ἐλθὲ ἐκεῖ πού ἴσταμαι ἐγὼ, ὅπου ἐταν φθάσῃς, θὰ εὐτυχήσῃς καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν, καθὼς ἀποδεικνύει ἡ σημερινὴ συζήτησις. Καὶ ἄφησε νὰ σὲ περιφρονῆσῃ οἰσοδήποτε ὡς ἀνόητον, καὶ νὰ σὲ ἐξευτελίσῃ, ἐὰν θέλῃ, καὶ ναὶ μὰ τὴν Δία καὶ νὰ σὲ ραπίσῃ, πού θεωρεῖται ἀτιμωτικόν. Διότι οὐδὲν κακὸν θὰ πάθῃς, ἂν πραγματικῶς εἴσαι καλὸς καὶ ἀγαθός, ἀσκήν τὴν ἀρετὴν. Καὶ ἔπειτα, ἀφοῦ

1. Αἰακόν.

2. Προτίμησε τὸν ἑμὸν τρόπον τοῦ βίου.

τήν. Κάπειτα οὕτω κοινῇ ἀσκήσαντες, τότε ἤδη, ἐὰν δοκῇ, χρῆναι, ἐπιθησόμεθα τοῖς πολιτικοῖς, ἢ ὅποιον ἂν τι ἡμῖν δοκῇ, τότε βουλευόμεθα, βελτίους ὄντες βουλευέσθαι ἢ νῦν. Αἰσχρὸν γὰρ ἔχοντάς γε ὡς νῦν φαινόμεθα ἔχειν, ἔπειτα νεανιεύεσθαι ὡς τι ὄντας, οἷς οὐδέποτε ταῦτά δοκεῖ περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ ταῦτα περὶ τῶν μεγίστων· εἰς τοσοῦτον ἤκομεν ἀπαιδευοίτας· ὥσπερ οὖν ἡγεμόνι τῷ λόγῳ χρησάμεθα τῷ νῦν παραφανέντι, ὃς ἡμῖν σημαίνει, ὅτι οὗτος ὁ τρόπος ἄριστος τοῦ βίου, καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀσκοῦντας καὶ ζῆν καὶ τεθνάναι. Τούτῳ οὖν ἐπιώμεθα, καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλῶμεν, μὴ ἐκείνῳ, ᾧ οὐ πιστεύων ἐμὲ παρακαλεῖς· ἔστι γὰρ οὐδενὸς ἄξιος, ὧ Καλλίκλεις.

τοιουτοτρόπως μαζὶ ἐπιδοθῶμεν εἰς τὴν ἀρετὴν, τότε πλέον, ἐὰν νομίζης, ὅτι εἶναι ἀνάγκη, θὰ πολιτευθῶμεν, ἢ ὅποιον ἤθελε φανῇ εἰς ἡμᾶς καλὸν νὰ πράξωμεν, τότε θὰ σκεφθῶμεν ὄντες ἰκανώτεροι νὰ σκεπτώμεθα ἀπὸ ὅσων εἴμεθα τώρα. Διότι εἶναι ἀσχημο πρᾶγμα εὐρισκόμενοι εἰς τὴν κατάστασιν φαινόμεθα ὅτι εὐρισκόμεθα τώρα νὰ υπερφανευώμεθα πῶς κάτι εἴμεθα, ἐνῶ οὐδέποτε ἔσχμεν τὴν ἴδιαν γνώμην διὰ τὰ ἴδια πράγματα, καὶ μάλιστα, ἐνῶ πρόκειται περὶ μεγίστων ζητημάτων· εἰς τόσῃ ἀμάθειαν ἔχομεν φθάσει! Ἄς χρησιμοποιήσωμεν λοιπὸν ὡς ὀδηγὸν τὸ ἐκ τῆς σημερινῆς συζητήσεως προκύψαν συμπέρασμα, τὸ ὅποιον μᾶς δεικνύει, ὅτι αὐτὸς ὁ τρόπος τοῦ βίου εἶναι ἄριστος, δηλαδὴ ἀσκοῦντες τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀρετὴν νὰ ζῶμεν καὶ νὰ ἀποθάνωμεν. Αὐτὸν λοιπὸν ἄς ἀκολουθῶμεν καὶ τοὺς ἄλλους ἄς προσκαλῶμεν, ἄς μὴ ἀκολουθῶμεν ἐκείνον εἰς τὸν ὅποιον πιστεύων σὺ μὲ προσκαλεῖς. Διότι δὲν ἀξίζει τίποτα, Καλλίκλει.